

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Suomen huumausainelainsäädännön historia vuoteen 1942

Eliitin etujen turvaamisesta kohti kansainvälistä huumausainelainsäädäntöä

OTMU2339-1003, Oikeus historiassa
Pro gradu -tutkielma

Laatija:

Matti Kinnarinen

23.2.2024

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Tutkielma

Oppiaine: Oikeushistoria

Tekijä: Matti Kinnarinen

Otsikko: Suomen huumausainelainsäädännön historia vuoteen 1942, Eliitin etujen turvaamisesta kohti kansainvälistä huumausainelainsäädäntöä

Ohjaaja: Mia Korpiola

Sivumäärä: 82 sivua

Päivämäärä: 12.3.2024

Tutkielmani aiheena ja tarkastelun kohteena on, milloin huumausainelainsäädäntö sai Suomessa alkunsa ja miksi, sekä mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että huumausainelainsäädäntö kehittyi sellaiseksi kuin on kehittynyt vuosikymmenten- ja satojen saatossa.

Tutkimusnäkökulmani on oikeushistoriallinen, jonka avulla käyn läpi lainsäädäntöä alkaen Ruotsin vallan aikaisista privilegioista 1600-luvulta ja päättyen vuoteen 1942, jolloin Suomessa annettiin ensimmäinen huumausaineiden nimellä kulkeva laki. Toiseksi käyn läpi huumausaineita käsitteleviä lehtiartikkeleita 1770-luvulta alkaen. Yhteensä käyn läpi toistasataa artikkelia, jotka edustavat hyvin historian aikana käytyä keskustelua ja sitä arvomaailmaa, joka on heijastunut lainsäädäntöön muokaten sitä vuosikymmenten- ja satojen saatossa. Paitsi lehtiartikkeleista, niin käyn myös oikeudenkäyntiasiakirjoista läpi huumausaineisiin liittyviä oikeudenkäyntejä ja niistä annettuja tuomioita ja niiden herättämää keskustelua yhteiskunnassamme.

Lehtiartikkeleista ja oikeustapauksista käy hyvin ilmi se yhteiskunnallinen tausta, joka kulloinkin on ollut ohjaamassa huumausaineisiin liittyvää lainsäädäntöä maassamme. Samalla selviää se missä määrin ajatusmaailma on ollut vähättelevää tai varoitelevaa huumausaineita kohtaan. Yleisessä kielenkäytössä on puhuttu paljon vähättelevästä asenteesta ennen 1960-lukua, jolloin Suomeen saapui ns. toinen huumausaineaalto ja näistä aineista alettiin puhua aikaisempaa enemmän, tai ainakin meidän sukupolvi muistaa asian näin.

Tutkimusaihe on oikein mielenkiintoinen, sillä aiemmin ei ole tehty huumausainelainsäädännön tutkimustyötä nimenomaan oikeushistorian näkökulmasta näin varhaiselta ajalta. Monissa teoksissa on pieni katsaus aiheeseen, muttei sen syvällisempää. Paljon on kyllä olemassa historian-, sosiaali- ja terveystieteiden näkökulmasta tehtyjä tutkimuksia aiheesta. Tutkielmani tuo uutta tietoa siihen milloin huumausainelainsäädäntö maassamme sai alkunsa ja milloin säädettiin ensimmäiset näiden säädöksien rikkomisesta annettavat rangaistukset ja millaisia ne olivat. Samalla tutkimukseni avaa uutta tietoa kansalaiskeskustelusta ja mielipiteistä suhtautumisesta huumausaineisiin aina 1600-luvulta vuoteen 1942.

Avainsanat: oikeushistoria huumausaineet, huumeet, huumausainelainsäädäntö, privilegio, rohdosasetus, myrkkyyasetus, oopiumi, morfiini, kannabis, heroini, amfetamiini, pervitin, Nvivo, Fanny Michelson, Leo Nelken, Matti Paasonen

Sisällys

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	V
KUVAT	XX
LIITTEET	XXI
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus	1
1.2 Tutkimusmetodi, tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus	2
1.3 Tutkimusaineisto	3
1.4 Huumausainelainsäädännön aiempi tutkimus	6
1.5 Huumausaineet maailmalla ja Suomessa	7
2 RUOTSIN VALLAN AIKA	11
2.1 Varhainen kehitys.....	11
2.2 Ruotsin vallan ajan loppu	13
3 AUTONOMIAN AIKA	19
3.1 Autonomian ajan alkuvuosikymmenet	19
3.2 Rohdoskaupat apteekkien rinnalle	22
3.3 Huumausaineiden sääntely Keisarillisella myrkkyyasetuksella	31
3.4 Rohdos- ja myrkkyyasetuksen erot.....	35
3.5 1900-luvun alku	39
3.6 Lapsen murha oopiumilla 1908 ja yhteenvetoa autonomian ajasta	43
4 ITSENÄISYYDEN AIKA	47

4.1	Itsenäisyyden alku ja Haagin sopimus.....	47
4.2	Geneven sopimus	57
4.3	1930-luku.....	61
4.4	Morfiinisavukkeiden myynti ja Morfiinimurha	67
4.5	Sota-ajan alku	70
4.6	Yhteenveto Itsenäisyyden ajasta	75
5	DISKURSSINANALYYSI LEHTIKIRJOITTELUSTA	77
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	80
7	LIITTEET	83

Lähteet ja kirjallisuus

Painetut lähteet

Allom Thomas: (1858). The Chinese Empire Illustrated. Volume 1 (division 3).
London: London Printing and Publishing Company, 1858.

Bergman Johannes Garbriel: Underrättelse, om rättä sättet: At Flöremkomma och bota rödoten, utgifwen af Johannes Gabriel Bergman, phil. o. m. dr. assess. prov. och lazar. med. i Åbo. Kirjapaino Turku, 1783.

Chydenius Anders: Om en ny tilrednin af Opium. Teoksessa Schauman Georg, Biografiska undersökningar om Anders Chydenius af Georg Schauman jämte utryckta skrifter af Chydenius. Svenska litteratursällskapet, Helsinki 1908.

Erkkilä S. Kuolemaan johtaneista myrkytyksistä Suomessa v:na 1894-1933.
Duodecim nro 10. s. 799-810. 1936.

Finlands Allmänna Tidning 10 ja 11.4.1888.

Finsk Tidskrift, för vitterhet, vetenskap, konst och politik, utgiften av C.G.Estlander,
no 1. Helsingfors 1.1.1881.

Jokivartio Erkki: Heroiinin väärinkäytöstä Helsingissä. Suomen Lääkärilehti s. 263-270, 1947.

Kulovesi Yrjö: Kokainismista. Terveystoimitus nro 4, 1925.

Lönnrot Elias: Suomalaisen talonpojan kotilääkäri 4.painos. Lääketieteellinen oppimateriaalikustantamo, Tampere 1981.

Maanmiehen huone- ja kotiapteekki nro 87, 28.10. 1785.

Nikula Akseli, Kokaiini ja sen vaarat. Terveystoimitus nro 9, 1926.

Pharmacopaea Fennica 1819. Näköispainos. Toim. Manu Eeva, Jussi-Pekka Rauha ja Jukka-Pekka Salo. Yliopiston farmasiakunta ry., Helsinki 1997.

Schauman Georg: Biografiska undersökningar om Anders Chydenius af Georg Schauman jämte utryckta skrifter af Chydenius. Svenska litteratursällskapet, Helsingfors 1908.

Turunen Mauno: Lääkkeen tien sodissamme vuosina 1939-1945, Sotiemme lääkehuolto ja kenttäapteekkareiden muistelmia, Mikkeli 1992.

Von Rosenstein Nils Rosen: Underrättelse om barns sjukdomar och deras bote-medel upsatt, Wennberg och Nordström kirjapaino, Tukholma 1771.

Westling Achilles ja Riippa Jaakko: Pre-War and Post-War Narcomania in Finland. *Annales Medicinae Internae Fenniae*, 45:1 51, 1956.

Winter G.J.: Eräs Extractum Cannabis Indicae-intoxikationitapaus. *Lääketieteellinen aikakauskirja, Duodecim* 7-8. 1895.

Tutkimuskirjallisuus

Alanen Aulis J.: Suomen maakaupan historia, Kauppiainien kustannus, Helsinki 1957.

Asian American History, Timeline Center for Educational Telecommunications.
<http://www.cetel.org/timeline.html#2>, haettu 17.10.2023.

Block Alan A.: European Drug Traffic and Traffickers between the Wars, *Journal of Social History* 2, 1989.

Caquet P.E.: Opium's orphans the 200-year history of the war on drugs, Reaktion Books Limited, London 2022.

Danielsbacka Mirkka, Hannikainen Matti, Tepora Tuomas: Avaimia Menneisyyteen: opas historiantutkimuksen menetelmiin. Gaudeamus, Helsinki 2022.

Fafner Hans Henrik: Todellisuuspakoa huumeilla 7000 vuotta.
<https://historianet.fi/yhteiskunta/arkielama/paa-sekaisin-7-000-vuotta>, Tiedelehti, julkaistu 16.10.2023, haettu 30.11.2023.

Forsius Arno: Collegium medicum, *Suomen Lääkärilehti* 32/1992.

Friedrich Otto: Before the Deluge: A portrait of Berlin in the 1920s. Harper & Row, New York 1972.

Gootenberg Paul: Andean Cocaine: The Making of a Global Drug, Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2009.

Grzybowski Andrzej: The history of cocaine in medicine and its importance to the discovery of the different forms of anaesthesia, 2007,
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17687926/>, haettu 10.2.2024.

Hakkarainen Pekka: Suomalainen huumeekysymys - Huumausaineiden yhteiskunnallinen paikka Suomessa toisen maailmansodan jälkeen, Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja nro. 42, Hakapaino Oy, Helsinki 1992.

Hämeen-Anttila Jaakko: Trippi Ihmemaahan, huumeiden kulttuurihistoria, Otavan kirjapaino, Keuruu 2014.

Idänpää-Heikkilä Pirkko ja Juhana: Huumeet. Werner Söderström Osakeyhtiön kirjapaino, Porvoo 1972

Inglis Lucy: Milk of Paradise, A History of Opium, Macmillan, London 2018.

Järvi Elina: Tuho ja Toivo, Suomalaisen huumeetodellisuuden vuosikymmeniä, Bazar kustannus, Espoo 2021.

Karsten Walter: Farmacins historia i Finland, Helsingfors 1937

Kaukonen Olavi ja Hakkarainen Pekka: Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa, Yliopistopaino Helsinki 2002.

Kekkonen Jukka: Oikeuden muutoksen tutkimuksesta - Minun metodini. Teoksessa Häyhä Juha (toim.): Minun metodini: WSOY lakitieto, 1997.

Kelosaari Artemis: Heroiini oli ennen joka kodin lääke, ja Suomi oli sen käytön kärkimaa – nyt opioidien väärinkäyttö sairastuttaa kansakuntaa, Tiede artikkeli, Helsingin sanomat, liite 12.7.2018.

Kontula Osmo: Huumeet Suomessa, Keuruu, Kustannusosakeyhtiö Otava, 1988

Kontula Osmo: Huumeiden käyttäjät Suomessa. Hämeenlinna, Karisto Oy, 1992.

Laurila Anna-Liisa (toim.): Sienestäjän tietokirja, 4. painos, Helsinki, 1996.

Lavikainen Antti: Albin Koponen ja alvejuuri - Suomen lääketeollisuus sai alkunsa matolääkkeestä, Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim, 2018; 134(13):1328-33

Mikkonen Nadja: Yle: Huume-Suomen Historia, 2015, Aimo Koivusen kirjoitus, <https://yle.fi/a/3-11063078>, 4.12.2019

Mikkonen Risto: teoksessa Pyhä Huumesota, huume politiikan pelkoja ja utopioita, toimittanut Tapio Onnela, Newprint Oy, Uusikaupunki 2001.

Meyer Kathryn & Parssinen Terry: Webs of Smoke. Smugglers, Warlords, Spies, and the History of the International Drug Trade. Rowman & Littlefield Publishers, New York 1998.

Nylund Petra: Lääkejakeleun historiaa - lääkkeitä kansalle apteekista, Fimean julkaisu 27.10.2018

Obladen Michael, Gill Sara, Marinelli Kathleen A: Lethal Lullabies: A History of Opium Use in Infants. Journal of Human Lactation, Vol 32 (1) sivut 75-85, 2016.

Oksanen Atte: "Kenraalit vauhdissa ja sotilaat sammuksissa – sotaa huumeissa ja humalassa" Ruma sota. Talvi- ja jatkosodan vaiettu historia, s. 181-205. Toim. Sari Näre & Jenni Kirves. Johnny Kniga, Helsinki 2008.

Onnela Tapio: Pyhä huumesota, huume politiikan pelkoja ja utopioita, Newprint Oy, Uusikaupunki 2001.

Onnela Tapio: <https://users.utu.fi/taonnela/huumeartikkeli.html>, Huumausaineet historiallisesta näkökulmasta, katsaus huumeidenkäytön ja huume politiikan historiaan

Peldan Kerttu: Suomen Farmasian Historia. Mercatorin kirjanpaino, Helsinki 1967.

Peltonen Markku: Apteekki suomalaisessa yhteiskunnassa. Painokaari Oy, Helsinki 1987.

Perälä Jussi ja Kinnunen Aarne: Vanha Liitto, kovien huumeiden käyttäjät 1960-1970-lukujen Helsingissä. Toimittaneet, Kainulainen Heini, Savolainen Jenni, Rönkä Sanna. Hansaprint Oy, Turenki 2017.

Pynnönen, A. Diskurssianalyysi: tapa tutkita, tulkita ja olla kriittinen, Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu 2013.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42412/978-951-39-5471-0.pdf?se->

Rabbe Frans Josef: Finlands Medicinalförfattningar, Helsingfors I osa1837.

Rosenqvist Pia: Inställningen till de internationella narkotikakonventionerna i Finland under 1920- och 1930-talen. Alkoholpolitik 1. 1974.

Ruokanen Tapani: Kun huumeet tulivat Helsinkiin, Vihreän keitaan tarina, Docendo Oy, Jyväskylä 2018.

Russo Ethan B: Hong-En Jiang, Xiao Li et al. Phytochemical and Genetic Analyses of Ancient Cannabis from Central China, Journal of Experimental Botany 15, 2008.

Rönkä Sanna ja Markkula Jaana (toim): Huumetilanne Suomessa 2020, Raportti 13-2020. Terveiden ja Hyvinvoinnin Laitos, Punamusta, Vantaa 2020.

Saario Henna: "Hyvillä tavaroilla ja huokeilla hinnoilla arvoisan yleisön suosioon" : Rohdoskauppa-alan synty, kehitys ja kilpailutilanne Suomessa vuosina 1880-1903, Humanistinen tiedekunta, Faculty of Humanities, Suomen historia, Finnish History, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, School of History, Cultural Research and Art Studies. 5.12.2018.

Salasuo Mikko: Huumeet ajankuvana, Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, tutkimuksia 149, Gummerrus kirjanpaino Oy, Saarijärvi 2004.

Siro Jukka: Huumausainerikokset. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu 2017.

Tosh John: The Pursuit of History: Aims, Methods and New Directions in the Study of History, Sixth edition, Routledge, Taylor & Francis Group, 2015.

Tutkimuseettinen Neuvottelukunta: Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. 2019.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2019.pdf

Utriainen Terttu ja Hakonen Kimmo, toim.: Huumausainerikokset. Suomen Lakimiesliiton kustannus Oy, Mäntän Kirjapaino Oy, Mänttä 1985.

White William L.: Race and Class in Early Anti-drug Legislation in the United States, 2014.

Västerbro Magnus, 7 huumeen historia, <https://historianet.fi/tiede/laeaketiede/7-huumeen-historia>, Tiede-lehti, julkaistu 23.2.2018, haettu 1.12.2023.

Ylikangas Mikko: Unileipää, kuolonvettä, spiidiä. Huumeet Suomessa 1800-1950, 2. painos. Jyväskylä 2009.

Sanomalehdet

Aamulehti nro 18, 24.1.1900.

Aamulehti nro 70, 28.3.1913.

Allmän Litteratur-Tidning utgifven af ett sällskap I Åbo No 84, 21.10.1803.

Allmän Litteratur-Tidning utgifven af ett sällskap I Åbo No 88, 4.11.1803

Alkoholikysymys nro 2, 1.5.1939.

Aura nro 56, 7.3.1889.

Etelä-Savo nro 71, 26.6.1934.

Hangö nro 69, 9.7.1949.

Helsingfors nro 273, 24.11.1880.

Helsingin Sanomat nro 47, 24.11.1904.

Helsingin Sanomat nro 102, 12.4.1924.

Hufvudstatsbladet nro 218A, 18.9.1888.

Hufvudstatsbladet nro 25, 10.5.1895.

Hämäläinen nro 37, 10.9.1868.

Hämäläinen nro 46, 10.6.1885.

Iltalehti nro 118, 26.5.1925.

Isänmaan Ystävä nro 8, 25.2.1898.

Itä-Suomen Sanomat nro 136, 27.11.1902.

Itä-Suomen Työmies nro 88, 26.7.1918.

Kaiku nro 70, 27.6.1891.

Kajaanin Uutiset nro 5, 14.1.1922.

Kansalainen nro 77, 10.7.1908.

Kansan Lehti nro 185, 15.8.1930.

Karjala nro 12, 16.1.1908.

Karjala nro 1, 1.1.1930.

Karjalatar nro 18, 1.3.1889.

Kauppalehti nro 10, 14.1.1937.

Keski-Suomi nro 94. 25.11.1882.

Keski-Suomi nro 20. 16.2.1901.

Kotkan Sanomat nro 108, 22.9.1903.

Kylväjä nro 7, kuukausipainos, 1.7.1899.

Kylväjä nro 12, 26.3.1914.

Kyläkirjaston Kuvalehti nro 3, 1.3.1912.

Kättilölehti nro 4, 1.7.1899.

Laatokka nro 29, 26.6.1882.

Laatokka nro 256, 7.11.1950.

Lappeenrannan Sanomat nro 79, 14.10.1887.

Liikeapulainen nro 31, 2.8.1907.

Länsi-Savo nro 143, 16.12.1937.

Länsisuomen Työmies nro 32, 11.8.1900.

Maakansa 1937 nro 183, 14.8.1937.

Maamiehen Ystävä nro 35, 2.9.1848.

Maamiehen Ystävä nro 14, 7.4.1849.

Maiden ja Merien Takaa nro 12, 15.6.1865.

Mikkelin Sanomat nro 6, 17.1.1905.

Otava nro 4, 16.2.1904.

Oulun Wiikko-Sanomia nro 51, 24.12.1859.

Oulun Wiikko-Sanomia nro 49, 6.12.1873.

Parkanon Sanomat nro 49, 9.12.1939.

Perä-Pohja nro 104, 8.5.1927.

Pohjalainen nro 27, 6.3.1894.

Pohjalainen nro 39, 10.3.1900.

Pohjois-Savo nro 55, 19.5.1905.

Päivälehti nro 203, 8.9.1805

Päivälehti nro 299, 23.12.1896.

Rannan Sanomat nro 8, 22.2.1934.

Salmetar nro 16, 26.2.1898.

Sanan Saattaja Wiipurista nro 41, 12.10.1833.

Sanomia Turusta nro 30, 25.7.1854.

Satakunnan Kansa nro 37, 15.2.1927.

Savo nro 40, 2.4.1884.

Savo nro 150, 28.12.1885.

Savon Jääkäri nro 19, 17.7.1918.

Semina, Suomen farmaseuttiliiton äänenkannattaja nro 4, 1.4.1924.

Suomalainen Kansa nro 27, 3.2.1909.

Suomalainen Wirallinen Lehti nro 53, 3.5.1873.

Suomalainen Wirallinen Lehti nro 79 ja 80, 6 ja 7.4.1888

Suomen Sosiaalidemokraatti nro 26, 2.2.1925.

Suomen Terveystieteiden lehti nro 6 ja 7, 1.7.1896.

Suomen Viikkolehti nro 3, 18.1.1894.

Suometar nro 42, 24.10.1862.

Suometar nro 106, 10.5.1864.

Suomi nro 36, 2.10.1847.

Tampereen Sanomat nro 211, 13.9.1910.

Tampereen Sanomat nro 11, 13.1.1929.

Tapio nro 10, 4.3.1876.

Toijalan Sanomat nro 19, 14.5.1938.

Toukomettinen nro 3-4, 31.1.1901.

Toveri nro 81, 17.7.1911.

Toveri nro 254, 30.10.1917.

Turun Wiikko-Sanomat nro 27, 8.7.1820.

Turun Wiikko-Sanomat nro 33, 20.8.1831.

Tyrvään Sanomat nro 11, 16.3.1910.

Työmies nro 181, 10.8.1915.

Työmies nro 163, 20.6.1917.

Työmies nro 12, 15.1.2021.

Työn Voima nro 45, 24.2.1932.

Uudenkaupungin Sanomat nro 7, 12.2.1892.

Uudenkaupungin Sanomat nro 132, 25.11.1939.

Uusi Aura nro 329, 4.12.1932.

Uusi Savo nro 47, 23.4.1896.

Uusi Savo nro 117, 6.10.1900.

Uusi Suometar nro 281, 30.11.1888.

Uusi Suometar nro 119, 24.5.1892.

Uusi Suometar nro 98A, 29.4.1894.

Uusi Suometar nro 207, 7.9.1895.

Uusi Suomi nro 248, 28.10.1919.

Vaasa nro 263, 12.11.1924.

Wasa Tidning nro 283, 5.12.1895.

Wiipurin Sanomat nro 303. 31.12.1890.

Wiipurin Sanomat nro 95, 9.4.1896.

Wuoksi nro 125, 31.10.1899.

Åbo Posten nro 61, 16.7.1879.

Åbo Tidningar nro 96, 3.12.1825.

Åbo Tidningar nro 52, 2.7.1831.

Åbo Tidningar nro 58, 23.7.1831.

Virallislähteet

Genevessä 19 päivänä helmikuuta tehty kansainvälinen opiumsopimus 27/1928.

Kansainvälinen opiumsopimus, allekirjoitettu Haagissa 23 päivänä tammikuuta 1912.

Kansainvälinen Haagin 1912 opiumsopimus 19/1922

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus Myrkkykaupasta sekä siitä, mitä muuta myrkyllisistä aineista ja tawaroista on noudatettawa, 14.2.1888.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus rohdoskaupasta 24.1.1888.

Kieltolaki: Asetus alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29/1917.

Kongl. Maj:ts Privilegium till apotekarna i Stockholm, 10.4.1675.

Kongl. Maj:ts förnyande Privilegium för Apothekare-Societen uti Sverige och dess underliggiande Provincier emot dhe af Qvacksalvare och andre sluka inritade missbruk, 28.6.1683.

Kongl. Maj:ts Nådigsta Privilegier för Collegium Medicum, 30.10.1688.

Komiteanmietintö Keisarilliselle Majesteetille rohdoskauppaa koskevan, 24 päivänä tammikuuta 1888 annetun Armollisen asetuksen tarkastamista varten asetettu komitea. Sarjassa: Komiteanmietintö N:o 3. 1910. Valtioneuvosto 1910.

Laki huumausaineiden tuontia ja vientiä koskevien määräysten antamisesta (233/1942) ja sitä täydentänyt asetus kansainvälisten huumausainesopimusten määräysten soveltamisesta (234/1942):

Lääkintöhallituksen ilmoitus nro 7513, 14.10.1921 UM:lle, SM:n lausunto Nro 47, 3.1.1923 UM:lle. Kansainliitto osasto XI asia 1.a, deuxième conference de L'opium, 1923-25, vihko I.

Statens offentliga utredningar 2008:120: Bättre kontroll av missbruksmedel. En effektivare narkotika- och dopningslagstifning m.m. Betänkande av Narkotikautredningen.

Valtiopäivät 1926. Liitteet IV, 6, ehdotus n:o 11; Valtiopäivät 1926. Pöytäkirjat, osa I, istunto 44, 9; Valtiopäivät 1926. Asiakirjat, neljäs ja viides osa

Arkistolähteet

Kansallisarkisto Helsinki

Helsingin raastuvan oikeus

Ad 38 päätöstalliot

Helsingin raastuvanoikeuden välipäätös 29.1.1889 § 2, Tapaus Johannes Addens

Helsingin raastuvanoikeuden välipäätös 26.2.1889 § 3, Tapaus Johannes Addens.

Helsingin raastuvanoikeuden välipäätös 26.3.1889 § 2, Tapaus Johannes Addens.

Helsingin raastuvanoikeuden tuomio 30.4.1889 § 1, Tapaus Johannes Addens.

Senaatin oikeusosasto

AA 100 päätöstaltiot

Karkun, Mouhijärven ja Lavian pitäjäin kärjäkunnan kihlakunnanoikeuden välipäätös 23.4.1908, Tapaus Fanny Michelson.

Karkun, Mouhijärven ja Lavian pitäjäin kärjäkunnan kihlakunnanoikeuden välipäätös 11.6.1908, Tapaus Fanny Michelson.

Karkun, Mouhijärven ja Lavian pitäjäin kärjäkunnan kihlakunnanoikeuden välikäräjäin tuomio 4.7.1908, Tapaus Fanny Michelson.

Turun hovioikeuden tuomio 27.1.1909, Tapaus Fanny Michelson.

Suomen Senaatin Oikeusosaston tuomio 25.2.1909. Tapaus Fanny Michelson.

Helsingin raastuvanoikeus

Cb IV päätöstaltiot

Helsingin raastuvanoikeuden välipäätös 21.7.1931 § 9, Tapaus Leo Nelken.

Helsingin raastuvanoikeuden välipäätös 22.9.1931 § 12, Tapaus Leo Nelken.

Helsingin raastuvanoikeuden välipäätös 21.11.1931 § 10, Tapaus Leo Nelken.

Helsingin raastuvanoikeuden välipäätös 2.1.1932 § 10, Tapaus Leo Nelken.

Helsingin raastuvanoikeuden tuomio 13.2.1932 § 6, Tapaus Leo Nelken.

Kansallisarkisto Mikkeli

litin kihlakunnanoikeus

päätöstaltiot

litin ja Jaalan pitäjäin kärjäkunnan kihlakunnanoikeuden välikäräjäin välipäätös 6.7.1934, Tapaus Matti Paasonen.

litin ja Jaalan pitäjäin kärjäkunnan kihlakunnanoikeuden välikäräjäin välipäätös 1.8.1934, Tapaus Matti Paasonen.

litin ja Jaalan pitäjäin kärjäkunnan kihlakunnanoikeuden välikäräjäin välipäätös 30.8.1934, Tapaus Matti Paasonen.

litin ja Jaalan pitäjäin kärjäkunnan kihlakunnanoikeuden välikäräjäin tuomio 30.11.1934, Tapaus Matti Paasonen.

Internet-lähteet

Alfasoft: <https://alfasoft.com/fi/ohjelmisto/tilastot-ja-tietojen-analyysi/qda-laadullinen-data-analyysi/nvivo/> haettu 13.12.2023.

Diskurssi: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehykset/diskurssianalyysi/> haettu 16.10.2023

Helsingin kaupunginmuseo:

<https://helsinginkaupunginmuseo.finna.fi/Record/hkm.3679AA7A-801B-4C5A-A905-2FDB37607E5F>, kuvattu 28.8.1962. haettu 22.11.2023.

Kannabis kirjallisuudessa, Suomen kannabisyhdistys 2013:

<http://www.suomenkannabisyhdistys.org/index.php/uutiset/kotimaan-uutiset/576-kannabis-kirjallisuudessa>, haettu 2.12.2023.

Kansallisarkisto: <https://kansallisarkisto.fi/tietoa-meista>, haettu 16.10.2023

Kelosaari: Kelosaari Artemis, Heroiini oli ennen joka kodin lääke, ja Suomi oli sen käytön kärkimaa - nyt opioidien väärinkäyttö sairastuttaa kansakuntaa, julkaistu Tiede-lehdessä 6/2018, Luettavissa: <https://www.hs.fi/tiede/art-2000005752810.html>, haettu 10.11.2023.

Kontula, Osmo 1987: Suomen huumetilanne ja huumevalvonta 1960-luvulta 1980-luvulle. Teoksessa: Alkoholipolitiikka Vol. 52:68–88. Luettavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/128890/ap-1987-2-kontula.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu: 17.11.2023.

Lipeäkiven myynti.fi:

<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/9077/TMP.objres.2908.html;jsessionid=F18CA96FEFD8677B039F2452344076E3?sequence=1>, haettu 1.10.2023.

Menetelmäopetus: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_3.html, haettu 13.12.2023.

Rahanarvonmuunnin: <https://www.stat.fi/tup/laskurit/rahanarvonmuunnin.html>, haettu 10.2.2024.

Shanghai Opium Commission: <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/this-day-in-history-the-shanghai-opium-commission-1909.html>, haettu 17.12.2023.

Wikipedia: <https://fi.wikipedia.org/wiki/Laukkuryss%C3%A4>, haettu 12.3.2024.

Yle.fi: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/08/14/huume-suomen-historia>, haettu 13.12.2023.

Kuvat

Kuva 1. Kiinalainen oopiumluola.

Kuva 2. Mrs Winslows mainos.

Kuva 3. Rohdoskauppa ilmoitus Uusi Suometar lehdessä.

Kuva 4. Proviisori Töttermannin sanomalehti-ilmoitus rohdoskaupan avaamisesta.

Kuva 5. Rohdosten myynnin eri osapuolet ulkomailta Suomeen ja Suomessa.

Kuva 6. Karhulan apteekin mainos Kotkan sanomissa.

Kuva 7. Kokaviinin mainos Hufvudstadsbladetissa.

Kuva 8. Tyrvään apteekin mainos Tyrvään Sanomissa.

Kuva 9. Mainos morfinismin hoitamiseksi Tohtori Keeleyn metodilla.

Kuva 10. Huumaavien lääkeaineiden maahantuodut määrät 1918-1920.

Kuva 11. Kammion mielisairaala Helsingissä.

Kuva 12. Kammion sairaalan kylpyhuone.

Kuva 13. Laillisen heroiinin kulutus eräissä maissa 1928-1935.

Kuva 14. Oopiumin, heroiinin ja morfiinin käytön osuudet 1936-1942.

Kuva 15. Lääkintämiehen pakkausvarusteisiin kuuluvista tarvikkeista.

Kuva 16. Oopiumin, morfiinin ja kokaiinin esiintyvyys lehdissä 1770-1942.

Kuva 17. Lehdistössä esiintynyt ihailevaan ja varoitettavaan sävyyn olevat kirjoitukset

Liitteet

Liite 1. Yhteenveto huumausainelainsäädännön säädösmuutoksista

Liite 2. Tiivistetty ja alkuperäinen taulukko lehtiartikkeli havainnoista

Liite 3. Kuninkaallisen Majesteetin Armollinen Privilegio 30.10.1688.

Liite 4. Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus Myrkkykaupasta sekä siitä, mitä muuta myrkyllisistä aineista ja tawaroista on noudatettava, 14.2.1888.

Liite 5. Kansainvälinen Haagin 1912 opiumsopimus 19/1922

Liite 6. Genevessä 19 päivänä helmikuuta tehty kansainvälinen opiumsopimus 27/1928.

Liite 7. Laki huumausaineiden tuontia ja vientiä koskevien määräysten antamisesta (233/1942) ja sitä täydentänyt asetus kansainvälisten huumausainesopimusten määräysten soveltamisesta (234/1942):

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus

Kasvitieteen isänä tunnettu antiikin kreikkalainen lääkäri Teofrastos (372–287 eaa.) kirjoitti hampusta ja oopiumista teoksessaan Kasvitieteellisistä tutkimuksista: "näitä otetaan yksi kourallinen, jos halutaan piristää, kaksinkertainen annos, jos halutaan saada aikaan harhoja; kolminkertainen annos, jos halutaan aiheuttaa pysyvää hulluutta, ja nelinkertainen annos, jos tarkoituksena on tappaa."¹

Tähän Teofrastosin kirjoitukseen sisältyy viisaasti sanottuna se, miksi oikeastaan koko huumausainelainsäädäntö on saanut alkunsa ja miksi sitä ylipäätään on. Lääkkeenä kontrolloidusti käytettynä näiden aineiden käyttö pysyy ihmisen hallussa, mutta hallitsemattomasti käytettynä tämä johtaa hyvin helposti väärinkäyttöön ja tarvitaan ohjausta ja lainsäädäntöä estämään hallitsemattomaan riippuvuuteen, pysyvään hulluuteen ja lopulta kuolemaan johtava käyttö.

Suomen huumausainelainsäädännön historia ulottuu heti keskiajan jälkeiseen aikaan. Alkuun huumausainelainsäädäntö kulki apteekkeja koskevan lainsäädännön kautta. Tällöin kirjoitettiin ensimmäiset privilegit, jotka säätelivät nykyisin huumausaineina tunnettuja aineita. Tuohon aikaan puhuttiin myrkyistä ja käytännössä ensimmäinen näistä myrkyistä oli nykyisin huumausaineeksi luokiteltu aine, joka tunnetaan nimellä oopiumi. Myöhemmin mukaan tulivat muut oopiumjohdannaiset aineet, kuten morfiini ja heroini. Lisäksi 1800-luvulla mukaan tulivat myös kannabistuotteet ja kokaiini. Amfetamiini ja sen johdannaiset saivat päivänvalon vasta 1900-luvun alkupuolella.

Päädyin tekemään seminaarityöni huumausaineiden historiasta Suomessa, koska se on minulle tullut työni puolesta usein vastaan ja olen sitä kautta tutustunut tähän maailmaan ja ihmisten ajattelutapaan, niin aineista itsestään, kuin sitä säätelevään lainsäädäntöön. Kuitenkin tuo varhaisempi historia on ollut jokseenkin täysin pimennossa. Yleisessä kielenkäytössä puhutaan usein, että huumausainelainsäädäntö olisi tullut Suomeen vasta 1960-luvulla. Sitä ennen huumausaineet olisivat olleet lähinnä lääkeaineita ja saatavilla varsin vapaasti, jopa ilman mitään reseptiä tai rajoituksia, milloin mihinkin vaivaan, kuten kipuihin,

¹ Fafner Hans 2023.

unettomuuteen ja laihdutukseen². Nyt minulle tarjoutui tilaisuus päästä tutkimaan tätä varhaisempaa historiaa, miten asiat todellisuudessa ovat olleet, vai onko sittenkin niin kuten yleisesti annetaan ymmärtää. Tutkimusajanjaksoksi valitsin niin varhaisen ajan kuin siitä vain tietoa on saatavissa tai siihen liittyviä säädöksiä on annettu. Halusin paneutua juuri sinne alkuajoille, jolloin huumausainelainsäädäntö Suomeen syntyi.

Työssäni on tarkoitus tutkia milloin ja miksi suomalainen huumausainelainsäädäntö sai alkunsa ja mitkä olivat ne tekijät, joiden kautta huumausainelainsäädäntö on vuosisatojen kuluessa kehittynyt siihen pisteeseen, johon se päätyi vuoteen 1942 mennessä. Valitsemani ajanjakso kuvaa hyvin koko varhaisen ja toistaiseksi enimmäkseen tutkimattoman huumausainelainsäädännön synnyn ja kehityksen. Sillä 1940-luvulta alkaen, eli sota-ajalta on jo jonkin verran kirjoituksia ja keskustelua käyty. Silloin esimerkiksi puhuttiin sotilaille annettavan piristäviä aineita vaikeissa olosuhteissa selviytymiseen.

1.2 Tutkimusmetodi, tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus

Tutkimusnäkökulmani on oikeushistoriallinen. Oikeushistoriassa analysoidaan oikeuden muutosta yhteiskunnallista taustaa vasten menneisyydessä.³ Oikeushistorian tutkimuksessa hyödynnetään oikeustieteen ja historiantutkimuksen menetelmiä. Toshin näkemyksen mukaan tapahtumat tulee nähdä historiallisena prosessina eikä vain yksittäisinä tapahtumina.⁴ Tämä johdatti minua tutkimaan huumausainelainsäädäntöä yhteiskunnallisena tapahtumana, miksi ja miten oikeus on muuttunut huumausainelainsäädännön kannalta katsottuna. Valitsemastani aiheesta on tehty paljon tutkimuksia historian, terveystieteiden ja sosiaalitieteiden näkökulmasta, mutta en ole löytänyt yhtäkään nimenomaan oikeushistoriallisesta näkökulmasta tehtyä tutkimusta, jossa olisi selvitetty oikeudellista muutosta selittäviä tekijöitä. On siis jo aikakin tutkia aihetta oikeushistorian näkökulmasta. Historiallisen tarkastelun avulla voidaan lisäksi purkaa joitakin väärinkäsityksiä huumausainelainsäädännöstä⁵. Työssäni käytän niin sanottua vertailevaa metodologiaa, sekä teen lehtiartikkeleista laadullista empiiristä tutkimusta diskurssianalyysi menetelmällä Nvivo-ohjelman avulla.

² vrt esim. Ylen dokumenttisarja Huume-Suomen Historia, julkaistu 14.8.2015. viite yle.fi. tai Salasuon väitöskirja, jonka mukaan kannabis olisi kriminalisoitu Suomessa vasta 1960-luvulla, viite Salasuo 2004, s. 47. ja s. 99. tai esim. Mikkonen kirjoittaa teoksessa Pyhä Huumesota, että huumekauppa oli laillista, viite Mikkonen, s. 152-153.

³ Kekkonen 1997, s. 131.

⁴ Tosh 2015, s. 8.

⁵ Onnela 2001, s. 19.

Työssäni tutkin, milloin huumausainelainsäädäntö sai alkunsa ja nimenomaan miksi. Mikä on sen yhteiskunnallinen konteksti. Eli mitkä yhteiskunnalliset muutokset ja tekijät ovat saaneet aikaan sen, että lainsäädäntö huumeiden ympärille alkoi ylipäättään kehittymään. Toiseksi käyn läpi sitä yhteiskunnallista keskustelua, jota tutkimusajanjaksollani on käyty lehdistössä, miten tämä näkyi näissä kirjoitetuissa artikkeleissa ja miten se vaikutti lainsäädännön kehitykseen, vai vaikuttiko lainkaan. Kolmanneksi tutkin myös sitä, miten tämä yhteiskunnallinen arvomaailma on vaikuttanut kulloinkin huumeista määriteltyihin rangaistuksiin. Millaisia tuomioita on annettu ja millainen rangaistusasteikko on ollut tutkimus ajanjaksollani käytössä?

Tutkimukseni etenee kronologisesti alkaen Ruotsin vallan ajalta 1500-luvulta. Aiheen tarkastelu päättyy vuonna 1942 annettuun lakiin huumausaineiden tuontia ja vientiä koskevien määräysten antamisesta (233/1942) ja sitä täydentäneeseen asetukseen kansainvälisten huumausainesopimusten määräysten soveltamisesta (234/1942). Vuoden 1942 olen ottanut päätevuodeksi siksi, että ennen vuotta 1942 ei Suomessa ollut huumausainelainsäädännön nimellä olevaa lakia, vaan säännökset huumausaineista sisältyivät erilaisiin muihin säädöksiin kuten apteekkeja, myrkkijä, rohdoksia ja kansainvälisiä sopimuksia koskeviin asetuksiin ja määräyksiin. Työssä käyn läpi yhteiskunnallista keskustelua huumausainelainsäädännön ympärillä, joka vaikutti lainsäädännön syntyyn ja kehittymiseen. Tätä varten tutkin aiheesta julkaistuja sanomalehtiartikkeleita valitsemaltani ajanjaksolta. Näiden ohella otan esille ajanjaksolle tyypillisiä huumausaineisiin liittyviä oikeustapauksia.

1.3 Tutkimusaineisto

Ensimmäisenä käyn läpi kehitystä, joka Suomessa johti huumausainelainsäädännön syntyyn ja miten se kehittyi aina ensimmäiseen huumausaineiden nimellä kulkevaan lakiin vuonna 1942. Tätä varten olen käynyt läpi lukuisia kirjoja, artikkeleita, lehtiä, privilegioita, lakeja, komiteoiden mietintöjä, valiokuntamietintöjä. Näiden perusteella on välittynyt se kuva, mitä milloinkin säädettiin ja miksi. Mitkä olivat ne yhteiskunnalliset tausta tekijät, jotka tähän vaikuttivat, sekä miten rangaistusasteikko huumausainerikosten osalta kehittyi?

Toiseksi tutkin lehtikirjoittelun kautta lainsäädännön synnyn taustatekijöitä ja yhteiskunnassamme vallitsevaa ilmapiiriä suhtautumisessa huumausaineisiin kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä, joka soveltuu hyvin sanomalehtien diskurssianalyysiin.

Tutkimuskohteena ovat valitsemani ajanjaksolla ilmestyneet sanomalehdet, siten kuin ne kansallisarkiston digitoimasta aineistosta löytyvät. Lehtikirjoittelun tutkiminen on hedelmällistä monestakin syystä. Lehtiä voidaan pitää tärkeänä lähteenä historiaa tutkittaessa,

etenkin niiden pääkirjoituksilla ja kolumneilla on paljon annettavaa ja ne heijastavat hyvin sen hetkistä vapaata kansalaiskeskustelua mielipiteiden välittäjänä.⁶ Lehtiä tutkimalla voidaan löytää sellaisia tapahtumia, joita ei normaalisti esitellä virallisissa asiakirjoissa.⁷ Lainsäädäntö ja siinä tapahtuvat muutokset ovat enemmän tai vähemmän poliittisia päätöksiä. Tämän vuoksi ymmärtääksemme oikeudellista muutosta poliittisesta näkökulmasta on tarkasteltava toimijoiden taustoja kattavasti sekä heidän toimiinsa vaikuttaneita kansalaisten mielipiteitä. Nämä käyvät hyvin ilmi aikakauden lehtikirjoittelusta.⁸

Diskurssianalyysissa hyödynnän tarkoitukseen hyvin soveltuvaa Nvivo-ohjelmaa. Nvivo on laajasti käytetty laadullisen tutkimuksen data-analyysityökalu isojen aineistojen käsittelyyn. Sen avulla on helppo järjestelmällisesti löytää havaintoja käytetystä kielestä ja kohteena olevasta tutkimusdatasta.⁹ Ohjelmassa merkitään teksti ja sijoittamalla se sen jälkeen sitä kuvaavan otsikon alle. Tämän jälkeen lasketaan eri nimikkeiden esiintyminen tekstissä ja jatketaan diskurssianalyysin työstämiseen.¹⁰ Työ tapahtuu käytännössä niin, että tekstit, jotka kuvaavat jotain asiaa merkitään (koodataan) ylimaalaamalla kyseinen teksti ja siirretään sen asiayhteyttä kuvaavan nimikkeen alle. Tämän jälkeen tarkastellaan, mitä havaintoja ja miten paljon aineistosta kertyi sekä onko niiden osuus muuttunut eri ajanjaksoina.

Tutkimukseni pääaineistona on kansalliskirjaston digitoima aineistokokonaisuus historiallisesta sanomalehtiarkistosta alkaen 1770-luvulta. Tätä vanhempaakin olisin ottanut mukaan, jos niitä vain olisi ollut. Kansallisarkisto on digitoinut kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kokoelmia helpottaakseen aineiston käyttöä sekä säilyttääkseen alkuperäisiä julkaisuja. Kansallisarkisto tuottaa luotettavasti lähdeaineistoa verkkoon ja sen luomat digitaaliset tallenteet vastaavat lähdeaineistona alkuperäisiä.¹¹ Osa lehdistä on ilmestynyt vain muutaman numeron verran, kun taas toisten ilmestyminen on säännöllisemmin eli useamman kerran viikossa tapahtuvaa. Lähdeaineistoksi valikoitui 106 eri lehteä 77:stä eri puolilla Suomea ilmestyneestä suomen- tai ruotsinkielisestä lehdestä. Tutkimusaineiston lehdet olivat alkuun pääsääntöisesti neljäisivuisia, mutta 1900-luvulta alkaen useampi sivuisia.

⁶ Tosh 2015, s. 78.

⁷ Danielsbacka ym. 2022, s 108.

⁸ Tosh 2015, 52.

⁹ www.alfasoft.

¹⁰ www.menetelmäopetus.

¹¹ www.kansallisarkisto.

Aineiston keräämisessä käytän ns. sumeaa hakua huumausaineisiin liittyvissä nimikkeissä. Sumeaa hakua käyttämällä saadaan esille myös samankaltaiset sanat¹². Näiden huumausaineiden nimikkeissä on ollut vuosikymmenten saatossa pientä vaihtelua ja digitointi on joskus tehnyt nimikkeestä epäselvän. Nimikkeinä käytin kaikkia oopiumiin, morfiiniin, heroiniin, kokaiiniin, kannabikseen, hashikseen, marihuanaan, amfetamiinin, pervitiiniin, ekstaasiin ja LSD:hen liittyviä nimikkeitä. Lehtiä kertyi näillä hauilla kaiken kaikkiaan yli 16 000 tuolta ajanjaksolta, joista kävin läpi yli puolet. Aluksi, eli vuoteen 1880 kävin kaikki lehdet läpi ja sen jälkeen, kun materiaalia alkoi tulla varsin runsaasti, kävin lehtiä lävitse enää vain muutaman kuukauden välein. Tuossa vaiheessa tarinat alkoivat toistoa, joten laajempi läpikäynti ei olisi paljon lisäarvoa tuonut.

Aluksi esiintyi artikkeleita, jotka koskivat vain oopiumia, mutta 1800-luvun alkupuolella mukaan tulivat myös morfiini, hashis ja intian hamppu eli kannabis tuotteet. Kyseisen vuosisadan aikana mukaan kirjoituksiin ovat tulleet myös heroini ja kokaiini ja seuraavalla vuosisadalla marijuana ja amfetamiinipohjaiset aineet. Artikkeleista otin lähempään tarkasteluun sellaiset, joissa oli uutuusarvoa ja jotka heijastivat selkeästi sen ajan käsityksiä, eivätkä olleet vain toistoa aiemmasta. Tarkoituksena on saavuttaa mahdollisimman edustava otos kyseiseltä ajanjaksolta, joka ei kuitenkaan muodostuisi liian pitkäksi.

Nämä kerätyt kirjoitukset olen käsitellyt Nvivo-ohjelmaa käyttäen. Tulokset osoittavat, millaiset asiat huumausaineiden kohdalla ovat milloinkin olleet esillä ja kuvastavat sitä arvomaailmaa, mikä on osaltaan ohjannut lainsäädäntöä. Kirjoitukset kuvaavat hyvin ihmisten ajattelutapaa ja käsityksiä tuon ajan maailmankuvassa. Kirjoituksista käy ilmi, miten ajatukset yhteiskunnassa ovat muuttuneet 1700-luvulta 1940-luvulle. Millaiset asiat painottuvat ihmisten ajatuksissa minäkin ajanjaksona ja miten nämä ajatukset kansan keskuudessa ovat kehittyneet. Diskurssimenetelmä soveltuu hyvin tähän tarkasteluun. Tarkoitus on tutkia nimenomaan kielenkäyttöä sosiokulttuurisen todellisuuden rakentumisen kannalta. Tätä rakentumista jäsennetään kysymyksillä kuten "mitä sanotaan", "miten sanotaan", "missä tilanteessa" ja "millä seurauksilla". "Sanominen" on ymmärrettävä laajalla näkökulmalla sisältäen myös kirjoitetut tekstit ja muun merkitysvälitteisen tekemisen.¹³ Diskursseilla selitetään merkityksiä ja esitetään kuvauksia asioista, ilmiöistä ja tapahtumista määritellyistä näkökulmista ja tietyillä tavoilla.¹⁴ Juuri näin ja tällä menetelmällä olen saanut

¹² www.sumea.haku.

¹³ www.diskurssi

¹⁴ Pynnönen 2013, s. 7.

näkyviin sen yhteiskunnallisen kontekstin, joka sai aikaan huumausaineisiin koskevan lainsäädännön muuttumisen.

Käsittelen työssäni myös oikeuskäytäntöä. Tätä varten käyn läpi lehdistössä esillä olleita tapauksia ja tarkemmin muutamia Helsingin ja Mikkelin kansallisarkistoista löytämiäni oikeustapauksia. Oikeustapausten esille ottaminen havainnollistaa hyvin sitä vallitsevaa oikeudellista ilmapiiriä kuinka silloinen lainsäädäntö toimi huumausaineiden kohdalla. Työssäni otan esille, miten lainsäädäntö on ajan saatossa muuttunut ja millainen on rangaistuskäytäntö kulloinkin ollut. Oikeustapauksiin liittyen sain arvokkaita ja kannustavia neuvoja huumausaineiden historiaa tutkineelta Mikko Ylikankaalta, joka nykyisin toimii Suomen Akatemiassa tiedehankevastaavana.

1.4 Huumausainelainsäädännön aiempi tutkimus

Kukaan ei tiettävästi ole tutkinut juuri huumausainelainsäädännön historiaa varsinkaan empiirisesti ja nimenomaisesti oikeushistorian näkökulmasta. Ainakaan minulle ei tällaista ole tullut vastaan eikä löydetty materiaali sekä keskustelut Mikko Ylikankaan kanssa tukeneet tällaista näkemystä. Aihetta on lähinnä sivuttu lukuisissa huumausaineita koskevissa tutkimuksissa ja kirjallisuudessa. Tässä on nähtävissä selvä tutkimusaukko, jota lähdin tutkimaan. Etenkään varhaisempaa historiaa ei ole käsitelty eikä avattu sen enempää. Huumausainelainsäädäntö ja siihen liittyvä rangaistuspolitiikka on jäänyt jokseenkin täysin avaamatta. Saadessani käsiini näitä varhaisimpia privilegioita 1600- ja 1700-luvulta ja lukiessani niiden sisältöä, löysin paljon tietoa, jota ei aiemmin ole käsitelty millään muotoa. Teoksia, joissa huumausaineiden historiaa lainsäädännön kannalta on sivuttu jonkin verran ovat ainakin mainitun Mikko Ylikankaan Unileipää, kuolonvettä, spiidiä: Huumeet Suomessa 1800 - 1950, Utriainen Terttu ja Hakonen Kimmo teoksessaan Huumausainerikokset, Pekka Hakkarainen teoksessaan Suomalainen huumeekysymys. Huumausaineiden yhteiskunnallinen paikka Suomessa toisen maailmansodan jälkeen, Tapio Onnelan toimittama artikkelikokoelma Pyhä huumesota. Huumepolitiikan pelkoja ja utopioita, Pia Rosenqvistin artikkeli Alkoholipolitiik lehdessä, Osmo Kontulan kirja Huumeet Suomessa, Jukka Siro kirjassaan Huumausainerikokset, Mikko Salasuon väitöskirja Huumeet ajankuvana, sekä farmasian alalta huumeiden historiaa sivuva Kerttu Peldanin teos Suomen Farmasian historia. Henna

Saario puolestaan on tutkinut tähän huumausainelainsäädännön kehityskulkuun omalta osaltaan liittyvää rohdoskauppojen historiaa.¹⁵

Kaikissa mainituissa teoksissa on lyhyt lainsäädäntöhistoriikki, mutta sen kummemmin niitä ja niiden perusteella syntynyttä oikeuskäytäntöä ei ole tutkittu tai analysoitu. Pääsääntöisesti aihetta on sivuttu kertomalla, milloin mikäkin laki tuli voimaan, muttei käyty laajempaa tai syvällisempää tutkimusta sisällöstä eikä siitä, miksi lait syntyivät ja mikä oli niiden konteksti vallitsevaan yhteiskunnalliseen kehitykseen ja tilanteeseen. Yhdessäkään teoksessa ei ole mainittu samanaikaisesti kaikkia aiheeseen liittyviä lakeja, vaan vain osa niistä. Näiden lisäksi olen löytänyt artikkeleita eri julkaisuista, joita myös aiheesta kirjoja tehneet ovat työssään käyttäneet lähteinä. Lisäksi olen kahlannut läpi lukemattoman määrän lehtikirjoituksia, privilegioita, lakeja, komitean mietintöjä, valiokuntamietintöjä, eduskunnassa käytyjä keskusteluita, oikeustapauksia jne. Arkistotyötä olen tehnyt pääasiassa Tampereen ja Turun yliopistojen kirjastoissa, Eduskunnan kirjastossa ja Kansallisarkistossa.

1.5 Huumausaineet maailmalla ja Suomessa

Huumausaineilla tarkoitetaan kaikkia ihmisen psyykkisiin toimintoihin, tunteisiin, mielialoihin ja kognitioihin vaikuttavia aineita.¹⁶ Huumausaineita käytetään myös tieteellisiin ja lääketieteellisiin tarkoituksiin, tällöin kyse ei ole niiden väärinkäytöstä.

Tiettävästi oopiumin käyttö aloitettiin jo neoliittisella ajalla (6000-3500 eaa). Unikkaa, josta sitä valmistetaan, on viljelty ainakin 6000-5000 eaa. Antiikin Kreikassa ja Rooman valtakunnassa oopiumi oli hyvin tunnettu lääkeaine. Oopiumin käyttö levisi itäisen arabikauppiaiden myötä Välimeren alueelta vähitellen muualle maailmaan aina Intiaan ja Kiinaa myöten. Englantilainen lääkäri Thomas Sydenham kehitti oopiumista 1660-luvulla myös lapsille tarkoitetun laudanum-nimisen lääkkeen.¹⁷ Toisissa lähteissä esitetään, että sveitsiläinen lääkäri ja kasvitieteilijä Paracelsus olisi kehittänyt sen jo vuonna 1522.¹⁸ Oopiumi oli ensimmäinen kasvista jalostettu huumaava lääkeaine, joka opittiin tuntemaan myös Suomessa. Todennäköisesti aine saapui tänne jo keskiajalla. 1800-luvulla oopiumia oli jo varsin helposti saatavilla apteekkeista ja rohdoskaupoista sekä kiertäviltä kaupustelijoilta.¹⁹

¹⁵ Ylikangas 2009, Utriainen & Hakonen 1985, Hakkarainen 1992, Onnela 2001, Rosenqvist 1974, Kontula 1988, Siro 2017, Salasuo 2004, Peldan 1967, Saario 2018.

¹⁶ Hakkarainen 1992, s. 15.

¹⁷ Onnela 2001, s. 25-26.

¹⁸ Fafner Hans, 2023.

¹⁹ Siro 2017. s. 7.

Kuva 1: Kuva kiinalaisesta oopiumluolasta²⁰

Vuonna 1805 eristi 21-vuotias farmaseutti Friedrich Serturmer morfiinin oopiumista ja tästä alkoi alkaloidien (kasviemäkset) ja muiden kasvirohdosten vaikuttavien aineiden eristäminen. Tästä alkaen kemianteollisuuden innovaatiot alkoivat näkyä huumausainetuotannossa ja jatkossa syntyi yhä uusia aineita kemianteollisuuden ansiosta. Suomen apteekkiemme inventaarioluetteloissa löytyy morfiiniasetaatti ja strykniniinitraatti jo vuonna 1830.²¹ Morfiinin suosio kasvoi, kun injektioruisku kehitettiin 1800-luvun puolivälissä. Morfiinin aiheuttaman riippuvuuden hoitoon käytettiin aluksi Etelä-Amerikan kokapensaista valmistettua kokaiinia, joka yleistyi Euroopassa 1800-luvun puolivälistä jälkeen. Kokaiinin kehitti vuonna 1859 nuori saksalainen kemisti Albert Niemann.²² Suomessa kokaiini yleistyi 1900-luvun alkupuolella.²³

Heroiinin jalosti oopiumista 1870-luvulla brittiläinen Alder Wright. Näin saatiin vieläkin vahvempaa ainetta. Heroiini hillitsi yskää ja oli tehokas kipulääke.²⁴ 1800-luvun lopulla aine levisi Suomeen ja itsenäisyyden alkuvuosina sitä myytiin apteekeista ilman reseptiä tabletteina tai heroiinipitoisena yskänlääkkeenä. Amfetamiiniin tutustuttiin Suomessa jatkosodan aikana, jolloin sitä ostettiin suuria määriä Saksasta.²⁵ Amfetamiinijohdannaisesta

²⁰ Allom 1858, s. 23.

²¹ Peldan 1967, s. 135.

²² Grzybowski 2018, s. 1.

²³ Siro 2017, s. 7.

²⁴ Fafner Hans, 2023.

²⁵ Ylikangas 2009, s. 127, Siro 2017, s. 7-8.

vuonna 1938 saksalaisen Temmler lääkeyhtiön kehittämästä pervitinista²⁶ tuli kuuluisa piristävä aine sotaväen keskuudessa. Amfetamiini oli kehitetty saksalaisessa laboratorioissa jo 1870-luvulla, mutta se alkoi levitä vasta 50 vuotta myöhemmin.²⁷

Kannabista viljeltiin lääkekasvina Kiinassa ja Intiassa jo 2000-luvulla eaa. ja myöhemmin sen käyttö levisi Lähi-idän ja Afrikan kautta ympäri maailman. Pohjois-Afrikassa tästä kehitettiin myöhemmin hashiksena tunnettu huumausaine.²⁸ Euroopassa kannabis tunnettiin varmuudella jo 500 eaa, vaikka aine yleistyikin täällä vasta 1800-luvulla. Suomessa kannabis tuli tunnetuksi 1800-luvun puolivälissä, silloin käydyn Turkin sodan aikoihin alkoi esiintyä lehdistössämme artikkeleita kannabiksesta.²⁹ Marihuana on kannabiksen eri osista valmistettava tuote ja sitä tavattiin Suomessa vasta 1900-luvun puolella.

Ekstaasin kehitti vuonna 1912 saksalainen Anton Köllisch ja LSD:n vuonna 1938 sveitsiläinen kemisti Albert Hofman.³⁰ Näitä kumpaakaan ainetta ei löytynyt niiden hakusanoilla lehdistä tutkimaltani ajanjaksolta. Ennen LSD:tä kehittämistä muista hallusinogeenisistä aineista ovat sienet olleet Amerikan alkuperäiskansojen ja muiden pohjoisten kansojen käytössä jo vuosituhansien ajan. Esimerkiksi punakärpässieniä tiedetään käytetyn pohjoisten seutujen shamaanien keskuudessa tarkoituksena päästä transsiin.³¹

Mitä yleisemmäksi huumausaineiden käyttö alueella levisi sitä varhaisemmin syntyi huumausainelainsäädäntöä. Vaihtelevat kulttuuritavat ja sosiaaliset olosuhteet ovat historiallisesti edistäneet erilaisia menetelmiä huumeiden sääntelyssä ja rangaistusasteikoissa. Usein lait eivät olleet pitkäikäisiä vaan vaihtuivat hallitsijan vaihtuessa. Roomassa ensimmäiset lainsäädännön kiellot huumausaineille on kirjattu keisari Severuksen aikaudella 200-luvulla. Egyptissä huumeet kiellettiin kuolemanrangaistuksen uhalla 1200-luvulla sulttaani Baibarsin toimesta. Arabimaailmassa hashiksen käyttö kiellettiin vuoteen 1285 mennessä islamilaisen lainkirjoittajan Al-Qarafin aloitteesta. Arabian Joneimanin emiiri Soudon Sheikhouni määräsi vuonna 1378, että kannabiksen käyttäjät on vangittava ja heiltä kiskottava hampaat irti.³² Thaimaassa kirjattiin vuonna 1360 kuningas Ramathibodin säädös, jolla kiellettiin oopiumin myynti ja kulutus sekä säädettiin siitä ankarat rangaistukset. Persian

²⁶ Oksanen 2008, s. 185.

²⁷ Västerbro, 2018.

²⁸ Russo ym. 2008, s. 4171-4182.

²⁹ Åbo Posten 1879, s. 2.

³⁰ Fafner Hans, 2023.

³¹ Laurila 1996, s. 14.

³² Fafner Hans, 2023. Hämeen-Anttila 2014, s. 28-30, Onnela 2001, s. 29.

hallitsija Shah Abbas I julkaisi vuonna 1596 asetuksen, jolla oopiumista tuli rangaistava maastakarkoituksen uhalla.³³ Vuonna 1725 ottomaanien sulttaani kielsi maansa alueella hashiksen.³⁴ Merkillepantavaa on, että islamilaisessa kulttuurissa huumausaineet on useissa tapauksissa hyväksyttävää vielä tänäkin päivänä. Esimerkiksi Iranissa oopiumia voi eläkkeellä oleva yli 60-vuotias saada vanhuuden vaivoihinsa ilmaiseksi.³⁵ Kiinassa ensimmäinen oopiumin vastainen laki tuli voimaan vuonna 1729. Lain mukaan salakuljettajat ja huumehuoneiden ylläpitäjät voitiin tuomita maanpakoon tai kuolemaan.³⁶

Ranskassa ensimmäiset huumausaineita koskevat kiellot koskien oopiumia ja kannabista on annettu Napoleonin aikaan vuosien 1798-1801 välisenä aikana. Osin nämä samaiset kiellot ovat olleet voimassa ainakin vielä Shanghai sopimuksen aikoihin vuonna 1909. Kannabis oli täysin kielletty 1800-luvun lopulla vain neljässä valtiossa: Turkissa, Egyptissä, Kreikassa ja Trinidadissa.³⁷ Euroopassa Englanti oli huumeiden käytön kärkimaa ja siellä huumeet koettiin ongelmaksi 1830-luvulta alkaen, mutta ensimmäiset huumausaineita rajoittavat lait astuivat voimaan vasta vuonna 1868.³⁸ Yhdysvaltain ensimmäiset huumeiden vastaiset lait otettiin käyttöön San Franciscossa 22. marraskuuta 1875. Oopiumhuoneissa vierailusta tai niiden ylläpidosta asetus määräsi 50-500 dollarin sakon ja enintään kuusi kuukautta vankeutta. Pian parikymmentä muuta osavaltiota toimi samoin Nevadan johdolla vuodesta 1877 alkaen.³⁹ Kokaiinia rajoittavat lait säädettiin Oregonissa vuonna 1887 muiden osavaltioiden seurattessa pian perässä. Liittovaltiotasolla ensimmäinen huumeiden vastainen laki astui voimaan vasta vuonna 1914. Saksa vahvisti huumausaineita rajoittavan Haagin oopium sopimuksen vuonna 1912 ja Alankomaat vasta vuonna 1915.⁴⁰

³³ Caquet 2022, s. 13-15.

³⁴ Caquet 2022, s. 172.

³⁵ Idänpään-Heikkilät 1972, s. 43.

³⁶ Caquet 2022, s. 15.

³⁷ Caquet 2022, s. 172. Caquet 2022, s. 135, Onnela 2001, s. 153.

³⁸ Obdalen - Gill ym. 2015.

³⁹ White 2014, s. 1.

⁴⁰ Gootenberg 2009, s. 191, Hämeen-Anttila 2014, s. 216, Obdalen - Gill ym. 2015.

2 Ruotsin vallan aika

2.1 Varhainen kehitys

Suomessa ei ollut huumausainelainsäädäntö nimellä kulkevaa lakia ennen 1900-lukua, sillä tuohon saakka säädökset olivat erilaisia rohdoksia, lääkkeitä ja myrkkyjä koskevia säädöksiä. Näihin myrkkyihin ja lääkkeisiin kuuluivat tänä päivänä huumausaineiksi luokiteltuja aineita kuten oopium ja sen johdannaiset sekä kannabis ja kokaiini. Heti keskiajan jälkeen lainsäätäjät oli kuitenkin asettanut jo rajoituksia näille silloisille lääkkeille ja myrkyille, joita yhteisenä nimityksenä tuolloin vaarallisiksi aineiksi kutsuttiin. Aluksi säädökset kulkivat käsi kädessä apteekkilaitoksen kanssa, jota kautta nämä vaaralliset aineet normaalisti ohjeistettiin myytäväksi. Ruotsin valtakunnassa apteekkilaitos alkoi kehittyä vasta uudelle ajalle tultaessa. Etelä- ja Keski-Euroopassa suurten sivistysmaiden kuten Italian ja Ranskan apteekkilaitosta koskeva lainsäädäntö on alkanut kehittyä aikakirjojen mukaan jo 1200-luvulta.⁴¹

Ruotsin ensimmäisen varsinaisen apteekin perustamisvuodeksi on mainittu vuosi 1575. Tämä apteekki on nykyinen Hovapoteket Lejonet. Hoviapteekkari Anthonius Busenius sai tuolloin oikeuden avata apteekin, koska lääkevarastot pelkästään hovivaarten olivat liian suuret.⁴² Tätä ennen oli koko 1500-luvun Ruotsissa kuten Suomessakin toiminut hoviapteekkeiksi kutsuttuja linna- ja kaupunkiapteekkeja. Suomen ensimmäiset oikeat apteekit perustettiin vuonna 1689 Turkuun ja Viipuriin. Näitä voidaan perustellusti pitää maamme ensimmäisinä apteekkeina, sillä ne perustuivat kuninkaan antamaan privilegiodokiriin. Tuolloin 1600-luvulla yksityisille lääkäreille ja apteekkareille annetut kuninkaan privilegiodokirjeet velvoittivat heitä lain tavoin.⁴³

1600-luvulta alkaen lääkkeiden, lääkeaineiden ja rohdoksien kauppa oli Suomessa apteekkien yksinoikeus. Näihin lääkkeisiin ja rohdoksiin kuuluivat myös nykyisin huumausaineina tunnettuja aineita kuten oopium. Vanhin apteekkareita koskeva kauppasäädös Ruotsissa on vuonna 1635 annettu kauppasäädös (Köphandels-Ordning). Sen 15§:ssä annettiin apteekkareille oikeus yksin myydä lääkkeinä käytettäviä ryytejä⁴⁴, lääkeöljyä ja spriitä ym.

⁴¹ Peldan 1967, s. 25.

⁴² Peldan 1967, s. 31.

⁴³ Peltonen 1987, s. 9.

⁴⁴ Ryyteillä tarkoitetaan erilaisia yrttejä.

Tämä oikeus kesti kuitenkin vain vuoteen 1641, jolloin uusi kauppa-asetus antoi apteekkareille ja ryytikauppiaille samat oikeudet.⁴⁵

Ruotsista puuttui 1600-luvun puoliväliin saakka lääkintätoimen yleiset säännökset. Tämän johdosta alalle pyrki itseoppineita yrittäjiä ja ammattitaidottomia huijareitakin. Tämän johdosta, Tukholman kaupungin lääkärikunnan toimesta perustettiin vuonna 1663 Collegium medicorumin, pitämään silmällä ammattikunnan toimintaa ja etuja.⁴⁶ Huhtikuussa 1675 säädettiin Kuninkaallisen Majesteetin Armollisella Privilegiolla⁴⁷, että vain apteekkareilla oli lääkkeiden myyntioikeus. Tämä oikeus oli kuitenkin vain Tukholman alueella voimassa. Näissä privilegioissa sallittiin myös puoskareiden myydä sekoituksiaan markkinoilla, muttei niiden väliaikoina. Nämä vain Tukholman apteekkareille annetut oikeudet ulotettiin vuonna 1683 annetulla uudella privilegiolla koskemaan koko maan apteekkareita. Tässä vuoden 1683 privilegioissa poistettiin samalla myös tämä puoskareille annettu oikeus myydä sekoituksiaan markkinoilla. Muiden kuin apteekkareiden kohdalla mahdollinen lääkkeiden myynti tapahtuisi rangaistukseen ja takavarikkoon ottamisen uhalla ja jos he olivat ulkomaalaisia niin heidät oli myös karkotettava maasta. Näiden uusien määräysten mukaan järjestettiin lääkkeiden valmistus ja myynti elinkeinoksi, jota ei kukaan muu kuin siihen koulutuksen saanut henkilö, kuten apteekkari, saanut harjoittaa. Privilegiokirjeestä selviää, että se oli apteekkien elinkeinon suojaksi tarkoitettu säädös.⁴⁸ Myrkyllisistä aineista oli annettu lääkintökollegiolle jo vuonna 1680 erilliset privilegiot, joissa edellytettiin, että myrkyllisiä lääkeaineita tuli käsitellä varovaisuudella ja rajoitettiin niiden luovuttamista apteekeista ja rohdoskaupoista.⁴⁹

Tarkemmat määräykset apteekkarien ammatin harjoittamisesta ja velvollisuuksista annettiin kuninkaan Collegium medicumille vuonna 1688 antamissa privilegioissa "Kungl. Maj:ts Nädigsta Privilegier för Collegium Medicum. Stockholm den 30 Oktobris 1688."⁵⁰ Tätä säädöstä, josta tavallisesti käytetään nimitystä vuoden 1688 lääkintäasetukset, pidetään maamme lääkintölaitoksen peruslakina. Siinä kuningas antoi Collegium medicumille nykyaikaiselta nimeltään lääkintöhallitus, oikeuden valvoa lääkärien ja apteekkien toimintaa. Tästä Collegium medicumista kehittyi lääkintätoimen keskushallinnosta vastaava virasto ja sen noudattamista erioikeuksista Ruotsin valtakunnan ensimmäinen lääkintätoimen

⁴⁵ Peldan 1967, s. 489.

⁴⁶ Komiteanmietintö 1910, s. 2.

⁴⁷ Peldan 1967, s. 492.

⁴⁸ Kongl. Maj:ts förnyande Privilegium för Apothekare-Societen 1683, s. 196-198

⁴⁹ Siro 2017, s. 20.

⁵⁰ Rabbe 1837, s 5-20.

järjestyssäntö. Tämä Collegium medicum oli suoraa jatkoa aiemmalle Collegium medicorumille.⁵¹

Näissä lääkintäasetuksissa, jotka on päivätty 30.10.1688 mainitaan ensimmäistä kertaa oopium aineena, jota ei väärinkäytön mahdollisuuden vuoksi tullut myydä ilman lääkärin määräystä. Tämän lääkintäasetuksen pykälässä 19 säädettiin 50 hopeataalarin sakkorangaistus tätä säädöstä ensikertalaisena rikkovalle. Seuraavilla kerroilla rangaistus oli suurempi.⁵² Tästä siis voidaan katsoa alkaneen Suomen huumelainsäädännön. Edellä mainittujen yhteisten privilegioiden ja vuoden 1688 lääkintäasetusten pohjalta kehittyi samalla maamme apteekkilaitos lailla säännöstellyksi elinkeinoksi. Myöhemmät Ruotsin vallan aikaiset määräykset vahvistivat näitä ensimmäisiä säädöksiä.

Muutamia kohtia vuoden 1688 lääkintäasetuksessa muotoiltiin apteekkarien pyynnöstä uudelleen lisäämällä niihin eräitä varauksia vuoden 1698 kuninkaallisella päätöksessä. Potilaille annettiin eräin poikkeuksin vapaus pyytää apteekissa valmistamaan itselleen lääkkeen, jonka hän hyväksii tietää. 1698 päätöksellä sakkorangaistukset kaksinkertaistettiin, mutta siitä huolimatta näitä määräyksiä ei noudatettu, vaan erilaiset ryytikauppiat myivät edelleenkin myrkkijä.⁵³ Tuohon aikaan myös myönnettiin Suomeen ensimmäiset viralliset apteekkioikeudet. Vuonna 1689 apteekkarit Johan Albrecht Relau Turusta ja Peter Gottfried Viipurista saivat viralliset apteekkioikeudet.⁵⁴ Tosin jo tätä ennen eli 1500- ja 1600-luvulla oli maassamme toiminut linna- ja kaupunkiapteekkeja.⁵⁵

2.2 Ruotsin vallan ajan loppu

1700-luvun alusta eteenpäin säädökset tähtäsivät siihen, että lääkekauppa säilyisi asiansa tuntevilla apteekkareilla ja ehkäisisi valvomatonta lääkekauppaa. Tämä oli myös valvojan viranomaisen päätavoite.⁵⁶ Ylimmän lääkärikunnan muodostaman Collegium medicumin rinnalla toimi myöhemmin muitakin lääkintätoimen elimiä, kuten vuonna 1737 perustettu Sundhetscommission, terveystoimikunta. Sen tehtäväksi annettiin mm. kansantajuisten lääketieteellisten kirjoitusten julkaiseminen. Siten tehtäväksi tuli myös apteekkeista myytävään oopiumin myyntiin liittyviä toimintoja. Vuonna 1776 päätettiin hospitaalien ja lasarettien

⁵¹ Forsius 1992, s. 3052

⁵² Kungl. Maj:ts Nädigsta Privilegier för Collegium Medicum 1688, s. 14-16.

⁵³ Peldan 1967, s. 495-499.

⁵⁴ Peldan 1967, s. 708.

⁵⁵ Peltonen 1987, s. 9

⁵⁶ Komiteanmietintö 1910:3, s. 2.

hallinnon yhdistämisestä. Tuolloin jokaisen hoitolaitoksen keskushallinto erotettiin Collegium medicumin tehtävistä.⁵⁷

1700-luvun säännöksissä havaitsee, että lääkkeiden valmistus ja myynti erotettiin omaksi säännöstellyksi elinkeinokseen. Vaikka 1600- ja 1700-luvulla sama henkilö saattoi toisinaan toimia sekä apteekkarina että lääkärinä, pyrittiin nämä kaksi ammattia erottamaan toisistaan Keski-Euroopassa jo keskiajalta alkaen vallitsevan tavan mukaisesti. Apteekkarin ammatin harjoittajalta alettiin vaatimaan tietyn tutkinnon suorittamista. Ainoastaan koulutuksen saanut ja tietonsa lääkintäkollegion edessä osoittanut henkilö sai oikeuden harjoittaa apteekkarin ammattia. Kolmanneksi apteekkitoimi asetettiin valtion valvonnan alaiseksi.⁵⁸ Tämä oli varsin perusteltua myös vaaralliseksi luokitellun oopiumin kaupan valvonnan kannalta.

Kaikki apteekkarit eivät noudattaneet vuoden 1688 lääkintäasetuksen 28§, joka koski lääkärin suorittamaa apteekkien tarkastusta, vaan osa kieltäytyi siitä jyrkästi. Tämä aiheutti Collegium medicumin taholta monia toimenpiteitä, joista tehokkain oli kääntyminen kuninkaan puoleen tämän kohdan määräysten koventamiseksi. Tästä seurauksena oli kuninkaallinen kirje toukokuun 11. päivänä 1736, jossa määrättiin samat sakkorangaistukset tarkastuksesta kieltäytyneille kuin asetuksen 19 §:ssä säädetään niille, jotka myyvät oopiumia ja muita vaarallisia aineita ilman lääkärin määräystä.

Myrkykaupan säännöstelyä vaikeutti erityisesti epätietoisuus siitä, mitä aineita mihinkin ryhmään kuului ja oliko niiden myyminen sallittua vai ei. Etenkin sekoitukset aiheuttivat epätietoisuutta. Epäselvyyksien poistamiseksi annettiin 3.11.1756 kuulutus kuninkaan käskykirjeen nojalla Collegium medicumille. Tuolloin säädettiin, etteivät muut kuin apteekkarit ja maistraattien hyväksymät kauppiat saaneet enää myydä vaarallisia lääkkeitä, joista mainittiin esimerkkeinä arsenikki ja oopiumi. Tällaiset aineet tuli myös pitää lukkojen takana. Säädöksen 1:0 kohdassa säädettiin, että sellaisissa kaupungeissa, joissa on apteekkeja, eivät kauppiat eivätkä ryytikauppiat saa tästä lähtien myydä tukku- eikä vähittäismyyntinä listassa mainittuja myrkyjä ja vaarallisia rohdoksia, johon myös oopiumi luettiin. Tämä koskee etenkin epävakaita ihmisiä markkinapaikoilla ja maaseudulla. Rikkomuksesta seuraa ensimmäisellä kerralla sadan ja toisella kerralla kahdensadan hopeataalarin sakko sekä kolmannella kerralla porvarillisen elinkeinon menetys. Näitä aineita saavat pitää kaupan vain valantehneet apteekkarit, joiden täytyy pitää niitä varastossa yleisön palvelemiseksi sekä

⁵⁷ Forsius 1992, s. 3052.

⁵⁸ Peltonen 1987, s. 10.

kaupunkien että maaseudun tarpeita silmällä pitäen. Tällä säädöksellä määriteltiin siten tarkemmin mitä seuraa toisesta ja kolmannesta kerrasta, kun se aiemmin oli vain säädetty, että toisella kerralla sakkorangaistus oli ensimmäistä kertaa suurempi määrittelemättä miten paljon suurempi. Elinkeinon menettämisestä ei myöskään vuoden 1698 säädöksessä ollut mainintaa. Vuoden 1756 säädöksen kohdassa 6:0 mainitaan nimenomaisesti, että koska oopiumlääke on usein aiheuttanut vahinkoa, ei kukaan apteekkari saa sakon uhalla antaa ainetta muun kuin lääkärin reseptillä. Tuohon aikaan oli tavanomaista, että myös muut kuin lääkärit kirjoittivat reseptejä tai jopa potilas itse saattoi sitovasti sanoa, mikä on hyväksi hänelle. Säädöksessä mainitaan nimenomaisesti, ettei näitä aineita voi toimittaa välskärinkisällien tms. resepteillä ja lisäksi myös apteekkarin oli laitettava näihin resepteihin nimensä lääkettä toimittaessaan. Jos kaupungissa on useampi apteekki, tulee resepti varustaa myös apteekin omalla merkinnällä.⁵⁹

1700-luvun loppupuolella lehdistössä näkyi ensimmäiset huumausaineita käsittelevät artikkelit. Koska lehtiä oli vähän, niin myös kirjoituksia huumausaineista eli tuohon aikaan tunnetusta oopiumista ei vielä paljoa esiintynyt. Vuonna 1771 kirjoitettiin kuitenkin, että tätä ihmeellistä ainetta nimeltään oopium, jota käytetään myös hiusten hoitamiseen, oli saatavilla myös Euroopassa. Oopium ei ollut kovinkaan tunnettua kansan keskuudessa ja siksi kirjoitukset olivat tyyliltään sellaisia, että nyt markkinoille on ihmeellinen aine, joka auttaa vaivaan kuin vaivaan.⁶⁰ Vuonna 1783 Johannes Bergman kirjoitti oopiumin käytöstä öisin lihasten jännitetiloihin neuvovan artikkelin: Äidin tuli ottaa oopiumia laimennettuna ja lapselle voitiin antaa oopiumista sekoitettua laudanumia (tinctura thebaica).⁶¹

Varhaisimpia Suomen kielisiä kirjoituksia löytyy 1785 Maanmiehen Huone ja -Kotiapteekissa olleesta kirjoituksesta, jossa neuvottiin tarpeellisesta lääkitsemisestä, jota osin kotona voitiin tehdä. Ohjeistuksessa oopium mainitaan aineena, joka auttaa kivun ja moivotuksen seisauttamiseen. Artikkelissa muistutettiin vielä, että se pitää kuitenkin hankkia apteekista ja sekoittaa, jotta siitä saadaan toimiva lääke montaa tautia vastaan. Myös Laudanum-sekoitus mainitaan tässä artikkelissa kotiapteekkiin kuuluvista aineista.⁶²

Vuosina 1786 ja 1787 tuli voimaan asetukset, joissa täsmennettiin aiempia ohjeita, sekä rajattiin ammattikuntia, joille ei ainakaan saanut myydä vaarallisia aineita. Asetuksissa

⁵⁹ Peldan 1967, s. 499-500.

⁶⁰ Von Rosenstein 1771, s. 396.

⁶¹ Bergman 1783, s. 18.

⁶² Maanmiehen huone- ja kotiapteekki 1785, s. 49 ja 54.

kiellettiin muita kuin apteekkareita pitämästä myynnissä myrkkyinä pidettäviä aineita sekä säädettiin arsenikin ja muiden myrkyllisten aineiden säilytyksestä ja myynnistä.⁶³ Vielä 1797 annettiin kuninkaallinen julistus, jossa määrättiin, ettei missään muualla kuin apteekissa saanut pitää kaupan lääkkeellisiä kukkia, ruohoja, juuria ym. eikä laastareita, salvoja, tinktuuroja, pulvereita, pillereitä jne. olivatpa ne mitä laatua tahansa. Kaupunginviskaalien ja poliisin tuli antaa apuaan, mikäli näistä valitettiin.⁶⁴ Vuosisadan päätteeksi eli vuonna 1799 annettiin apteekkeja koskeva virallinen kuninkaallinen apteekkiohjesääntö⁶⁵. Niin tässä kuin aiemmissakin farmasiaa koskevissa kuninkaallisissa kirjeissä toistui kielto ryytikauppiaiden ja kulkukauppiaiden lääkeseosten myynnistä. Järjestyksen pito tässä suhteessa oli selvästikin varsin vaikeaa, koska apteekkeja, jotka olivat näiden vaarallisten aineiden kuten oopiumin ainoita laillisia myyjiä, oli maassamme 1700-luvulla vain muutama. Siksikin oopiumikin hankittiin usein erilaisilta kulkukauppialta ja rohdoskaupoista.

Tuohon aikaan oopiumia käytettiin lääkkeenä moneen vaivaan kuten mätäkuumeen, keuhko-kuumeen, ripulin hoitoon ja kivun hoitoon yleensäkin. Koska oopiumi oli kuitenkin kallista ja ajoittain vaikeasti saatavissa oleva tuontituote, niin muun muassa taloustieteilijänäkin tunnettu, Anders Chydenius pyrki valmistamaan sitä kasvattamistaan unikoista.⁶⁶ Varsinkin sotalaisalla 1700-luvulla kansainvälinen oopiumkauppa oli takunnut ja oopiumista oli ajoittain puutetta. Saatavilla oleva oopiumi meni armeijan käyttöön ja siviilit joutuivat olemaan ilman, tai ainakin maksamaan siitä normaalia korkeampaa hintaa. Tällä taustalla Chydenius aloitti unikon viljelyn Alavetelissä valmistaakseen siitä oopiumia kotikonstein. Unikkoa kasvoi tuohon aikaan lähes joka puutarhassa ja sen kotia ja siemeniä oli jo pitkään käytetty hyväksi sairaiden hoidossa. Chydenius ryhtyi tutkimaan oopiumin valmistusta ja salaisuuksia vuonna 1799. Hän oli lukenut tanskalaisesta julkaisusta artikkelin, jossa kerrottiin kuinka oopiumia valmistetaan.⁶⁷ Näin Chydenius sitten valmisti oopiumistaan laudanumia ruotsalaisen farmakopean ohjeen mukaan. Laudanumissa oli yksi osa oopiumia, kolme osaa alkoholia ja 13 osaa kanelia. Tämä liuos tunnettiin nimellä Tinctura thebaica.⁶⁸

Chydenius laati vuonna 1800 aiheesta tutkielman ja kehotti Suomen talousseuraa edistämään unikon kasvattamista ja oopiumin valmistamista, jotta oopiumia olisi maassa paremmin ja

⁶³ Statens offentliga utredningar 2008, s. 157.

⁶⁴ Peldan 1967, s. 496.

⁶⁵ Karsten 1933, s. 356-365.

⁶⁶ Siro 2017, s. 7.

⁶⁷ Chydenius 1908, s. 617.

⁶⁸ Chydenius 1908, s. 620.

jatkuvasti saatavilla kohtuuhintaan maan apteekkeista, joissa se privilegioiden mukaan tuli myydä. Chydeniuksen mukaan viljely olisi ollut helppoa, koska unikkaa kasvoi tuohon aikaan lähes joka puutarhassa ja oopiumin keruu olisi sujunut sutjakkaasti tehtävään koulutetuilta 10-12 vuotiailta lapsilta.⁶⁹ Suomalaisen talousseuran valmisteluvaliokunta ei kuitenkaan suhtautunut suopeasti Chydeniuksen selontekoon ja ehdotukseen, sillä tiedossa oli myös oopiumin terveydelle aiheuttamat vaarat. Talousseura totesi, että oopium muuttuu väärinkäytettynä lääkkeestä myrkyksi ja kuka tahansa voisi käyttää tätä tinktuuraa, vaikka palkkamurhan välineenä. Siksi oopiumin valmistusprosessia ei ollut viisasta lähteä opettamaan kaikelle kansalle. Suomalainen talousseura päättikin olla julkaisematta Chydeniuksen ohjeita, ainakaan ennen kuin oli kuultu Collegium Medicumia.⁷⁰ Chydeniuksen tutkimus julkistettiin lopulta yli sata vuotta myöhemmin vuonna 1908.⁷¹ Tämä oli ensimmäinen kerta, kun suomalainen organisaatio harjoitti huumausainekontrollia Suomessa.

Chydeniuksen innokkaan harrastuksen tuloksena viranomaiset pyrkivät edistämään kotimaista lääkekasviviljelyä. Vuonna 1811 perustettu Suomen Collegium Medicum muun muassa kehotti ensimmäisessä ohjesäännössään apteekkareita viljelemään lääkekasvitarhoja. Esimerkiksi Porin apteekkari Palanderin vuosikertomuksessa vuodelta 1827 kerrotaan apteekin saaneen omasta lääkekasvimaasta muun muassa 50 naulaa kannabiksen siemeniä ja 20 naulaa unikkaa.⁷² Myöhemmin myös lääkäri ja kasvitieteilijä Elias Lönnrot suositteli "unileipää⁷³ kiwun ja mojtouxen seisautukseen".⁷⁴

Vähän Chydeniuksen kirjoitusten jälkeen Allmän litteratur tidningenissa varoiteltiin toistuvasta tavasta käyttää oopiumia aina kun lapsilla esiintyi heikkouden tunteita. Tämä oli muodostunut artikkelin mukaan liiankin tavanomaiseksi tavaksi hoitaa lasten vaivaa kuin vaivaa. Näin jatkuvasti toistuessaan siitä muodostuisi huono tapa, jolla voisi olla huonoja seuraamuksia.⁷⁵ Samassa lehdessä oli julkaistu kuukausi aiemmin artikkeli sokeuteen ja luumätään liittyvästä sairaudesta ja kerrottu, että näiden hoitoihin on olemassa uudempiakin

⁶⁹ Chydenius 1908, s. 621-622.

⁷⁰ Schauman 1908, s. 465.

⁷¹ Ylikangas 2009, s. 20.

⁷² Peldan 1967, s. 697-698.

⁷³ tarkoittaa oopiumia

⁷⁴ Kelosaari 2018.

⁷⁵ Allmän Litteratur-Tidning 1803, No. 88, s. 4.

lääkkeitä kuten esimerkiksi oopium, joka olisi saattanut tuossa kuolemaan johtaneessa tapauksessa tuottaa parempia tuloksia, kuin mitä nyt oli käynyt.⁷⁶

Nämä Ruotsin vallan aikaiset lehtikirjoitukset olivat lähinnä ihmetteleviä, sekä samalla ihannoivia tätä kaikkivoipaa lääkettä kohtaan, että varoittavia sen mukanaan tuomista vaaroista. Pääsääntöisesti kirjoitukset käsitelivät huumausaineita lääkkeinä. Asia oli vielä jokseenkin tuntematon kansan keskuudessa, mutta lääkäreiden sanaan huumausaineista lääkkeenä luotettiin. Kirjoituksia tuolta ajanjaksolta löytyi vielä hyvin vähän. Tämä on hyvin ymmärrettävää, sillä olihan lehdistönkin määrä kuten kansan lukutaitokin vielä hyvin alkutekijöissä 1600- ja 1700-luvulla.

Ruotsin vallan ajan kehitystä huumausaineiden osalta kuvaa hyvin apteekkien vallan laajentuminen. Apteekit halusivat yksinoikeuden huumausaineiden myyntiin. Ennen ensimmäisiä kuninkaallisia privilegiokirjeitä huumausaineiden kuten muidenkin lääkkeiden ja myrkkujen kauppa oli ollut täysin vapaita ja erilaiset puoskarit olivat myyneet tuotteitaan kaikelle kansalle erityisesti markkinoilla, jossa kansaa oli paljon paikalla. Kauppasäännös vuodelta 1635 ja privilegiokirjeet, joita annettiin 1675 alkaen sulkivat kuitenkin vähitellen tai ainakin suuseksi osaksi muut kuin apteekkarit pois näiltä markkinoilta ja apteekkarit saivat pikkuhiljaa haluamansa monopolin aineiden myyntiin.

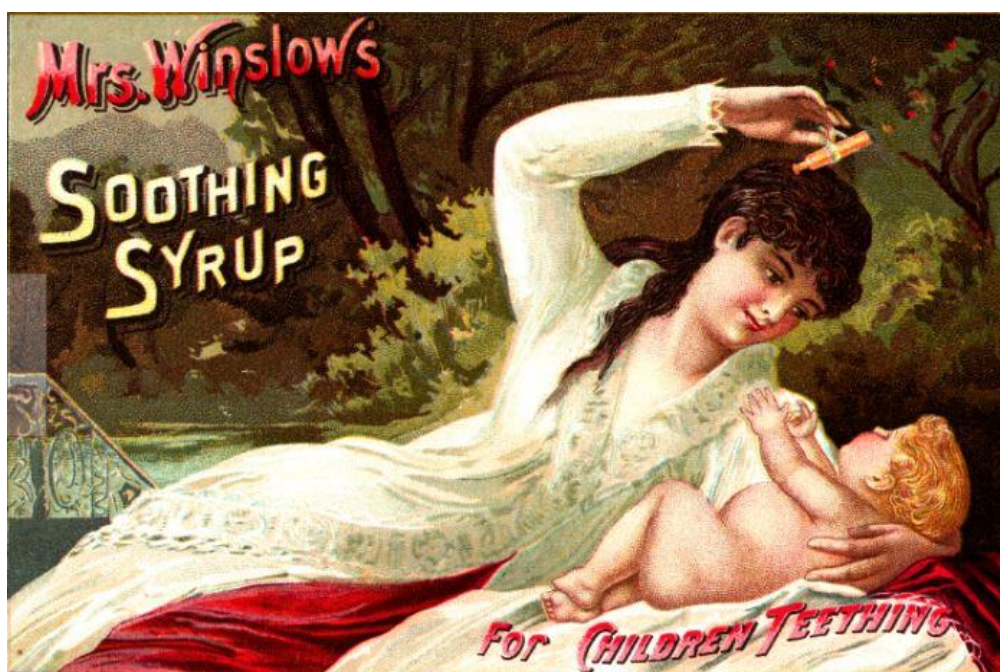
Merkittävin muutos rangaistussäännösten kohdalla annettiin vuoden 1688 kuninkaallisessa privilegiokirjeessä, jossa ensimmäistä kertaa sanktioitiin huumausaineena tunnetun oopiumin myynti. Tästä vuodesta voidaan katsoa Suomen huumausainelainsäädännön alkaneen ainakin siltä osin kuin niistä on rangaistuksia määrätty. Tätä seurannut 1700-luku toi mukanaan sekavuutta. Tällöin keskustelua käytiin, siitä kuuluuko tämä aine tällaisena tähän rajoitukseen vai ei. Tämä johti lukuisiin täsmentäviin privilegioihin, joiden kaikkien tavoite oli sama: Rajata huumeiden myynnin yksinoikeus apteekkeille. Kuitenkaan huumekauppaa ei saatu kuriin koko Ruotsin vallan aikana. Ryytikauppiat, laukkuryssät, armeijan välskärit muun muassa harjoittivat huumausaineiden kauppaa aina kun siihen tilaisuus tuli.

⁷⁶ Allmän Litteratur-Tidning 1803, No 84, s. 6.

3 Autonomian aika

3.1 Autonomian ajan alkuvuosikymmenet

Suomen ja Ruotsin koko lainsäädännön synty ja kehitys oli yhteinen aina vuoteen 1809 saakka, jolloin Ruotsi Haminan rauhassa menetti maamme Venäjälle. Jo Porvoon valtiopäivillä 1809, sodan vielä jatkuessa, keisari Aleksanteri antoi vakuutuksen, että hän säilyttäisi aiemmat Ruotsin vallan aikaiset uskonnon, perustuslait, säädökset ja oikeudet. Heti Suomen siirryttyä Venäjän alaisuuteen sai Collegium Medicum tehtäväkseen laatia Suomelle oman farmakopean eli lääkeluettelon, joka valmistui käyttöön vuonna 1819. Lääkeluettelossa mainittiin kaksi oopiumpitoista lääkevalmistetta. Tinctura opii (laudanum) sekä Vinum opii crocatum eli Elixir papaveris (unikkoeliksiiri).⁷⁷

Kuva 2.⁷⁸ Oopiumia ja morfiinia mainostettiin tehokkaasti 1800-luvulla. Kuva Mrs Winslows mainoksesta, joita julkaistiin 1840-luvulta alkaen. Kuvassa kotirouva tarjoilee rauhoittavaa morfiinia sisältävää sekoitusta lapselleen. Tätä suositeltiin ehkäisemään ja rauhoittamaan niin lasten hammaskipuja, ripulia kuin ilmavaivojakin. 1800-luvun lopulla tuotteen todettiin aiheuttaneen lukuisia lasten kuolemia ja vuonna 1911 American Medical Association julkaisi julkaisun nimeltä "Nostrums And Quackery", jonka osiossa "Baby Killers" syytettiin rouva Winslow'n aineita. Siitä huolimatta tuote poistettiin myynnistä vasta vuonna 1930.⁷⁹

⁷⁷ Pharmacopoea Fennica 1819, s. 87-89.

⁷⁸ English 2018, s. 169.

⁷⁹ Inglis 2018, s. 206-208.

Oopiumilla oli hoidettu hyvällä menestyksellä muun muassa koleraan sairastuneita Englannissa vuosien 1669 ja 1676 epidemioiden aikana ja sen käyttöä suositeltiin myös Suomessa riehuneissa koleraepidemioissa. Ensimmäinen paha koleraepidemia oli Suomessa 1831 ja pahin vuonna 1853. Koleraepidemioissa kivun lievitykseen käytettiin nimenomaan laudanumia. Laudanumia käytettiin yleisesti myös rauhoittavana lääkkeenä sekä ruokamyrkytysten hoitoon. Varsin yleistä laudanumin käyttö oli myös lasten nukuttamiseen ja rauhoittamiseen. Oopiumin laimentamiseen laudanumiksi suositeltiin kanelivettä sen maun parantamiseksi.⁸⁰ Turun viikkosanomissa puolestaan laimentamiseen suositeltiin kauralientä minttuöljyn ohella,⁸¹ kuten myös myöhemmin Åbo Tidningarsissa.⁸² Elias Lönnrot mainitsee oopiumin vuonna 1839 julkaistussa Suomalaisen talonpojan kotilääkärissä. Lönnrot ei suositellut oopiumin käyttöä oikeastaan mihinkään hoitoon eikä halunnut kannustaa ihmisiä ottamaan oopiumia muodossa eikä toisessa ilman lääkärin määräystä. Kansa sen sijaan uskoi, että ottamalla lääkettä enemmän se tehosi paremmin. Lönnrot ohjeisti oopiummyrkytysten varalle: myrkytyksen uhrin oli nautittava väkevää kahvia etikan tai sitruunamehun kanssa tai etikkaa paljaaltaan. Potilasta oli lisäksi pidettävä liikkeellä hereillä pitämiseksi.⁸³

Autonomian ajalla lehtikirjoittelu vilkastui, sillä mitä pidemmälle 1800-lukua tultiin, sen enemmän painettuja lehtiä ja kirjallisuutta ilmaantui. Lehtiä alkoi ilmestyä Suomen kielisinä. Samoin kävi myös huumausainekeskustelulle, sitä alkoi esiintyä yhä useammin lehdissä mitä lähemmäs autonomian ajan loppua tultiin. Oopiumin rinnalle keskusteluun nousivat myös muut huumausaineet. Ensiksi tuli morfiini ja sen jälkeen kannabis ja kokaiini ja myöhemmin mukaan tuli vielä heroini.

Vuonna 1820 Turun Wiikko-sanomat varoitteli oopiumista. Oopium pyörryttää päätä, nukuttaa väkevästi ja on niin myrkyllistä, että se ottaa hengen siltä, joka sitä tottumattomasti nauttii paljon yhdellä kertaa. Samalla artikkelissa kerrotaan, että sen sijaan turkkilaiset ovat sitä tottuneet käyttämään viinan sijasta. Turkissa sekä miehet että naiset polttavat oopiumia pitkällä piipuillaan.⁸⁴ Viittaus Turkkiin ei ole mitenkään sattumaa, tuotettiinhan ja tulihan suurin osa oopiumista juuri Turkista Eurooppaan. Viisi vuotta myöhemmin Åbo Tidningarissa hämmästellään Englannissa ilmestynyttä kirjaa, jossa todettiin oopiumin käytön ihmiskehölle aiheuttamasta rappeutumisesta. Englantilainen kirjailija, joka oli pitkään käyttänyt oopiumia,

⁸⁰ Åbo Tidningar 1831, Nro 52, s. 2.

⁸¹ Turun viikkosanomat 1831, s. 2.

⁸² Åbo Tidningar 1831, Nro 58, s. 9.

⁸³ Lönnrot 1981, s. 111.

⁸⁴ Turun Wiikko-Sanomat 1820, s. 3.

oli muuttunut ulkonäöltään muistuttamaan muumiota. Muutoin kirjassa käytiin yksityiskohtaisesti läpi oopiumin käyttöä ja sen mukanaan tuomaa nautintoa, vaikka artikkelin luonne oli pohjimmiltaan oopiumin käytöstä varoittava.⁸⁵

Turun Wiikko-Sanomissa kirjoitetaan vuonna 1831 paloviinasta ja oopiumista samassa yhteydessä. Ensin neuvotaan, kuinka paloviinaa käytetään sairauden hoitoon, mutta oopiumista kerrotaan, että se on aine, jota "ei ole viisasta ilman lääkärin ohjetta nauttia".⁸⁶ Samassa lehdessä ohjeistetaan, kuinka oopiumista sekoitetaan laudanumia, mutta neuvotaan tämä tekemään ja nauttimaan vain lääkärin ohjeistuksen mukaan⁸⁷. Sanansaattajassa kirjoitetaan vuonna 1833, kuinka ihminen taitaa vähitellen totuttaa itseään käyttämään väkevämpiä myrkkyyä kuten oopiumia ja arsenikkia. Kirjoituksessa kerrotaan, että "vaikka ne alkuun voisivat hyvältä tuntuakin niin ei aineet pitkän päälle ole ihmiselle hyväksi vaan turmelee ruumiin".⁸⁸

Oopiumin käyttö eri muodoissaan tuohon aikaan oli varsin yleistä. Tavallinen kansa ei yleensä ostanut sitä yleensä apteekkeista, etenkin maaseudulla, jossa apteekkeja oli hyvin harvassa vaan oopiumi ja myöhemmin morfiini hankittiin usein kulkukauppailta. Kaikenlainen puoskarointi ja kulkukauppiaiden harjoittama lääkkeiden myynti oli hyvin tavallista. Puoskarit saattoivat myydä itse valmistamiaan lääkkeitä, jotka sisälsivät suuria määriä oopiumia ja morfiinia. Maaseudun väki kääntyi joskus myös armeijan joukko-osastojen väliskäreiden puoleen vaivoineen. Armeijalla oli varastoituna näitä myrkkyyä haavoittuneiden hoitamiseen. Kuuluisa tapaus 1800-luvulla toimineista puoskareita oli eräs Karhulassa toiminut rykmentinväliskäri. Viranomaisten takavarikoitua hänen varastonsa, löytyi sieltä paljon myrkyllisiä lääkeaineita kuten arsenikkia, morfiinia, kokaiinia ja oopiumia. Hän oli kauan harjoittanut paikkakunnalla omaa laitonta myrkyntymyintiä omasta lääkärinpraktiikastaan. Tästä hänet tuomittiin sakkorangaistuksiin.⁸⁹ Vaikka puoskareiden ja laukkuryssien harjoittama lääkekauppa toi helpotusta maaseudulle, se johti monesti myös kuolemaan ihmisten lääkityksessä itseään lääkkeillä, joiden käytöstä heillä ei ollut paljoakaan tietoa. Oopiumin ja muiden myrkkyyjen väärinkäytön todettiin tuhoavan Suomen kansaa.⁹⁰

⁸⁵ Åbo Tidningar 1825, nro 96, s. 1.

⁸⁶ Turun Wiikko-Sanomat 1831, s. 2.

⁸⁷ Turun Wiikko-Sanomat 1831, s. 2-3

⁸⁸ Sanan Saattaja Wiipurista 1833, s. 2.

⁸⁹ Peldan 1967, s. 134-135.

⁹⁰ Suomen Viikkolehti nro 3 1894, s. 3.

3.2 Rohdoskaupat apteekkien rinnalle

1800-luvun alkupuolella myrkkyjen toimittajaksi apteekkien rinnalle ja niiden avuksi syntyivät rohdoskaupat. Vaikka niiden alkuperäinen tarkoitus oli ollut toimia tukkukauppoina apteekkeja varten, muodostui niistä varsin varhain oma liiketoimintansa. Vuonna 1827 turkulainen apteekkari pyysi Keisarilliselta Senaatilta lupaa, että hän saisi jatkaa vain pelkän rohdosliiketoiminnan harjoittamista. Hän oli myynyt omistamansa apteekkiliikkeen, mutta myynnin yhteydessä jättänyt itselleen pelkän rohdosliiketoiminnan. Suuriruhtinaskunnan Keisarillinen Senaatti myönsi kyseisen luvan anojalle. Nyt saatu lupa muutti merkittävästi toimintakulttuuria ja herätti kiinnostuksen läpi Suomen maan. Tästä seurasi se, että myös Turun ulkopuolellekin perustettiin itsenäisiä rohdoskauppoja. Rohdoskaupan harjoittamisoikeus oli apteekkioikeuden tapaan henkilökohtainen ja sitä ei voitu siirtää toiselle ilman erikseen hankittavaa lupaa.⁹¹

Tarve rohdoskauppojen perustamiseksi lääketukkukaupoiksi perustui siihen, että toimitukset olivat hitaita ja kulkuyhteydet hankalat. 1800-luvulla lääkkeet tulivat pääasiassa Saksasta. Tilaukset apteekkeihin tehtiin apteekista toiseen kiertäneille rohdosfirmojen edustajille. Liikenteen kehittyminen, väkiluvun kasvu, elintason nousu sekä lääkärikäyntien yleistyminen aiheuttivat lisätarpeen uusien apteekkien perustamiselle. Näin apteekkien lukumäärä ja lääkevalikoimat lisääntyivät ja lisäsivät siten laajapohjaisen tukkukaupan välttämättömyyttä.⁹²

Rohdoskauppojen syntymisen aikoihin 1840-luvulla Suomi lehdessä kirjoitetaan punataudista ja siihen lääkkeenä käytetystä tinctura thebeica- nimisestä sekoituksesta, joka paremmin tunnetaan nimellä laudanum ja ihmeteltiin miksi lääkärit sitä niukasti määräävät, vaikka sen ajatellaan olevan auttava lääke juuri punatautiin. Tässä yhteydessä Suomi-lehden toimitus kirjoittaa reunahuomautuksena, että syy miksei tätä sekoitusta joka miehelle anneta, on sen sisältämä oopiumi. Oopium puolestaan on ainetta, "joka vähäisenäkin otettuna miestä raukaisee, helpottaa ja nukuttaa. Mutta liiemmästi otettuna oopiumi saavuttaa ihmisen kuolemaan ja iankaikkiseen uneen".⁹³ Maamiehen Ystävissä kirjoitetaan vuonna 1848, että avuliaimmat rohdot ruttoa vastaan ovat mm. oopium-ropit (univesi), "kun tätä hoitoa on käytetty niin sairaskin on paranemaan päin".⁹⁴ Seuraavan vuonna samassa lehdessä kirjoitetaan vuonna 1849: "tiedäthän myrkyn (opium) olevan kauhiasti kuolettavan ja

⁹¹ Komiteanmietintö 1910:3. s. 3.

⁹² Peldan 1967, s. 370.

⁹³ Suomi 1847, s. 3.

⁹⁴ Maamiehen Ystävä 1848, s. 3.

kuitenkin on ihmisiä, jotka vähitellen ovat tottuneet siihen, että syövät kerralla sitä niin paljon, että siitä kuolisi kymmenen muuta tottumatonta ihmistä ja kuitenkin on tämä myrkkyy hirviästi vahingollinen ihmisen terveydelle ja hengelle".⁹⁵

Sanomia Turusta nimisessä lehdessä julkaistiin 1854 kertomus kiinalaisista häistä. Artikkelissa kerrotaan kuinka häissä poltettiin piipusta oopiumia teen juonnin ohessa. Muutoin artikkelissa ihmetellään kiinalaisia tapoja pitää useampaa vaimoa ja lähettää vaimo takaisin vanhempiansa luokse, jos häneen ei oltu tyytyväisiä.⁹⁶ Oulun Wiikko-Sanomissa kirjoitetaan vuonna 1859 oopiumin olevan kotoisin ja nautittavan paljon Persiassa ja Turkissa ja ihmisten tulevan siitä humalaan. "Mutta vaikka oopiumista juopuneen tila on suloisempi kuin paloviinasta juopuneen niin tulee muistaa, että turmelee oopium voimakkaammin ihmisen sielun ja ruumiin kuin viina". Lehden kirjoitus jatkuu, että oopiumin polttaminen levisi Kiinasta käsin muualle maailmaan kuin kulkutauti rutto ja täytti lasaretit ja sairashuoneet näistä oopiumin nauttijoista.⁹⁷

Vuonna 1862 Suometar kirjoittaa, että ihmisiä, joita oli kohdannut kauhea tauti eikä mitkään keinot tuntuneet auttavan, oli lääkäri määrännyt oopiumia eli unimyrkkyä kamfertin kanssa ja hieromista. Mainitusta lääkintätavasta oli ollut potilaalle hyötyä ja hän oli tervehtynyt.⁹⁸ Pari vuotta myöhemmin samainen lehti kirjoittaa kyseenalaisista nautintoaineista kuten viinasta, paloviinasta, kahvista, teestä, tupakasta ja oopiumista. "Mikään ei ole aiheuttanut niin paljon vahinkoa kuin oopium, joka turmelee kokonaan ihmisen ruumiin ja hengen. Edes tupakalla ei ole nähty olevan vastaavaa vaikutusta, vaikka saattaa tupakkakin olla terveydelle vahingollinen".⁹⁹ Kannabiksen käyttö esiintyy ensimmäistä kertaa¹⁰⁰ suomalaisissa lehdissä vuonna 1865, kun Maiden ja Merien Takaa lehti kirjoittaa kertomuksen matkasta Algeriaan. Täällä muuan vanhus tarjosi matkalaiselle ainetta nimeltä hashish kertoen sen olevan tuhoisin päihdytyskeino mitä maailmasta löytyy.¹⁰¹ Hämäläinen lehti kirjoittaa vuonna 1868 oopium pohjaisesta lääkesekoituksesta ja toteaa rohdon vaikutuksen olevan pikainen ja luotettava.¹⁰²

⁹⁵ Maamiehen Ystävä 1849, s. 2.

⁹⁶ Sanomia Turusta 1854, s. 1.

⁹⁷ Oulun Wiikko-Sanomias 1859, s. 2.

⁹⁸ Suometar 1862, s. 3.

⁹⁹ Suometar 1864, s. 3.

¹⁰⁰ Ensimmäinen kirjoitus kannabiksesta löytyy jo vuodelta 1865 ja sekin varoittava sävyllään, eli ei siis vasta 1892 eikä edes ihailevaan sävyyn, kuten huume Suomen historia dokumenttisarja väittää, viite www.yle.fi

¹⁰¹ Maiden ja Merien Takaa 1865, s. 6.

¹⁰² Hämäläinen 1868, s. 1.

Ensimmäinen maininta morfiinista löytyy Oulun Wiikko-Sanomia nimisestä lehdestä vuodelta 1873. Artikkelissa mainitaan Oopium ja morfiini nukuttaviksi rohdoiksi, jotka myös kutistavat aivojen verisuonia ja ajavat siten verta pois aivoista. Vaikka näiden rohtojen avulla tulee uni niin se ei ole samanlaista virvoittavaa unta kuin luonnollinen uni olisi. Luonnollisen terveydentilan saamiseksi tulisikin karttaa tällaisia rohtoja, jotka eivät tuo aitoa unta vaan loppujen lopuksi vain estävät sen tulemista ja vahingoittavat siten ihmisen terveyttä.¹⁰³ Suomen Wirallisessa lehdessä oli vuonna 1873 juttu nautintoaineista. Jutussa oli käsitelty tupakan lisäksi oopiumia, hashish-hamppua, coca-lehtiä ja siperian kärpässientä. Lehti kirjoittaa, että niin kuin kaikesta niin näistäkin paljon nautittuna tulee pahoja seurauksia. Kirjoituksen mukaan oopium laimentaa tunnon herkkyyttä ja hashish puolestaan kiihoittaa sitä. Oopiumin vaikutus kuitenkin katoaa ruumiista nopeampaa kuin hashiksen, jonka takia hashish onkin väkevien juomien kaltainen. Coca-aine lisää ihmisen toiminnallisuutta, kun taas oopium veltostuttaa. Siperian kärpässieni puolestaan on hyvin viinin kaltainen.¹⁰⁴ Tapio lehti puolestaan ylisti oopiumin ja morfiinin hyviä puolia artikkelissaan vuonna 1876. Tapion artikkelissa kehutaan, kuinka jo lääketieteen isä Hippokrates oli kiitellyt jumalia oopiumin nautinnollisesta vaikutuksesta ja kipuja poistavista ominaisuuksista. Morfiiniin puolestaan on tiivistetty ne aineet oopiumista, jotka voimallisimmin vaivuttavat uneliaisuuteen ja huojentavat kipuja. Samalla artikkelissa muistutetaan, että "väärinkäytöllä aiheutetaan mitä kauheinta onnettomuutta, että on syytä muistaa kohtuuden raja".¹⁰⁵

Rohdoskaupan suuri murros tapahtui noin vuoden 1885 jälkeen. Kehitystä oli edeltänyt vuonna 1879 voimaan tullut elinkeinoasetus. Apteekkiliikkeet, sekä myrkkujen että muiden vaarallisten aineiden kauppa määriteltiin luvanvaraisiksi elinkeinoiksi. Näin ollen rohdoskauppakin pysyi luvanvaraisena elinkeinona, johon tarvittiin erillinen lupa. Suomen lääkintöhallitus valvoi rohdoskauppojen toimintaa vuoden 1878 asetuksen mukaisesti.¹⁰⁶

Uusi arviointi rohdoskauppojen ja apteekkien suhteesta saatiin aiemmin apteekkarina toimineen P. A. Silfverberg saatua 8.9.1886 keisarilliselta senaatilta luvan avata Helsinkiin rohdoskauppaliikkeen. Apteekkarilla oli nyt oikeus liikkeen avaamiseen sekä apteekkirohdoksien ja muiden apteekkialan tarvikkeiden kaupan harjoittamiseen, vaikkei hän harjoittanut apteekkiliiketoimintaa.¹⁰⁷ Apteekkari Silfverbergille myönnetyn luvan

¹⁰³ Oulun Wiikko-Sanomia 1873, s. 2.

¹⁰⁴ Suomen Wirallinen Lehti 1873, s. 3.

¹⁰⁵ Tapio 1876, s. 2.

¹⁰⁶ Peldan 1967, s. 373.

¹⁰⁷ Komiteanmietintö 1910:3, s. 3.

seurauksena vajaa kuukausi myöhemmin kaikki Helsingin apteekkien omistajat jättivät Lääkintöhallitukselle vastakirjelmän. Apteekinomistajat kirjoittivat lääkintöhallitukselle Silfverbergille annetun rohdoskauppaoikeuden sanamuodon johtavan ongelmiin muita laillistettuja apteekkeja kohtaan. Ensinnäkin käsite apteekkiliike suhteessa käsitteeseen rohdoskauppaan oli erittäin epäselvä. Tämä oli merkityksellistä, koska näiden käsitteiden perusteella määräytyivät myös velvollisuudet, vastuut ja verojen maksu. Apteekkareita huolestutti kovasti mitä kaikkia ongelmia tämä voisi heille tuoda tulevaisuudessa ja millaisia taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia yleiseen terveyden turvallisuuteen tämä lupa mahdollisesti aiheuttaisi jatkossa.¹⁰⁸

Lääkintöhallitus lähetti jo 20. lokakuuta 1886 senaatille kirjelmän, jossa kertoi oman näkemyksensä ja ehdotuksensa apteekkiliikkeiden ja rohdoskauppojen välisestä asetelmasta. Lääkintöhallituksen mielestä rohdoskauppojen tulisi olla tarkemman sääntelyn ja valvonnan alla. Lääkintöhallituksessa pelättiin, että tämä kuluttajamyynnin uusi tapa voi vahingoittaa apteekkiliikkeitä ja tukkumyyntiin suuntautuneita rohdoskauppoja. Lääkintöhallitus näkemyksen mukaan uudet rohdoskaupat saattaisivat aiheuttaa apteekkeille taloudellista haittaa, jos kuluttajat siirtyisivätkin asioimaan rohdoskaupoissa apteekkien sijaan.¹⁰⁹

Lääkintöhallituksen näkemyksen mukaan rohdoskaupan tärkein tehtävä oli toimia rohdostenhankkijan ja apteekkien sekä tehtaiden välillä. Pääasiassa tuotantolaitokset olivat tuohon aikaan ulkomailla. Lääkintöhallitus ei halunnut rohdoskaupoista apteekkien kilpailijoita.¹¹⁰

Tämän jälkeen seuraavan kuukauden aikana tehtiin kolme anomusta lisää, jotta voitiin avata uusia rohdoskauppoja, joka puolestaan johti uusien vastakirjelmiin. Kirjelmissään apteekarit yhtyivät aiemmin kirjoitettuun kirjelmään lääkintöhallitukselle ja siinä esitettyyn huoleen rohdoskauppojen kehittymisestä apteekkiliikkeiksi, ellei tarvittavia rajoituksia aseteta.¹¹¹ Kaiken lisäksi samoihin aikoihin perustettiin myös muita kuluttajakauppaan suuntautuneita vähittäiskauppoja, joita kiinnosti myös rohdoksien ja lääkeaineiden myynti. Tällaisen syntyvän sekasorron keskellä lääkintöhallitus alkoi viemään kehitystä alalle saatavan kontrolloivan lainsäädännön suuntaan.¹¹²

¹⁰⁸ Komiteanmietinto 1910:3, s. 3-4.

¹⁰⁹ Komiteanmietintö 1910:3, s. 3-4.

¹¹⁰ Komiteanmietintö 1910:3, s. 4-5.

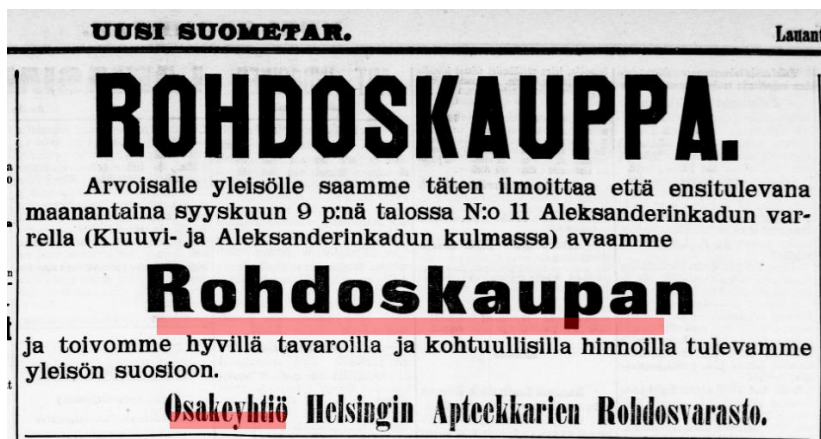
¹¹¹ Komiteanmietintö 1910:3, s. 5

¹¹² Peldan 1967, s. 371.

Tämän kehityksen tuloksena valmisteltiin keisarillinen rohdoskauppa asetus. Lääkintöhallitus oli lokakuun lopulla vuonna 1886 antanut lakia säätävälle senaatille suunnitelman rohdoskauppaoikeuksien saamiseksi. Rohdoskauppa-asiaa käsitteli seuraavaksi senaatin sisällä toimiva siviilitoimituskunta. Näin saatiin asetusehdotus, joka annettiin keisarin vahvistettavaksi.¹¹³ Senaatti, kuten myös lääkintöhallitus olivat molemmat sitä mieltä, että ilman minkäänlaisia rajoituksia rohdoskauppiat saisivat aivan liian suuren kilpailuedun suhteessa apteekkareihin.¹¹⁴

Tämä keisarillisen senaatin asetusehdotus tuli hyväksytyksi ja lainvoimaiseksi tammikuun 24. päivä vuonna 1888 ja sen nimeksi tuli Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus rohdoskaupasta, joka käsittää lääketarpeisiin käytettäviä aineita". Asetus astui voimaan toukokuun ensimmäinen päivä vuonna 1888.¹¹⁵ Asetus julkaistiin suomen kielellä sanomalehdessä nimeltä Suomalainen Wirallinen Lehti ja ruotsin kielellä sanomalehdessä Finlands Allmänna Tidning.¹¹⁶

Rohdoskauppa-asetuksessa rohdoskaupat määriteltiin valvonnan alaiseksi luvanvaraiseksi toiminnaksi. Rohdoskauppiaan oli tehtävä ilmoitus liiketoiminnan aloittamisesta kaupungin Maistraatille tai Järjestysosastolle sekä lisäksi Lääkintöhallitukselle. Ilmoitus piti tehdä myös, jos rohdoskaupan hoitajana toiminut koulutettu henkilö syystä tai toisesta.¹¹⁷

Kuva 3. Sanomalehti-ilmoitus syyskuussa 1895 kuvaa hyvin kuinka rohdoskauppoja ryhdyttiin varsin pian markkinoimaan suurelle yleisölle.¹¹⁸

¹¹³ Komiteanmietintö 1910:3, s. 4-5.

¹¹⁴ Komiteanmietintö 1910:3, s. 5.

¹¹⁵ Keisarillisen Asetus rohdoskaupasta 24.1.1888

¹¹⁶ Suomalainen Wirallinen Lehti 6 ja 7.4.1888, sekä Finlands Allmänna Tidning 10 ja 11.4.1888

¹¹⁷ Keisarillisen Asetus rohdoskaupasta 24.1.1888

¹¹⁸ Uusi Suometar nro 207, 1895, s. 4.

Rohdoskauppa asetuksella kumottiin kuninkaallinen kielto elokuulta 1766 ja kuninkaallinen asetus vuodelta 1787, joilla myrkkykauppa sisältäen myös nykyisin huumausaineina tunnetut aineet oli rajattu vain apteekkareille. Uusi asetus saattoi puodinpitäjät lääkkeiden myynnin suhteen lähes tasavertaiseen asemaan apteekkareiden kanssa. Rohdoskauppa asetuksessa oli kuitenkin tiettyjä reunaehtoja, joiden nimenomaan toivottiin saavan rehottavan lääkekaupan kuriin. Rohdoskauppaa sai harjoittaa ainoastaan kaupungeissa, mikä teki maalaiskauppiaiden eli niin sanottujen laukkuryssien¹¹⁹ ja kiertävien välskäreiden harjoittaman lääkemyynnin lainvastaiseksi. Lisäksi määrättiin, että uuden rohdosliikkeen avaajalla tuli olla proviisorin tutkinto. Tämä rajoitti melkoisesti kaupanpitäjien mahdollisuuksia aloittaa lääkkeiden myynti, sillä harvalla puodinpitäjällä oli vaadittavaa tutkintoa. Niiden, jotka olivat myyneet rohtoja jo ennen asetuksen voimaantuloa, ei kuitenkaan tarvinnut hankkia proviisorin tutkintoa, vaan he saattoivat jatkaa myyntiä uuden asetuksen mukaisesti.¹²⁰

Kuva 4. Töttermanin sanomalehti-ilmoitus vuodelta 1895 rohdoskaupan avaamisesta.¹²¹

Asetuksen myötä rohdoskaupat saivat myydä yksinkertaisia lääkkeitä ja myrkkyyjä. Poikkeuksena muidenkin lääkkeiden ja myrkkujen myynnistä säädettiin, että vähittäis-
myynnin sijasta rohdoskaupalla oli kuitenkin oikeus myydä apteekkien lääketarpeisiin
tarvittaville tahoille tukkumyyntiä. Tukumyynnin ehtona oli kuudennen pykälän mukaan,
että kyseistä rohdosta ostettiin vähintään kertamyyntierän alarajan verran, joka oli 150
grammaa.¹²² Tässä kohtaa kuluttajat oppivatkin kiertämään kyseistä pykälää. Sanomalehdistä

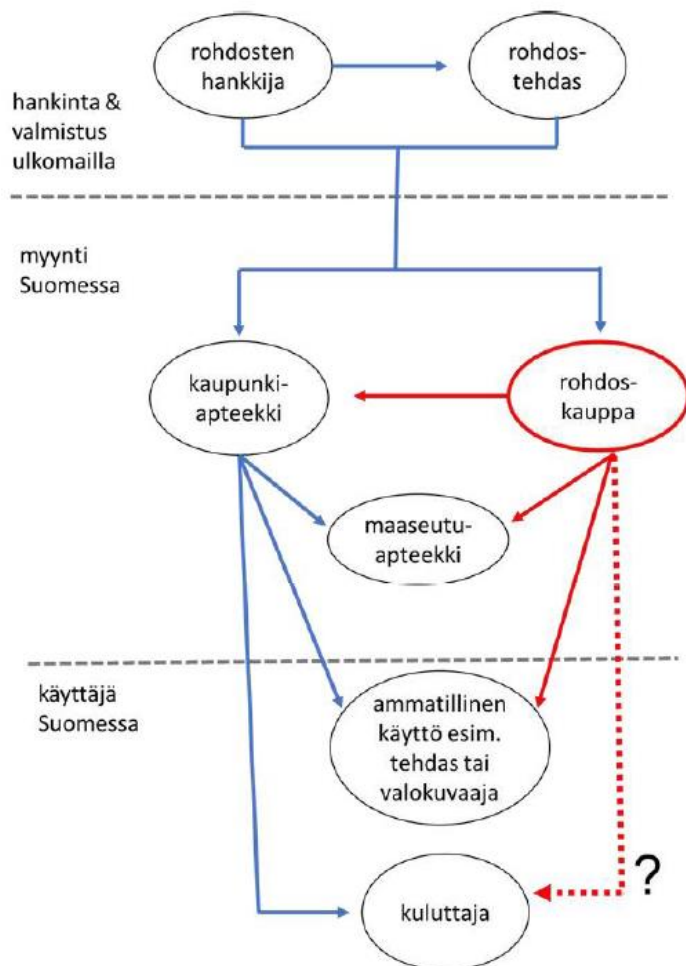
¹¹⁹ Laukkuryssät (myös ”reppuryssät”) olivat eri puolella Suomea ja Pohjois-Ruotsia kierteleviä kulkukauppiaita, erityisesti heitä esiintyi 1800-luvunpuolivälistä 1900-luvun alkupuolelle. He eivät olleet etnisesti venäläisiä, vaan pääsääntöisesti itäkarjalaisia talonpoikia. Heidän toimintaa kutsuttiin ”laukkukaupaksi”, koska he käyttivät suuria nahkaisia reppuja, Alanen 1957 s. 177-186. ja www.wikipedia

¹²⁰ Ylikangas 2009, s. 24.

¹²¹ Wasa Tidning nro 283, 1895, s. 1.

¹²² Keisarillisen Asetus rohdoskaupasta 24.1.1888

löytyy kirjoituksia, joiden mukaan maaseudulla useamman henkilön kannattaa tilata yhteistilauksena yksittäisiä lääkeaineita ja myrkyjä, jotta tilauksen yhteispaino ylittää vaaditun 150 grammaa.¹²³ Näin tilaus tuli asiakkaille halvemmaksi kuin jos he yksittäin olisivat itse ostaneet apteekista tavarain ja samalla he pystyivät ostamaan myös tuotteita, joita myytiin vain apteekista.¹²⁴

Kuva 5. Rohdosten myynnin eri osapuolet ulkomailta Suomeen ja Suomessa 1880-luvulla.¹²⁵

Asetuksen noudattaminen osoittautui hyvin pian varsin sekavaksi. Epäselvyyttä syntyi mitä sai myydä ja mitä ei. Lisäksi kävi niin, että rohdoskaupat keskittyivätkin enempää kuluttajille tapahtuvaan vähittäismyyntiin, mikä ei ollut niiden alkuperäinen tarkoitus. Vaikeuksia oli määrittellä, olivatko tuotteet sallittuja vai eivät rohdoskauppojen myytäväksi. Päänvaivaa aiheuttivat etenkin ulkomailta tulevat tehdasvalmisteiset itsehoito- ja patenttilääkkeet.¹²⁶

¹²³ Uusi Savo nro 117, 1900, s. 2.

¹²⁴ Päivälehti nro 203, 1895, s. 3.

¹²⁵ Saario 2018, s. 25.

¹²⁶ Hufvudstatsbladet nro 25, 1895. s. 6.

Samoin oikeus maahantuontiin sekä erilaiset sekoitukset aiheuttivat epäselvyyksiä. Yksi esimerkiksi tästä oli helsinkiläisen apteekkari Durchman. Hänellä oli epäselvyyksiä myytyjen ja varastossa olevien tuotteiden lupiin ja verotukseen. Tämä johti siihen, että viranomaiset takavarikoivat tuotteet ja asiaa käsiteltiin myöhemmin oikeudessa.¹²⁷ Kun asetus tuli voimaan, huomattiin varsin pian, että asetusta laatiessa ei oltu selvästikään osattu riittävästi ennakoida miten erinäisin tavoin asetuksia kierrettäisiin ja tulkittaisiin. Käytäntö oli kirjavaa eri puolilla maata, kun erilaisia sääntöjä kiertämällä saattoi saada melkein mitä vain apteekkiin tarkoitettua tavaraa kuten oopiumia, morfiinia ja erilaisia kokaiinisekoituksia.

Edellisen sivulla olevassa kuvassa on hahmotelma eri osapuolien välisistä suhteista toisiinsa myynninäkökulmasta ja niiden ongelmallisuudesta. Kuvion yläosassa on merkittynä ne toimijat, joiden kautta rohdokset ja lääkeaineet tulivan Suomeen, ennen kuin maassamme syntyivät ensimmäiset lääketehaat 1800-luvun lopulta alkaen.¹²⁸ Maahantuonnin asiakkaina olivat juuri isojen kaupunkien apteekit sekä rohdoskaupat, jotka harjoittivat tukkumyyntiä. Rohdoskauppa tunnistaa kuvioista ympyröitynä punaisella viivalla. Rohdoskaupan mahdolliset asiakkaat on merkitty kuvioon punaisilla nuolilla. Yksityishenkilöille tapahtuvan myynnin oli ajateltu alun perin harjoitettavan vain ammatilliseen käyttöön, mutta varsin pian mukaan tulivat kaikenlainen, asetuksen 5 pykälässä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta olevien, yksinkertaisten lääkkeiden ja rohdosten kauppa yksityishenkilöille. Punainen katkoviiva kertoo sen, kuinka myynti alkoi kaikesta huolimatta suuntautua vähittäismyyntinä suoraan kuluttaja-asiakkaille, joiden olisi tullut kuulua apteekkien asiakaskuntaan. 1800-1900 lukujen vaihteessa Suomessa toimivista 35. sta luvan saaneesta rohdoskaupasta todellisuudessa ainoastaan 3 toimi vain tukkuliikkeenä.¹²⁹ Tästä johtuen Suomeen perustettiin erilliset apteekkien tukkukaupat Tampereelle, Turkuun ja Helsinkiin.¹³⁰

Rangaistukset rohdosasetuksen rikkomisesta oli määritelty asetuksen 9-16 pykälissä. Näissä pykälissä kriminalisoitiin asetuksen vastainen luvaton kauppa ja ilmoitusten tekemisen laiminlyönnit sekä tarvittavien pätevyyksien puuttuminen eli kaupanpitäjän proviisorin tutkinto niille, jotka kaupan perustivat asetuksen voimaan tulon jälkeen. Rangaistukseksi näissä kaikista teoista oli määritelty vähintään 10 markkaa ja enintään 500 markkaa sakkoa. Lisäksi pykälässä 16 määriteltiin, että mikäli sama henkilö jäi vielä uudelleen kiinni

¹²⁷ Päivälehti nro 299, 1896, s. 4

¹²⁸ Lavikainen 2018, s. 1.

¹²⁹ Peltonen 1987, s. 111.

¹³⁰ Nylund 2017, s. 64.

rikkomuksista, tuomittiin hänet menettämään hänelle myönnetyn kauppaoikeuden, sekä julistettiin sopimattomaksi myöskin tulevaisuudessakaan sellaista lupaa enää saamaan.¹³¹

1870-luvulta alkaen lehtikirjoittelu vilkastui huomattavasti aiempaan verrattuna. Artikkeleita huumausaineista löytyy useita jo vuosittain. Oopiumiin liittyvissä jutuissa käsitellään paljon Kiinan tilannetta, kuvaten oopiumia kiinalaiseksi tavaksi ja rappiolliseksi elämäksi. Kiinan esiintyminen otsikoissa on nähtävissä suorana seurauksena hieman aiemmin käydystä toisesta Kiinan oopiumsodasta. Kansainvälisestä oopium kaupasta ja sen tuottoisuudesta kirjoitellaan myös, sekä Yhdysvaltojen oopiumin käytöstä. Jonkin verran kuvaillaan oopiumia myös turkkilaisena tapana ja kerrotaan sen kuuluvan muhamettilaiseen kulttuuriin. 1800-luvun alkupuoleen verrattuna kansainvälistyminen on siten alkanut selkeästi näkymään myös suomalaisessa lehtikirjoittelussa. Lisäksi lehtiä on alkanut ilmestymään huomattavasti enemmän ja tiheämpään. Samoin merkille pantavaa on, että 1870-luvun jälkeen samat jutut julkaistaan hyvin monessa eri lehdessä. Tieto siis levisi ja lehtiä syntyi. Tuohon aikaan alkoi esiintyä myös selvästi hengellistä sanomaa levittäviä lehtiä, joissa huumausaineisiin suhtautuminen oli poikkeuksetta kielteistä. Näitä hengellisiä lehtiä oli toki ollut jonkin verran jo aiemmin, mutta 1870-luvulta alkaen niiden määrä kasvaa huomattavasti.

Ajalle tyypillisesti myös Laatokka lehdessä kirjoitetaan 1882 oopiumista Kiinassa ja kuinka oopiumin polttamisesta on tullut kansallinen himo. Vaikka hallitus kuinka on yrittänyt ponnistella sitä vastaan, asiointila tuntuu vain pahentuvan ja tätä myrkkyä tuovat suurissa määrin maahan englantilaiset kaikista kielloista huolimatta. Englantilaisten käytöstä pidetään kamalana hurskautena, kun heillä on toisessa kädessä raamattu ja toisessa myrkkypikari oopiumia.¹³² Samana vuonna Keski-Suomi lehti varoittaa huonosta esimerkistä Englannissa. Siellä äidit antavat lapsilleen oopiumia, jotta pääsisivät kuulemasta lastensa itkua. Tätä ei ole tehty lasten parhaaksi vain omasta itsekkäästi halusta ja vain omaksi hyödyksi. Tällaiset äidit ovat hyljänneet ja unohtaneet mitä rakkaus ja kärsivällisyys voivat saada aikaan sen sijaan että pienetkin itkut hoidetaan oopiumilla.¹³³

Savo lehti kirjoittaa 1884, että toinen aine tupakan lisäksi, jota polttamalla nautitaan, on oopium. Mutta oopiumin polttamisesta seuraukset ovat hirveät. Alkuun kun tätä ainetta imee antaa se erinomaisen suloisen tunteen ja tekee mielen iloiseksi. "Tämä tietenkin innostaa ottamaan lisää tätä ainetta, mutta pian ruumis valahtaa horrostilaan, jossa ilmaantuu erittäin

¹³¹ Keisarillisen Asetus rohdoskaupasta 24.1.1888

¹³² Laatokka 1882, s. 2.

¹³³ Keski-Suomi 1882, s. 3.

kauniita unelmia. Mutta kun ihminen tästä tilasta herää on hän veltto ja väsynyt. Tähän aineeseen tulee halu aina uudelleen ja se aiheuttaa mm. ruokahalun katoamisen ja jatkuvan janon tunteen. Lopulta oopiumin käyttäjän täytyy saada joka päivä tätä ainetta niin kauan, että ihmisestä on jäljellä vain luut ja nahka. Oopiumin polttaja elää harvoin yli 40 ikävuoden artikkelissa todetaan".¹³⁴ Seuraavan vuoden Hämäläinen lehdessä on artikkeli, jossa lääkäri määräsi haapaveteläiselle miehelle lääkkeeksi vaivoihin 5 tippaa morfiinia päivässä. Mies piti tätä leikintekona ja otti saman tien koko apteekista saamansa pullollisen eli noin 250 tippaa sillä seurauksella, että kuoli vuorokauden sisällä.¹³⁵ Samana vuonna Savo lehdessä kirjoitetaan oopiumista seuraavien vaivojen olevan ehkä vieläkin pahemmat kuin väkijuomien nauttimisesta. "Oopiumin käyttäjän lamaantunut ruumis ja unelias tunnottomuus ovat vielä kauemmat kuin juopuneen elämellisyys. Lisäksi oopiumin intohimo on vieläkin hirmuisempi kuin väkijuomien. Oopiumin käyttäjästä tulee täysin välinpitämätön ravinnon suhteen ja hän muuttuu vähitellen eläväksi luurangoksi ja tämä elämäntyö kuljettaa hänet hiljalleen hautaan".¹³⁶

3.3 Huumausaineiden sääntely Keisarillisella myrkyasetuksella

Vuonna 1888 annettiin rohdoskauppa-asetuksen lisäksi myös toinen farmasianalaa koskeva asetukset, jolla kaikki aiemmat säädökset koskien lääkkeitä ja myrkyiksi luokiteltuja huumausaineita kumottiin. Tällöin neljästoista päivä helmikuuta annettiin "Keisarillinen asetukset myrkykaupasta sekä siitä, mitä muuten myrkyllisistä aineista ja tavaroista on noudatettava". Tuolloin oli kulunut runsas sata vuotta edellisistä kaikkea myrkyjen myyntiä koskevista säädöksistä, eli vuosien 1786 ja 1787 asetuksista, joilla oli kielletty muita kuin apteekkareita pitämästä myynnissä myrkyinä pidettäviä aineita sekä säädetty arsenikin ja muiden myrkyllisten aineiden säilytyksestä ja myynnistä. Tässä ns. myrkyasetuksessa oli verrattuna edeltäjiinsä, kehityksen tuoma huomattava ero. Tämän huomaa määräysten tarkkuudesta ja määrästä sekä luetteloiden aineista. Asetus on jaettu viiteen lukuun, joissa on yhteensä 40 pykälää. Kehityksen tuomaa nykyaikaisuutta ei kuitenkaan ole 9§:n säädös, jonka mukaan apteekkeista voidaan antaa fosforia rottien ja strykniiniä petoeläinten tappamiseen mm. papin antamalla todistuksella.¹³⁷ Syystäkin myrkyistä säädettiin asetuksen tasolla, sillä

¹³⁴ Savo 1884, s. 3.

¹³⁵ Hämäläinen 1885, s. 2.

¹³⁶ Savo 1885, s. 3.

¹³⁷ Keisarillinen myrkyasetus 14.2.1888.

Suomessa tilastoitiin 1800 luvun lopulla ensimmäiset oopiumista ja morfiinista johtuneet huumemyrkytyskuolemat.¹³⁸

Karhulan
Apteekki

on nyt, Piirilääkäri tohtori Hornborgin ja Lääkintöhallituksen puolesta tohtori Kedon tarkastamana ja hyväksymänä, avattu yleisölle täydellisenä, oikeutettuna apteekkina. Arvoisille tilaajille rautatien ja laivakulun varrella lähetetään nopeasti ja suuremmissa määrin ilman lähetysmaksua.

Karhula 28/8 03.

724 **A. V. Salonius.**

Kuva 6. Myös Apteekit mainostivat toimintaansa. Ilmoitus Kotkan sanomissa 1903.¹³⁹

Asetuksen mukaan kaikilla niillä, jotka harjoittivat laillista apteekki- tai rohdoskauppa-toimintaa, oli oikeus myydä myrkyksi luokiteltuja lääkeaineita. Myös valmistavalla tehtaalla oli oikeus myydä valmistamiaan myrkyllisiä lääkeaineita.¹⁴⁰ Mikäli muut henkilöt, jotka olivat elinkeinoasetuksen mukaan ilmoituksen jälkeen oikeutettuja kaupantekoon avoimessa puodissa voivat sitä myös tehdä sillä ehdolla, että kuvernööri myöntää siihen hakemuksesta luvan. Tällöinkin luvan sai muiden tuotteiden myyntiin lukuun ottamatta kaikkein vaarallisimpia liitteessä A mainittuja myrkkijä, kuten oopiumia, morfiinia ja kannabista. Poikkeuksena tähän mainitaan asetuksen toisen pykälän kahdessa viimeisessä momentissa, että kenellä tahansa elinkeinonharjoittajalla, taiteilijalla, tehtaalla tai muulla vastaavalla laitoksella, joka näitä myrkkijä tarvitsee, on oikeus näitä myydä, pitää ja maahantuoda.¹⁴¹

Asetuksen liitteessä on aineet luokiteltu vaarallisiin ja vähemmän vaarallisiin myrkyllisiin aineisiin. Kaikkein vaarallisimpia, olivat liitteen A mukaan esimerkiksi oopiumi, morfiini sekä niistä valmistetut lääkeaineet ja intialainen hamppu (kannabis, yrttinä tai ekstraktina).

¹³⁸ Erkkilä 1936, s. 805.

¹³⁹ Kotkan Sanomat nro 108, 1903, s. 1.

¹⁴⁰ Mikkelin Sanomat nro 7, 1889, s. 1-2.

¹⁴¹ Keisarillinen myrkkyyasetus 14.2.1888.

Näin vuoden 1888 myrkkyyasetus sisälsi nimeltä mainiten nykypäivänä huumausaineiksi luokiteltuja rajoituksia. Ensimmäistä kertaa nimeltä mainittiin nyt lainsäädännössä morfiini ja kannabis. Kokaiinia ja heroïinia ei luettelossa mainita, vaikka niitäkin oli jo markkinoilla. Asetuksen päätarkoitus oli säännellä nimenomaan apteekkeja ja rohdoskauppoja ja niistä myytäviä tuotteita.¹⁴²

Kuva 7: Sekoitettut aineet tulkittiin usein vapaasti myytäväksi ja ettei myrkkyyasetus koskenut niitä. Kuvassa Hufvudstadsbladetissa vuonna 1888 julkaistu mainos kokaviinistä.¹⁴³

Huolimatta asetuksen täsmällisyydestä ja hyvin aukikirjoitetusta tekstistä oli epäselvyyksiä myrkkyyasetuksen sisällön tulkimisesta. Näiden avulla pyrittiin myrkkyyasetuksen säännöksiä kiertämään eri tavoin. Jo pelkästään se, että asetuksen toisessa pykälässä oli mainittu joukko muitakin tahoja kuin apteekkareita ja rohdoskauppiaita, jotka saivat pitää näitä aineita hallussa ja myydä, mahdollisti monenlaisen asetuksen kiertämisen ja niinpä näitä kaikkein myrkyllisimpiäkin aineita päätyi entiseen tapaan tavallisten kansalaisten keskuuteen. Määritelmä "joka toimessaan tarvitsee" ei selvästikään ollut mitenkään yksiselitteinen. Vaikkakin asetuksen 9 pykälässä mainitaan, että ellei tämä tarkoitus ole selvästi tunnistettu niin tulee tämä tarkoitus luotettavasti toteennäyttää. Yleinen käsitys oli, että myrkkijä kuten oopiumia ja kannabista voi kyllä myydä ja pitää hallussa, kunhan se on sekoitettua eikä pelkästään raaka-ainetta. Tämän vahvisti myös tuomioistuin ns. Karhulan tapauksen

¹⁴² Siro 2017, s. 20.

¹⁴³ Hufvudstadsbladet nro 218A, 1888. s. 4.

tuomiossa vuodelta 1895. Perusteluissaan tuomioistuin mainitsee, ettei myrkkyasetus tule tässä kysymykseen, sillä se koskee vain sekoittamattomia aineita.¹⁴⁴

Vaarallisimpien myrkkyjen säilyttämisestä oli säädetty Myrkkyasetuksen 8 pykälässä. Sen mukaan näitä myrkkyjä tuli säilyttää vahvoissa lasi tai posliiniastioissa, joissa oli tarkasti sulkeutuvat ja hyvin kiinnitetyt tulpat. Vaihtoehtoisesti näitä vaarallisimpia myrkkyjä voitiin säilyttää tukevissa ja täysin tiiviissä ja hyvin suljetuissa astioissa, jotka oli valmistettu puusta tai metallista ja joihin myrkyn nimi oli kirjoitettu selkeästi ja pysyvällä tavalla. Lisäksi nämä tuli sulkea erityisen luotettavaan säilytystilaan lukkojen takana, jonka avainta tuli säilyttää apteekin tai rohdoskaupan hoitajalla tai jollakin hänen valantehneellä apumiehellä. Tehtaassa, verstaassa tai muussa laitoksessa avain tuli säilyttää sillä, joka siellä työtä johtaa.

Toisen luvun 11 pykälässä selvennetään vaarallisimpien myrkkyjen luovutusta. Näitä myrkkyjä sai antaa ulos vain kirjallisesta tilauksesta, johon tuli laittaa tilaajan nimi, ammatti, kotipaikka, myrkyn nimi ja määrä, sekä se mihin tarkoitukseen myrkkyä oli tarkoitus käyttää. Lisäksi pyydettiin sitoumus varovasti pidellä myrkkyä ja olla sitä muille antamatta. Tämä sitoumus vaadittiin kaikilta muilta kuin apteekkareilta ja rohdoskauppiailta. Mikäli myrkky noudettiin valtakirjalla asiamiehen toimesta, tuli valtakirja jättää myyntipaikkaan todisteeksi. Myrkystä vaadittiin myös kirjoitettavaksi kuitti ennen vastaanottajalle luovuttamista, kuitit tuli numeroida ja niistä tuli pitää kirjaa, jotta tarvittaessa oli helppo selvittää mihin näitä aineita on päätyntä.¹⁴⁵

Asetuksen rikkomisesta annettavat rangaistukset on määritelty neljännessä luvussa. Myrkkyasetuksessa korotettiin vanhoja Ruotsin vallan aikaisia huumausaineista annettavia tuomioita tuntuvasti. Rangaistusasteikko oli kaikkien myrkkyjen osalta, huumausaineet mukaan lukien, myynnin osalta sama kuin rohdosasetuksessa. Pienin sakko määriteltiin 10 markaksi ja maksimirangaistuksena voitiin määrätä aina 500 markkaan saakka. Lisäksi nämä laittomat aineet määrättiin menetettäväksi. Maahantuonnin ja valmistuksen säännöksiä rikkomalla maksimi rangaistus oli sama mutta minimirangaistus oli kolminkertainen eli vähintään 30 markkaa. Mikäli sama henkilö jäi uudelleen kiinni näistä rikkomuksista, määrättiin hänet menettämään apteekkarioikeutensa, tai jos oli kyse muun luvan mukaisesta toimesta, kuten rohdoskaupiaan luvasta, niin menettämään tämän lupansa. Lisäksi päälle tuli vielä harkinnan mukaan elinikäinen kielto näitä ammatteja harjoittaa.¹⁴⁶ Suomen ensimmäisen

¹⁴⁴ Wiipurin Sanomat nro 95, 1896. s. 3.

¹⁴⁵ Keisarillinen myrkkyasetus 14.2.1888.

¹⁴⁶ Keisarillinen myrkkyasetus 14.2.1888.

huumausainetuomion uuden myrkkymääräyksen perusteella sai kauppias Johannes Addens, joka myi myymälässään kokaviiniä. Oikeus totesi sen sisältävän suuren määrän kokaiinia. Addens tuomittiin 60 markan sakkoihin ja menettämään kokaviininsä.¹⁴⁷

Virallisen syyttäjän sekä asianomaisten poliisivirkamiesten ja -palvelijain tehtäväksi annettiin myrkkymääräysten valvominen sekä syytteeseen saattaminen. Mikäli myrkylliset aineet olivat takavarikon alaisia niin näiden virkamiesten tuli myös huolehtia aineiden takavarikoimisesta. Takavarikkoon määrätty myrkyt tuli säilyttää lukon takana luotettavassa paikassa. Jos aine tuomittiin menetetyksi tuli se myydä sellaiselle henkilölle, jolla oli oikeus se ostaa. Mikäli on herännyt epäilyksiä, onko jossain luvottomasti näitä vaarallisia myrkyjä, oli piirin-, kaupungin- tai kunnan lääkärin tehtävänä suorittaa tarkastus sen selville saamiseksi oliko kyse juuri näistä kielletyistä aineista. Jos jollakin oli myrkyllistä ainetta, jonka säilyttämisestä hän tahtoi luopua, tuli aine luovuttaa poliisikamarille, kaupunginviskaalille tai kruununpalvelijalle, jonka tehtävänä oli huolehtia siitä, että aine tarkoituksenmukaisella tavalla hävitetään tai muutoin vahingoittamattomaksi tehdään. Näin siis siinä tapauksessa, jos ainetta ei saatu luovutettua apteekki- tai rohdosliikkeen harjoittajalle.¹⁴⁸

3.4 Rohdos- ja myrkkymääräyksen erot

Rohdoskauppa määräyksen tarkoitus oli saattaa rohdoskaupat rohdosten- lääkkeiden ja myrkkymääräysten tukkukaupoiksi, mutta johtuen määräyksen moniselitteisyydestä, kehittyi niistä lähinnä kilpailijoita apteekkeille. Rohdoskauppojen etuna oli niiden vähäisemmät viranomaismaksut ja määräykset, jolloin tavara niissä tuli halvemmaksi kuin apteekkeista hankittuna. Tämä houkutteli jopa monia apteekkareita vaihtamaan liikkeensä rohdoskaupaksi. Etenkin määrät 150 gramman tukkueristä mahdollistivat väestölle yhteisostosten kautta saada rohdoskaupasta lähes kaikkia mahdollisia aineita. Rohdoskaupoilta oli myös rajattu oikeus kaikkein vaarallisimpiin myrkkymääräyksiin. Mutta tähänkin oli poikkeus, joka tuli itse asiassa määräyksen kautta ja jota myös ahkerasti hyväksikäytettiin. Näet jos voitiin osoittaa, että kyseistä vaarallista myrkyä tarvittiin tiettyyn tarkoitukseen, joka oli esimerkiksi sen myyminen tarpeessa olevalle ja henkilö ei pystynyt sitä apteekkien vähyydestä johtuen apteekista ostamaan. Rohdoskauppaa sai pitää vain kaupungeissa.

¹⁴⁷ KA Helsinki, Helsingin RO välipäätös 26.3.1888 ja tuomio 30.4.1888.

¹⁴⁸ Keisarillinen määräys 14.2.1888.

Tyrvään Apteekista:

Limonaadia, puhtaasta sokerista ilman sak-		
kariinia	kori	2: 50
Cider, Omena-mehu juomaa	"	4: —
Simaa, Hunajasta valmistettua	"	4: 50
Malta, Maltaista valmistettua juomaa	"	2: 50
Vichy-vettä,	"	3: —

Offr. A. Bäckman.

Kuva 8. Apteekin mainos Tyrvään Sanomissa vuonna 1910.¹⁴⁹ Jos rohdoskaupoista saattoi tulla vaikutelma sekatavarakaupasta ei apteekkikaan viime vuosisadan alun mainosten perusteella kovin paljoa siitä poikennut, kun verrataan nykypäivän apteekkien ilmoitteluun. Myrkkyyasetus oli selväpiirteisempi jo asetuksena. Se oli jaettu selkeästi lukuihin ja pykäliin. Lisäksi myrkkyyasetuksessa oli liitteenä luettelot A ja B, joissa oli määritelty kaikkein vaarallisimmat myrkyt. Myrkkyyasetus oli laadittu selkeästi apteekin tarpeita varten ja siksi siinä oli tarkempia ja tiukempia määritelmiä aineista ja säilytyksestä. Myrkkyyasetuksen mukaisesti apteekkien tavaravalikoimista tuli selkeästi lääkkeisiin ja myrkkyyihin keskittyvä, kun taas rohdoskaupoissa saatettiin myydä loppujen lopuksi melkeinpä mitä vain. Voidaankin sanoa, että rohdoskauppa oli kuin sekatavarakauppa, jollaista piirrettä taas apteekkeista ei ollut havaittavissa. Myrkkyyasetuksessa rangaistuksen alin asteikko alkoi korkeammalta kuin rohdosasetuksessa, muutoin ne noudattelivat hyvin paljon samaa kaavaa.

Lehtikirjoittelu jatkui vuosisadan loppupuolella entistäkin kriittisempänä huumausaineita kohtaan. Lappeenrannan uutisissa kirjoitettiin Suomen Lääkäriseuran kokouksesta, jossa oli käsitelty huolestuneeseen sävyyn oopiumia sisältävien aineiden väärinkäytöstä. "Näitä oopium rohtoja saa jopa ilman lääkärin määräystä apteekkeista. Huolestuttavaa on, että näitä rohtoja äidit tyrkyttivät pienille lapsilleen saadakseen niitä vaikenemaan ja nukkumaan, jotta voivat jatkaa omia askareitaan". Puhuja omasta ja Turun lääkäriseuran puolesta esittikin, että Suomen Lääkäriseura ryhtyisi toimeen tällaisten väärinkäyttötehtailun lopettamiseksi, niin ettei enää yhtäkään oopiumia sisältävää ainetta ilman lääkärinmääräystä apteekkeista myytäkö.¹⁵⁰ Hashiksesta kertoo Suometar lehti vuonna 1888, jossa eräs herra kertoo sen juovuttavasta vaikutuksesta. Hän oli polttanut hashista ja joutunut ensiksi suloiseen mielentilaan. Laitettuaan hashiksen pois niin muutaman minuutin kuluttua hän oli mennyt

¹⁴⁹ Tyrvään Sanomat nro 11, 1910, s. 3.

¹⁵⁰ Lappeenrannan Sanomat 1887, s. 3.

vallan sekavaan mielentilaan ja muuttunut aivan toiseksi henkilöksi, jota tuuli tuulitteli ja hän tunsu olevansa taivaassa, samanaikaisesti kun hän tiedosti itsensä olevan nojatuolilla. Tässä horrostilassa hän näki erilaisia näkyjä.¹⁵¹ Karjalatar-lehdessä oli vuonna 1889 artikkeli, jonka mukaan oli olemassa tutkittua tietoa siitä, että sellaiset ihmiset, joille annettiin jo lapsena morfiinia, olivat myöhemminkin aikuisena taipuvaisia aloittamaan tämän käytön.¹⁵² Aura lehdessä puolestaan kerrottiin samana vuonna ensimmäistä kertaa kokaiinista. Tästä valkoisesta pulverista ennustettiin uutta muotipahetta.¹⁵³

1880- ja 1890-luvulla Lehdissä alkoi olla myös artikkeleita, jotka käsittelivät oopiumilla ja morfiinilla tehtyjä itsemurhia ja varoiteltiin, että vastoin yleistä luuloa esim. morfinisti ei nuku rauhallisesti ikiuneen vaan kokee voimakkaita kouristuksia ennen kuolemaansa. Näillä kertomuksilla haluttiin selvästikin varoitella huumausaineiden käytöstä itsemurhiin, joka uusi ilmiö oli huolestuneesti laitettu merkille. Paljon lehdissä kirjoiteltiin Kiinan oopium kirouksen lisäksi morfiinin leviämisestä Euroopassa ja Amerikassa, samoin kuin esiteltiin uuden huumeen, kokaiinin tulo markkinoille. Wiipurin sanomissa oli vuonna 1890 juttu, jossa kerrotaan San Franciscon houruhuoneiden olevan jo niin täynnä morfinisteja, että niiden johtajat kieltäytyivät ottamasta enää yhtäkään asiakasta lisää.¹⁵⁴ Kaiku lehdessä keskusteltiin seuraavana vuonna alkoholin merkityksestä lääkkeenä. Asiaa esitelmöinyt lääkäri totesi, että alkoholi on oopiumiin ja morfiinin verrattavissa oleva myrky ihmisen ruumiille.¹⁵⁵

Kuva 9. Niin paljon morfinisteja oli syntynyt Suomeenkin, että lehdissä alkoi olla jopa mainoksia morfinismin hoitamiseksi. Tämä Tohtori Keeleyn metoodin mukainen hoito kestää 4 viiden viikon periodia eikä tämä parannuskeino tuottaisi mitään haittoja.¹⁵⁶

¹⁵¹ Uusi Suometar 1888, s. 3.

¹⁵² Karjalatar 1889, s. 3.

¹⁵³ Aura 1889, s. 3.

¹⁵⁴ Wiipurin Sanomat 1890, s. 1.

¹⁵⁵ Kaiku 1891, s. 3.

¹⁵⁶ Uusi Suometar 1894, s. 1.

Vuonna 1892 oli Uusi Suometar lehdessä mainos cannabinjauhoista. Mainoksessa kerrotaan cannabinjauhojen auttavan paitsi keuhkotautiin niin myös vatsakatarriin sekä vatsatautien, reumatismin särkyjen ja hermokipujen vaivatessa, eikä näiden cannabinjauhojen kukista valmistettu juovuttava hashish aiheuta ilkeää jälkipakotusta kuten oopiumi.¹⁵⁷ Samana vuonna Uudenkaupungin Sanomissa ihmetellään tapausta, kun influenssasta kärsinyt nuori nainen oli kuollut oopiumista tehtyyn lääkesekoitukseen. Apteekkari oli vakuuttanut poliisille, että seos oli valmistettu tarkkaan reseptissä määriteltyjen ohjeiden mukaisesti.¹⁵⁸ Kuolemaan johtaneita tapauksia on muutenkin otsikoitu aiempaa enemmän lehdissä 1890-luvulla, kuten Pohjalaisessa raportoitiin 7 viikkoisen lapsen kuolemasta. Äiti oli antanut ohjeen mukaan oopiumpohjaista seosta pienokaiselleen sillä seurauksella, että lapsi oli kuollut. Käytetyissä Rofenin rintatipoissa oli suuri määrä oopiumia.¹⁵⁹

Suomen Terveystieteiden lehti kirjoitti 1896 kuinka terveydenhuollon tutkijat koettavat kaikin neuvoin vastustaa morfiinia, oopiumia ja hashista, sillä ne ovat vaarallisia ruumiin ja sielun terveydelle. Huolimatta tästä työstä näyttää näiden vaarallisten aineiden käyttö vain kasvavan, mutta terveydenhuollon tutkijat eivät tästä lannistu vaan lisäävät ponnistuksensa kaksinkertaisiksi.¹⁶⁰ Saman vuoden Uuden Savon lehdessä neuvotaan, kuinka kipeytyynyttä lehmän vasikkaa hoidetaan oopium pohjaisella sekoituksella. Eläinlääkäriin ohjeet ovat hyvin yksityiskohtaisesti kirjattu artikkeliin.¹⁶¹ Morfinistien suuresta määrästä kertoo se, että vuoden 1898 lehdissä kirjoiteltiin jo perustettavaksi sairashuone jonnekin saaristoon, jonne morfinistit voitaisiin sulkea hoidettavaksi, niin etteivät he olisi kaiken kansan keskuudessa. Suomen Senaatti oli päättänyt hankkia asian eteenpäin viemiseksi lääkintöhallituksen lausunnon.¹⁶² Saman vuoden Salmettaressa esiintyy artikkeli hashiksen käytöstä. Lehden artikkelissa kerrotaan, että hashis ja oopium ovat keinotekoisia aineita. "Näitä aineita etsivät käyttöönsä ihmiset, jotka edes hetkeksi haluavat jättää oheen elämän vaivat ja tuskat. Nämä aineet ovat kuitenkin terveydelle vaarallisia, vaikeivat huumauksen etsijät sitä säikähdäkään". Samalla kerrotaan, että nämä aineet ja morfiini näyttävät saavan kilpailija Etelä-Amerikasta tuotetusta mescalista (kokaiini), joka saattaa käyttäjänsä hourentapaiseen tilaan.¹⁶³

¹⁵⁷ Uusi Suometar 1892, s. 4.

¹⁵⁸ Uudenkaupungin Sanomat 1892, s. 3.

¹⁵⁹ Pohjalainen 1894, s. 2.

¹⁶⁰ Suomen Terveystieteiden lehti 1896, s. 108.

¹⁶¹ Uusi Savo 1896, s. 3.

¹⁶² Isänmaan Ystävä 1898, s. 3.

¹⁶³ Salmetar 1898, s. 1.

Vuoden 1899 *Kylväjä* lehdessä todetaan, että alkoholi on tunnustettu yhtä suureksi myrkyksi kuin oopium ja morfiininkin.¹⁶⁴ *Kättilölehdessä* puolestaan kirjoitetaan 26-vuotiaan ensi synnyttäjän kouristusten hoitamisesta morfiinilla. Ensimmäisten kouristusten tultua lääkäri antoi morfiinia. Tämän jälkeen kouristukset loppuivat ja synnytys meni hyvin.¹⁶⁵ *Wuoksi-lehti* vielä muistuttaa vuosisadan päätteeksi narkoottisten eli huumaavien aineiden vaaroista. Nämä aineet, joita ovat oopium ja morfiini vaikuttavat hermostoomme niin, että ensin ne tuottavat mielihyvän tunnetta. Lopuksi nämä aineet tekevät käyttäjänsä orjakseen.¹⁶⁶

3.5 1900-luvun alku

Kaikesta huolimatta huumausaineiden väärinkäyttö vain lisääntyi ja ongelmat kasvoivat maailmalla. Tämä johti 1800-luvun lopulla yhä eneneviin vaatimuksiin huumausaineiden tuotannon ja valmistuksen kontrolloimiseksi. Oli päädytty tilanteeseen, jossa jotain oli pakko tehdä maailmanlaajuisesti, sillä oli ymmärretty, että huumeet kulkeutuivat helposti maasta toiseen. Vuonna 1909 järjestettiin Yhdysvaltojen aloitteesta Shanghaissa kansainvälinen kokous, jonka tarkoituksena oli lopettaa oopiumin vienti Intiasta Kiinaan, jossa sen käyttö oli muodostunut suureksi ongelmaksi. Kokoukseen osallistuivat lisäksi Kiina ja Englanti, joka oli aiemmin juuri oopiumsotien avulla pakottanut Kiinan hyväksymään oopiumin tuonnin Intiasta. Nyt osapuolet olivat päätyneet tilanteeseen, jossa pyritään estämään kaikki oopiumin tuonti Kiinaan kaikkialta sekä tukahduttamaan oopiumin viljely ja -poltto Kiinassa. Tekijät, jotka olivat johtaneet tähän, olivat ne valtaiset oopiumin polton ongelmat Kiinassa, sekä oopiumin väärinkäytön leviäminen Yhdysvalloissa, sinne muuttaneiden kiinalaisten myötä.¹⁶⁷ Kiinasta oli alkanut suurimittainen muutto vuoden 1848 Kalifornian kultaryntäyksen myötä Yhdysvaltoihin. Yhdysvaltain suuriin kaupunkeihin oli syntynyt jopa kokonaisia kiinalaisia kaupunginosia.¹⁶⁸ Yhdysvalloilla oli myös toinen tähän kysymykseen vaikuttava ongelma. Huumeiden käyttö oli alkanut huolestuttavasti lisääntymään myös Yhdysvaltain äskettäin haltuun tulleilla Filippiineillä. Shanghain kokouksessa ei laadittu varsinaista sopimusta, eivätkä siellä saavutetut suositukset velvoittaneet ketään, mutta kokousta on yleisesti pidetty kansainvälisen huumausainekontrollin alkuna. Tästä eteenpäin kansainvälisyys oli yhä vahvemmin läsnä niissä päätöksissä, joita huumausaineiden kontrolliin maailmalla tehtiin.¹⁶⁹

¹⁶⁴ *Kylväjä* 1899, s. 3.

¹⁶⁵ *Kättilölehti* 1899, s. 19.

¹⁶⁶ *Wuoksi* 1899, s. 4.

¹⁶⁷ Utriainen & Hakonen 1985, s. 64.

¹⁶⁸ *Asian American History*.

¹⁶⁹ Rosenqvist 1974, s 13-20

Shanghain konferenssi ei jäänyt myöskään lehdistöltä huomaamatta. Vuonna 1909 Suomalainen Kansa lehdessä kirjoitetaan Shanghain konferenssista, jossa pyritään hakemaan ratkaisua oopium kysymykseen.¹⁷⁰ Sama keskustelu toistui lukuisissa muissakin lehdissä tästä konferenssista, jolla pyrittiin tekemään ensimmäinen maailman laajuinen sopimus huumausaineongelman ratkaisemiseksi.

Shanghain konferenssin seurauksena ensimmäinen varsinainen huumausaineiden valmistusta ja kauppaa sitovasti rajoittava kansainvälinen sopimus allekirjoitettiin Haagissa tammikuun 23 päivänä 1912. Vaikka Haagin sopimus oli nimeltään Haagin oopiumsopimus, kosketti se myös morfiinia, kokaiinia ja niistä valmistettuja johdoksia, kuten heroinia. Tavoitteena Haagin sopimuksella ei enää ollut pelkästään Kiinan oopiumkysymys, vaan tarkoituksena oli ratkaista maailmanlaajuisesti huumeongelma. Valvonta perustui alkuun kunkin sopijavaltion sisäisiin toimiin. Vuonna 1914 Kylväjä lehdessäkin on pitkä artikkeli kansainvälisestä Haagin konferenssista, jolla pyritään oopiumin kitkemiseen ja kiitellään sitä, että vihdoinkin kansakunnat ovat yhteistoimin ryhtyneet taistelemaan tätä ihmiskunnan myrkkyä vastaan, joka on tuhoisimpia aineita, jota ihmiskunta on koskaan keksinyt, kuten artikkelissa kerrotaan.¹⁷¹

Vuonna 1914 alkanut ensimmäinen maailmansota pysäytti sopimuksen ratifioinnin.¹⁷² Tilanne muuttui ensimmäisen maailmansodan jälkeen, kun oopiumsopimus liitettiin osaksi Versailles'n rauhansopimusta ja siitä tuli maailmanlaajuinen. Lisäksi Kansainliiton ensimmäinen yleiskokous päätti joulukuussa 1920 perustaa erityisen neuvoa-antavan oopiumkomitean. Komitean tehtävänä oli koordinoita jäsenvaltioidensa yhteistyötä huumeekysymyksissä. Huumausaineiden hallitsemattomat ongelmat oli laitettu huolestuneena merkille ja niihin pyrittiin puuttumaan entistä laajemmin ja yhtenäisemmin.¹⁷³

Myös Suomessa oli herätty ongelmiin. Myrkkyasetuksen tuomioita pidettiin aivan liian lievinä. Tämän johdosta vuonna 1906 senaatti sille tehdyn esityksen johdosta asetti komitean myrkkyasetuksen tarkastamista varten. Komitea sai työnsä valmiiksi 1910 ja laati perustellun ehdotuksen uudeksi myrkkykauppaa koskevaksi asetukseksi. Asetus oli pitkälti kopio Ruotsin vastaavasta säädöksestä. Komitean ehdotus ei kuitenkaan tullut koskaan Suomessa hyväksytyksi, lukuun ottamatta syanidin sallimista syöpäläisten hävittämiseen.¹⁷⁴

¹⁷⁰ Kansalainen 1908, s. 2, Suomalainen Kansa 1909, s. 6.

¹⁷¹ Kylväjä 1914, s. 6.

¹⁷² Rosenqvist 1974, s. 13

¹⁷³ Ylikangas 2009, s. 84

¹⁷⁴ Lipeäkiven myynti.fi

Vuosisadan alun Aamulehti tietää kertoa, että Madridissa olevassa löytölasten hoitokodissa nunnat antavat nälkää huutaville lapsille morfiinisiirappia ja pitävät heitä köysissä, sillä kolmea lasta kohden on vain yksi imettäjä. Kyseisessä löytölastenkodissa lasten kuolleisuus prosentoin kerrotaan olevan peräti 70.¹⁷⁵ Pohjalaisessa puolestaan on juttu, jossa lapsi oli ensin todettu kuolleeksi vanhempien annettua hänelle liian suuren annoksen oopium sekoitusta, jonka lääkäri oli määrännyt huomattavasti pienempinä annoksina. Paikalle kutsutun lääkärin neuvokkaan toiminnan tuloksena lapsi saatiin kuitenkin virkoamaan ja takaisin elävien kirjoihin.¹⁷⁶ Länsisuomen Työmies lehti herättää keskustelua tilanteesta, entä jos tulisi alkoholille kieltolaki voimaan. Vaihtoehtona lehti kirjoittaa, että olisihan tällöin käytettävissä monet muut aineet, jotka tyydyttävät samaa tarvetta, kuten oopium, morfiini ja kokaiini. Lehti muistuttaa vielä samassa yhteydessä, että näiden vaikutus olisi kyllä vieläkin turmiollisempi kuin alkoholin.¹⁷⁷ Toukomettisessä muistutetaan, että morfinisti kaipaa aina vain enemmän ja enemmän morfiinia tyydyttääkseen morfiinin halunsa.¹⁷⁸ Keski-Suomessa oli juttu vaimosta, joka oli potenu kovaa hammassärkyä ja oli ihan hermotautinen, kun ei ollut saanut nukutuksi pitkään aikaan. Vaimo oli sitten ottanut oopiumpitoisia valerianatippoja. Tämä oli auttanut häntä niin että hän oli nukkunut lähes vuorokauden yhtä soittoa.¹⁷⁹

Seuraavana vuonna 1902 kirjoitetaan morfinistin rappeutuneesta moraalista ja siitä, kuinka morfiinia käytetään neulojen avulla ruiskuttamalla sitä ihon alle. Artikkelissa todetaan, että aloitettua morfiinin käyttö ihminen kadottaa kaiken kyvyn erotella hyvä ja paha. Morfinisti möisi ja panttaisi kaiken mitä hänellä on saadakseen ainetta lisää ja tyydyttääkseen näin tarpeensa.¹⁸⁰ Otava lehdessä herätettiin keskustelua siitä, että määrätäänkö lääkkeitä kuten oopiumia ja morfiinia liian helposti, kun joskus olisi parempi, että vähän potilaan tulisi kestää kipuakin ja omata kärsivällisyyttäkin.¹⁸¹ Helsingin Sanomissa kirjoitetaan Egyptin sanoneen irti kauppasopimuksensa Kreikan kanssa. Syynä tähän on Kreikasta tuotava hashish, jota on tämä kauppasopimuksen varjolla tullut Egyptin riesaksi, niinpä kauppasopimus on irtisanottu, jotta hashiksen virtaaminen maahan saadaan loppumaan.¹⁸²

¹⁷⁵ Aamulehti 1900, s. 4.

¹⁷⁶ Pohjalainen 1900, s. 4.

¹⁷⁷ Länsisuomen Työmies 1900, s. 2.

¹⁷⁸ Toukomettinen 1901, s. 12-13.

¹⁷⁹ Keski-Suomi 1901, s. 3.

¹⁸⁰ Itä-Suomen Sanomat 1902, s. 4.

¹⁸¹ Otava 1904, s. 2.

¹⁸² Helsingin Sanomat 1904, s. 5.

Tuohon aikaan, eli vuosina 1904-1905 keskustelua lehdissä käytiin runsaasti meneillään olevasta Venäjän-Japanin sodasta. Näin esimerkiksi Pohjois-Savo lehdessä, jossa kerrotaan sodan taustalla olleen Kiinan ja Japanin välinen sopimus, jossa Japani on luvannut julistaa sodan Venäjälle. Yhtenä sotajärjestelyiden kulukorvauksena on sovittu mm. oopiumin käyttämisestä maksuna.¹⁸³ Hyvin paljon artikkeleita löytyy edelleen Kiinan oopium tilanteesta; kärsimyksestä ja oopiumin käytöstä. Kuten esimerkiksi Mikkelin Sanomissa vuonna 1905 ja Liikeapulaisessa, jossa kerrotaan oopiumin ihmistä mädättävästä vaikutuksesta Shanghaissa ja että nyt oopiumin käytöstä aiotaan vihdoinkin tehdä loppu Kiinassa.¹⁸⁴ Muutoinkin lehdissä korostuvat kansainväliset artikkelit huumausaineiden käytöstä ja vaarallisuudesta niin Itä-Aasiassa, Lähi-Idässä, Amerikassa kuin Euroopassakin.

Karjala lehdessä kirjoitetaan kahden henkilön kuolleen yleiseen saunaan. Syyksi selvisi morfiinin yliannostus ja tapausta selvitettiin morfiinin avulla tapahtuneena kaksoismurhana.¹⁸⁵ Samana vuonna 1908 Kansalainen lehti kirjoitti Fanny Michelsonin, joka oli tuomittu elinkautiseen vankeusrangaistukseen lapsen murhasta. Hän oli antanut lapselle oopium-pohjaista lääkettä, johon lapsi oli kuollut. Tampereen Sanomissa kirjoitetaan vuonna 1910 kuuluisasta näyttelijästä, jota oli jo pidempään kärsinyt vaikeasta taudista ja pahoista kivuista. "Nyt hän ei enää taistele elämästään vaan makaa uupuneena morfiinihuumeesta, koska se on ainoa keino välttää kauheat kivut vielä ennen väistämätöntä kuolemaansa".¹⁸⁶

Toveri lehdessä on vuonna 1911 artikkeli, jossa kerrotaan soodajuomista ja päivitellään sitä, että ne juomat ovat harvoin puhtaita, vaan ovat usein kokaiinia ja morfiinia sisältäviä sekoituksia. Erityisen turmiollista ja vaarallista tämä on lapsille, jotka juovat näitä sekoituksia.¹⁸⁷ Kyläkirjaston kuvalehdessä kerrotaan vuonna 1912, että Kiinassa oli lainsäädännöllisillä rajoituksilla onnistuttu oopiumin käytön vähentämissäpyrkimyksissä. Vuodesta 1906 vuoteen 1911 oopiumin käyttö Kiinassa oli puolittunut ja samalla linjalla aiottiin jatkaa tästä eteenpäinkin.¹⁸⁸ Aamulehdessä raportoidaan, että maanviljelyshallitus oli esittänyt duumalle lakiehdotuksen toimenpiteistä oopiumin polton vastustamiseksi.¹⁸⁹

¹⁸³ Pohjois-Savo 1905, s. 3.

¹⁸⁴ Mikkelin Sanomat 1905, s. 3, Liikeapulainen 1907, s. 6.

¹⁸⁵ Karjala 1908, s. 4.

¹⁸⁶ Tampereen Sanomat 1910, s. 3.

¹⁸⁷ Toveri 1911, s. 1.

¹⁸⁸ Kyläkirjaston Kuvalehti 1912, s. 16.

¹⁸⁹ Aamulehti 1913, s. 6.

Ensimmäinen maailmansota näkyy lehdistössä 1914 alkaen samoin kuin Suomen itsenäistymiseen johtaneet tapahtumat. Sodan kanssa samaan aikaan esiintyi myös juttuja huumausaineiden salakuljetuksesta. Näin esimerkiksi Työmies lehdessä vuonna 1915, jossa kirjoitetaan kuunarista, jota oli käytetty oopiumin salakuljetukseen.¹⁹⁰ Samaisessa lehdessä kirjoitetaan pari vuotta myöhemmin vaivaistalon johtajattaresta, joka lääkitsi erästä mielenvikaista oopiumilla. Yhtenä päivänä hän oli antanut tälle kolme kertaa lääkettä sillä seurauksella, että seuraavana yönä tämä mielenvikainen kuoli.¹⁹¹ Autonomian ajan viimeisimpiä juttuja koskien huumausaineita julkaistiin Toveri lehdessä. Lehdessä raportoidaan 4-vuotiaasta pienokaisesta, joka jotenkin oli saanut käsiinsä kodissaan säilytetyn oopiumtinktuuripullon ja ryypänneen siitä. Tämän seurauksena pienokainen oli kuollut.¹⁹²

Autonomian aikana kirjoittelu vilkastui huomattavasti jo pelkästään senkin takia, että painettuja lehtiä alkoi olla runsaammin. Ensin kirjoittelu alkoi oopiumista ja sitten mukaan tulivat myös muita huumausaineita vuosisadan loppupuolella. Alkuun kirjoittelussa oli vielä mukana ihannoiviakin sävyjä, joskin lähes poikkeuksetta samaan sisältyi varoituksen sanojakin. Varoittavaan sävyyn kirjoittaminen lisääntyi merkittävästi, varoiteltiin siitä mihin huumausaineiden väärinkäyttö johtaisi. Esille otettiin myös huumausaineiden aiheuttamia kuolemantapauksia. Tämä osaltaan tuki kehitystä huumausaineita rajoittavaa lainsäädäntöä kohti. Myös huumausaineiden käytöstä maailmalla alkoi olla esimerkkejä, etenkin Kiinasta kirjoiteltiin ahkerasti, mutta myös etenkin Amerikka, Englanti, Ranska ja Turkki olivat esillä.

3.6 Lapsen murha oopiumilla 1908 ja yhteenvetoa autonomian ajasta

Oopiumin ja morfiinin käyttö lasten rauhoittamiseen johti useisiin lapsikuolemiin maassamme 1800-luvulla ja 1900-luvun alkupuolella. Yksi näistä surullisista tarinoista oli Fanny Michelsonin tapaus. Karkun, Mouhijärven ja Lavian kärjäkunnan kihlakunnan oikeuden välikäräjät tuomitsi Peltisevän vaimo Fanny Michelsonin neljäs päivä heinäkuuta 1908 Rikoslain 21 luvun ensimmäisen pykälän mukaisesti murhasta pidettäväksi elinaikansa kuritushuoneessa sekä menettämään kansalaisluottamuksensa ainiaaksi.¹⁹³ Tätä ennen välikäräjiä oli istuttu kahdesti 23.4.¹⁹⁴ ja 11.6.¹⁹⁵ samana vuonna.

¹⁹⁰ Työmies 1915, s. 5.

¹⁹¹ Työmies 1917, s. 4.

¹⁹² Toveri 1917, s. 6.

¹⁹³ KA Helsinki, Karkun ym. välikäräjien tuomio 4.7.1908.

¹⁹⁴ KA Helsinki, Karkun ym. käräjien välipäätös 23.4.1908.

¹⁹⁵ KA Helsinki, Karkun ym. käräjien välipäätös 11.6.1908.

Fanny Michelson oli asunut jo useamman vuoden miehestään erillään Mouhijärven pitäjän Pukaran kylässä. Aviomies Kaarle Vihtori oli hakenut avioeroa syyttämällä puolisoaan "huoruudesta", sillä hän ei mielestään voinut olla viimeksi syntyneen ja nyt kuolleen lapsen isä. Fanny Michelson oli vastustanut avioeroa ja vedonnut siihen, että miehensä oli viinaan menevä eikä muista kaikkia asioita. Myös kaikki Fannyn ja Kaarlen aiemmat kolme lasta olivat kuolleet pieninä. Kaarle eikä syyttäjä olleet uskottomuutta pystyneet millään muotoa todistamaan. Käräjäoikeuden tuomiossa todetaan, ettei avioeroasia ole tullut toteennäytetyksi ja väite "huoruudesta" hylätään toteennäyttämättömänä.¹⁹⁶

Helmikuun toinen päivä 1908 Fanny synnytti täysiaikaisen, tukeva- ja vahvarakenteisen poikalapsen Pukaran kylän Pyymäen torpassa. Pojalle oli kasteessa annettu nimeksi Niilo Wiljam. Poikalapsi kuitenkin kuoli saman kuun seitsemästoista päivä. Kyläläisten näkemyksen mukaan lapsen kuoleman oli aiheuttanut tahallinen hoidonpuute. Tämän johdosta oli suoritettava ruumiinavaus lääkärin toimesta lapsen todellisen kuolinsyyn varmistamiseksi. Piirilääkäri Otto Meurmanin suoritti ruumiinavauksen ja lähetti lapsen mahalaukun ja osia ohut ja paksusuolesta lääkintöhallitukselle tarkastettavaksi. Saatuaan tulokset lääkintöhallitukselta piirilääkäri Meurman antoi asiasta lausunnon. Tämän mukaan Fanny Michelsonin teko on tehty vakain tuumin aikomuksella ottaa lapselta henki. Oikeudessa kuultujen todistajalausuntojen mukaan, mukaanluettuna piirilääkäri Meurmanin lausunto, Fanny oli hoitanut lastaan huonosti, sekä järjestelmällisesti kiduttanut lastaan vilulla ja nälällä. Ruumin avauksessa selvisi lisäksi, että Fanny oli antanut lapselle oopiumpitoista lääkettä, joka oli johtanut poikalapsen kuolemaan saman kuun seitsemästoista päivä. Apteekkari Eugen Lessig todisti Fannyn ostaneen vähän ennen lapsen kuolemaa reseptivapaata oopiumpitoista yskänlääkettä apteekistaan. Käräjillä Fanny Michelson kiisti tarkoituksenaan olleen ottaa lapselta henki. Puolustuksenaan hän kertoi, että pienille lapsille kuuluu antaa aina väliin yskänlääketippoja vaikkei yskää olisikaan. Todistajana kuultu 14-vuotias Lyydia Pyymäki vahvisti, että lapsella ei käytetty mitään muita vaatteita kuin kapalo ja välillä lapsi oli täysin alasti. Lisäksi huonetta ei lämmitetty tarpeeksi, vaikka polttopuita kyllä oli. Välikäräjät katsoi todistajien kertomusten ja piirilääkärin lausunnon toteennäyttäneen Fannyn toimineen vakain aikein pitäessään lastaan vilussa ja nälässä sekä antaneen tälle oopiumpitoista ainetta. Ratkaisevaksi tuomiossa muodostui juuri oopiumin antaminen lapselle. Välikäräjät tuomitsi Fanny Michelsonin edellä mainitusti eliniäkseen

¹⁹⁶ KA Helsinki, Karkun ym. välikäräjien tuomio 4.7.1908.

kuritushuoneeseen. Lisäksi Fanny tuomittiin maksamaan kulukorvaukset ja palkkiot todistajille. Heti tuomion jälkeen Fanny Michelson lähetettiin Turun lääninvankilaan säilytettäväksi siihen saakka, kunnes toisin määrätään.¹⁹⁷

Fanny Michelson valitti päätöksestään Turun hovioikeuteen 21.8.1908. Turun hovioikeus otti asian käsiteltäväkseen ja antoi siitä tuomio 27.1.1909. Tuomiossa myös hovioikeus katsoi Fanny Michelsonin tarkoituksena olleen lapsen surmaaminen, "jonka hän oli tehnyt vakain tuumin huonosti hoitamalla sekä vilussa ja nälässä kiduttamalla, sekä lisäksi viimeisinä päivinä ennen lapsen kuolemaa antanut oopiumpitoista lääkettä, josta lääkkeestä lapsi oli kuollut". Fanny valitti Turun hovioikeuden tuomiosta Suomen silloiseen korkeimpaan oikeusasteeseen eli Keisarillisen Suomen Senaatin oikeusosastolle. Senaatin oikeusosasto katsoi, ettei ole syytä myöntyä hakijan anomukseen, vaan annettu päätös on viipymättä täytäntöönpantava ja näin asian oikeudellinen käsittely on päättynyt.¹⁹⁸ Fannyn tapaus ei suinkaan ollut ensimmäinen kerta, kun pieni lapsi menetti henkensä huumausaineiden käytön seurauksena. Näitä surullisia tarinoita raportoitiin lehdissä aina silloin tällöin. Jo vuonna 1880 Helsingfors lehdessä kirjoitettiin tapauksesta, jossa äidin oli pitänyt antaa 3-vuotiaalle lapselleen morfiinia lääkkeenä 8 tippaa, mutta hän olikin antanut puoli pulloa sillä seurauksella, että tämä lapsi kuoli.¹⁹⁹

Autonomian ajasta kokonaisuudessaan on havaittavissa, että samat ongelmat, jotka olivat vaivanneet Ruotsin vallan aikaa, jatkuivat lähes koko autonomian ajan. Loppupuolella ajanjaksoa huumausainelainsäädäntöön tuli yhä enemmän vaikutteita kansainväliseltä suunnalta. Apteekit pyrkivät pitämään kaikin keinoin kiinni omasta monopoli asemastaan. Samaan aikaan markkinoille tulivat entisten kiertävien kauppiaiden sijaan järjestäytyneet rohdoskauppiat heti autonomian ajan alkupuolelta alkaen. Huumausainemarkkinoilla sen sijaan muutosvauhti oli kovaa, kun markkinoille tuli uusia huumausaineita. Aluksi kaikki nämä tulivat lääkekäyttöön, jolla pyrittiin ehkäisemään edellisen aineen aiheuttamia vaivoja ja riippuvuutta, kunnes hyvin pian lääkekäytön aloittamisen jälkeen alkoi myös aineen väärinkäyttö. Näin kävi niin kokaiinille, morfiinille kuin heroiinillekin ja kaikille muillekin sen jälkeen kehitetyille lääkekäyttöön tarkoitetuille huumausaineille. Vihdoin vuonna 1888 säädettiin keisarillinen myrkyasetus, joka korvasi vanhat Ruotsin vallan aikaiset privilegiot. Pian kuitenkin huomattiin myös tämän asetuksen tulkinnanvaraisuuksia, kuten miten tuli

¹⁹⁷ KA Helsinki, Karkun ym. välikäräjien tuomio 4.7.1908.

¹⁹⁸ KA Helsinki, Turun HO 27.1.1909, KA Helsinki, Senaatin oikeusosasto 25.2.1909.

¹⁹⁹ Helsingfors 1880, s. 3.

käsitellä patenttilääkkeitä ja sekoituksia. Rohdoskaupat luonnollisesti hyödynsivät lain epäselvyyksiä ja huumausaineiden kauppa jatkui lähes entisellään.

Huumausaineiden vaarojen tietämättömyydestä ja siitä vahingosta mitä ne saattoivat aiheuttaa, kertoo hyvin esiin ottamani Fanny Michelsonin tapaus. Nuori nainen, joka synnytti poikalapsen erillään miehestään, joutui heti paheksuvien naapureiden silmien alle. Merkitystä ei ollut sillä millainen aviomies oli alkoholi- ja väkivaltaisine käytöksineen. Poikalapsen kuoltua varsin pienenä asia tutkittiin perin pohjin ja todettiin lapsen kuolleen oopiumiin. Fanny puolustautui, että on varsin normaalia antaa lapsukaiselle oopiumia, kuten sitä oli ollut jo vuosisadat tapana antaa vauvojen itkuisuuteen, unettomuuteen tai esimerkiksi hampaiden puhkeamisen aikoihin. Oikeus kuitenkin otti tiukan kannan, että näin ei enää 1900-luvulle tultaessa voida menetellä ja tuomitsi Fannyn lapsenmurhasta elinkautiseen. Tapaus todistaa kuinka järkyttävät ja kohtalokkaat seuraamukset kansan tietämättömyys huumeiden vaarallisuudesta voi aiheuttaa. Huumausaineiden väärinkäytön vaarallisuudesta oli autonomian ajalla jo paljon esimerkkejä ja kontrolloiva lainsäädäntö vahvistui edelleen taustalla vaikuttavan entistä tiedostavamman kansalaismielipiteen ansiosta sekä erityisesti apteekkareiden ajaman politiikan seurauksena.

4 Itsenäisyyden aika

4.1 Itsenäisyyden alku ja Haagin sopimus

Ensimmäistä maailmansotaa pidetään Euroopassa vedenjakajana, joka demokratisoi huumausaineiden käytön. Aikaisemmin lähinnä ylemmän kansanosan päihdeharrastuksena tunnettu morfiinin väärinkäyttö levisi vähitellen laajempiin kansankerroksiin. 1920-luvulle antoi kuitenkin leimansa ns. kokaiinin lumo. Amerikkalainen tapa nuuskata kokaiinia levisi ensimmäisen maailmansodan jälkeen nopeasti Euroopan suurkaupungeissa.²⁰⁰ Kokaiini oli kalliin hintansa vuoksi aluksi seurapiirien muotihuume. Voidaan todeta, että siitä muodostui modernin ja ilottelunhaluisen 1920-luvun tunnusmerkki.

Huumausaineiden väärinkäyttö lisääntyi Suomessa maan itsenäistymisen jälkeen. Mistään suuresta huumeongelmasta ei kuitenkaan vielä puhuttu. Asia herätti huomiota julkisuudessa ja puhutti aina eduskuntaa myöten. Myös poliisi oli huolestunut, etenkin kokaiinin salakaupasta. Huumeongelmat jäivät kuitenkin pitkälti kieltolain (1919-1932) varjoon, kun päihdepolitiikan huomio kiinnittyi jokseenkin täysin alkoholiin. Samaan aikaan, kun keskustelua käytiin trokareiden yhteenotoista ja oikeusjutuista, jätti media lähes huomiotta sen, että Suomessa liikkui salakaupassa kymmeniä kiloja kokaiinia ja morfiinia. Etsivä keskuspoliisi (EK) ja Helsingin poliisilaitoksen siveyspoliisi, joka työskenteli prostituoitujen, irtolaisten, pikkurikollisten, pirtutrokareiden ja juoppojen parissa, tiesivät kyllä huumausaineiden salakaupasta. Poliisit törmäsivät huumausaineisiin työnsä puolesta toistuvasti.²⁰¹

Ensimmäisiä itsenäisyyden ajan kirjoituksia huumausaineista julkaistiin 1918 ilmestyneessä Itä-Suomen Työmies lehdessä. Siinä kirjoitetaan kahvin auttavan oopiumin aiheuttamaan myrkytystilaan, jos oli oopiumia ottanut ja päätenyt tuohon tilaan.²⁰² Samoihin aikoihin ilmestynyt Savon Jääkäri kirjoittaa itämailla käytetyn hashiksen olevan itse varsinaista tupakkaa parempi kohtuullisesti käytettynä.²⁰³ Seuraavana vuonna kerrotaan, että Vieroon on levinnyt kokaiinin käyttämistapa Venäjältä ja että Virossa on tätä ainetta nykyään suuria määriä. Kokaiinin käytön seuraukset ovat samanlaiset kuin oopiumin ja morfiinin Uusi Suomi kirjoittaa.²⁰⁴

²⁰⁰ Friedrich 1972, s. 342.

²⁰¹ Ylikangas 2009, s. 66.

²⁰² Itä-Suomen Työmies 1918, s. 5.

²⁰³ Savon Jääkäri 1918, s. 3.

²⁰⁴ Uusi Suomi 1919, s. 7.

Työmies lehdessä kirjoitetaan vuonna 1921, että Kansainliiton korkein neuvosto suunnittelee alkavansa keskustelemaan oopium kaupan lopettamiseksi maailmasta.²⁰⁵ Päätösvalta Haagin vuoden 1912 sopimuksessa oli annettu Kansainliitolle ja sen tehtävänä oli viedä sitä nyt eteenpäin. Lisäksi Versaillesin rauhansopimukseen oli liitetty kohta, joka velvoitti tämän huumausainesopimuksen toimeenpanemiseen. Kajaanin uutiset puolestaan raportoi itsemurhasta, joka oli tehty käyttämällä oopiumia.²⁰⁶

Vuoden 1912 Haagin sopimuksen seurauksena ensimmäiset huumausaineita nimellä koskevat säännökset annettiin Suomessa vuonna 1922, kun Haagin kansainvälinen oopiumsopimus saatettiin Suomessa kansallisesti voimaan asetuksella "Haagissa tammikuun 23 päivänä 1912 allekirjoitetun kansainvälisen oopiumsopimuksen voimaansaattamisesta Suomessa" (276/1922) ja asetuksella kansainvälisen oopiumsopimuksen täytäntöönpanosta (277/1922). Näin toimittiin lähinnä Suomen kansainvälisen maineen parantamiseksi, sillä sopimusta pidettiin täällä ylipäätään turhana. Maassa ei sisäasiainministeriön toteamuksen ollut mukaan havaittu juurikaan huumausaineiden väärinkäyttöä tai salakuljetusta.²⁰⁷ Sisäasiainministeriön toteamus on ihmeteltävää, sillä samaan aikaan Suomessa oli rekisteröity jo kymmeniä huumausaineista johtuvia kuolemia.²⁰⁸

Kokaiinin salakauppa nousi esille lehdistössä 1920-luvulla aina välillä. Esimerkiksi terveydenhoitolehti katsoi parhaaksi varoittaa lukijoitaan kokaiinin vaarallisuudesta: Lehdessä kirjoitettiin vuonna 1926, että "huumaavat aineet ovat muodostuneet nykyajan vitsaukseksi, kiihtyneen ja harhaan johtuneen ravintovietin tyydyttämiseksi eivät riitä enää tavalliset nautintoaineet. Alkoholit eivät ole kaikille nykypäivien elostelijoille kylliksi. Morfiinikaan ei täyty kaikkien intohimoisten tarpeita. Vaaditaan vieläkin väkevämpiä aineita. Odotetaan vieläkin hekumallisempaa tunnetta. Siinä toivossa on kokaiini otettu käytäntöön". Artikkelissa todetaan, että Helsingissä ja muissakin suuremmissa liikekeskuksissa kokaiinia oli tarjolla salakaupassa paljon ja sen käyttö leviää voimakkaasti.²⁰⁹ Artikkelin kirjoittanut lääkäri Akseli Nikula toteaa, että tavallisimmista meillä käytössä olevista huumausaineista, joita ovat alkoholi, morfiini ja kokaiini on kokaiini vaikutuksensa puolesta voimakkain ja seurauksiensa puolesta kaikista tuhoisin ja tähän tulisi yhteiskunnan huomio kiinnittyä alkoholin sijaan.²¹⁰

²⁰⁵ Työmies 1921, s. 5.

²⁰⁶ Kajaanin Uutiset 1922, s. 4.

²⁰⁷ Siro 2017, s. 20-21.

²⁰⁸ Erkkilä 1936, s. 801 ja 805.

²⁰⁹ Nikula 1926, s. 146.

²¹⁰ Nikula 1926, s. 148.

Suomessa huumeiden väärinkäytön yleistymiseen vaikuttivat huumeiden helppo saatavuus, juopottelun raju kasvu ja tapojen höltyminen varsinkin suurissa kaupungeissa kieltolain voimaan tulon jälkeen, sekä sosiaalinen ja kulttuurinen murrosaika. Huumausaineiden väärinkäyttö leimattiin julkisuudessa heti alussa moraaliseksi ongelmaksi. Huumeidenkäyttäjiä pidettiin rappeutuneen eliitin ja turmeltuneen uuden nuorison edustajina, psykopaatteina ja heidät kuvattiin elostelijoiksi, joille tavalliset nautintoaineet eivät enää riittäneet. Terveystieteiden lehden kirjoituksissa lääkäreiden mielestä ihmiset eivät vain yksinkertaisesti olleet valmiita kaupunkilaiseen elämäntapaan. Maaseudulta kaupunkiin muuttaneet ihmiset ajautuivat huvituksiin omaksuen huonon elämäntavan, jota huume-kulttuuri edusti pahimmillaan. Myös maailman muuttuminen, uusi elämänrytmi, uusi nuorisokulttuuri, elokuvat, tanssit ja romaanikirjallisuus loivat ihmisissä uusia paineita.²¹¹

Kokaiini kuten muutkin huumeet päätyivät väärinkäyttäjien haltuun useita eri reittejä. Lääkärikunta, sairaanhoitajat ja apteekkihenkilökunta muodostivat perinteisesti suuren osan huumaavien lääkeaineiden väärinkäyttäjistä. Heidän oli helppoa hankkia aineita omaan käyttöönsä. Reseptin huumausaineisiin sai helposti myös tutulta lääkäriltä, joko maksua vastaan tai ns. tuttavankauppana. Esimerkiksi tohtori Jokivartio kirjoittaa vaihtokaupasta näin, "reseptin saa lääkäriltä viemällä tälle pukukangasta".²¹² Suuri osa kokaiinista ja muista huumeista ostettiin kuitenkin salakauppaa harjoittavilta pikkutrokareilta, porttikongien hämäämiehiltä, bordelleista, tiskin alta kirpputorien kojuista tai ravintoloiden ovimiehiltä.²¹³

Suomen salakaupan kokaiini oli pääasiassa Saksassa valmistettua. Saksalaiset lääketehaat myivät epämääräisille ostajille kyselemättä aineen määränpäättä. Tukku-myymälät myivät suuria eriä kaiken kontrollin ohi. Erityisen helppoa tämä oli vielä 1920-luvun puoliväliin saakka, jolloin kansainvälisen laittoman huume-kaupan valvonta oli olematonta. Ummistamalla silmänsä ja kyselemättä turhia, suuret lääkefirmat pysyivät jaloillaan pahimman ajan yli. Olihan Saksan talous aikamoisessa lamassa juuri hävityn maailman sodan jäljiltä ja lisäksi suuret Venäjän markkinat olivat sulkeutuneet. Saksalaisten rahtilaivojen miehistö salakuljetti huumeet Suomeen satamiin ja myi ne eteenpäin välitettäväksi suomalaisille trokareille. Huumeiden myynnin taustalla oli jo tuolloin usein järjestäytynyt organisaatio, mutta sitä harjoittivat myös yksittäiset merimiehet.²¹⁴ Suomi toimi ennen kaikkea kokaiinikaupan

²¹¹ Kulo-vesi 1925, s. 49.

²¹² Jokivartio 1947, s. 269.

²¹³ Ylikangas 2009, s. 68.

²¹⁴ Meyer & Pärssinen 2009, s. 26.

läpikulkumaana itään, sillä kysyntä Suomessa oli vielä pientä ja vain vähäinen osa kokaiinista päätyi kotimaiseen salakauppaan suurempien virtojen mennessä Venäjän markkinoille.²¹⁵ Kokaiinia sai helposti ostamalla kokaiinireseptejä lääkäreiltä. Kokaiinia myytiin myös normaalina apteekkitavarana käytettäväksi esimerkiksi paikallispuudutukseen. Salakauppa oli kannattavaa niin trokareille kuin reseptejä tehtaileville lääkäreille ja se oli lähes riskitöntä 1920-luvun olemattoman huumausainekontrollin ansiosta.²¹⁶

Koska kokaiinin laitoin kauppa oli esillä julkisuudessa sen lisääntyneen käytön takia ja puhutti aina eduskuntaakin, päätti sisäasiainministeriö vuonna 1926 selvittää, kuinka paljon maassamme oikein myytiin huumaavia aineita. Sisäasiainministeriö antoi selvityksen lääkintöhallituksen tehtäväksi. Tästä selvityksestä ilmeni, että edes suurimmissa lääketukkukauppaa harjoittavissa liikkeissä ei ollut pidetty myrkyasetuksen mukaista kirjaa siitä kenelle ja kuinka ja mihin tarkoitukseen kokaiinia, oopiumia, morfiinia, heroiniä ja muita huumaavia lääkeaineita Suomessa oli myyty, vaikka vuoden 1888 myrkyasetus velvoitti tukkuliikkeet pitämään tarkkaa kirjaa siitä, keille ja mihin tarkoitukseen he myivät näitä aineita, kuten kokaiinia, oopiumia, morfiinia ja kannabista.²¹⁷ Tämän ei olisi pitänyt olla edes minkäänlainen yllätys lääkintöhallitukselle eikä sisäasiainministeriölle, sillä ne eivät olleet tähänkään asti tehneet mitään asiain tilan korjaamiseksi. Lääkintöhallitus oli ilmoittanut jo vuonna 1921 ulkoministeriölle, ettei sillä ole minkäänlaisia tilastoja oopiumin, morfiinin, kokaiinin ja heroinin maahantuonnista, viennistä ja kulutuksesta Suomessa.

Sisäasiainministeriö puolestaan oli todennut vuonna 1923, että koska Suomessa ei esiintynyt minkäänlaista huumausaineiden väärinkäyttöä, ei ollut myöskään tarpeen laatia tarkempia tilastoja huumaavien lääkeaineiden kaupasta.²¹⁸ Lisäksi myöskin tullihallitus oli näistä luvuista tietämätön, sillä niitä ei ollut erikseen tilastoitu. Ainoastaan vuosilta 1918-1920 lääkintöhallituksella oli olemassa tukkuliikkeiltä saatuihin tietoihin perustuva arvio maahantuotujen narkoottisten aineiden määristä, joista seuraavalla sivulla taulukko.

Sisäasiainministeriön leväperäisyys asiain hoidossa on käsittämätöntä, tilastoitiinhan tuolla ajanjaksolla vuosina 1902-1924 Suomessa peräti 90 huumausaineista johtunutta kuolemaan johtanutta myrkytystapausta, jonka aiheuttajiksi on tilastoitu oopium, morfiini, kokaiini tai näiden johdannainen. Kuoleman tapaukset on saatu laskemalla yhteen valtion lasaretti- ja

²¹⁵ Ylikangas 2009, s. 69.

²¹⁶ Ylikangas 2009, s. 70.

²¹⁷ Rosenqvist 1972, s. 14.

²¹⁸ Lääkintöhallituksen ilmoitus 1921, Nro 7513.

hermotautien osastoilla sekä oikeuslääkeopillisissa ruumiintarkastuksissa todetut kuolemaan johtaneet myrkytystapaukset, jollaisiksi yliannostuskuolemat kirjattiin.²¹⁹ Kokaiinia esiintyi Suomessa 1920-luvulla paljon nykymittapuullakin mitattuna. Vuonna 1925 poliisin haaviin jäi pelkästään Helsingissä lähes 4 kiloa puhdasta kokaiinia, eli yli puolet siitä mitä koko maassa jäi kiinni keskimäärin vuosien 2007 ja 2015 välisenä aikana.²²⁰

	1918	1919	1920
Oopiumia	300	400	340
Morfiinisuoloja	45	60	70
Kokaiinisuoloja	25	30	25
Heroiinisuoloja	10	17	15

Kuva 10. Lääkintöhallituksen arvio eräiden huumaavien lääkeaineiden maahantuoduista määristä 1918-1920 (kg).²²¹

Sisäasiainministeriön ja lääkintöhallituksen vastuksesta huolimatta Haagin vuoden 1912 kansainvälinen oopiumsopimus ratifioitiin ja tuli meillä voimaan vuonna 1922. Asetusta täydennettiin vuonna 1928 lisäämällä kontrolloitavien aineiden listalle Geneven oopiumsopimuksella oopiumin, morfiinin, kokaiinin, heroinin lisäksi kokalehdet kaikissa muodoissaan ja kannabis. Genevessä vuonna 1925 kansainliitto laajensi oopiumsopimusta lisäämällä sopimuksen valvontaelimestä. Suomessa tämä laajennettu sopimus ratifioitiin vasta pitkällä viiveellä joulukuussa 1927 ja saatettiin voimaan seuraavana vuonna 1928.²²²

Haagin sopimukseen ei sisältynyt mitään sanktiopykälää, vaan jokaisen allekirjoittajavaltion oli omassa lainsäädännössään otettava sopimus huomioon. Suomessa ei ryhdytty Haagin sopimuksen johdosta säätämään uusia lakeja, vaan eduskunnan mielestä olemassa oleva lainsäädäntö takasi riittävät sanktiot määräysten rikkojia vastaan. Eduskunnan hyväksymässä sopimuksen täytäntöönpanoasetuksessa mainittiin, että määräysten rikkojia tuli rangaista joko salakuljetuksesta, josta säädettiin rikoslain 38 luvun 12§:ssä rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta kahdesta kuukaudesta aina kahteen vuoteen, tai vaihtoehtoisesti rikoslain 44 luvun 4§:n 1 momentin eli niin sanotun myrkkypykälän mukaan. Tämän lainkohdan mukaan sitä, joka ilman laillista oikeutta valmisti, piti kaupan tahi muulla tavoin toiselle jätti myrkkyä tahi

²¹⁹ Erkkilä 1936, s. 801 ja 805.

²²⁰ Rönkä ja Markkula 2000, s. 134.

²²¹ Lääkintöhallituksen ilmoitus 1921, Nro 7513.

²²² Geneven sopimus 27/1928.

muuta sellaista hengenvaarallista ainetta, tuli rangaista enintään viiden sadan markan sakolla tai vankeudella korkeintaan kolmeksi kuukaudeksi.²²³ Lisäksi oli käytössä yhä vain luvallista myrkkykauppaa (mukaan lukien oopium, morfiini ja kannabis) säätelevä vuoden 1888 myrkkyasetus. Sen sakkorangaistukset olivat hyvin lieviä, vain 30 - 500 markkaa. Vuonna 1922 30 markkaa vastaa vuoden 2023 rahassa 12,32 euroa.²²⁴

Näillä kansainvälisillä 1920-luvulla vakiintuvilla kontrollitoimilla pyrittiin estämään huumausaineiden leviäminen muista maista läntisiin teollisuusmaihin. Kontrollin tarkoitus oli lisäksi, että tietyt tajuntaan vaikuttavat synteettiset aineet ja niiden käyttö rajattaisiin vain lääketieteelliseen tarkoitukseen tai kriminalisoitaisiin, jolloin niiden käyttö olisi parhaiten kontrolloitavissa eikä vakaviin terveydellisiin vaaroihin johtavaa väärinkäyttöä syntyisi.²²⁵ Merkillepantavaa on, että Suomessa seurattiin näitä kansainvälisiä huumausainesopimuksia vasta kansainliiton painostuksen jälkeen. Odotetusti lääkintöhallitus oli vastaan sekä vuoden 1925 että myös seuraavaan eli vuoden 1931 sopimukseen liittymistä.²²⁶

Lainsäädännön puutteet herättivät silti keskustelua eduskunnassa, kun laitton huumekauppa alkoi näkyvästi lisääntyä Suomessa 1920-luvun puolivälissä. Helmikuussa 1926 kokoomuksen kansanedustaja Siviä Ruotzi ja viisi muuta porvaripuolueiden edustajaa²²⁷ tekivät lakialoitteen, jossa vaadittiin ankarampia rangaistuksia laittomasta kokaiinikaupasta. Lakialoitteen tehneet kansanedustajat ja poliisi pitivätkin huumekontrollin suurimpana ongelmana juuri sitä, että laittomasta huumausainekaupasta rangaistiin myrkkykauppaa koskevan lain mukaan, jolloin rangaistuksen olivat mitättömiä rikoksen vakavuuteen ja seurauksiin sekä siitä saataviin voittoihin verrattuna.²²⁸ Lakialoite kaatui koska eduskunnan talousvaliokunta ei kannattanut rangaistusmääräysten koventamista. Valiokunnan mukaan asia oli jo huomioitu riittävällä tavalla Suomen lainsäädännössä.²²⁹ Poliisi oli syystäkin harmissaan, saihan puolen litran pirtupullon myynnistäkin ankaramman rangaistuksen kuin huumausaineiden myyjä, joka oli harjoittanut laitonta kauppaa mahdollisesti jo vuosikausia. Myrkkyasetus mahdollisti vuosikausien myynnistä vain sakot kymmenestä markasta viiteensataan markkaan. Kieltolain 16§ mukaan pirtupullon myyjän rangaistus oli vähintään

²²³ Siro 2017, s. 21.

²²⁴ Rosenqvist 1974, s. 14.

²²⁵ Onnela 2001, s. 31.

²²⁶ Kontula 1988, s. 35, www.rahanarvonmuunnin.

²²⁷ Lakialoitteen tekivät kokoomuksen Siviä Ruotzi, Eva Somersalo, Hedvig Gebhard, Elli Tavastähti ja edistyspuolueen Mandi Hannula ja Eva Heikinheimo.

²²⁸ Valtiopäivät 1926.

²²⁹ Rosenqvist 1974, s. 14.

vankeutta 6 kuukautta, enimmäisaikaa ei ollut edes määritelty, mutta maahantuonnin kohdalla maksimi vankeusaika oli 13§ mukaan kaksi vuotta.²³⁰

Huumekaupan kontrollointiin tähdänneet aloitteet eivät saaneet suurta liikettä aikaiseksi eduskunnassa, samoin kansanvalistus huumausaineiden vaaroista eteni verkkaisesti. Vaikka maailmalla huumeiden vaarat oli jo hyvin tiedostettu, elettiin Suomessa kuin puhtaassa lintukodossa. Ihmiset eivät tuolloin tunteneet huumeita niin hyvin kuin ne tunnetaan tänä päivänä eikä siksi niiden vaaroihin osattu oikeasti varautua. Tätä kuvaa hyvin kansainliiton oopiumkomitea kehotus vuonna 1922 jäsenmaittensa hallituksia valistamaan kansalaisiaan huumeiden vaaroista. Tämän johdosta Suomen hallitus pyysi koulu- ja lääkintöhallitukselta lausuntoa asioista. Kouluhallitus vastasi, että Suomessa ei alkoholin ohella käytetty juurikaan muita vahingollisia nautintoaineita. Sen mukaan yleisessä valistustoiminnassa ja koulujen terveysopin tunneilla annettu alkoholivalistus on riittävä toimi eikä erityistä huumevalistusta tarvita. Lääkintöhallitus puolestaan totesi lausunnossaan, että vaikka oopiumin ja muiden huumausaineiden väärinkäyttöä oli mahdollisesti esiintynyt suurimmissa kaupungeissa, asialla ei kuitenkaan ollut vielä mitään yleisempää merkitystä. Täten mitään laajempaa tarvetta huumevalistukselle ei ole. Lääkintöhallitus arveli kuitenkin olevan vaaran, että väärinkäyttö voi saada jalansijaa Suomessa mannereurooppalaisen esimerkin mukaisesti.²³¹

Tässä suhteessa lääkintöhallitus oli kaukonäköinen, sillä jo 1922 huumeiden kokeilu oli selvästi lisääntynyt muun muassa lähinnä Saksasta tulleen pienen kokaiini aallon myötä. Siksi lääkintöhallitus ehdotti, että huumevalistusta voitaisiin antaa kouluissa, minkä lisäksi valistusta voitaisiin harjoittaa kansantajuisten esitelmien ja julkaisujen muodossa. Kouluilla ei kuitenkaan ollut vielä 1920-luvun pula-ajan Suomessa riittävästi resursseja huumevalitukseen, olihan maa itsenäistynytkin vasta hieman aikaisemmin ja sillä oli painittavana monta muutakin isoa ongelmaa. Koska huumeongelmaa ei pidetty akuuttina, piti lääkintöhallitus julkaisujen toimittamista riittävänä. Sen mukaan sopivia huumeiden vastaisia julkaisuja saatiin esimerkiksi järjestämällä kirjoituskilpailuja. Huumekysymystä pidettiin hyvinkin arkaluontoinen ja valistustyö tuli toteuttaa huolellisesti, jottei se johtaisi päinvastaiseen lopputulokseen kuin oli ajateltu.²³²

Poliisiviranomaiset, jotka työssään olivat yhä useammin törmänneet huumeongelmaan, näkivät, että huumeiden vaaroista tuli kirjoittaa lehdissä, olihan lain tarjoamat aseet

²³⁰ Kieltolaki.

²³¹ Ylikangas 2009, s. 86-87.

²³² Ylikangas 2009, s. 87.

huumeiden väärinkäyttöä vastaan osoittautuneet täysin riittämättömiksi. Etsivän keskuspoliisin (EK) päällikkö Rinne toivoi, että huumevalistuksen lisäksi kirjoittelu olisi saanut myös lainsäätäjät tarttumaan tomerammin alati kasvavan ongelman ratkaisemiseksi. Tästä seurasikin syksystä 1926 seuraavaan kevääseen lukuisia kirjoituksia, joissa puhuttiin nimenomaan kokaiinin vaaroista. Huumeiden väärinkäyttö oli yleisintä pääkaupunkiseudulla, mutta narkomaaneja oli hoidossa myös muissa kaupungeissa, kuten Turussa, Viipurissa, Kuopiossa, Kajaanissa, Porissa, Sortavalassa, Vaasassa ja Rovaniemellä.²³³ Voidaankin todeta huumeiden levinneen koko Suomen alueelle, sillä hoitoon ei päädytä aivan ensimmäisestä kokeilusta, vaan pidemmän käytön seurauksena.

Huumausainelainsäädännön tarkoitus on aina ollut pyrkiä ehkäisemään väärinkäytön riskit käyttäjille. Nämä riskit konkretisoituivat tilastoissa tuohon aikaan vain huumekuolemina ja sairaalahoitajaksina, muita seuraamuksia tai ongelmia ei tilastoitu eikä tutkittu. Vaikka Suomen yli oli 1920-luvulla pyyhkäissyt eräänlainen kokaiiniaalto, oli morfiini kuitenkin säilyttänyt asemansa yleisimpänä käytettynä huumeena Suomessa. Yksi merkittävä syy siihen oli morfiinin huomattavasti huokeampi hinta verrattuna kokaiiniin. Huumeisiin kuolleet laskettiin kymmenissä per neljän vuoden ajanjakso.²³⁴ Sairaalatilastojen perusteella huumausaineiden väärinkäyttäjiä näyttäisi olleen Helsingissä 1920-luvulla selvästi enemmän kuin seuraavalla vuosikymmenellä.

Kuva 11. Kammion mielisairaala Ruusulankadulla Helsingissä. Yksityinen Kammion sairaala oli Helsingin seudun tärkeimpiä narkomaanien vieroitushoitopaikkoja 1800-luvun lopulta 1900-luvun alkuvuosikymmeniin.

²³³ Ylikangas 2009, s. 88.

²³⁴ Erkkilä 1936, s. 801 ja 805.

Osansa huumeiden vähättelylle ja sen saamalle vähäiselle huomiolle oli vuodesta 1919 vuoteen 1932 saakka voimassa ollut kieltolaki. Se peitti alleen monet huumeiden väärinkäyttöön liittyvät ongelmat huomion kohdistuessa alkoholin kulutukseen. Ylikankaan keräämästä potilastietolistasta vuosilta 1921-23 havaitsemme, että suurin osa hoidossa olleista narkomaaneista kuului ylempään keskiluokkaan. Jo 1800-luvun lopulla oli Euroopassa havaittu, että suuri osa narkomaaneista oli lääkäreitä. Finsk Tidskriftissä oli vuonna 1881 artikkeli saksalaisen yksityisen hoitoklinikan johtaja Levinsteinin keräämistä potilastiedoista vuodelta 1879. Morfiiniriippuvaisten hoidossa olleista 110 potilaasta 38,2% oli lääkäreitä tai heidän perheenjäseniä, lähes 20% kuului upseeristoon ja heidän puolisoihin, 15% oli liikemiehiä puolisoineen. Seuraavaksi eniten oli apteekkareita ja juristeja ja muita ns. yläluokan edustajia.²³⁵ Edelleen tämä näkemys vahvistui 1920-luvun tilastoissa. Saksalainen psykofarmakologi Louis Lewin totesi vuonna 1924, että 40% lääkäreistä ja 10% lääkäreiden vaimoista on morfinisteja. Sama suuntaus näkyy Ylikankaan otoksessa, joka vahvistaa sen, että lääkärit, apteekkarit ja sairaanhoitohenkilökunta, jotka saivat käyttöönsä helposti kokaiinia, morfiinia ja heroiinia, muodostivat merkittävän osan huumeiden väärinkäyttäjistä myös Suomessa. Esimerkiksi viidesosa kaikista huumevieroituspaikkana tunnetusta Helsingin yksityisestä kammion sairaalan hoidossa olleista potilaista vuosina 1920-29 oli työssään tekemisissä lääkeaineiden kanssa.²³⁶

Kuva 12: Kammion sairaalan kylpyhuone. Vieroitushoidossa olleita asiakkaita saatettiin kylvettää tuntikausia tällaisissa ammeissa rauhattomuuden lieventämiseksi.²³⁷

²³⁵ Finsk Tidskrift 1881, s. 8.

²³⁶ Ylikangas 2009, s. 93-95.

²³⁷ Helsingin kaupunginmuseo.

Erikoislääkäri Akseli Nikula, joka työssään kohtasi näitä narkomaaneja ja vieroitushoidossa olevia, piti kokaiinin käyttäjiä vaikeampana hoitaa kuin morfinisteja, sillä kokaiinin käyttäjillä oli suurempi taipumus langeta uudelleen aineen käyttöön. Lääkärit olivat varmoja huumausaineiden yhteydestä mielisairauksiin. Nikula ja psykoanalyysin suomalainen pioneeri Yrjö Kulovesi puhuivat kokaiiniaddiktiosta myrkytysmielisairautena, jolloin krooninen kokaiininkäyttö aiheutti vaikeita mielisairaustiloja, kuten harhatunteja, näkyjä ja sekavuutta.²³⁸ Hoitoon pääsy oli vaikeaa Suomessa 1920-luvulla. Hoitopaikkoja oli hyvin vähän suhteessa hoitoa tarvitseviin. Osasyynä tähän voidaan pitää sitä, että viranomaiset kielsivät, tai ainakin väheksyivät koko huumeongelman olemassaolon.

Haagin sopimus, joka Suomessa ratifioitiin 12.4.1922, jakautuu viiteen lukuun, sekä liitteisiin, joissa viitataan mm. Versaillesin rauhansopimukseen sekä erilliseen päätökseen.

Ensimmäinen luku käsittelee raakaa oopiumia, sen määrittelyä ja miten sopijavaltioiden tulee säätää lakeja ja asetuksia oopiumin tuotannon ja leviämisen valvomiseksi. Toisessa luvussa käsitellään samoja asioita koskien valmistettua oopiumia. Luvun kuudennessa artiklassa päätetään, että sopimusvallat ryhtyvät tekoihin oopiumin valmistuksen, kotimaisen kaupan ja käytön ehkäisemiseksi sekä kieltävät oopiumin tuonnin ja viennin.²³⁹

Haagin sopimuksen kolmas luku käsittelee lääkkeellistä oopiumia, morfiinia, kokaiinia ym. huumausaineiksi luokiteltavia aineita. Luvun mukaan sopimuksen hyväksyneet maat säätävät lakeja tai asetuksia rajoittaakseen näiden aineiden käytön ainoastaan lääkinnällisiin tarkoituksiin. Samalla sopimusvallat sitoutuvat valvomaan näitä toimenpiteitä niin ettei aineita päädy sellaisille henkilöille, joilla ei ole siihen lupaa. Neljäs luku käsittelee lähinnä Kiinan tilannetta ja yhteistyötä pyrkien näin estämään huumeiden leviämisen Kiinaan ja Kiinasta. Viidennessä luvussa sopimusvallat sitoutuvat tutkimaan kaikkia keinoja säätää lakeja ja asetuksia edellä mainittujen tavoitteiden toteutumiseksi. Kuudes luku luettelee sopimusvallat, joiden tulee hyväksyä sopimus, sekä säätää täytäntöönpanosta mahdollisimman pian.

Haagin sopimuksen päätöskohdassa todetaan, että Kansainliiton peruskirjan mukaan sillä on tehtävänä valvoa oopiumin ja muiden vahvojen aineiden kauppaa koskevien toimenpiteiden täytäntöönpanoa. Tämän toteuttamiseksi asetetaan neuvosto neuvoa antavaksi komissioksi.

²³⁸ Nikula 1926, s. 127.

²³⁹ Haagin sopimus 19/1922.

Komission tehtävänä on toimia mahdollisimman kiinteän yhteistyön aikaansaamiseksi eri valtioiden kesken. Loppupöytäkirjassa todetaan myös, että on tutkittava Intian hampua koskevaa kysymystä, tarkoituksella rajoittaa sen väärinkäyttöä sisäisellä lainsäädännöllä, tai kansainvälisellä sopimuksella tarpeen mukaan.

4.2 Geneven sopimus

1920-luvun lopulla suurin syy kokaiinikaupan hiipumiseen oli vuonna 1925 solmittu Geneven sopimus, joka rajoitti merkittävästi kokaiini kauppaa. Samalla kokaiinia huomattavasti halvempi heroini alkoi vallata markkinoita. Kansainliiton ulkopuolelle jättäytynyt ja Haagin oopiumsopimukseen pettynyt USA painosti Kansainliittoa aktiivisesti ja pyrki saamaan aikaan uuden laajan kansainvälisen huumesopimuksen. Tämä johti siihen, että vuonna 1925 Genevessä järjestettiin kaksi konferenssia, joiden yhteydessä allekirjoitettiin uudet kansainväliset oopiumsopimukset. Näissä pyrittiin entistä tehokkaammin rajoittamaan huumausaineiden tuotantoa ja valmistusta. Kansainvälisen huumausainekaupan valvomiseksi otettiin käyttöön tuonti- ja vientilupajärjestelmä, joka asetti jokaiselle jäsenmaalle rajan maahan tuotavien huumausaineiden määrälle. Lisäksi jokaisen huumausaineita maahan tuovan yrityksen oli esitettävä aineen myyjälle maansa hallitukselta saatu erityinen tuontilupa, jossa taattiin, että huume-erä oli tarkoitettu ainoastaan lääkinnällistä tai tieteellistä tarkoitusta varten.²⁴⁰ Samalla Kansainliiton neuvoston yhteyteen perustettiin pysyvä oopiumikeskuskomitea, jonka tehtävänä oli toimia sopimusten ja lupajärjestelmän valvontaelimenä. Geneven sopimus velvoitti sopijamaita ilmoittamaan oopiumikeskuskomitealle vuosittain tiedot varastossa olevien huumausaineiden määristä ja kulutuksesta, raakaopiumin ja kokalehtien tuotannosta, sekä heroinin, morfiinin ja kokaiinin tuotannosta ja levityksestä.²⁴¹

Geneven sopimusneuvottelut näkyivät myös lehdistössä. Helsingin Sanomissa kirjoitetaan 1924 tasavallan presidentin määränneen Suomen edustajan Geneven oopiumkonferenssiin, jonka tarkoituksena on saada uudella sopimuksella rajoitettua oopiumin, heroinin, kokaiinin ja näiden suolojen valmistusmäärät ja maahantuonti.²⁴² Samana vuonna Vaasa lehti kirjoittaa oululaisesta teatterin sellisti Mustosesta, joka oli elokuvateatterissa mennyt väliajalla verhojen taakse komeroon nauttimaan ensin morfiinia ja sen jälkeen vielä spriitä. Seuraavaksi hän sytytti savukkeen ja heitti palavan tikun viereiseen paperikasaan, sillä seurauksella, että koko

²⁴⁰ Meyer & Parssinen 1998, s. 4.

²⁴¹ Utriainen & Hakonen 1985, s. 65-69.

²⁴² Helsingin Sanomat 1924, s. 3.

elokuvateatteri oli meinannut palaa. Onneksi palo saatiin kuitenkin tyrehdytettyä heti alkuunsa eikä pahempaa vahinkoa päässyt tapahtumaan. Tapahtumaan jälkeen sellisti Mustonen pidätettiin poliisikuulusteluja varten.²⁴³

Myös Suomi sai kutsun osallistua Geneven konferenssiin, mutta lääkintöhallituksen ja sisäasiainministeriön mielestä osanotto ei ollut tarpeellista, koska käsiteltävien asioiden ei nähty koskevan Suomea. Lääkintöhallitus oli myös aiemmin antanut kielteisen lausunnon osallistumisesta tähän Geneven konferenssiin²⁴⁴. Lisäksi sisäasiainministeriö vastusti Suomen liittymistä uuteen sopimukseen. Sisäministeri Matti Aura katsoi voimassa olevien säädösten suojaavan riittävästi Suomea huumausaineiden vaaroilta. Aura tukeutui lääkintöhallituksen lausuntoon, jonka mukaan huumeiden väärinkäyttö Suomessa rajoittui morfiinin ja kokaiinin vähäiseen kauppaan ja käyttöön. Lääkintöhallituksen johtaja G.A.Backmanin mukaan Suomen liittyminen uuteen sopimukseen teettäisi vain paljon lisätöitä viranomaisille ja aiheuttaisi kuluja valtiolle ilman, että siitä olisi mitään hyötyä. Kansanedustaja Väinö Voionmaa vaati kuitenkin edustajan lähettämistä konferenssiin. Voionmaan mukaan Suomen oli tärkeää seurata kehitystä ja sitä, miten muut maat kamppailivat huumausaineiden väärinkäyttöä vastaan. Lopulta Suomi lähettikin Geneven tarkkailijan ja liittyi uuteen sopimukseen. Suomessa sopimus astui voimaan 25.9.1928. Liittymispäätökseen vaikutti nähtävästi myös se, että muut Pohjoismaat sanoivat liittyvänsä sopimukseen eikä juuri itsenäistynyt Suomi halunnut näyttää huonommalta.²⁴⁵ Kansan Lehti ja moni muu lehti raportoi tasavallan presidentin hyväksyneen Geneven oopiumsopimuksen.²⁴⁶

Geneven sopimuksen myötä myös kannabis tuli kansainvälisen huumevalvonnan piiriin, kun Etelä-Afrikka ehdotti sen liittämistä vaarallisten rohdosten luetteloon. Kansainliitto tiedusteli ensin jäsenmailta niiden näkemystä asiasta. Suomen kannan muotoili sisäasiainministeriö, jonka mukaan intialaista hamppua (*Cannabis indica*) tuotiin vuositasolla Suomeen ainoastaan 2-3 kiloa ja siitä saatua uutetta 1,5-3 kiloa. Ministeriön mukaan tätä hamppua ei käytetty Suomessa huumausaineena eikä sitä sen johdosta tulisi määritellä vaaralliseksi rohdokseksi. Kannabista käytettiin yleisesti juuri islaminuskosten kansojen keskuudessa ja siten oli mahdollista, että sen käyttäminen huumeena saattaisi yleistyä myös muualla maailmassa. Suomi ei vastustanut kannabiksen lisäämistä vaarallisten rohdosten luetteloon. Geneven

²⁴³ Vaasa 1924, s. 4

²⁴⁴ Semina, Suomen Farmaseuttiliiton äänenkannattaja 1924, s. 32.

²⁴⁵ Rosenqvist 1974, s. 15.

²⁴⁶ Kansan Lehti 1930, s. 3.

sopimuksen ulkopuolelle jäivät huumeiden suurkuluttaja Kiina ja tiukempaa sopimusta vaatinut USA. Näistä huolimatta sopimuksella pystyttiin rajoittamaan kansainvälistä salakauppaa.²⁴⁷ Suuri merkitys tässä oli tilastointi- ja raportointijärjestelmällä, jolla raportoitiin suoraan pysyvälle kahdeksan henkiselle oopiumkeskuskomitealle. Tämä pakotti myös Suomen tilastoimaan ja seuraamaan huumausainetilannetta. Useat lehdetkin kirjoittavat Geneven konferenssin lopputulemasta, että maat sitoutuvat oopiumin ja muiden huumausaineiden rajoittamiseen, sekä siitä että Kansainliiton perustetaan keskustoimisto tätä valvomaan, näin mm. Suomen Sosiaalidemokraatissa.²⁴⁸

Vaikka sisäasiainministeriö muotoili kantansa, ettei Suomessa esiintynyt kannabiksen väärinkäyttöä, niin jo vuonna 1895 oli raportoitu kannabismyrkytyksestä Suomessa. Olihan kannabista käytetty jo vuosikymmeniä erilaisten särkytilojen hoitoon. Tässä myrkytys tapauksessa oli kyseessä 27-vuotias naishenkilö, joka poti ajoittain kovaa migreeniä. Häntä hoitanut tohtori Winter koetti turhaan hoitaa migreeniä eri keinoin kuten morfiinilla ja sähköllä. Viimein hän päätti kokeilla kannabisekstraktiota, koska oli lukenut erään ranskalaisen tohtorin käyttäneen sitä menestyksellä migreenin hoidossa. Cannabis lievittikin hyvin potilaan migreenin oireita. Muutaman kuukauden kuluttua potilas osti apteekista kannabista lisää. Kerran tavanomaisen annoksen otettuaan potilas muuttui kalpeaksi ja veltoksi. Refleksit katosivat lähes kokonaan, pupillit olivat suurentuneet eikä potilas pystynyt edes puhumaan. Potilas oli tässä tilassa nelisen tuntia, kunnes nopeasti palautui takaisin normaaliin tilaan. Kolmen tunnin kuluttua potilaan tila oli muuttunut kiihkeäksi. Hänellä oli kiihkeä katse ja hän puhui nopeasti ja kiivaasti mutta hyvin sekavasti, liikkeet olivat kiivaaita. Potilas oli lisäksi vainoharhainen, hän luuli, että hänen miehensä yritti myrkyttää hänet. Vasta noin 12 tunnin kuluttua siitä, kun hän oli ottanut kannabista, potilas oli toipunut ennalleen.²⁴⁹

Vaikka Suomellekin oli asetettu nyt raportointivelvollisuudet huumausainekaupasta, kesti pitkään ennen kuin tämä järjestelmä saatiin meillä toimimaan. Suomi sai toistuvasti oopiumkeskuskomitealta huomautuksia epäselvyyksistä ja ristiriitaisuuksista ilmoituksistaan. Esimerkiksi vuonna 1929 Suomea huomautettiin siitä, että Suomi oli ilmoittanut maahantuodun vuonna 1928 Saksasta neljä kiloa morfiinia, kun taas Saksa oli ilmoittanut vieneensä Suomeen 12 kiloa morfiinia, eli 8 kiloa morfiinia oli hukassa. Seuraavana vuonna tilastoissa oli jälleen epäselvyyksiä. Suomi oli ilmoittanut, että maahan ei ollut tuotu

²⁴⁷ Rosenqvist 1974, s. 16.

²⁴⁸ Suomen Sosiaalidemokraatti 1925, s. 1.

²⁴⁹ Winter 1895, s. 119-125.

Tanskasta vuoden aikana yhtään morfiinia eikä heroiniä. Tanska oli kuitenkin ilmoittanut, että sieltä oli annettu lupa viedä neljä kiloa morfiinia Suomeen ja kaksi kiloa heroiniä. Samoin Saksan kaupassa oli taas epäselvyyksiä. Suomi ilmoitti tuoneensa Saksasta kuusi kiloa morfiinia, neljä kiloa heroiniä ja kolmetoista kiloa kokaiinia. Saksa puolestaan oli ilmoittanut vieneensä Suomeen ainoastaan kuusi kiloa kokaiinia eikä lainkaan morfiinia ja heroiniä. Vielä huolestuttavampi epäsuhta oli vuonna 1930 Englannin kanssa käytävässä kaupassa. Suomen viranomaisten mukaan maahan oli tuotu Englannista kokaiinia peräti 50 kiloa, kun taas Englannin viranomaiset ilmoittivat, että kokaiinia ei ole viety Suomeen lainkaan. Näihin ja moniin muihinkaan epäselvyyksiin ei saatu koskaan vastauksia ja selvänä pidettiin, että ainakin osa kadonneista huume-eristä päättyi jo alkumetreillä salakauppaan.²⁵⁰

Kokaiini näkyi vuoden 1925 Iltalehdessä, jossa oli varoittavaan sävyyn juttu kokaiinista otsikolla "kokaiini pahahenki". Jutussa kerrotaan, että "ensimmäinen kerta ei vielä tuota niin pahaa vahinkoa, mutta seuraus on joka tapauksessa kamala, sillä pidättäytyminen aineesta on jo paljon vaikeampaa ja tuskallisempaa. Pian ihmisen elinvoima menee nolla-asteeseen" ja lehti jatkaa, että lisäksi lääketiede sanoo, että kokainisti on tuhat kertaa varmemmin tuomittu tuhoon kuin alkoholisti. Artikkelissa kerrotaan lisäksi muista ihmisen nauttimista kiihottavista myrkyistä ja tässä yhteydessä mainitaan myös oopium ja hashis, jotka myös aikaansaavat keinotekoisien hyvätunteen.²⁵¹

Satakunnan kansa kirjoittaa vuonna 1927 salaisesta kansanvihollisesta tarkoittaen näitä uusia huumausaineita: Alkoholien käyttö on vähentynyt, mutta tilalle on tullut morfiini ja kokaiini. Esimerkkinä käytetyssä saksalaisessa hoitolassa morfinistien määrä on nelikymmen kertaistunut reilussa kymmenessä vuodessa. Lehti pitää kehitystä huolestuttavana.²⁵² Samana vuonna Perä-Pohja kirjoittaa Virtasalmella tapahtuneesta murhenäytelmästä, jossa tohtori Salminen oli ampunut kihlattunsa, poikansa ja lopuksi itsensä. Salmisen tiedettiin käyttävän morfiinia ja kokaiinia ja hänen vainohulluuden arveltiin olevan tämän kolmoismurhan taustalla.²⁵³ Vuosikymmenen päätteeksi Tampereen Sanomat kirjoittaa ison jutun koskien huumausaineita. Jutussa kerrotaan morfiinista, heroiinista, oopiumista, kokaiinista ja hashiksesta ja kuinka näiden käyttö on saanut nykyään kammottavan laajuuden. Jutussa käydään läpi, kuinka morfinisti on lopuksi vailla kaikkea siveellistä tahtoa ja rehellisyyttä.

²⁵⁰ Ylikangas 2009, s. 113.

²⁵¹ Iltalehti 1925, s. 3.

²⁵² Satakunnan Kansan 1927, s. 7.

²⁵³ Perä-Pohja 1927, s. 1.

"Kun hänen henkinen voimansa on mennyt, ei hän saata nousta kurjasta tilastaan vaan painuu yhä alemmas varsinkin sen vuoksi, että morfiininälkä tulee hänessä yhä kovemmaksi ja vaatii suurempia annoksia yhä nopeammassa tahdissa. Kokainisti on puolestaan ehkä vieläkin kurjemmassa tilassa kuin morfinisti". Hashista kuvaillaan muhamettilaisten tavaksi eikä se ole saanut jalansijaa kristityssä maailmassa. "Myös hashis turmelee käyttäjänsä elimistöä runsaasti käytettynä muttei niin pahoin kuin morfiini, kokaiini ja oopiumi".²⁵⁴

Suomessa 25.9.1928 ratifioitu Geneven sopimus vuodelta 1925 jakautui seitsemään eri lukuun. Ensimmäisessä luvussa on määritelmät oopiumille, morfiinille, kokaiinille, kannabikselle sekä näiden johdannaisille. Toisessa ja kolmannessa luvussa allekirjoittajamaat sitoutuvat säätämään lakeja ja asetuksia, joilla tehokkaasti kontrolloidaan näiden määriteltyjen huumausaineiden valmistusta, jakelua, tuontia ja vientiä. Erikseen sallitaan vain käyttö lääkinnällisiin ja tieteellisiin tarkoituksiin. Lisäksi on määritelty erikseen, että määräyksiä sovelletaan myös kaikkiin muihin aineisiin, joita voidaan pitää huumausaineina. Sillä oli huomattu, että markkinoille oli tullut muunneltuja huumausaineita. Neljännessä luvussa on samat määräykset intialaiselle hampulle. Poikkeuksena mainitaan, että vienti on kielletty vain maihin, joissa niiden käyttö on nimenomaisesti kielletty. Tiedossa oli, että intialaisen hampun ja sen johdannaisten käyttö on yleistä ja sallittua etenkin islamilaisissa maissa.²⁵⁵

Viidennessä luvussa käsitellään kansainvälistä valvontaa ja sen toteutusta, kuten tuonti- ja vientilupia sekä niiden kontrollointia, raportointivelvollisuutta ja asiakirjojen muotoa. Kuudennessa luvussa päätetään asettaa pysyvä keskuskomitea sekä määritellään sen toiminta ja miten raportointi sille tehdään käytännössä. Kansainliiton neuvosto nimittää tämän keskuskomitean jäsenet viideksi vuodeksi kerrallaan eivätkä jäsenet saa olla suoranaisesti riippuvaisia oman maansa hallituksesta. Viimeisessä eli kahdeksannessa luvussa on yleisiä määräyksiä, kuten se että sopimusosapuolet sitoutuvat rankaisemaan Geneven sopimuksen määräysten lakien ja asetusten rikkojaa ja tarvittaessa takavarikoimaan tavatut huumausaineet. Lisäksi liitteenä on mallikappale tuontiluvasta.²⁵⁶

4.3 1930-luku

1930-luvun alussa Kansainliiton uusien huumausainesopimusten johdosta tarkasteltiin maassamme lainsäädäntöä uudelleen. Vuonna 1930 vahvistettiin aiempien säädösten lisäksi

²⁵⁴ Tampereen Sanomat 1929, s. 6.

²⁵⁵ Geneven sopimus 27/1928.

²⁵⁶ Geneven sopimus 27/1928.

"asetus kansainvälisten opiumsopimusten täytäntöönpanosta" (198/1930), jolla kumottiin vuoden 1922 täytäntöönpanoasetus²⁵⁷. Mitään olennaisia muutoksia tämä asetus ei kuitenkaan vuoden 1922 sääntelymalliin aiheuttanut, kuten ei vuonna 1936 vahvistettu huumausaineita koskeva asetuskaan.²⁵⁸ 1930-luvulle tultaessa oli maailmalla havaittu, että vuosien 1912 (Haag) ja 1925 (Geneve) kansainvälisten opiumsopimusten täydentäminen oli tullut tarpeelliseksi, salakauppa rehotti ja huumausaineiden väärinkäyttö vain lisääntyi myös länsimaissa. Niinpä Genevessä allekirjoitettiin 13.7.1931 uusi sopimus. Tämä ratifioitiin Suomessa seuraavana huumekauppaa koskevana sopimuksena, eli vuonna 1936 vahvistettiin "asetus kansainvälisten opiumsopimusten sekä huumausaineiden valmistuksen rajoittamista ja kaupan säännöstämistä tarkoittavan yleissopimuksen täytäntöönpanosta" (49/1936). Vuoden 1931 Geneven sopimuksella pyrittiin saamaan huumausaineiden tuotanto vastaamaan niiden luvallista lääkinnällistä ja tieteellistä kulutusta sekä säännöstelemään jakelua. Sopimuspuolten tuli toimittaa arvionsa huumausaineiden tarpeesta Kansainliiton yhteydessä toimivalle pysyväälle keskuskomitealle. Lisäksi perustettiin erityinen valvontaelin, joka saattoi pyytää lisätietoja ja selvityksiä sekä esittää huomautuksia. Utta oli se, että arviot eivät olleet enää vain ohjeellisia, vaan tuotanto oli oikeasti rajoitettava niiden mukaiseksi. Jos arvio jonain vuonna ylitettiin, ylitys vähennettiin seuraavan vuoden kiintiöstä.²⁵⁹

Vuonna 1936 Suomessa säädettiin uusi asetus opiumisopimusten täytäntöönpanosta, joka korvasi kuusi vuotta aiemmin säädetyt asetukset. Asetuksen uutena piirteenä oli se, että tekemuotoluettelossa mainittiin laittomana nyt myös huumausaineiden hallussapito aiemman pelkän varastossa pitämisen sijaan.²⁶⁰ Viittausta rangaistussäätöihin uusi asetus ei kuitenkaan sisältänyt.²⁶¹ Rangaistusten osalta säilyivät siten voimassa entiseen tapaan rikoslain 38:12 (salakauppa) ja 44:4 (myrkkypykälä) sekä vuoden 1888 myrkkyyasetus, joihin oli viitattu jo vuoden 1930 täytäntöönpanoasetuksessa. Rangaistukset jäivät siten edelleen hyvin vähäisiksi. Genevessä tehtiin vielä 26.6.1936 vaarallisten huumausaineiden luvattoman kaupan ehkäisemistä tarkoittava yleissopimus, jonka tarkoituksena oli muun muassa rangaistusten koventaminen. Tämä ajatus oli lähtöisin kansainväliseltä poliisiorganisaatiolta Interpolilta.

²⁵⁷ Utriainen & Hakonen 1985, s. 69.

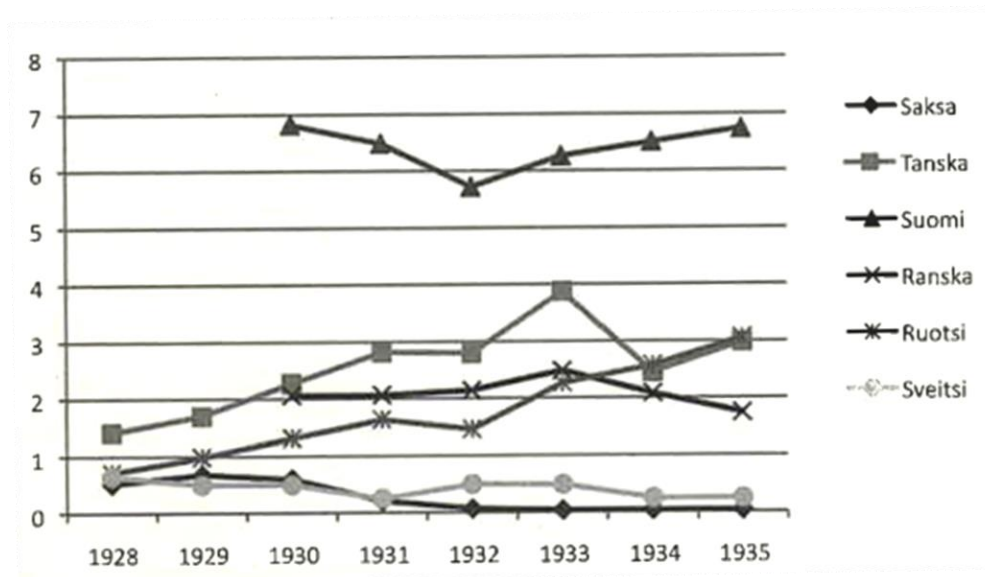
²⁵⁸ Siro 2017, s. 21.

²⁵⁹ Utriainen & Hakonen 1985, s. 65.

²⁶⁰ Kontula 1992, s. 17.

²⁶¹ Utriainen & Hakonen 1985, s. 69.

Sillä oli huomattu, että aiemmat lievät rangaistukset eivät selvästikään olleet toimineet luvattoman huumausainekaupan vain jatkaessa kasvamistaan.²⁶²

Kuva 13: Laillisen heroiinin kulutus eräissä maissa 1928-1935 (kg/miljoona asukasta).²⁶³

Suomessa merkittävä vaikutus huumausaineiden väärinkäytön kasvuun oli lääkkeiden hoitokäytön huomattava yleistymisen 1930-luvulla, jolloin näitä lääkkeitä löytyi entistäkin helpommin apteekeista. Tätä 1930-luvun kehitystä kutsuttiin yleisesti "yläluokkaiseksi morfinismiksi", olihan valtaosa väärinkäyttäjistä ylemmistä sosiaaliluokista. Morfiinin hallitseva asema huumaavana lääkkeenä säilyi vahvana vielä 1930-luvun alkupuolella, mutta lähestyttäessä talvisotaa sai heroiini halpuutensa vuoksi yhä enemmän suosiota. Heroiinia oli lisäksi helposti saatavilla.²⁶⁴ Vielä 1930-luvulla lääkkeitä ei tunnistettu kansanterveydellisenä ongelmaksi. Yksinkertaisesti ei ollut tietoa millaisia vaikutuksia voisi heroiinin runsaalla käytöllä olla. Kun maailmanlaajuinen lama päättyi ja talous lähti jälleen nousuun 1930-luvulla, nousi samalla myös lääkkeiden kulutus ja myynti.²⁶⁵

Huumeet tuotiin Suomeen pääasiassa lääkinnällisiin tarkoituksiin. Apteekit hoitivat niiden toimitukset eteenpäin kaiken kansan saataville. Suomeen tuotiin pääasiassa oopiumia, morfiinia, heroiinia, kokaiinia ja kannabista. Suomessa heroiinin kulutus verrattuna muihin maihin oli Haagin ja Geneven sopimukseen liittymisestä huolimatta valtavaa.²⁶⁶ Vuosina 1930-

²⁶² Utriainen & Hakonen 1985, s. 65.

²⁶³ Ylikangas 2009, s. 129.

²⁶⁴ Oksanen 2012, s. 196.

²⁶⁵ Ylikangas 2009, s. 130.

²⁶⁶ Kaukonen & Hakkarainen 2002, s. 22.

1937 Suomen heroiinin kulutus oli noin 6-7,5 kiloa henkeä kohden, joka oli Japanin jälkeen toiseksi suurinta koko maailmassa ja kolmekymmentä luvun puolivälin jälkeen jopa suurempaa kuin Japanissa.²⁶⁷ Suomi saikin toistuvasti muistutuksia 1930-luvulla ja myöhemminkin Kansainliiton pysyvältä oopiumkeskuskomitealta suuresta heroiinikulutuksesta, mutta käyttöä puolusteltiin lääkintöhallituksen ja Suomen lääkäriliiton mukaan taholta aina toteamalla, että heroini on tehokas ja halpa lääkeaine pula-aikana. Tämä Suomen salliva asenne heroiinin laillista käyttöä kohtaan johti heroinin kulutuksen voimakkaaseen kasvuun ja näin päädyttiinkin maailman kärkeen. Heroiinia määrättiin varsin helposti lääkkeeksi yskään ja kipuun. On vaikea sanoa, missä määrin käyttö on ollut oikeaan lääkinnälliseen tarpeeseen ja missä määrin se on ollut luonnehdittavissa väärinkäytöksi.²⁶⁸ Suomi pysyikin heroinin kulutuksessa maailman kärkimaana koko 1940-luvun ja aina 1950-luvun lopulle saakka, jolloin täällä kulutettiin heroinia per asukas enemmän kuin missään muualla maailmassa.²⁶⁹ Edellisen sivun kuvaa katsomalla voimme lisäksi päätellä, että Pohjoismaat edustivat Euroopassa heroinin kulutuksen kärkeä, sillä Tanska ja Ruotsi olivat myös selvästi edellä Saksaa, Ranskaa ja Sveitsiä.

Johtuen juuri heroinin käytön voimakkaasta kasvusta 1930-luvulla maamme huumetilanne alkoi muodostua yhä selkeämmin myös yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Kun heroinin sivuvaikutukset tulivat tietoisuuteen kiinnostui lehdistökin tästä ”vaaralliselta” vaikuttavasta yskänlääkkeestä. 1940-luvulle tultaessa heroinin suosio oli kasvanut aivan uusille ulottuvuuksille, tunnettiinhan se tehokkaana ja halpana lääkkeenä, joka sopi vaivaan kuin vaivaan. Heroinin väärinkäytön kasvu ei osoittanut minkäänlaista hiipumisen merkkiä kansan keskuudessa.²⁷⁰ Paljolti tästä voidaan syyttää terveydenhuoltoa, joka salli lääkkeiden suhteellisen helpon väärinkäytön narkomaaneille. Huumeiden käytön aloittaminen oli helppoa tuolloin Suomessa. Suomen apteekkeissa oli myynnissä sekä heroini-tabletteja että heroinia sisältäviä yskänlääkkeitä. Heroini-tabletteja ja heroinia sisältäviä yskänlääkkeitä sai apteekista edullisesti ja ilman reseptiä. Esimerkiksi vuonna 1935 kotimaiset Orionin valmistamat heroini-tabletit maksoivat nykyrahassa noin 10 senttiä per tabletti ja samaa hintaluokkaa oli heroini-pitoinen yskänlääkepullo.²⁷¹

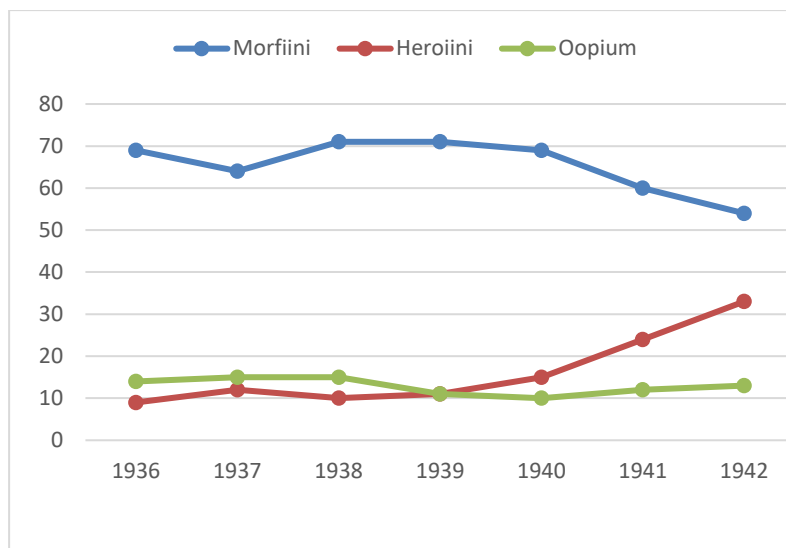
²⁶⁷ Westling & Riippa 1956, s. 156.

²⁶⁸ Rosenqvist 1974, s. 16.

²⁶⁹ Kelosaari 2018 s. 6.

²⁷⁰ Ylikangas 2009, s. 128-133.

²⁷¹ Ylikangas 2009, s. 126-127.

Kuva 14: Oopiumin, heroiinin ja morfiinin käytön osuus narkomaaneilla näiden aineiden kokonaiskäytöstä.²⁷²

Vaikka heroiinia käytettiin runsaasti laillisesti, sekä siitä että sitä oli helposti saatavilla ja vieläpä huokeaan hintaan, säilytti morfiini koko 1930-luvun asemansa narkomaanien ykköshuumeena. Tämä johtui varmaankin morfiinin käytön vuosikymmeniä vanhoista perinteistä. Sen sijaan oopiumin käyttö oli jäänyt selvästi vähäisemmäksi. Edellisen sivun kaaviosta näkyy hyvin morfiinin hallitseva asema näihin kahteen muuhun verrattuna.²⁷³

Ylipäätään voidaan todeta, että laitton huumekauppa muutti muotoaan 1920-30 lukujen vaihteessa. Kansainliiton ylläpitämä seurantajärjestelmä edellytti huumausaineiksi katsottavien lääkkeiden vienti- ja tuontilupien vastattavan toisiaan, jotta näin voitiin paljastaa järjestelmän vuodot pimeille markkinoille. Lukuisista epäselvyyksistä huolimatta tiukentunut ja parantunut kontrolli johti siihen, että suuret lääkefirmat alkoivat itse tarkemmin valvoa ulosmyyntiä ja lakkasivat tuottamasta huumeita laittomille markkinoille. Tiukentuneen kontrollin seurauksena laittomia markkinoita pyörittävät rikollisryhmät siirtyivät tuotannon alkuportaaseen omistaen pian lukuisia salaisia huumetehtaita ympäri maailmaa.²⁷⁴ Tämä vaikeutti huumekaupan valvontaa. Rikollisjärjestöt olivat havainneet loistavan markkinaraon huumausaineiden laittomassa myynnissä ja halusivat tätä suurten voittojen toivossa jatkaa.

Työn Voima lehdessä kerrottiin oikeudenkäynnistä Leo Nelkeniä kohtaan, jonka Herbaria-liikkeestä oli myyty ympäri maata mm. savukkeita, jotka sisälsivät morfiinia.²⁷⁵ Myös läpi

²⁷² Westling & Riippa 1956, s. 158.

²⁷³ Westling & Riippa 1956, s. 156-158.

²⁷⁴ Block 1989, s. 315.

²⁷⁵ Työn Voima 1932, s. 4.

kolmenkymmentä luvun, kuten jo aiemminkin, lehdissä kerrotaan varsin paljon Kiinan oopiumluolista varoittavina esimerkkeinä. Yksi hyvä esimerkki tästä on Uusi Aura lehdessä. Lehden jutussa kaksi henkilöä oli joutunut kiinalaisten oopiumin käyttäjien vangiksi. Tarinassa kerrotaan, kuinka heitä säilytettiin kiinalaisten oopiumluolassa ja täällä oopiumhöyryt olivat tainnuttaneet heidän välillä useiksi tunneiksi.²⁷⁶ Samoin kansainväliset tarinat huumausaineiden kaupasta ja salakuljetuksesta esiintyvät usein 1930-luvun lehtikirjoittelussa. Rannan Sanomissa oli vuonna 1934 pakinaa ihmiskunnan rappeutumisesta. Artikkelissa kysytään, onko luonnollista, että ihmiset säännöllisesti käyttävät sellaisia myrkyjä kuin nikotiini, oopiumi, morfiini, kokaiini jne. kuluttaen täten hermostonsa ja saaden verisuonensa kalkkipitoisiksi.²⁷⁷ Etelä-Savo lehdessä raportoitiin morfinisti Paasosen surmanneen kunnalliskodin johtajattaren varastaessaan tämän huoneesta morfiinihimossaan pullon tätä ainetta.²⁷⁸ Muutoinkin kirjoittelu morfiinin ja kokaiinin aiheuttamista kuolemista jatkoi kasvamistaan. Karjala lehti kirjoittaa jo vuoden 1930 ensimmäisessä numerossaan kuuluisan taiteilija Labertin kuolemansyytutkinnasta. Epäselvää on tässä vaiheessa vain, aiheuttiko kuoleman morfiini vai kokaiini.²⁷⁹

Kansainväliset suuret huumetakavarikot saivat yhä enemmän palstatilaa huumausaineita koskeissa artikkeleissa. Kauppalehti raportoi monen muun lehden ohella valtavasta 75 000 dollarin huumausainetakavarikosta New Yorkin satamassa, jonka johdosta kolme laivassa ollutta kiinalaista on pidätetty.²⁸⁰ Myös Suomessa paljastuneista kuljetuksista kirjoitettiin. Maakansassa oli samana vuonna juttu virolaisesti miehestä, jonka hallusta oli löydetty maahamme tullessaan kymmeniä kokaiiniksi merkittyjä pusseja. Tarkemmissa tutkimuksissa pussit ovatkin paljastuneet pelkäksi soodaksi. Mies oli itsekin pettynyt ja kokenut tulleensa huijatuksi lähtömaassaan. Hän näet tunnusti tulleensa Suomeen myymään kokaiinit ja tienaaavansa niillä sievoisen summan.²⁸¹ Niin sanotussa Kartasalon kokaiinijutussa sen sijaan kysymys oli oikeasta kokaiinista, jota oli Suomesta ostettu resepteillä eri apteekeista ja viety Viroon ja myyty siellä. Vastaajat, joita oli kaikkiaan viisi, tuomittiin yhdestä kuukaudesta kymmenestä päivästä yhden vuoden kuuden kuukauden mittaisiin vankeusrangaistuksiin ja korvaamaan valtiolle 160 000 markkaa maasta pois viedystä kokaiinista.²⁸²

²⁷⁶ Uusi Aura 1932, s. 12.

²⁷⁷ Rannan Sanomat 1934, s. 3.

²⁷⁸ Etelä-Savo 1934, s. 1.

²⁷⁹ Karjala 1930, s. 6.

²⁸⁰ Kauppalehti 1937, s. 1.

²⁸¹ Maakansa 1937, s. 3.

²⁸² Länsi-Savo 1937, s. 3.

Marihuanasta ensimmäinen kirjoitus tulee vastaan vuoden 1938 Toijalan Sanomissa. Jutussa kirjoitetaan, että marihuanan lehtiä poltetaan savuketupakkaan sekoitettuna ja sen vaikutus muistuttaa kokaiinin ja hashiksen vaikutusta. Myrky antaa silmänräpäyksessä nauttijalleen virkeyttä ja hyvinvointia. Väsymys katoaa, mutta vastavaikutuksena on hermojen ja siveellisestä vastuuntunnosta huolehtivien hermokeskusten täydellinen tuhoutuminen ja kaiken loppuna on tavallisesti itsemurha lukuisten rikosmurhien jälkeen.²⁸³ Alkoholikysymys lehdessä julkaistiin mielenkiintoinen tutkimustulos Saksasta. Alkoholiammateissa (viinurit, panimotyöläiset) toimivista noin 59% on alkoholisteja ja terveydenhuollon ammateissa (lääkärit, sairaanhoitajat) toimivista noin 32% oli morfinisteja, kun taas alkoholiammateissa toimivista morfinisteja oli vain vajaa 2%. Toinen artikkelin tutkimustulos oli, että alkoholistien määrä koko kansasta on vähentynyt mutta morfinistien selvästi nousnut.²⁸⁴

Sodan lähestyminen näkyi myös huumausainekirjoituksissa loppuvuonna 1939, jolloin päivää ennen Mainilan laukauksia eli 25.11.1939 kirjoittaa Uudenkaupungin Sanomat seuraavasti: "Lontoossa kerätyillä varoilla on ostettu Suomen Punaisen Ristin käyttöä varten 20 unssia morfiinia".²⁸⁵ Sodan jo syttyttyä kirjoiteltiin myös taistelukaasuilta suojautumiselta. Parkanon Sanomissa kirjoitetussa artikkelissa suositellaan yhtenä hoitokeinona kaasutuksen uhriksi joutuneelle ja ankarista pääkivuista kärsivälle kipupulverin tai morfiinin käyttöä.²⁸⁶

Kaiken kaikkiaan itsenäisyyden alkuaajan kirjoittelussa näkyy vahvasti kansainvälisen kehityksen tuoma lisäys kirjoituksiin. Olihan tuo aikaa, jolloin Suomessakin vahvistettiin useita kansainvälisiä sopimuksia huumausainekaupan ja käytön kitkemiseksi. Lisäksi on kirjoiteltu oikeustapauksista, joissa on tuomittu näitä lainrikkoojia niin murhista kuin salakuljetuksista. Uutena aineena kirjoitetaan marihuanasta.

4.4 Morfiinisavukkeiden myynti ja Morfiinimurha

Helsingin Raastuvanoikeus julisti ns. herbaria-yrttikapseleita koskevassa lääkejutussa tuomionsa neljästoista päivä helmikuuta 1932. Raastuvanoikeus tuomitsi Georg Waldemar Sundholmin 25 päiväsakkoon a' 30 markkaa, eli yhteensä 750 markkaa ja Apteekkari Gösta Salingren 20 päiväsakkoon a' 1000 markkaa, eli yhteensä 20 000 markkaa. Samalla oikeus määräsi takavarikkoon otetut asiaan liittyvät tavarat yhteiseltä arvoltaan 127 000 markkaa

²⁸³ Toijalan Sanomat 1938, s. 3.

²⁸⁴ Alkoholikysymys 1939, s. 46-47.

²⁸⁵ Uudenkaupungin Sanomat 1939, s. 2.

²⁸⁶ Parkanon Sanomat 1939, s. 2.

valtiolle menetetyksi. Jutun päätekijä Leo Nelken oli paennut maasta oikeuden käynnin aikana, joten häntä ei voitu koskaan asettaa syytteeseen.²⁸⁷ Ennen lopullista tuomiota oikeus oli tehnyt jo neljä välipäätöstä 21.7.1931²⁸⁸, 22.9.1931²⁸⁹, 21.11.1931²⁹⁰ ja 2.1.1932²⁹¹.

Herbaria-liike sai alkunsa, kun Saksassa toimiva kauppias Otto Koch oli lähettänyt asiamiehensä Leo Nelkenin Suomeen perustamaan tänne sivukonttorin, jossa myytäisiin kaikenlaisia lääkeaineita. Kochin liikkeellä oli sivukonttoreita ympäri maailmaa ja sellainen perustettiin myös Suomeen nimellä Herbaria. Herbarian myymien patenttilääkkeiden joukossa oli, herbaria-kapseleiden lisäksi, mm. astmal-savukkeita. Jotka sisälsivät savukkeiden raaka-aineiden lisäksi morfiinia ja sen johdannaisia. Näitä savukkeita myytiin ilman, että liikkeellä oli rohdoskauppa- tai apteekkikauppo-oikeuksia. Kun Nelken ei ollut Suomessa oikeutettu liikkeenharjoittajaksi, pyysi hän tuttavaansa insinööri Georg Sundholmia avukseen, jotta liike saatiin perustettua ja rekisteröityä Suomeen. Kun Nelken sai tietoonsa, ettei hän saisi myydä lääkeaineitaan, koetti hän saada eräitä apteekkareita asiamiehekseen. Siinä tarkoituksessa hän kääntyi mm. apteekkari Idmanin puoleen. Idman tutki nämä ns. lääkeaineet ja totesi, ettei niillä ollut mitään arvoa lääkeaineina. Herbaria-liike lähetti ympäri maata aineitaan suosittavia vihkosia, joissa selitettiin, että aineet kelpaavat parannuskeinoiksi melkein mitä tautia vastaan tahansa. Herbaria-kapseleiden ilmoitettiin parantavan 61 eri sairautta ja ne maksoivat 60-70 markkaa pakkaukselta. Kaikki eri tauteja vastaan käytettävät kapselit pakattiin samanlaisiin paketteihin, mutta kotelojen pohjiin oli leimasimella lyöty eri numerot, jolla eri "lääkekapselit" erottuivat toisistaan. Tutkimuksissa kävi ilmi, että kaikissa koteloidissa oli samaa ainetta. Näin ollen koteloiden numeroiminen täytti petoksen tunnusmerkistön.²⁹²

Oikeudessa oikeuskemisti Hämäläinen todisti, että astmal-savukkeet sisältävät morfiinia ja sen johdannaisia. Insinööri Sundholm puolestaan kertoi, ettei hänellä ollut todellista tietoa siitä mikä oli astmal-savukkeiden koostumus. Sundholmin näkemyksen mukaan tosiasiallista päätösvaltaa yrityksessä käytti yksin Nelken, Sundholmin rooli oli ollut lähinnä auttaa, jotta Suomen sivuliike saatiin rekisteröityä. Näillä perusteilla Sundholm katsoi, että häntä tuli pitää syyttömänä tapahtuneeseen. Apteekkari Salingre, jonka apteekin avulla herbaria-kapseleita oli myyty, kertoi oikeudessa, että hän oli alun perin myöntänyt osallisuutensa rikokseen

²⁸⁷ KA Helsinki, Helsingin RO 14.2.1932.

²⁸⁸ KA Helsinki, Helsingin RO välipäätös 21.7.1931.

²⁸⁹ KA Helsinki, Helsingin RO välipäätös 22.9.1931.

²⁹⁰ KA Helsinki, Helsingin RO välipäätös 21.11.1931.

²⁹¹ KA Helsinki, Helsingin RO välipäätös 2.1.1932.

²⁹² KA Helsinki, Helsingin RO 14.2.1932.

virheellisesti. Poliisikuulusteluissa 4.11.1930 hän oli ollut äärimmäisen hermostunut ja väsynyt. Tästä johtuen hän oli puhunut virheellisesti ja antanut siten väärän tunnustuksen, jota ei tulisi oikeudessa käyttää. Salingre kertoi oikeudessa toimineensa hätäisesti Nelkenin suhteen. Hänellä oli sopimus vain herbaria-kapseleiden myynnistä eikä koskaan mitään sopimusta morfiini savukkeiden myynnistä. Herbaria-kapselit eivät sisältäneet morfiinia. Tämän todistaa myös poliisiraportti. Salingre kertoi, ettei hän olisi sallinut missään tapauksessa liikkeestään myytävän tarkastamattomia tavaroita. Apteekkari Salingre vaati syytteiden hylkäämistä hänen kohdaltaan kaikilta osin.²⁹³

Oikeus katsoi toteennäytetyksi Sundholmin ja Salingren osallisuuden mm. morfiinin myymiseen ja ihmisten huijaamiseen herbaria-kapseleiden avulla ja tuomitsi heidät aiemmin mainittuihin sakkorangaistuksiin. Sundholmin tuomio katsottiin suuremmaksi, koska hän oli ensisijaisena mahdollistanut Herbaria-liikkeen kautta tehtävät rikokset. Salingrenin osalta lieventävänä katsottiin, että hän oli ainakin pyrkinyt valvomaan, ettei morfiinia myytäisi hänen apteekkinsa kautta.²⁹⁴

Marraskuun kolmaskymmenes päivä 1934 Iitin ja Jaalan pitäjien kärjäkunnan kihlakunnanoikeuden välikärjät totesi kunnanhoidokki Matti Paasosen viiltäneen surmaamisaikomuksella kunnalliskodin johtajatar Martta Ritvasen suuret verisuonet poikki ja ottaneen häneltä näin hengen. Teon tehdessään Paasosen katsottiin lääkärinlausunnon perusteella olleen täyttä ymmärrystä vailla. Täten välikärjät tuomitsi Paasosen vain taposta 5 vuoden ja 6 kuukauden kuritushuonerangaistukseen.²⁹⁵

Johtajattaren annettua Paasoselle vaivoihinsa morfiinia ensimmäisen kerran, oli Paasonen sen jälkeen halunnut sitä aina uudelleen ja uudelleen. Johtajatar ei suostunut ainetta antamaan kuin vain lääkärin ohjeen mukaisesti. Paasosen tiedettiin varastavan kunnalliskodissa säilytettävää morfiinia itselleen. Johtajatar oli piilottanut morfiinipullot omaan huoneeseensa. Tämän Paasonen tiesi, ja oli yöllä yrittänyt päästä johtajattaren huoneeseen. Tutkimuksissa Paasosen tavaroista löydettiin johtajattaren huoneesta kadonnut morfiinipullo, sekä kuusi erilaista puukkoa. Paasonen selitti, että morfiinipullon johtajatar oli hänelle antanut, jottei hänen tarvitsisi morfiinin tarpeen tullessa johtajataria herätellä öisin, puukkoja hän tarvitsi muun muassa suutaritöihinsä ja vuollakseen pieniä myytäviä esineitä. Todistajana kuultu Angarius Forstadius kertoi, että johtajatar oli tarkka ihminen eikä olisi missään tapauksessa

²⁹³ KA Helsinki, Helsingin RO välipäätös 2.1.1932.

²⁹⁴ KA Helsinki, Helsingin RO 14.2.1932.

²⁹⁵ KA Mikkeli, Iitin ym. käräjien tuomio 30.11.1934.

vastoin lääkärin ohjetta antanut Paasoselle pulloa huoneeseensa, vaan antoi lääkkeen aina henkilökohtaisesti. Todistaja Helena Louhiainen kertoi, että aamuyöstä johtajatar oli tullut hänen luokseen ja sanonut viimeisinä sanoinaan "Matti löi minulta kaulavaltimot poikki". Lisäksi Louhiainen kertoi, että aiemminkin Paasonen oli käynyt johtajattareen käsiksi ja oli muutoinkin hurjaluonteinen. Poliisipöytäkirjojen mukaan Paasonen oli tehnyt surmatyönsä viiltämällä puukolla johtajattaren kaulasta valtimot ja laskimot poikki.²⁹⁶

Paasonen, joka oli asunut kunnalliskodissa noin neljä ja puoli vuotta kertoi, että kyseisenä yönä hän oli ollut tavallista kovemmissa kivuissa. Tuskat olivat kovat eikä hän ollut päässyt edes sängystä ylös ja siksikään hän ei muista yön tapahtumista mitään. Myöhemmin Paasonen muutti kertomustaan kertoen käyneensä hakemassa yöllä johtajattarelta hengenahdistukseen morfiinia ja pyydettyään johtajatar oli hänelle antanut morfiinipullon.²⁹⁷

Välikäräjät määräsi 30.8.1934 Paasosen mielentilatutkimukseen Lapinlahden sairaalaan ennen lopullista tuomiota asiassa.²⁹⁸ Lääkärinlausunnossaan 8.11.1934 lääkäri Akseli Nikula toteaa Paasonen saaneen vaivoihinsa heroinia ja morfiinia ja käytön myötä hänestä on tullut morfiinista riippuvainen. Paasonen todettiin psykopaattiseksi ja morfiiniriippuvuus on tätä entisestään vahvistanut. Paasonen on ollut tekohetkellä täyttä ymmärrystä vailla.²⁹⁹

Paasosen tapaus kertoo mitä huumausaineriippuvuuteen kiinni jäänyt ihminen oli valmis tekemään saadakseen ainetta lisää. Samalla se kertoo kuinka varomattomasti ja hölläkätisesti näin vaarallisia aineita oli saatavilla, eikä niiden säilyttämiseen ja tarjoiluun tarvittu sen kummempaa kontrollia. Nelkenin tapaus havainnollistaa hyvin, kuinka epäselvä lainsäädäntö mahdollisti huumausaineiden varjolla tehdyn kansan huijaamisen suurten voittojen toivossa. Kansalle voitiin uskotella "ihmeaineiden" parantavista vaikutuksista, vaikka niihin oli lisätty vain morfiinia, jolla epäilemättä oli sävyttäviä vaikutuksia käyttäjälleen. Kaikista näistä oikeustapauksista ja niistä käydyistä lehtikirjoittelusta näkyy selvästi, että lainsäädännön tarkastelulle oli tarvetta ja tahtotilaa myös yleisessä mielipiteessä.

4.5 Sota-ajan alku

Sodan lähestyessä pääesikunnan lääkintöosasto teki maassamme arvion mahdollisesta sodan kestosta, haavoittuneiden määrästä ja tarvittavista lääkeaineista. Lääkkeitä oli maailmalla

²⁹⁶ KA Mikkeli, Iitin ym. käräjien välipäätös 6.7.1934.

²⁹⁷ KA Mikkeli, Iitin ym. käräjien välituomio 1.8.1934.

²⁹⁸ KA Mikkeli, Iitin ym. käräjien välipäätös 30.8.1934.

²⁹⁹ KA Mikkeli, Iitin ym. käräjien tuomio 30.11.1934.

heikosti saatavilla eikä niihin ollut luvassa rahaa. Erityisesti silloista puolustusministeri Niukkasta huolestutti, että jos sotaa ei tulisikaan mihin valtavat määrät sodan varalta hankittuja lääkkeitä sitten käytettäisiin. Lääkintöosasto lupasi, että tässä tapauksessa Orion ostaisiin koko varaston. Näin armeija sai lopulta rahat lääkkeiden ostoon. Lääkintöosasto laski oopiumin vuositarpeen olevan 250 kiloa ja anoi sisäasiainministeriöltä lupaa hankkia oopiumia ulkomailta syyskuussa 1939. Sisäasiainministeriö hylkäsi hakemuksen, koska se oli Geneven sopimuksen vastainen. Lääkintöosasto tekikin Orionin kanssa sopimuksen, että se varaisi puolustusvoimien tarpeita varten raakaopiumia, josta pystyttiin valmistamaan 150 kiloa puhdasta morfiinia, lisäksi sopimus velvoitti Orionia valmistamaan raaka-aineesta morfiinia, heroiniä ja kodeiinia puolustusvoimien tarpeisiin. Marraskuussa samana vuonna pääesikunnan lääkintöosasto sai lisäksi tilattua Saksasta 50 kiloa morfiinia ja 35 kiloa heroiniä. Vasta seuraavana keväänä saatiin maahan riittävästi oopiumia, kun USA:sta saatiin 480 ja Sveitsistä 500 kiloa.³⁰⁰ Jatkosodan aikana lääkehuolto oli parempi, sillä Saksasta saatiin maahamme heidän ylijäämävarastoja mukaan lukien uusia ihmeaineita kuten pervitinia. Heroiniä ja morfiinia kulutettiin runsaasti nykypäivän mittapuun mukaan jatkosodan aikana, etenkin tablettien muodossa kipujen ja sairauksien lievittämiseen. Laskujen mukaan tuolloin niitä kului kaiken kaikkiaan 250 miljoonaa tablettia. Myös oopiumtabletteja, joita käytettiin tyypillisesti pahan ripulin hoidossa, kului paljon.³⁰¹

Saksassa oli kehitetty piristävä ja nälän tunnetta karkottava amfetamiinipohjainen ihmelääke pervitin, jota hyödynnettiin niin saksalaisten kuin liittoutuneidenkin sotajoukoissa. Pervitinia toimitettiin satoja miljoonia annoksia heti jatkosodan alussa 1941 siitä huolimatta, että yliannostus- ja myrkytystapauksia oli jo tiedossa.³⁰² Parhaimmillaan Suomessa oli 850.000 pervitin pilleriä odottamassa käyttöä. Suomen armeija tiedotti elokuussa 1941 käytännöstään pervitinin jakelussa ja säännöstelyssä: annostukseksi ohjeistettiin yhdestä kahteen pilleriä kaksi kertaa päivässä. Lääkärit saivat melko löyhien ohjeiden sallimina jakaa pervitinia harkintansa mukaan, jotta fyysisesti ja psyykkisesti vaativien tehtävien hoitaminen olisi rintamalla helpompaa. Pervitiinit eivät jääneet sotien aikana ainoiksi myös suomalaisten käyttämiksi pillereiksi. Kaiken kaikkiaan yksin jatkosodan aikana puolustusvoimissa kulutettiin satoja miljoonia tabletteja heroiniä ja morfiinia.³⁰³

³⁰⁰ Turunen 1991, s. 29.

³⁰¹ Turunen 1991, s. 165-167.

³⁰² Oksanen 2008, s. 183.

³⁰³ Järvi 2021, s. 26-27.

Pervitin oli armeijan keskuudessa suosiossa sen väsymystä estävän vaikutuksen vuoksi.³⁰⁴ Sotien aikana sitä jaettiin erityisesti kaukopartiomiehille ns. höökipillereinä, jotta he olisivat jaksaneet pysyä vuorokausikaupalla jalkeilla vaikeissa olosuhteissa kaukana vihollislinjojen takana.³⁰⁵ Armeijan lääkintöosaston 15.8.1941 ohje tiedotti, että lääkärit saivat jakaa pervitiniä parhaaksi katsomallaan tavalla.³⁰⁶ Huumeiden haittavaikutuksista ei vielä juurikaan tunnettu ja näitä aineita kulkeutui varsin paljon myös siviilien käyttöön. Esimerkiksi pervitinin laajaa sota-ajan käyttöä on perusteltu epätietoisuudella, kun sitä käytettiin kuten särkylääkkeitä nykypäivänä. Pervitinin ei edes ymmärretty olevan huumausainetta. Ensimmäiseksi oikeaksi huumeaaloksi voidaankin nimetä Suomessa huumausaineiden leviäminen sotaväen ulkopuolelle, jos 1920-luvun kokaiiniaaltoa ei lasketa mukaan.³⁰⁷

Kuva 15: Morfiini ja heroini oli kovassa käytössä sodan aikana. Kuva lääkintämiesten pakkausvarusteiden tarvikkeista Lahden sotilaslääkätieteen museossa.³⁰⁸

Sotiemme aikana heroiniä ja morfiinia käytettiin paljon amfetamiinin ja sen johdannaisten lisäksi. Heroiniä käytettiin tyypillisesti yskään, sillä yskimisen ei haluttu paljastaa sijaintia vihollisille.³⁰⁹ Noihin aikoihin Helsingissä pidätetyistä heroinin käyttäjistä iso osa oli kertonut omana käsityksensä, että ainakin noin 60% tapauksista heroiniä käytön aloitus on

³⁰⁴ Hakkarainen 1992, s. 56.

³⁰⁵ Onnela, <https://users.utu.fi/taonnela/>

³⁰⁶ Oksanen 2008, s. 187.

³⁰⁷ Järvi 2021, s. 27, Oksanen 2008, s. 181–182.

³⁰⁸ Kelosaari 2018 s. 5.

³⁰⁹ Oksanen 2008, s. 181-182, Hakkarainen 1992, s. 56. ks. myös Idänpää-Heikkilä 1972, s. 27.

alkanut heroinin käytöstä haavoittumisen jälkeisiin särkytiloihin. Heroiinitablettien liiallinen käyttö oli saanut heidät heroinin riippuvaiseksi ja nämä henkilöt ovat sitten levittäneet tätä huumausaineiden käyttöä muotiasiana saaden näin muitakin kokeilijoita ja käyttäjiä omaan sosiaaliseen yhteisönsä. Rikoksista, joista nämä heroinin käyttäjät olivat tulleet pidätetyiksi, oli suurin osa varkauksia, jonka jälkeen seuraavaksi rikokset olivat olleet murtoja, väärännöksiä ja pahoinpitelyitä.³¹⁰ Kaikesta tästä huolimatta ei Suomessa lämmenty edelleenkään kansainväliselle huumausainekontrollille. Kontrolli pysyikin Suomessa varsin olemattomana 1960-luvulle saakka. Vasta tuolloin herättiin, siihen että jotain kontrollia oli aikaansaatuva. Herättävänä tekijän toimi 1960-luvulla kannabiksen voimakas tuleminen.³¹¹

Sotavuosina heroinin suosio nousi huomattavasti myös siviiliväestön keskuudessa. Siviiliväestö oli oppinut, että kovia aineita sai niihin reseptin omaavilta sotaveteraaneilta halvalla tai erilaisia palveluksia vastaan helposti.³¹² "Sota-ajan lääkkeiden runsaan käytön seurauksena maassamme oli satoja narkomaaneja, jotka koituivat yhteiskunnan rasitteiksi". Myös osa rintamalla mukana olleista, etenkin vammautuneista päätyi huumeriippuvaisiksi.³¹³ Mikkosen teoksessa esiintyneen laskelman mukaan kaikista sodanjälkeisistä narkomaaneista vain 13 prosenttia sodassa haavoittuneista jäi riippuvaisiksi näistä.³¹⁴ Lukua voidaan pitää varsin pienenä ja se kertoo siitä, kuinka laajalle huumeet olivat jo levinneet tavallisen siviiliväestön keskuudessa. Miesten keskuudessa heroini nousi ajanjaksolla 1941-1945 suosituimmaksi huumausaineeksi ohi morfiinin, naisten keskuudessa morfiini sen sijaan säilytti johtavan asemansa aina 1940-luvun lopulle saakka.³¹⁵

Sotien aika muutti huumausaineiden käyttäjien sosiaalisesta ja yhteiskunnallisesta luokkaa. Ennen huumausaineiden käyttäjät tulivat ylemmistä yhteiskuntaluokista, nyt kaksi kolmasosaa käyttäjistä tuli työväenluokasta.³¹⁶ Ensimmäistä kertaa oltiin tilanteessa, että käyttäjät olivat pääasiassa rikollisia tai muutoin yhteiskunnan ulkopuolelle pudonneita.³¹⁷ Huumeiden käytön sosiaalinen viitekehys muuttui niin, että nyt huumeita käytettiin yhteisöllisesti ryhmissä kun ennen niitä oli käytetty ylemmissä luokissa itsenäisesti.

³¹⁰ Jokivartio 1947, s. 266- 268.

³¹¹ Kontula 1987, s. 68.

³¹² Perälä & Kinnunen 2018, s. 72.

³¹³ Ylikangas 2009, s. 151-163, Ruokanen 2018, s. 12.

³¹⁴ Mikkonen 2019.

³¹⁵ Westling ja Riippa 1956, s. 157.

³¹⁶ Kontula 1988, s. 67.

³¹⁷ Hakkarainen 1992, s. 23.

Huumausaineita oli edelleen helppo saada lääkäreiltä, jotka määräsivät aineita helposti mitä erilaisimpiin vaivoihin. Vasta vuonna 1957 heroiini poistettiin apteekista saatavien tuotteiden listalta.³¹⁸

Vihdoin Suomessakin tunnustettiin huumausaineiden väärinkäyttöön liittyvät ongelmat ja huumausaineiden sääntely nostettiin ensimmäistä kertaa lain tasolle vuonna 1942, jolloin annettiin ensimmäinen nimenomaisesti niitä koskeva laki nimeltään "laki huumausaineiden tuontia ja vientiä koskevien määräysten antamisesta" (233/1942) ja sitä täydentänyt "asetus kansainvälisten huumausainesopimusten määräysten soveltamisesta" (234/1942), jolla kumottiin vihdoon vuodelta 1888 peräisin oleva myrkyasetus.³¹⁹ Tällä ensimmäisellä lainsäädännöllä ei nimestään huolimatta pyritty huumausainesäädösten kohottamiseen säädöshierarkiassa, vaan välittömänä säätämismotiivina oli uuden tullilain voimaan tulo. Vuonna 1939 säädetyin tullilain 164§:n mukaan nimittäin ennen lain voimaantuloa annetut tuonti- ja vientiehdot ja -kiellot olivat voimassa enää kaksi vuotta tullilain voimaantulosta lukien. Ellei niitä koskevia esityksiä annettaisi eduskunnalle kahdessa vuodessa, määräykset raukeaisivat ja huumausaineita koskevat vienti- ja tuontirajoitukset olisivat poistuneet. Kuitenkin Suomessa oli sitouduttu näihin Kansainliiton alullepanemiin säädöksiin, jotka meillä oli ratifioitu 1930-luvulla. Tämän vuoksi oli huumausaineistakin tarpeen nyt säätää lailla.³²⁰

Säädöksen syntytausta huomioon ottaen oli luonnollista, että laista tuli puhdas tuontia ja vientiä koskeva ns. blanco-laki, eli aineiden maahantuontia ja maastavientiä koskevia määräyksiä voitiin antaa asetuksella. Lain nojalla annettu asetus kansainvälisten huumausainesopimusten määräysten soveltamisesta 234/42 oli lähes identtinen versio vuoden 1936 täytäntöönpanoasetuksen kanssa, jonka se kumosi. Tässä säädöksessä ei kuitenkaan ollut mitään viittausta rangaistussäännöksiin. Ensimmäisen huumausaineita käsittelevän lain säätäminen ei siis todellisuudessa merkinnyt oikeastaan minkäänlaista muutosta vallitsevaan tilanteeseen. Voimassa säilyivät siten edelleen Rikoslain 38 luvun 12 pykälä salakuljetuksesta ja 44 luvun 4 pykälä myrkyistä. Rangaistusasteikkoa muutettiin vasta vuoden 1956 lailla huumausaineista, joka kumosi tämän vuoden 1942 lain.³²¹

³¹⁸ Oksanen 2008, s. 198.

³¹⁹ Siro 2017, s. 21.

³²⁰ Utriainen & Hakonen 1985, s. 69.

³²¹ Utriainen & Hakonen 1985, s. 70-71.

Sota-ajan alussa ja ylipäätään koko sota-aikana lehdistössä ei esiintynyt juuri ollenkaan juttuja huumausaineista. Mitään mainintaa lehdistä ei löydy amfetamiinista tai sen johdannaisaineista kuten pervitiinista, vaikka sitä yleisestä sotilaiden keskuudessa käytettiin ja tiedetään Saksasta tuodun jatkosodan aikana suuria määriä Pervitin-nimistä metamfetamiinivalmistetta sotilaiden käyttöön³²². Itse asiassa löysin ensimmäisen maininnan pervitiinista Suomen lehdistöstä vasta neljä vuotta sodan päättymisen jälkeen, eli vuodelta 1949, kun Hangö lehdessä kirjoitetaan Kapteeni Kauppisesta, joka oli käyttänyt pervitiinia.³²³ Kauppisen jutussa ei kylläkään viitattu sotatoimiin. Niihin viitattiin vasta seuraavan vuoden Laatokka lehdessä, jossa kerrottiin inflaation olevan kuin sota-ajan pervitiini, joka kiihotti hetkeksi yliherkkäänkin toimintaan.³²⁴ Nähtävästi keskustelu oli keskitetty vain armeijan sisäpiiriin eikä siitä julkisesti lehdistössä saanut kirjoitella, jottei viholliselle annettaisi näitäkään tietoja.

4.6 Yhteenveto Itsenäisyyden ajasta

Itsenäisyyden ajalle ominaista oli, että huumausainelainsäädäntö kansainvälistyi. Meillä ratifioitiin Haagin ja Geneven sopimukset ja yhä lisää päätöspöytäkirjoja ja ohjeistuksia tuli Kansainliiton toimesta. Huumausainekauppaa ja niiden käyttöä alettiin kontrolloida kansainvälisesti. Tämä näkyi selvästi tuon ajan lehtikirjoittelussa. Suomi suhtautui tähän vastahakoisesti ja säädökset ratifioitiin pitkällisen viivyttelyn jälkeen. Lääkintöhallitus ei nähnyt lausunnoissaan minkäänlaista huumausaine ongelmaa maassamme. Minkäänlaiset hälytyskellot eivät soineet, vaikka heroinin kulutus nousi Suomessa maailman kärkipaikalle ja kokaiinia takavarikoitiin saman verran kuin nyt 2000-luvulla asukasta kohden.

Todellisuudessa jo lehtikirjoittelustakin näemme, että huumekuolemia oli, vieroitushoitoja järjestettiin, lakialoitteita rangaistusten koventamiseksi vaadittiin. Sairaalatilastot tuolta ajalta kertovat myös karua kieltään todellisuudesta. Mutta lääkintöhallituksen ja lääkärinkunta ei ollut näkevinään ongelmaa tässä. Samaan aikaan oli todistettu, että nimenomaan huumausaineista käyttivät ammattikunnista suhteellisesti eniten juuri terveydenhuoltoon kuuluva henkilökunta, joille aineiden saatavuus oli helppoa, olivathan he lähes päivittäin tekemisissä näiden aineiden kanssa. Vaikuttaa selvästi siltä, että haluttiin turvata oma etu tässä asiassa ja siksi tämä eliitti ei halunnut korvaansa lotkauttaa aiheelle ennen kuin oli kansainvälisen painostuksen takia pakko. Osasyynsä suuntaan ja toiseen oli varmasti myös sillä, että kansakuntamme oli juuri

³²² Siro 2017, s. 8.

³²³ Hangö 1949, s. 4.

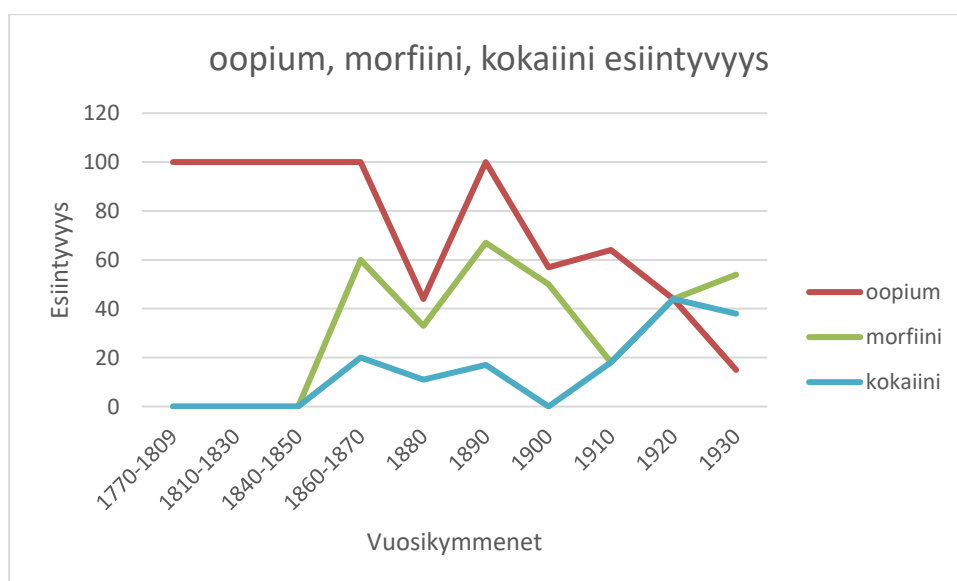
³²⁴ Laatokka 1950, s. 3.

itsenäistynyt ja energiaa meni paljon muiden asioiden järjestelemiseen, mutta toisaalta ei haluttu olla huonompia kuin muutkaan pohjoismaat, niin kansainväliset sopimukset ratifioitiin, joskin viiveellä.

Oma merkityksensä ajanjakson vastahakoisuudella ja lainsäädännön viivyttelylle oli myös 1919-1932 voimassa olleella kieltolailla, jolla saatiin huomio kiinnitettyä alkoholiin ja sen haittoihin ja koetettiin kauhistella sillä, kun samaan aikaan eliitti jatkoi kokaiinin ja morfiinin surutonta kulutusta. Oliko sitten viisaampaa yhtyä eräässäkin tuon ajan lehtikirjoituksessa esiintyneeseen kommenttiin, että "kun viina kielletään niin onneksi köyhille jää vielä huumeet". Eliitin asema huumeiden käytössä mureni vasta toisen maailmansodan aikaan, joka demokratisoi tämän paheen. Tuolloin huumausaineet levisivät paitsi jo niiden suuren määrän vuoksi, että haavoittuneiden sotaveteraanien välityksellä kaiken kansan pariin.

5 Diskurssinanalyysi lehtikirjoittelusta

Tässä kappaleessa käsittelen tutkielmassani esille otetuista lehtikirjoituksista havaintoja diskurssinanalyysimenetelmällä. Ensinnäkin jaoin tutkittavan ajanjakson vuosikymmeniin siten, että 1880-lukuun asti otin useamman vuosikymmenen samaan havaintoruutuun. Sillä alkuun tapauksia oli vielä varsin vähän. Näin menetellen yksittäiset tapaukset eivät nousseet ylisuureen rooliin, 1880-luvusta alkaen tein havainnot vuosikymmen kerrallaan. Ensinnäkin listasin eri huumausaineet, oopium, kokaiini jne. milloin ne ovat esiintyneet ja kuinka suurella prosenttiosuudella kyseisen vuosikymmenen tarkasteluun ottamissani lehdissä. Havainnoille kielenkäytöstä annoin otsikot ihaileva sävy, nautintoa kuvaava sävy, varoittava sävy, paheksuva sävy, hengenlähtöä kuvaava ilmaisu, kansainvälisiin tapahtumiin (muut maat) liittyvä kuvaus, ilmaistiinko jutussa enempi aineen käyttämisestä lääkkeeksi, tai aineen yhteyteen liittyvästä rikoksesta, itsemurhasta, salakuljetuksesta jne. Kuhunkin vuosikymmenperiodiin laskin kuinka monessa lehti jutussa nämä esiintyivät prosentteina kaikista ajanjakson tarkastelun kohteena olleista lehdistä.

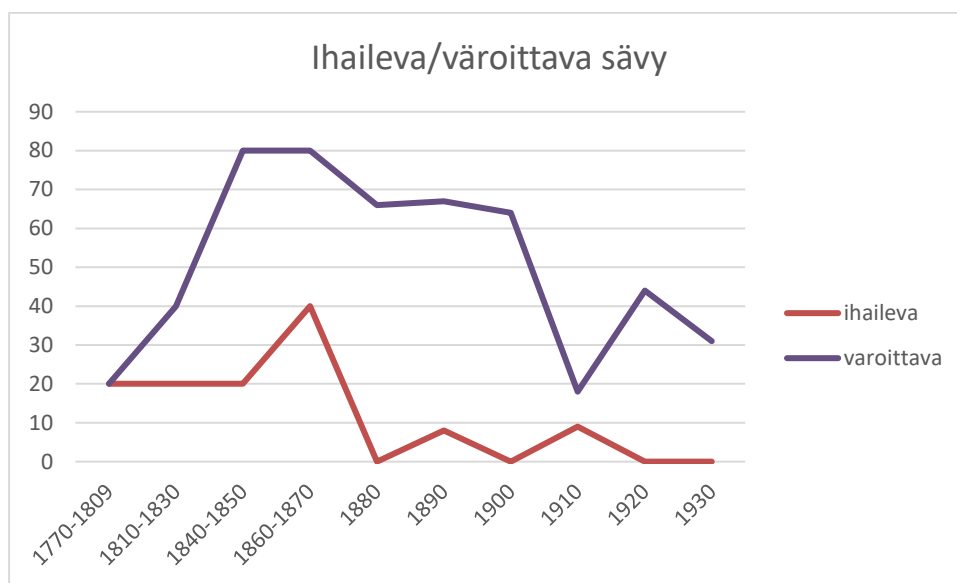

Kuva 16: Kuinka monessa lehdessä oopium, morfiini ja kokaiini esiintyi tarkastelluista lehdistä prosentuaalisesti.

Kielenkäytön ilmaantuvuuden taulukosta nähdään, että huumausaineista oopium ja sen sekoitukset esiintyivät aluksi ainoana 1860-luvulle saakka, jolloin lehtiin ilmestyi artikkeleita myös morfiinista, kannabiksesta (hashis) ja kokaiinista. Oopiumin esiintyvyys lehdistössä alkoi selkeästi vähentyä vasta 1890-luvun jälkeen, mutta vasta 1920-luvulla morfiinia ja kokaiini ohittivat sen johtavana lehtikirjoituksissa esiintyvänä huumausaineena. Morfiinin

selkeä nousu näkyi 1860-luvulta alkaen, josta alkaen se esiintyi lehdistössä lähes yhtä usein kuin oopiumi. Olihan aine kehitetty jo vuonna 1805 ja injektioruiskun keksimisen myötä vuonna 1857 sen käyttö lisääntyi huomattavasti. Kokaiinin räjähdysmäinen nousu sijoittuu 1900-luvun alkupuolelle niin, että 1920-luvulla se saavutti sekä oopiumin että kokaiinin esiintymisluvut lehdistössämme. Koettiinhan maassamme juuri 1920-luvulla eräänlainen kokaiiniaalto. Tällöin tämä huume oli nimenomaan eliitin käyttämä muotihuume, joka oli tunnusomaista juuri tälle ilottelunhaluiselle 1920-luvulle.

Kannabis ei koskaan noussut tarkasteluperiodin aikana näiden kolmen edellä mainitun ohitse³²⁵, vaikka alkuun se kulkikin käsikädessä kokaiinin kanssa ja ilmestyi meidän lehdistöömme Turkin sodan (1877-1878) ajoista alkaen yhä useammin ja useammin. Tämä ei sinänsä yllätä, tulihan valtaosa hashiksesta Turkista muualle Eurooppaan. Kannabis tuotteista juuri hashis oli se, joka esiintyi useimmin, ensimmäiset maininnat toisesta tunnetusta kannabistuotteesta eli marihuanasta tulivat vastaan vasta 1930-luvulta.

Kuva 17: Lehdistössä esiintyneet ihailevaan ja varoittavaan sävyyn olevat kirjoitukset prosentteina kaikista läpikäymistäni lehdistä.

Tarkasteluperiodin alussa lehdissä kerrottiin huumausaineista yhtä usein ihailevaan ja varoittelevaan sävyyn. Mutta hyvin pian sävy muuttui kirjoittelussa varoittelevaksi ja jo 1840-luvulta alkaen neljä viidestä lehdestä kirjoitti huumausaineista varoittavaan sävyyn. Mitä tunnetummaksi aineet Suomessa tulivat, sen selkeämmin niiden vaarat myös tiedostettiin. Tämä on havaittavissa siitä, että jo 1880-luvulta alkaen ei esiintynyt enää juuri yhtään

³²⁵ lukuun ottamatta 1900-luvun ensimmäistä vuosikymmentä, jolloin kokaiini ei esiintynyt yhdessäkään tarkastelemassani lehdessä.

ihailevaan tai nautinnolliseen sävyyn olevaa kirjoitusta huumausaineista. Jos niitä josku löytyikin, niin lähinnä ne olivat satunnaisia havaintoja. Tultaessa 1900-luvulle myöskin pelkät varoittavasävyiset kirjoitukset vähentyivät ja tilalle tuli rikoksista, salakuljetuksista ja itsemurhista kertovia kirjoituksia. Samoin kirjoituksissa lisääntyivät huumausaineita koskevat lainsäädännölliset hankkeet. Olihan ensimmäinen kansainvälinen Shanghain konferenssi huumausaineiden rajoittamiseksi pidetty vuonna 1909, jonka seurauksen järjestettiin Haagin konferenssi ja laadittiin Haagin kansainvälinen oopiumsopimus, joka saatettiin Suomessakin voimaan vuonna 1922.

Huumausaineista kirjoitettiin lääkkeinä poikkeuksetta ensimmäiset vuosikymmenet. 1840-luvulla, kun varoittavat ja kuolemaan johtaneet kirjoitukset lisääntyivät, niin vastaavasti kirjoittelu lääkekäytöstä väheni. Tuolloin väärinkäyttö on selvästikin alkanut lisääntyä väestön keskuudessa ja huumausaineiden vaaroista oli ollut jo lukuisia esimerkkejä. Väärinkäytön yhteys lääkkeiden ilmaantumiseen oli myös tiedostettu. Aineita oli varsin helposti saatavissa kierteleviltä kaupustelijoilta ja apteekkeista reseptillä lähes vaivaan kuin vaivaan ja apteekkien rinnalle oli tullut lisäksi rohdoskaupat, jotka lisäsivät tarjontaa entisestään. Kansainvälisyys näkyy lehdissä tasaisesti koko tarkasteluperiodin ajan. Suomen lehdissä oli varsin paljon kirjoituksia etenkin Kiinasta ja sen oopiumluolista muine ongelmineen, mutta yhä enemmän myös Yhdysvaltojen, Turkin ja muun Euroopan huumausainetilanteista. Kiinan osuus ei yllätä, olihan se saavuttanut kansainvälisesti suuren huomion oopiumsotien ansiosta 1800-luvulla ja siitä, että etenkin oopiumista oli tullut näiden sotien seurauksena valtava ongelma Kiinassa. Ei ole siten sattuma, että ensimmäinen suurin kansainvälinen huumausaineiden rajoituksiin tähtäävä konferenssi pidettiin juuri Kiinan Shanghaissa 1909³²⁶.

³²⁶ Shanghai Opium Commission.

6 Johtopäätökset

Työssäni pääsin huumausainelainsäädännön alkujuurille löytäessäni vanhoista privilegioista lainsäädännön asettamat rajoitukset ja rangaistussäännökset. Tämän tuloksena voidaan todeta, että huumausainelainsäädäntö sai Suomessa alkunsa jo vuonna 1688, jolloin ensimmäistä kertaa rajoitettiin nykyisin huumausaineena tunnetun oopiumin myyntiä, samalla teko säädettiin rangaistavaksi 50 hopeataalarin sakolla. Tästä alkoi se kontrollipolitiikan jatkumo, jolla huumausaineita pyrittiin rangaistusten uhalla kontrolloimaan Suomessa.

Lainsäädäntö tapahtui alkuun pitkälti apteekkareiden aloitteesta, kun ensin oli huomattu kansan vastuuton käyttäytyminen näiden myrkyllisten aineiden kanssa. Ensisijaisesti apteekkarit pyrkivät suojelemaan omaa elinkeinoaan kilpailevilta kulkukauppiailta, puoskareilta, välskäreiltä ja vastaavilta. Vuosikymmenten saatossa tiedon lisääntyessä yleinen mielipide huumausaineita kohtaan muuttui ihastelevasta ja ihmettelevästä huumausaineiden vaaroista varoittavaksi. Tämä yhdessä elinkeinoaan puolustavien apteekkareiden kanssa sai aikaan huumausainelainsäädännön muutoksia aina 1900-luvulle saakka. Kehityksen taustalla vaikutti myös jossain määrin 1800-luvulta alkaen elinkeinojen vapautuminen, jolloin esimerkiksi rohdoskaupat tulivat samoille markkinoille myymään huumausaineita. Rohdoskauppojen vanavedessä syntyi myös erilaisia sekatavarakauppoja samoille markkinoille. Tämä kehitys kuitenkin katkesi 1900-luvun alkupuolella kansainvälisyyden meille tuoman lainsäädännön myötä.

1900-luvulta alkaen oikeuden muutos huumausainelainsäädännössä alkoi näkyä yhä vahvemmin kansainvälisen vaikutuksen kautta, kun näiden aineiden maailmanlaajuiset vaarat oli tiedostettu ja huomattu niiden mukanaan tuomat ongelmat. Kansainväliset konferenssit Shanghaissa ja Haagissa sekä sen jälkeen Kansainliitto toimivat aktiivisesti kansainvälisen huumekontrollin aikaansaamiseksi. Suomi toimi asiassa jälkijunassa, vaikka maassamme oli jo olemassa lukuisia esimerkkejä huumausaineiden väärinkäytön aiheuttamista kuolemista, vieroitushoitoon päättymisistä ja muista vakavista ongelmista. Ensisijaisesti lääkärikunta ja lääkintöhallitus pitivät siitä kiinni, että lainsäädännön syntymistä hidastettiin niin pitkään kuin vain suinkin oli mahdollista. Tosin on merkillepantavaa, että moni huumausainekuolemien ja vieroituksen kanssa tekemissä olevista lääkäreistä kirjoitteli ahkerasti huumausaineiden vaaroista, mutta nämä varoitukset kaikuivat kuin kuuroille korville. Monessa kohtaa on havaittavissa, että viivytelyllä ja ongelman kieltämisellä pyrittiin suojelemaan eliitin oikeuksia huumausaineiden käyttöön. Ainakin käyttäjätilatot osoittavat varsin selkeästi, että

niin kokaiinin, morfiinin kuin oopiuminkin käyttö oli suurinta juuri yhteiskunnan ylemmissä luokissa, näistä voidaan mainita todennetun tiedon perusteella erityisesti terveydenhuoltohenkilökunnan suuri osuus käyttäjistä. Sairaaloiden vieroitushoitotilastoissa ei juuri ollenkaan näkynyt tavallista työläiskansanosaa, ellei sitten sattunut olemaan esimerkiksi lääkärin puoliso tai muutoin läheinen.

1920-luvulla kokaiinia takavaroitiin Suomessa yhtä paljon asukasta kohden kuin nykyisin 2000-luvulla ja 1930-luvulla heroiinin käyttö asukasta kohden oli Suomessa maailman korkein. Asian leväperäisyyttä ja heikkoa hoidon tasoa kuvastaa hyvin se, että meidän huumausainetilastotkin olivat mitä sattuu, eivätkä pitäneet paljoakaan paikkaansa. Ei ole mitenkään selitettävissä, että toisesta maasta lähetetään meille kymmeniä kiloja huumausaineita mutta meidän tullitilastoissa ei näy grammaakaan vastaanotetuksi. Toki virhe voi olla Suomen vastapuolellakin, muttei varmasti kaikissa tapauksissa. Suomessa huumausaineiden tilastointi oli lopetettu jo 1920-luvun alkupuolella ylimpien viranomaisten todettua, ettei maassamme heidän näkemyksen mukaan esiinny minkäänlaista ongelmaa huumausaineiden suhteen ja tilastointi siten on tarpeetonta. Geneven sopimuksen asettamien velvoitteiden johdosta tilastointi jouduttiin ottamaan uudelleen käyttöön, joka tietty teetti harmia ja päänvaivaa viranomaisille.

Tutkielmani perusteella voidaan todeta, että niin alussa esittelemäni Salasuon väitöskirja, Mikkosen huumausaineita koskeva teos, kuin Ylen Huume-Suomen historia dokumenttisarja, kuten moni muukin teos antavat varsin virheellisen kuvan todellisuudesta. Sillä Suomessa oli huumausaineista niin ongelmia kuin lainsäädäntöä jo ennen 1960-lukua. Kannabista ei kriminalisoitu vasta 1960-luvulla eikä huumekauppa ollut laillista ennen tuota mainittua vuosikymmentä. Huumausaineiden hallussapitokin kriminalisoitiin Suomessa jo vuonna 1936. Huumausainelainsäädäntöä ei ryhdytty rakentamaan todellakaan vain kiusaksi nuorisolle 1960-luvulla, ilman että huumausaineista olisi todettu minkäänlaisia ongelmia aikaisempina vuosikymmeninä tai vuosisatoina. Tietoa ja kokemusta kyllä oli, mutta jostain syystä se on ikään kuin unohdettu tai haluttu unohtaa. Tutkielmastani käy selkeästi ilmi, ettei viime vuosisatojen suhtautuminen huumausaineisiin ollut suinkaan ylistävä ja vähättelevä vaan keskimäärin yhdeksän kymmenestä kirjoituksesta oli jo 1800-luvun alkupuolelta alkaen varoittava ja kirjoitukset kertoivat pikemminkin huumausaineiden vaarallisuudesta ja terveyttä tuhoavasta vaikutuksesta.

Michelsonin ja Paasosen oikeustapauksista voimme hyvin todeta, että millaiset ovat seuraukset, kun lainsäädännössä on puutteita ja porsaanreikiä, ja huumausaineita on helposti

saatavilla. Samalla ne kuten Nelkenin tapaukset kertovat heikosta kansanvalistuksesta ja huumausaineiden vaarojen tiedostamattomuudesta sekä ylipäättään asiasta vastuussa olevien viranomaisten vähättelevästä suhtautumisesta huumausaineisiin maassamme ja selvästä haluttomuudesta tiedostaa olemassa olevia ongelmia. Tyypillistä näyttää olleen, että ensin piti todistaa tragedioita, kuten aikuisten ja lasten lukuisia huumausainekuolemia, ennen kuin huumausaineiden vaarallisuuteen ja lainsäädännön tarpeeseen herättiin lainsäädännössä ja kansan ylempi luokka oli valmis taipumaan siihen, että huumausaineille saatiin edes jonkinmoista sääntelyä.

Työtä tehdessä minulle tuli hyvin selväksi, että aihetta on lainsäädännön kannalta todella vähän tutkittu. Niinpä olen erittäin tyytyväinen näihin tuloksiin, joita löysin ja joiden avulla pystyn tuottamaan uutta tietoa aina niin ajankohtaiseen huumausainekeskusteluun. Samalla pystyin oikaisemaan lukuisia virheellisiä tietoja, joita totuutena on tähän päivään asti esitetty ja joihin yhä uudelleen on uudemmissa teoksissa viitattu. Tähän minua auttoi paneutuminen alkuperäislähteisiin, joiden avulla näin, miten asiaa oli tutkittu ja selvitetty ja mihin se tieto pohjautui. Näillä keinoin pääsin aivan tiedon alkulähteille saakka.

Aiheesta syntyi monta uutta ajatusta jatkotutkimuksille. Privilegioita voisi tutkia tarkemmin ja yrittää etsiä vieläkin varhaisempia oikeustapauksia, joita niiden kautta on syntynyt tähän maahan. Lehdistöanalyysia voisi tehdä paljonkin laajemmin ja kattavammin, kun meillä Suomessa on näinkin laaja ja erinomainen kansallisarkiston digitoima lehtikokoelma. Mielenkiintoisia oikeustapauksia voisi etsiä enemmän. Jo pelkästään lapsenmurhasta elinkautiseen tuomitun Fanny Michelsonin tarinan voisi käydä vieläkin perusteellisemmin läpi esimerkiksi kaivamalla aikalaisten kertomuksia olosuhteista, jotka johtivat tähän hänen viimeisen lapsen kuolemaan. Näin saisi tapauksesta laajemman oikeudellisen analyysin miksi näin kävi. Selvästikin tapahtuman taustat ja Fannyn sukupuoli olivat vaikuttamassa tuomion kovuuteen.

Antiikin kreikkalainen lääkäri Teofrastos oli hyvinkin oikeassa jo yli pari tuhatta vuotta sitten kirjoituksessaan, joka vihjasi selkeästi huumausainelainsäädännön tarpeellisuuteen. Ilman lainsäädäntöä seurauksena olisi harhaisuutta, suoranaista hulluutta ja kuolemaa.

7 Liitteet

Liite 1. Yhteenveto huumausainelainsäädännön säädösmuutoksista

Esitän tässä aikajanalla ne keskeiset säädösmuutokset, joiden kautta huumausainelainsäädäntö Suomessa on kehittynyt keskiajalta vuoteen 1942 ja jotka ovat siten ohjanneet tutkielmani kulkua.

1635: Tukholman ylikäskynhaltijan antama Kauppasääntö: Vain apteekkareille yksinoikeus myydä lääkkeitä, ei mainintaa huumausaineista. Noudattaminen ja valvonta puuttui.

1675: Kuninkaallinen privilegio: Vain apteekkareilla oikeus myydä lääkkeitä. Koski vain Tukholman aluetta. Puoskarit saivat edelleen myydä markkinoilla.

1683: Kuninkaallinen privilegio: Edellinen privilegio laajennettiin koskemaan koko valtakuntaa. Puoskareilta poistettiin oikeus myyntiin kokonaan.

1688: Kuninkaallinen privilegio: Jossa ensimmäistä kertaa mainitaan oopium aineena, jota ei saa myydä muualla kuin apteekeista. Ensimmäiset rangaistukset säädettiin: 50 hopeataalaria.

1698: Uusi Kuninkaallinen päätös: Rangaistukset kaksinkertaistettiin. 100 hopeataalaria.

1734: Pahategon (rikos) kaari ja Rangaistuskaari: ei mainintaa huumausaineista tai myrkyistä. Tämä Ruotsin valtakunnan vuoden 1734 laki, johon nämäkin kaaret sisältyivät, syrjäytti Kuningas Kristofferin maanlain vuodelta 1442 ja Maunu Eerikinpojan kaupunkilain vuodelta 1350 (joihin ei myöskään sisältynyt mitään säädöksiä huumausaineista).

1756: Kuninkaallinen käskykirje: Apteekkareiden pidettävä oopium lukkojen takana. Rangaistus toisella kerralla vuoden 1688 privilegion rikkomisesta 200 hopeataalariin ja elinkeinon menetys. Oopiumia vain lääkärin kirjoittamalla reseptillä.

1787: Kuninkaallinen Asetus: Kiellettiin muita kuin apteekkareita pitämästä myynnissä myrkyinä pidettäviä aineita sekä säädettiin myrkyllisten aineiden säilytyksestä ja myynnistä.

1799: Kuninkaallinen apteekkiohjesääntö: Painotti edellisiä sääntöjä ja rajasi kenelle myrkkyyä voitiin myydä.

1800: Anders Chydeniuksen hakemus Suomalaiselle Talousseuralle oopiumin kasvatuksen edistämiseksi, hakemus hylättiin.

1827: Keisarilta lupa rohdoskaupoille apteekkien rinnalle.

1879: Elinkeinoasetus: Ei virallista vaikutusta, sillä apteekit ja rohdoskaupat olivat valvottuja ja luvanvaraisia elinkeinoja.

1888: Rohdosasetus: Määriteltiin rohdoskaupassa myytävät tuotteet, rangaistukset 10-500 markkaa rikkojalle.

1888: Myrkkyyasetus: Mainittiin Oopium, morfiini ja Intian Hamppu (kannabis) tuotteina, joita ei saanut myydä kuin apteekeista ja rangaistukset 10-500 markkaa, maahantuonnin ja valmistuksen osalta asteikko 30-500 markkaa. Kumosi kaikki aiemmat säädökset huumausaineista.

1895: Rikoslaki voimaan: Salakuljetuksesta (RL 38:12), sakkoa vähintään 100 markkaa tai vankeutta kahdesta kuukaudesta kahteen vuoteen. Myynnistä ja valmistuksesta (RL 44:4), sakkoa enintään 500 markkaa tai vankeutta max 3 kuukautta.

1922: Kansainvälinen Haagin 1912 opiumsopimus 19/1922 ratifioidaan Suomessa. Heroiini ja Kokaiini myös kiellettyjen listalle. Valmistus, maahantuonti ja vienti Kansainliiton valvontaan.

1926: Rikoslain 38:12 muutettu siten, että maksimirangaistus 2 vuotta poistettu ja ylärajaa ei asetettu.

1928: Geneven 1925 kansainvälinen opiumsopimus 27/1928 ratifioidaan Suomessa. Valvontaelimen perustaminen, jonne raportointi.

1930: Asetus kansainvälisten opiumsopimusten täytäntöönpanosta 198/1930.

1936: Asetus huumausaineiden valmistuksen rajoittamisesta ja kaupan säännöstämisestä tarkoittavan yleissopimuksen voimaansaattamisesta 49/1936: Tarkempi valvonta.

1942: Laki huumausaineiden tuontia ja vientiä koskevien määräysten antamisesta (233/1942) ja sitä täydentänyt asetus kansainvälisten huumausainesopimusten määräysten soveltamisesta (234/1942): Myrkkymääräykset kumotaan.

Ja jos aivan tarkkoja ollaan, niin ensimmäinen Ruotsin valtakunnan aluetta koskettava huumausaine rajoitus on jo 1400-luvun lopulta. Silloin kannabiksen taru näytti tulevan Euroopassa päätökseensä, kun paavi Innocentius VIII julisti vuonna 1484 sen olevan saatanan tekosia. Paavi kielsi kasvin kaikenlaisen käytön, myös lääkkeenä. Paavillisen kiellon jälkeen kannabiksen käyttäjä saattoi tulla leimatuksi noidaksi.³²⁷

³²⁷ Kannabis kirjallisuudessa 2013.

Liite 2. Tiivistetty ja alkuperäinen taulukko lehtiartikkeleiden havainnoista

	1770- 1809	1810- 1830	1840- 1850	1860- 1870	1880	1890	1900	1910	1920	1930
laudanum	20	20								
oopium	100	100	100	100	44	100	57	64	44	15
morfiini	0	0	0	60	33	67	50	18	44	54
hashis	0	0	0	20	11	17	14	9	22	8
kokaiini	0	0	0	20	11	17	0	18	44	38
heroiini									22	
muut				20						8
ihmettely	20		20		11		7			
ihaileva	20	20	20	40	0	8	0	9	0	0
nautinto		20						9		
lääke	100	100	20	60	11	33	36	9	0	23
varoittava	20	40	80	80	66	67	64	18	44	31
pahennus						8	7			
hengenlähtö			40	20	33	17	36	18	11	23
itsemurha						17	7	9		
lainsäädäntö							7	27	33	15
salakuljetus								9		8
rikos									22	46
muut maat		20	60	60	11	33	64	18		31

Taulukko kunkin kielenkäytön ilmaantuvuus. Luvut kertovat prosenttiosuuden kaikista tarkasteluun ottamistani lehdistä kultakin vuosikymmen periodilta.

	1770- 1809	%	1810- 1830	%	1840- 1850	%	1860- 1870	%	1880	%	1890	%	1900	%	1910	%	1920	%	1930	%
laudanum	1	20	1	20																
oopium	5	100	4	100	5	100	5	100	4	44	12	100	8	57	7	64	4	44	2	15
morfiini							3	60	3	33	8	67	7	50	2	18	4	44	7	54
hashis							1	20	1	11	2	17	2	14	1	9	2	22	1	8
kokaiini							1	20	1	11	2	17			2	18	4	44	5	38
heroiini																	2	22		
muut							1	20											1	8
ihmettely	1	20			1	20			1	11			1	7						
ihaileva	1	20	1	20	1	20	2	40			1	8			1	9				
nautinto			1	20											1	9				
lääke	5	100	5	100	1	20	3	60	1	11	4	33	5	36	1	9			3	23
varoittava	1	20	2	40	4	80	4	80	6	66	8	67	9	64	2	18	4	44	4	31
pahennus											1	8	1	7						
hengenlähtö					2	40	1	20	3	33	2	17	5	36	2	18	1	11	3	23
itsemurha											2	17	1	7	1	9				
lainsäädäntö													1	7	3	27	3	33	2	15
salakuljetus														1	9				1	8
rikos													1				2	22	6	46
muut maat			1	20	3	60	3	60	1	11	4	33	9	64	2	18			4	31
Lehdet yh	5		5		5		5		9		12		14		11		9		13	
mustat on havaintojen lukumäärä																				
punainen on havaintojen prosentuaalinen osuus koko aikajakson havainnoista																				

Liite 3. Kuninkaallisen Majesteetin Armollinen Privilegio 30.10.1688.

— 5 —

Kongl. Maj:ts Nådigsta Privilegier för Collegium Medicum. 1688.
Stockholm den 30 Octobris 1688. Oct. 30.

Vi CARL &c. Göre vitterligt, att, såsom Oss Våre trogne Tjenare och Undersätare samtliga Doctores Medicinæ, så af Våre Lif-Medicis, som elliest andre, hvilka här vid Vår ResidentzStad Stockholm tillitas och hafva deras praxin, uti underdånighet hafva låtit förete de Privilegier och Resolutioner, som uti varande Vår minorennitet utaf Vår Kongl. Regering år 1663 den 16 Maji dem äro vordne gifne och förunte, och sedermera anno 1680 den 4 Augusti af Oss Nådigst confirmerade, desslikest än yttermera med en särdeles Resolution anno 1684 den 17 September tillökte; Underdånigst där jemte anhållandes det Oss Nådigst täcktes de samma icke allenast confirmera, utan ock till en del förbättra, efter som de sådan Vår nådige villie och Förordning äro sinnade att bifoga den ApothekareTaxan, som af dem förfärdigad är, och de i värdet hafva af Trycket att utgå låta; Altså och emedan Vi i nåder så mycket mera benägne äro till samma deras underdåniga ansökande att samtycka, som Vi finne sådant till åtskillige missbruks och oredors hämmande aldeles nödigt; ty hafve Vi ock i Nåder låtit Oss behaga, till att, förmedelst detta Vårt öppna Brefs kraft, icke allenast confirmera och stadfästa de förre ofvan bemälte Doctorerne nådigst förunte Privilegier och Resolutioner, utan ock moderera och förbättra de samma på sätt och vis, som de här efterföljande Puncter ord ifrån ord innehålla och förmåla.

1. Såsom Vi i nåder aldeles förnögte äre med den omvårdnad och det bekymmer, som Våre trogne Undersätare Doctores Medicinæ här i Vår ResidentzStad Stockholm hafva sig påtagit till att sökia afhjelpa och betaga de oordningar och missbruk, som i käre Fäderneslandet och särdeles i denne Staden in Arte Medica och dess praxi kunna understundom vara föröfvade; Altså, till att både understödia och hielpa dem uti ett så godt och berömmeligt förhafvande, som också mycket bättre afskaffa slik oordning samt förekomma den skada och olägenhet, som med mångens fördärf till Hälsan, och till äfventyrs lifvet med, af oförsigtighet elliest lätteligen kan förorsakas, hafve Vi nådigst bevilliat samt härmed än ytterligare förordnat, att ett Collegium Regium Medicorum, utan förfång af det Facultatibus Medicis vid Universiteterna tillstår, må varda uprättat, bestående af probatis och promotis Medicis, äfven som

1688. på andra orter brukeligt är; väl förståendes, att de personer, hvilka
Oct. 30. redan bekläda Profession vid Academierne, icke uteslutas.

2. Och på det att detta Collegium må så mycket riktigare sitt Ämbete förrätta, tillstås, att, jemte Archiatrum eller Decanum, en Syndicus af bemälte Doctoribus Collegii årligen blifver tillsatt, af de samma, som i Stockholms stad vistas, den på hela Collegii vägnar, noga upseende hafver in Empiricos, Agyrtas, Circumforaneos, Ariolatoes, hvilka skole ifrån land och rike afhållas, och ingen af dem, under hvariehanda prætext, tillåtas att öfva den ringaste praxin, eller smörja på folket sine förfalskade bedrägelige och högst skadelige medicamenter, vid straff och confiscation af alle deras varor tillgiörandes.

3. Så må ingen Doctor Medicus, hvarken infödd Svänsk eller af annan fremmande Nation, Provincie, District eller Landskap, antingen elliest eller under titul eller tjenst hos någon Furste eller Herre, ehon han ock vara kan, här efter practicera uti Medicina i bemälte Vår Residentzstad, förr än han först sig och sitt Doctorats Bref hos ofvan bemälte Collegium framter och med goda Documenter beviser så väl sine studiers visshet vid bekante Academier och Universiteter, såsom ock producerar ett sådant Testimonium, det han till det ringaste i Sex års tid, antingen här i Riket eller annorstädes, sin praxin Medicam tillförene idkat och drivit hafver; Skolandes han dock derhos vara undergifven Collegii Medicorum examini publico practico, och om han vid utståndet examen finnes capabel, må han uti Collegio antagas, då han (äfven som ock de förre Collegii Ledamöter detsamma göra måste) skall vara förpliktad, att icke allenast afläggia sin Trohets och Embets Ed efter det Formularet, som Collegio Medico föreskrifvit är, utan ock till det Reglement, som med Vårt Nådige godtfinnande Collegium Medicum sins emellan lofligen anstält hafver, bör sig förbinda, om han elliest de vilkor, som Collegii Ledamöter tillkomma, tänker att åtnjuta.

4. Det bör ock ingalunda någon Medicus af fremmande Nation, utan den Vi icke sjelfve hit införskrifvandes varde, tillåtas här i Staden eller i Vårt Rike att lägga handen vid de siuka, på det Våre infödde, som redo till ett stort antal hafva lagt sig på Studium Medicinæ, och dels vistas utom Riket, dels ock här hemma vid Våre Universiteter sökia till att göra där uti god förkofring, måge uppväckias med så mycken större ifver och flit att tractera desse Studier, och så medelst i längden

obehindrade komma till att niuta fructen däraf, skattandes Vi de frem- 1688.
mandes praxin och curer nu så mycket mindre nödig, som, förutan Oct. 30.
Våre Professoribus Medicinæ vid Academierna, och i åtskillige Städer
bestälte Medicis, här i Staden är ett nogsaant stort antal, som Collegium
Medicum består utaf, och hafve Vårt nådige tillstånd att practicera
Medicinam, de där väl kunna bestrida alt, hvad här är till att giöra.
Skulle någre flere komma hit okallade och vilja inträngia sig och Col-
legii Medici Ledamöter uti deras låflige näring præjudicera, så måste
Collegium straxt låta säja dem, hvad Vår nådige villie och Förordning
är i detta målet. Och där någon skulle sig där emot sättia, hafver det
att sökia Vår Råds och Öfver-Ståthållares handräckning, som icke lærer
vägra sig, vid sådan pæn och straff, som uti §. 19 förmålt står, att
skaffa dem af vägen.

5. Vi vele ock, att Collegium Medicum skall draga försorg där om,
att de andre Städerna i Vårt Rike blifva med Capable infödde Svenske
promotis Medicis försedde; Till hvilken ända, ock Magistraten i de stora
Städerna skola, när de vilja antaga någon Medicum, sådant af Collegio
Medico och icke ifrån fremmande orter begära; och, där någon på an-
nat sätt skulle inkomma eller antagen blifva, den samma villiom Vi
hvarken lida eller vid beställningen confirmera och handhafva, hvilket
Collegium kan de städer, som nödigt pröfvas, kundgiöra, och dess re-
debogenhet uti sådan deras angelägenhet dem anbjuda.

6. De samme, som sökia att blifva Provincial eller andre Städens
Medici, skola i lika måtto vara underkastade examini publico practico,
förr än de någon beställning till någon Stad eller Ort i Vårt Rike å-
niuta kunna, och det till den ända, att Våre Undersätare icke minder
annorstädes, än här i Stockholms Stad, måge vara trygge och säkre om
slike personer. Och, på det så mycket större enighet och förtrolighet
må dem emellan vara, så skole alle Medici uti Up-Städerna och Pro-
vincierne lyda till Collegium Medicum och vara dess membra, desslikes
ärligen, eller vid förefallande lägenhet, med Syndico Collegii communi-
cera hvad som rart och tänckvärdigt in re medica eller naturali månde
förefalla, hvilket Syndicus bör föra ad Acta tillika med andre slike ob-
servationer.

7. Desse skola, när sjukdomar och svåra casus infalla, och där vid
nödige consultationer betarivas, eller ock, när de särskildt blifva kallade,

1688. utan drögsål sig infinna och tillsamman träda, förtroligen med hvar-
 Oct. 30. andra communicera och öfverlägga, efter som den sjukas tillstånd, åstun-
 dan och begäran fordrar. Där emot hvar och en sig skäligen igen med
 en billig betalning bör infinna efter Vår allernådigste Förordning.

8. Sammaledes bör ock Syndicus, på Collegii vägnar, hafva inse-
 ende på Apothekarena, och deras Officinas, Chirurgo, Aculister, Bruch-
 och Stensnidare, Badare, Kryddekrämare och Materialister eller flere sli-
 ke, som utan åtskillnad af något rätt betänckiaende eller vetenskap, in-
 gifva dem siukom invärtes Medicin, jemväl ock de, som lägga handen
 vid utvärtes krankheter, hvilka hafva svåra och farliga accidentier med
 sig, förorsakade af någon siuklig invärtes kroppsens indisposition, både
 för den fara och skadeliga consequence, som deras curer pläga föror-
 saka, som ock för det ingrep, som Medicis uti deras profession så me-
 delst sker; Villiandes Vi här igenom, att alt det, som länder till en
 god ordnings bibehållande, blifver iakttagit, och icke den ena faller i
 den andres beställningar, utan hvar och en sköter sin handtering, som
 sig bör och han lärdt hafver, såsom yttermera här efter skall specifi-
 ceras och om förmålas.

9. Och, såsom Vi hafve längst för detta gifvit Collegio Medico
 Vår nådige förtröstning och tillsägelse, att det samma skulle blifva in-
 rymt ett Anatomie-hus, på det icke allenast de uti Medicina Studerande,
 utan också Chirurgi, måtte kunna hafva lägenhet till så mycken
 bättre öfning, vetenskap och erfarenhet uti det Studii genere sig att exer-
 cera; altså villiom Vi, att århigen Section varder hållen så på Mans-
 som Qvius-personer, till hvilkas värkställande Vår Öfver-Ståthållare tien-
 liga subjecta, när så lägenheten där till gifves, må anordna och låta af-
 följa, och skall Directionen af Anatomien och Anatomiehuset med alle
 dess appertinentier dependera af Collegio Medico, då ock det vid Sec-
 tionerne, såsom annorstädes är brukeligt, skall af de personer, som Ana-
 tomien villia bevista, hafva en billig Recognition att emottaga och till
 Collegii nödtorfter använda.

10. Skulle det ock hända, att Gud Allsmäktig Fäderneslandet
 och bemalte Staden Stockholm någon förgiftig pestilentialisk siukdom
 ville öfverhängia låta, så, på det att Landsens och enkaunerligen be-
 rörde Stads Invånare må, under ett sådant tillstånd, icke varda af Me-
 dicis destituerade, ty skall detta Collegium tvänne af de yngsta Docto-

ribus Medicis förordna, som vid så sinkelige tider ej draga sig undan, 1681
 utan, efter deras nöd och begäran, som dem behöfva, dem tillbanda Oct. 1
 gå, och alla giörliga medel använda, att smittosamma och farliga sjuk-
 domar måge afstyrde blifva. Hvar till tå hörer, att bemalte Collegium
 Medicum, vid sådane sinkelige tider, skall vara betänckt att anordna och
 upsätta en viss Pest-cur, som skall göras public igenom trycket, på det
 hvar och en sig af samma må kunna betiena.

11. Det skulle ock tiena till Medicinæ studii practici märkeliga be-
 fordran, om de Medicamenter, som nu med omkostnad och risico ifrån
 fremmande Land inbringas, och elliest här i Landet växa och till fångs
 äro, måtte här anskaffas och elaboreras; Och så framt af Våre Inqvi-
 linis kunde finnas några Succedana, i stället för andra Simplicier ifrån
 vidt belägne orter hit förskrifne, skulle derigenom omkåstnaden besparas
 och Landsens egna varor cultiveras. Hvarföre drage Vi till Collegium
 Medicum den Nådige tillförsikt, att det varder sig sådant låtandes vara
 anbefallat, och, med Öfver-Ståthållarens medvärkan och hjelp tillser,
 huruledes Botanicum studium här hemma i Landet tillfyllest excoleras
 kan, och de personer därtill befordras, som till sådant fallne äro, och
 Medicinæ practicæ, med örters tillskaffande, kunde handen räckia.

12. Såsom ock ett skadeligit missbruk hos Patienterne irritat är, i
 det de Medicis deras välförtienta lön för deras stora möda och besvär
 fränhålla, hvilka dock natt och dag med stor omsorg måste vara va-
 kande om deras anförtroddes hälsa; Så hafvom Vi, sådant oreda att
 förekomma, efter som annorstädes desslikes brukeligt är, och sig sådant
 här hos Oss äfven väl värkställa låter, ett vist, skialligt och drägeligit
 förordnat, på det hvar och en må vetta, hvad han en Doctori Medico,
 för hvar gång han honom besöker eller något förordnar, gifva bör, på
 det att icke någon, som till praxin Medicam sig plägar låta bruka, må
 sitt arbete efter eget behag stegra, och hvar och en, som Medicorum
 consultation, undervisning och hjelp behöfver, ej heller må draga sky
 och afskräckias för dess stora omkostnad, utan så mycket dristigare och
 oftare Medicis och deras Collegio ålita; Jämväl Doctores Medici sielfve
 så mycket vissare om deras vedergällning och inkomst vara; Dock skall
 hvars och ens liberalitet emot Medicum, antingen i anseende till hans
 oförtrutna omsorg och flit eller ock till en särdeles god villia, här ige-
 nom ej hämmas eller hindras.

1688. 1. Vore altså någon Patient, hvilken med sin Familia, som oftast
 Oct. 30. vore underkastad siukelige tillfällen, och derföre för sig funne drägelig-
 gare vara att hålla sig vid en viss Medico, med hvilken han accor-
 dera ville att årligen betala honom i ett för alt, stånde sådant fritt, för
 ett skäligen pris, som de sielfve där om kunna sig sänna och öfverens
 komma.

2. Uti mycket långvarige sjukdomar, vari lofgifvit en patient att
 gifva Medico en viss recompense i begynnelsen af sjukdomen (utan att
 binda sig vid hvar Visites betalande) det bästa, som de sielfve med
 hvar annan kunna aftal göra.

3. Blifver en Medicus kallad till Patienten, bör honom hafva för
 första gången en Riksdaler, för hvar Visite sedan, så länge sjukdomen
 varar och nödigt finnes, en Carolin. För skrifvande af ett recept hem-
 ma i deras hus bör dem hafva en half Carolin.

4. Blifver en Medicus kallad på Landet, betalas honom först för
 hvar mil 1 Riksdaler. — Sedan bör han hafva fri resa och underhåld,
 eller ock därföre så mycket omkåstnaden sig bestiga kan. Och så, för
 hvar dag han hos Patienten blifver, efter som han därigenom sina Pa-
 tienter i Staden nödgas att försomma, två Riksdaler.

5. Och, såsom den mödan en Medicus hafver om nattetid att blifva
 kallader till en siuk, oförlikelig är emot densamma, som ordinarie elliest
 dagen öfver skier, skall, så han blifver uthämtader, sedan tijo slår om
 natten och innan fem slår om morgonen bitida, bestås honom för en
 sådan Visite dubbelt, nemligen två Caroliner.

6. Då erfordras, att en Medicus skall vara hos en Patient continu-
 erligen någre timmar natt eller dag öfver, bör sådant särdeles ihug-
 kommas.

7. Då en Medicus blifver kallader in Consilium eller Consultation
 jemte andre Medicis, skall betalas hvar och en af dem, för första
 consultationen, två Riksdaler, och sedan, för de andre gångorne, en
 Riksdaler.

8. Om erfordras utaf någon siuk ett Consilium Medicum, eller ut-
 förlig skriftelig berättelse af en Diets förordning och præscriberande af
 Medicamenter uti deras sjukdom, skall för sådan möda godtgöras två
 Riksdaler.

9. Uti farlige och contagiouse sjukdomar, som pestentialiske feber,
 fleck-feber, Fransoser, och desslikes flere, bör en Patient erkänna Me-

dici besvär med särdeles vedergällning, i ty en Medicus ofta med lifs- 1688.
våda sådane då betiäna måste.

Oct. 30.

10. Om begäres efter Patientens död af dess släkt och förvanter, öfver någon dödader kropp någon besiktning och apertio cadaveris, bör Medico, som där till kallas och sig där vid infinner, fyra Riksdaler gifvas. Men om skulle erfordras någon vidare conservation och balsamering af den döde kroppen, bör sådant särdeles erkiännas. Och skall aldrig någon slik öppning skie, utan att icke någon af Collegii membris är där hos tillstädes, som bäst kan veta och eftertrausaka, hvad som uti sådane fall är att iakttaga.

Dessutan lærer hvar en Christelig Medicus mot de arme sig således veta att förhålla, att de dem barmhertighets gerningar ej lära försaka, utan högstnodträngdom gå med råd tillhanda, så mycket hos dem står.

13. Och, på det både Medicamenterne uti alla Apothek måge väl och redeligen, som sig bör, till Landsens och Stadsens bästa, tillredde varda, som ock därutinnan en likhet af kraft och dygd finnas måtte, så att Medici i deras Curer så mycket säkrare, jämväl ock Pienterne så mycket lyckeligare vara kunna; Altså hafver, uppå Vårt nådiga godtfinnande, Vårt Collegium Medicum sammansatt en Pharmacopœiam, hvilken nu mera af trycket utgången är, och skall tiena alle Apothekare i Vårt Rike till norm och rättesnöre, så att de ingalunda, efter egen godtyckio, de där uti fattade reglor öfverträda eller ur akt låta, utan den samme tillbörligen efterfölia; efter som ock, i fall någre nyare och andre tienligare handgrep och Medicamenter skulle påfinnas, emedan det Chymiske Studium dageligen dags af nyare experimenter blifver illustrerat, då ock på den händelsen lærer Vårt Collegium Medicum veta sådant, vid tillfälle, där att bifoga och förbättra.

14. Så skall också Collegium vara förpliktat årligen att visitera alla Apotheken uti Staden vid beqvämlig tid, som af dem sielf skall vällias, bifogandes sig någre hederlige och förståndige Män efter deras egit tycke, hvilke tillsammans granneligen skole skiärskåda och noga inseende hafva, att Apothekerne äro försedde med upriktige, färske, så mycket möjligt är, och oförfalskade varur; I vidrigit fall skole de, som intet efter alt tillbehör conditionerade äro, casseras och straxt bortkastas; uti de andre Städerna skall Medicus Ordinarius hvar å sin ort förrätta sådan visitation, och stånde honom fritt att taga någre hederlige Män den

1688. samma att bivista, och skall vid Visitationerne den nu nyss sammansatte
 Oct. 30. Pharmacopœia och Taxa vara ett rättesnöre, hvar efter Medici och Apothekare sig rätta skole, så att alle deruti specificerade Simplicia och composita af Apothekarene skole anskaffas och af Medicis examineras.

15. Förutan den GeneralVisitationen, som årligen plägar ske, tillägnas också Medicis, att någon af dem må vara tillstäds, när som särdeles store och kostbare compositioner, såsom Theriaca, Mithridatium, Conf. Alchem. de Hyacintho, Bals. Vitæ, Species och Pulveres pretiosi, eller sådant annat mera, blifver dispenserat, på det Apothekaren där igenom må vinna så mycket större beröm för dess flit, tillförsikt och förtroende till sig af andre, jämväl både Medici så mycket tryggare och lyckeligare i deras Curer vara kunna, och Patienten desto säkrare blifva således af en och annan handterader. Fördenskull skall ock hvar och en Apothekare, när som sådane kåstbare Compositioner förefalla att förfärdigas, anmoda Præsidentem Collegii, att han tvenne af Membris Collegii deputerade ville, som sådan special visitation förrätta, för hvilke tå måste framtes alle requisita ingredientia Compositi, de samma att examinera, som sig bör; I hvilkas närvaru då också mixtura ske måste, och, enär således det Compositum præparerat är, skole närvarande Medici dag och datum, när sådant gjordt är, uti en därtill förordnat bok inskrifva, i lika måtto också på sielfva bössan med egen hand notera dag och datum, när samma Medicament af dem examinerat är: Sko- landes Våre Medici sig ej där öfver besvära, att de till sådan syssla kallade blifva, utan böre de, ratione officii, sådan visitation med bivista, och noga där hän see, att hvars och ens Compositi Medicamenti præparation sker i rättan tid om året, då nemligen alle ingredientier, som där till erfordras, äre som kraftigast och bäst.

16. Ingen må uti Vårt Rike hålla något Apothek, som icke först sig angifvit hafver hos Vårt Collegium Medicum af det att examineras. Sådan examen bör ske uti Collegio Medico af de samme Apothekare, som där till af Collegio blifva kallade, hvarest tå honom, som examen undergår, sådane frågor skola föreställas, som angå præparationem Medicamentorum Galenicam & Spagyricam och Mixturam Remediorum, bestående uti de processer, som af en Apothekare erfordras att veta och uti dagelige praxi förefalla kunna. Sedan skall han, på Collegii godt- pröfvande, först åtniuta Vår Allernådigste vocation och beställning, hvar-

efter han sin ed (efter det Formularet, som till den ändan Collegio Me- 1688
dico meddelt finnes) uti Vårt Collegio Medico afläggia skall, att han Oct. 30
det, som honom åligger, stricte i alla stycker efterkomma och sig så au-
ställa vill, som en samvetsgrann och förständig Apothekare ägnar och
bör. Hvilket i lika måtto förstås om de nu varande Apothekare, som
ingen ed aflagt hafva, att de samma deras ed afläggia, och sig tillbinda
i alla stycker granneligen att vela efterkomma den nyss uprättade Phar-
macopoeiam och Taxam, och, utan arghet, de där uti fattade Compo-
sitioner præparera, så att de icke förorsaka öfver sig något klagemål om
försummelse och oacksamhet, ej heller äro vidrige emot Våre alfvar-
samme Påbud och för dem gjorde Förordningar, och där igenom göra
sig ovärdige den Nåden, som dem särdeles förundt är.

17. Så är ock af nöden, att Apotheken blifva underhåldne med
dugelige, flitige och förständige Gesäller, en heller flere, efter hvars och
etts Apotheks nödvändighet och påfordran; Och skole desse Gesäller,
för än de blifva antagne till någon condition, framvisa deras testimonia
uti Vårt Collegio Medico, och så med hand och mund edeligen tillsäja
sig villia fullkommeligen efterlefva Våre Ordningar, ock i alle stycker
ärligen och redeligen præparera och tillreda de recepter, som af Medicis
dem föreskrifvas, och sedan, efter Pharmacopoeiæ och Taxæ innehåld,
componera och försälja alla Medicamenter, villiandes hvarken substituera
det ena för det andra, ej heller utelämna, tillsättia eller tilöka det rin-
gaste, desslikes ej heller något med taxerande orätt göra; Hvar uppå
Collegium Medicum deras namn, härkomst och condition upteckna skall,
och, när de sig här ifrån begifva villia, då måste de sig i rätan tid
angifva, och sedan ärligen taga deras afsked utur deras ombetrodde tjenst,
hvilket alt, utan Gesällens den ringaste gravation, ske skall.

18. I lika måtto skole också de Disciplar eller Läre-Gåssar, som
antagas, vara vid en lagom ålder, uti Latinen så vida förfarne, som för
dem nödigt vara kan. Desse skole af Apothekarne troligen uti deras
konst undervisas, och ingalunda tillåtas att komma till recepterande, förr
än de en god tid bort åt något lärt hafva. I synnerhet, skall dem ej
anförtros att blanda till sammans några purgantia, opiata, mercurialia,
och antimoniala Medicamenta, med mindre någon af Gesällerne är där
hos, som dem noga ser på händerne.

1688. 19. Ingen Apothekare måste låta bruka sig till practiserande, det
 Oct. 30. vare sig utom eller inom hus; mycket mindre Gesällen, så att han inga
 patienter sig påtager att besökia, ej heller dem till sig i huset väner,
 darsammastädes att rådfråga sig, fast mindre, genom sine utskickade,
 dew betiena låter; Och, såsom ingen ringa akksamhet erfordras vid pur-
 gantiers, opiaters och desslikes Medicamenters ingifvande, altså bör in-
 gen Apothekare fritt stå någon sådant att förordna, utan hvar ock en
 inom sine skrauker sig hålla: Skolandes sig endast och allena förnöja
 med Medicamenternes præparerande och sälliande, visandes sådane Pa-
 tienter, som deras hjelp tillita och fordra, till Medicos, af hvilka de till-
 börligen kunne betiente varda. Och bör, till följe där af, Syndicus Col-
 legii uppå detta ibland annat hafva noga inseende, så att han med Herr
 ÖfverStåthållarens och Vårt Collegii Medici autoritet Apothekarne och
 sådane tillhåller, att de sig uti slike curer ej bruka låta; I vidrigt fall
 böte den, som därmed beträdes, första gången 50 Daler Sölfmt. half-
 parten till Collegii Medici Fiscum och det öfrige till de fattiga: beslås
 någon andra gången dermed, vare fallen till dubbelt, och där jämte
 blifve exemplariter afsträffat.

20. Så är ock nödigt befannit att upsätta en skälig och lidlig
 Taxa eller Pris af alle Simplicibus så väl som Compositis Medicamentis
 och andre materialier, på det hvar och ett efter dess värde måtte blifva
 försåldt, och iutet med något obilligt pris öfverstegrat; hvilken Taxa
 ock jämte denne ordningen nu publiceras: Varandes Vårt Nådige på-
 bud, att Våre Apothekare och deras underhafvande den samma uti alla
 stycker tillfyllest efterkomma, och där med, såsom en billig nytta och
 vinst, låta sig benöja, och i ingen måtto ifrån henne skruda, utan Vår
 nådige ytterligare Förordning; Men så framt någre Materialier skulle
 stiga eller falla uti priset (som ske plägar) och sådane saker med signo
 * noterade äro, tå skall Vårt Collegium Medicum det samma veta att
 moderera, och på sådane sig begifvande fall Taxan således lämpa och
 länkia, som skäligheten euligast pröfvas.

21. Apothekarne skola altid i förmåga af deras aflagde ed, hafva
 till salu uti deras officiner upricktiga, goda och oförfalskade varur, efter
 ofvanbemälte Pharmacopoeiæ Holmiensis innehåld; Till hvilken ända de
 ingen möda spara måste att anskaffa årligen färska och här i Landet
 växande rötter, krydder, blomster och frön, och det hvar och ett i

rättan tid, och så det är af största dygd och kraft; afsöndrandes kryd- 1688.
 derne ifrån deras stielkar, och desse ifrån all sin orenlighet, och således Oct. 30.
 tårkandes hvart och ett på ett beqvämt rum uti skuggan, på det de
 deras kraft och grönska ej måtte förlora; hvilket alt sedan förvares uti
 där till förordnade lådor ifrån damb och annan orenlighet, kunnades
 vid årets förlopp de gamle krydderne till annat bruk användas. I lika
 måtto böra de ifrån fremmande orter inga förlagne eller illa conditio-
 nerade varur komma låta, utan tillse, att de så färske, som någonsin
 möjligt är, vara måtte, på det både en Medicus i alt fall sig på de
 samma kan förlåta, som ock en Patient uti sin sjukdom af deras goda
 värkande sig hafva att hugna, och ej af odugeligt tyg i större veder-
 möda råka. För hvilken orsak Apothekarne sielfve, så ofta fremmande
 varor ankomma, dem noga exäminera skola om de upricketiga äro eller
 ej, på det således, med deras vett och villia, intet något förfalskat må
 med underlöpa, som elliest af oacksamhet lätteligen hända kan. När nu
 i så måtto förrådet finnes dugeligt och materialierne gode, då kunne
 sedermera däraf alla artificialia aldrabäst blifva förfärdigade, så väl sim-
 plicia som composita, således att årligen så mycket af dem göres, som
 tyckes erfordras till dess årliga consumption, särdeles af sådane saker,
 som föga öfver ett års förlopp conserveras kunna, såsom Aqvæ destil-
 lata omnes, Spiritus, Syrupi, Conservæ, Species aromaticæ, Unguenta
 och hvad mera; de andra saker, som Pilulæ, Trochisci, Extracta, Ele-
 ctuaria, omskiönt de sig någon längre tid bärtåt hålla kunde, böra lik-
 väl intet heller mera i sänder där af præparera, än som vid pass året
 öfver kan förbrukas, särdeles Antimoniata och Mercurialia Medicamenta,
 och andra, som ex Mineralibus & Metallicis Corporibus Spagyrica in-
 dustria blifva tillredde, och skole efter Pharmacopoeiæ anordning ela-
 boreras.

22. I lika måtto bör intet tillstås att man ifrån fremmande orter
 förskrifver några composita, hvilka här hos Oss sielfvom præpareras
 kunna, såsom Theriaca, Mithridatium, och andra Compositioner, som
 hafva Pärlor, Bezoar och slike kostbare ingredientier uti sig; såsom ock
 inga spiritus minerales eller Medicamenta Chynica, ehvad namn de ock
 hafva kunne, och det för den orsak skull, att ehuruval de ofta för
 bättre köp kunna utan ifrån förskrifvas, man äudock bör vara tvifvel-
 aktig om de förnämste ingredientier icke äro utelemnade eller ock de
 Chymiske medicamenter annorledes än sig borde præparerade; hvaruppå

1688. likväl en Medicus sitt gode namn, och en Patient sin hälsa äfventyra
 Oct. 30. måste, utan man kan med större trygghet betiena sig af de samma Me-
 dicamenter, när de här hemma tillredde varda, i ty då alltid en Me-
 dicus, som reda förmält är, vid deras dispensation tillstådes vara skall,
 hvilken om deras upriktige tillsammanblandning ett fullkomligt vittnes-
 börd gifva kan.

23. Efter som Venena och andra farliga Medicamenter kunna stora
 olägenheter förorsaka, om de med behörig varsamhet icke brukas och
 handteras; ty skola Apothekare hafva dem sielfva särskildt i förvaring,
 där ingen annan tillkommer, ej heller Medicamenter bredevid står, och
 icke tillstädja att låta affölja åt obetänckte, obekante eller misstänkte
 personer, ynglingar, poikar eller pigor något sådant; hvarigenom stor
 fara för mången kan förorsakas; utan på det här efter med så mycken
 större försiktighet där med må umgås, skall ingen få köpa det ringaste
 Venenum, som icke hafver med sig en Zedell med dag och datum, af
 någon bekant, hederlig och trovärdig person, hvilken då af Apothekaren
 på det nogaste måste gömmas till försvar och bevis på den händelsen,
 att där efter något frågas eller elliest omträngia skulle; och skall vid
 dess öfverlevererande det samma förpitscheras. — Så bör också noga
 i akttagas, att vid sällhände af slike giftige ting, och deras tillredande,
 särdeles vågskålar, mortlar, såll, rifsten, spatlar och hvad flere instru-
 menter där till höra, blifva brukade; Och, såsom folket, då de intet
 slika saker få köpa på Apotheken, äro färdige att sökia sådant hos
 Kryddekrämarna, hvilka här tills sådane saker utan motsäjelse sålt haf-
 va; Altså skole icke allenast Apothekarne, utan ock Kryddekrämarna,
 och hvar och en, som sådane ting sällia lärer, vara bundna sig vid
 denne Förordning att hålla, vid straff af 50 Dal. Silfvermynt.

24. På inge Apothek, mycket mindre hos någon Kryddekrämare,
 skall tillstädias att försällia någre farlige Medicamenter, som Abortiva,
 Emmenagoga och Opiata, det vare sig åt hvem det vara må, för det
 farliga missbruk skull, som sådane ting pläga användas till. Men då,
 när en Medicus dem förskrifvandes och påfordrandes varder, det må
 vara opblandat uti ett Recept, eller ock så per se af honom begärt, då
 skall utan betänkiande sådant efterlåtas.

25. Såsom ej ringa makt påligger, att en Patient blifver utan för-
 summelse opvaktat; Altså bör intet något drögsmål på Apotheken vara,

särdeles då när sådant på Receptet noterat är, hvar igenom en sjuk kan 1688.
 blifva illa försummad, utan straxt vid Recepternes ditkomst skall hvar Oct. 30.
 och ett efter des beskaffenhet med all flit componeras och i rättan tid
 öfverlevereras, sättiandes på hvar och ett Medicament den Signaturen
 som Medicus sielf gifvit hafver, dag och datum och dens Medici namn,
 som det förordnat. Och måste en sådan färdighet hos dem spörjas
 alltid natt och dag, Söcku- Sön- eller Helge-Dag, emot hög och låg
 alltid lika.

26. Och såsom åtskillige sjukdomar förefalla, hvilka Patienterne villia
 hafva dölde, och likväl af Recepterne något fattas kan, hvarföre det
 varit hafver; Altså bör ingen uti Apotheken gifva någon kunskap der-
 om, mycket mindre visa åt någon en annars Medici Recept, dem det
 icke angår att der efterse. Ej heller skall där, fast om det af någon
 sjuk begärtes, å nyo präpareras något Recept, utan den samma Medici
 råd och villia, och det för Patientens säkerhet skull. Ingalunda bör
 heller en Apothekare eller dess underhafvande tadla och fälla siut om-
 dömme om ens Medici Recept, ej heller förändra det ringaste där uti till
 mått, vickt, eller elliest efter skett tyckie, i ty han omöjeligen der om
 dömma kan, efter som honom andra omständigheter obekante äro som
 villia erfordras, för än man något omdömme fälla kan. Men skulle nå-
 gon ting i Receptet förefalla, som ettdera otydeligit skrifvit vore, eller
 och Apothekaren elliest tvikade om, eller och intet förstode, eller och
 finnes utlemnadt, så vill vara nödigt, för än tillredningen af Receptet
 sker, att han då hos Medicum, som det skrifvit hafver, sig der om lå-
 ter underrätta.

27. Skulle ock hända sig, att något Simplex eller Compositum Me-
 dicamentum af dageligt bruk aldeles utgångit vore, så att intet mera
 där af öfrigit finnes, och det samma sedan uti ett Recept erfordrades,
 skall ingen Gesäll understå sig att taga i dess ställe något annat efter
 sitt goda behag, utan bör ettdera anskaffa det föreskrefne Medicamentet
 ifrå ett annat Apothek, eller och gifva det Medico tillkänna, hvilken då
 befallandes varder, hvad som i des ställe tagas skall, och måste tå straxt
 upteknas, hvad som finnes mangel uppå, att sådant tillika med alt an-
 nat må i rättan tid blifva förfärdigat.

1688. 28. Hvert och ett Apothek, när det af Medicis blifver visiterat, Oct. 30. skall vara villigt sådan visitation att undergå. Då frambäras skall alt hvad begäres af Visitoribus, så väl Simplicia som Composita, som finnas på deras Örtē-kamrar, Material-kamrar, sielfva Apotheks-källrar och flere rum, hvarest Materialier förvaras. De skola och gifva godt besked, då ett och annat examinerat blifver af Medicis, huruledes det gjordt är. Och der något befinnes vara förlegat och förderfvat gods, skole de sådant straxt utan vidare motsäjelse rata och bortkasta, i lika måtto om någon ting intet vore rätt componerad, bör dem låta infornera sig derom, och efter Medicorum utsagu sådant förbättra, om det sig giöra låter, eller aldeles cassera, och annat i dess ställe å nyo præparera.

29. Med mått och vigt, bör vara en sådan ordning, att alla Recepter skole afvägas och dispenserar med Medicinsk vigt, hvar utaf ett skålpund afdelas uti 24 lod eller 12 Unts, hvar Unts uti 8 quintin, ett quintin uti 3 scrupel, hvar scrupel uti 20 gran; och skall denne vigten för dess continuerlige bruks skull, vara gjord af Messing, eller slik hård metall, men, utóm recepteraende, derest begäres skålpundtals, till $\frac{1}{4}$ skålpund något till köps, skall brukas pondus civile eller Stads vigten, som gör 32 lod ett skålpund och så vidare.

30. Ingen Chirurgus eller Barberare må under tillbörligit och här åifvanföre uti § 19 förmälte straff här uti Vår Kongl. Rezidents, eller andre Städer, hvarest Medici äro tillstädes, låta bruka sig uti invärtes krankheter, och således förordna, sielfver præparera eller ingifva några Purgationer, Vomitoria, Sudorifera, Cordialia, Opiata, och särdeles Mercurialia och Antimoniala Medicamenta, hvilka fordra stor varsamhet vid deras brukande, och desslikes mera; utan endast och allena höra de låta bruka sig till alle Manual Operationer, hvilke directe höra under Chirurgen; dock skall dem fritt stånda att gifva in Wunddrycker i Medici frånvarn, tillbereda Gurgelvattn och halssaft, och hvad elliest utvärtes kan appliceras, som Cataplasmata, Fodus, Vesicatoria, etc. Likväl skola de vara ombetänkte, efter som uti svåra tillfällen intet någon Casus är, som icke af innerlig kropsens indisposition härrörer, och altså opem Medici requirerar, att de då låta jämte sig kalla någon af Membris Collegii, hvilken tillika med dem kunde hafva omsorg om all erforderande nödvändighet. Så villiom Vi och så att vid alle svåre Chirurgiske Operationer, ingen af Chirurgis sig understå skall att förrätta det

samma, om icke någon af Medicis är där hos, där sådant giörligt är; 1688.
 hvart det sig hos fattig eller rikan, och det för Patientens större säker- Oct. 30
 het, såsom och Medicinens vidare upkomst, och en god ordning skull.

31. Och på det all god ordning måtte handhafvas, bör man också hafva opsigt på Kryddekrämare, att de samme ej handtera sådane saker, som dem ej ägnar och hör; Och emedan Vi äfven fördenskuld Våre Apothekare förbudt, att intet införskrifva utan ifrån Medicamenta composita, ty bör också mycket mindre sådant någon Kryddekrämare tillstädias efter som slikt intet hörer till hans profession, och han sig på sådant intet förstår, kunnandes igenom confusioner i det fallet mar- gehanda skador härröra; Fördenskull vele Vi ock att ingen Kryddekräm- mare må hafva eller låta finna hos sig i des bod till salu, det ringesta, Compositum Medicamentum Chymicum eller Galenicum, såsom Theriac, Mithridat, Orvietan, etc. — Skulle han finnas öfverträda sådan Vår ord- ning, då böte en sådan förste gången 50 Dal. Silf. mt. och sedermera förfares efter äfvaubemälte 19 Puncts innehåld.

32. Sedan skole de ock så upsikt hafva, att de, som sig villia för Jordegummor och Barnmoderskor bruka låta, äro förståndiga och vid sådant värk vana, att icke några sig där före utgifva, som liuga och folk bedraga och med obillige pretensioner sig dyrckia låta, utan att Gudfruktiga, erbara och försigüga qvinnor där till brukas, och de andra billigt ifrånstängias och hållas, på sådant sätt, att ingen sig för Barn- moderska skall töras utgifva, mycket mindre sådant embete idka, som icke af Stads Physico är examinerad vorden, om hon ock bestå kan i sådana stycken som henne tillkommer att veta, och sedan sin ed afläg- gier, att efterkomma fölliande stycken, nemligen: 1. Att hon utläfvar sin trogne, flitige och oförtrutne tjenst och bistånd hos hvar och en fattig eller rik, hög eller låg, natt eller dag. 2. Hvad hon ej vet och till heunes Barnmoderske-embete tillhörer, sig förpliktar att sökia och lära hos Stads Physicum, eller andra Barnmoderskor, som det bättre förstå äu som hon. 3. Bör hon utläfva, aldrig villia befrämja något missfödsell hos någon, det vari sig med medicamenter, råd eller egen handräckning, directe eller indirecte. 4. Då hon ej kan med all sin vettenskap hielpa den i barnsnöden stälta qvinnan, hon då tillbåller och förmanar vederbörande i tid att låta kalla Doctare, och jämte flera Barn- moderskor till hielp, med dem sachteligen och förnufteligen öfverlägger,

1688. och hvad då rådeligit finnes och slutes, efter yttersta förmågo till det
 Oct. 30. nödstältes bästa värkställen. 5. När någon Barnmoderska af någon Rät-
 ordnad blifver att examinera och bese det hennes embete tillhör, hor
 då troget råd gifver, och sanfärdeligen berättar sakens rätte samman-
 hang, intet för vänskaps, skyldskaps, ovänskaps eller annan interestes
 och nyttas skuld något, som bör vetas, förtiger eller utsäger det e-
 sant är, och det hon ej förstår att gifva sitt omdöme om. 6. Skall
 hon låta Stadsens Physicum hvar månad veta hvad förelupit är i hen-
 nes embete, och det på de dagar, som Doctoren med dem öfverens-
 kommer, då hon och får inhämta undervisning uti det, som hon ej ve-
 finna sig uti. 7. Enär hon blifver kallader till någon hafvande qvinna
 som med oäkta barn går, hon då den födande med allvarsamhet till-
 håller att nämna rätta BarnFadren, des namn hon hos vederbörande vid
 anfordran utsäja måste. 8. Skall hon aldrig utan någons Medici för-
 ordning ingifva drivvande Medicamenter dem i barnasängiar stadda qvin-
 norna, ej heller i sielfva barnsängen, eller där utom låta bruka sig uti
 någre krankheter derest att ingifva medicamenter. 9. Skole dessa ed-
 svorna qvinnor vara förpliktada att lära andra, låtandes deras namn up-
 skriva hos StadsPhysicum, och skall den, som lära vill, 4 år uti läran
 tillbringa, och sedan utskrifvas, i medlertid skall hon hvar månad, eller
 hvart fierdedels år hos Stadsens Physicum berätta, hvad hon lärt hafver,
 och sökia hos honom underrättelse uti de saker hon icke förstår, eller
 vet lägga handen vid. 10. Så är det och högst tjänligt för svåra tillstö-
 tandé tillfällen skull, att desse Barnmoderskor, när som hålles några
 anatomier öfver qvinfolk, sig då angifva måge hos den samme, som
 sectionen förrättar, på det de måtte blifva privatim underviste uti sådana
 stycken, som till deras vettskap nödvändeligen erfordras.

Desse äro således de Privilegier, som Vi Collegio Medico nådigst
 hafve velat förnunna och efterlåta; befallandes fördenskull här med nåd-
 och alfvarligen icke allenast Vår ÖfverStåthållare i Stockholm, så väl
 som alle GeneralGouverneur, Gouverneurer och Landshöfdingar, Borg-
 mestare och Råd i Städerna Collegium Medicum dervid handhafva och
 beskydda, så att dem häremot icke något i ringeste måtto sker eller
 tillfogas; utan ock alle andre, så bepälte Collegii Medici Ledamöter,
 som flere, hvilke desse Privilegier på ett eller annat sätt angå eller röra
 kunna, att ställa sig de samme till hörsam och skyldig efterrättelse, så

kiärt hvar och en är att undfly det straff som vederbör. Till ytter- 17:
mera visso &c.

Transumt af Sveriges Rikes Lag, gillad och antagen på Riks-
dagen åhr 1734.

Bygninga Balk.

22 CAP.

4 §. Tager någor lön före, at läka eller åderlåta få, och får thet död eller skada genom hans vållande; gälde få åter, och behålle thet. Gitter han fulltyga, at han ej varit ther til vållande; vare saklös.

5 §. Äger någor få, som smittosam sjuko hafver; hålle thet särskilt, at annars få theraf ej smittas må. — — — Ur by, ther boskaps sot är, må ingen sälja eller kiöpa få. — — — Oxe, häst, hund, eller hvad få thet helst är, som af farsot dör, eller måste dräpas, — — skal genast med hud och allo gräfvast två alnar djupt ned i jord, afsides ifrån by, vägar och siöar, och vare legobion skyldigt thet at giöra; grannar hielpe ock thertil, om så tarivas. Drager sig legobion undan; miste halft åhrs lön. Dör få af annan siuko, eller eljest dödas; tå må hud afdragas, och giöre thet legobion vid bot, som sagdt är. Hvar som förviter någon sådant, eller at han få hulpit, åderlåtit, botadt, eller snöpt; böte tingu daler, eller plichte med kroppen.

Handels Balk.

17 CAP.

4 §. Är gäldbunden man död, och hafver någor förstreckt penningar, eller vahrer, til hans begrafning; thet skal först gäldas, sedan thet gods afskildt är, som förr är sagdt. Thernäst then kostnad, som å egendomens upptekning skiälige gjord är, så ock the fattigas del, fyra öre af hvarje hundrade daler, efter egendomens värde; sedan läkarelön, läkedom och föda under then dödas sidsta siukdom, theras arfvode, som honom theri skiött hafva, så ock betienters och tienstehions lön för sidsta åhret.

Liite 4. Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus Myrkkykaupasta sekä siitä, mitä muuta myrkyllisistä aineista ja tawaroista on noudatettava, 14.2.1888.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus Myrkkykaupasta sekä siitä, mitä muuta myrkyllisistä aineista ja tawaroista on noudatettava. Annettu Helsingissä 14 p:nä Helmikuuta 1888.

Me ALEKSANDER kolmas, Jumalan Armosta, koko Wenäjänmään Keisari ja itsewaltias, Puolanmaan Tsaari, Suomen Suuriruhtinas, y.m., y.m., y.m. Teemme tiettäväksi: Suomen Senaattimme alamaisesta esityksestä ja katsoen myöskin maan Kenraalikuwernöörin kehoitukseen olemme Me myrkkykaupasta sekä siitä, mitä muuten myrkyllisistä aineista ja tawaroista on noudatettava, katsoneet hyväksi Armossa säätää ja määrätä niin kuin seuraa:

I Luku

Oikeudesta myydä ja maahan tuoda myrkkyä sekä walmistaa kemiallisia laitteita, joissa on myrkkyä.

1 §.

Jokaisella, joka maassa harjoittaa apteekkiliikettä, on oikeus ilman erityistä lupaa pitää myrkyllisten aineitten kauppaa.

Tehtailija, joka asianomaisella luwalla walmistaa kemiallisia laitteita, joissa on myrkkyä, saakoon myöskin myydä tehtaan walmisteita.

Muille henkilöille, jotka elinkeinoista annetun asetuksen mukaan owat oikeutetut ilmoituksen jälkeen tekemään kauppaa awoimessa puodissa, on kuwernöörin asiana hakemuksesta, myöntää oikeus myrkyllisten aineitten myymiseen, ei kuitenkaan semmoisten, joita mainitaan tähän liitettyssä luettelossa A.

2 §.

Älköön kukaan, joka ei saa pitää myrkyllisten aineitten kauppaa, semmoista ainetta myykö tahi kaupaksi pitäkö, älköönkään myöskään semmoista myrkkyä, kuin luette-

lossa A mainitaan, muulla tawoin toiselle antako.

Elinkeinonharjoittajalla tahi taiteilijalla olkoon kuitenkin walta ynnä tehtaan, wers-taan tahi muun sellaisen laitoksen kanssa, jonka liikkeessä=pitämisessä myrkkyä tarwitaan käyttää, myydä niitä myrkyllisiä aineita, joita sitä tarkoitusta warten on saatu.

Myrkyllisiä aineita saakoon myöskin siinä tapauksessa, joka 35 §:ssä mainitaan itsekin myydä sille, joka harjoittaa apteekkiliikettä tahi rohdoskauppaa.

3 §.

Liitteessä A lueteltuja myrkyllisiä aineita saawat maahan tuoda ainoastaan se, joka pitää apteekkiliikettä tahi rohdoskauppaa, julkinen tieteellinen laitos sekä elinkeinonharjoittajat ja taiteilijat, jotka ammatissaan tahi taiteessaan tarwitsewat semmoista myrkkyä käyttää.

Tullikamarista älköön semmoista ainetta annettako ulos muulla tawoin kuin kuitia vastaan siltä, joka myrkyllistä on tuottanut, sekä, jos hän on elinkeinonharjoittaja tahi taiteilija, todistusta vastaan Teollisuushallitukselta että semmoinen myrkkä on hänen ammattinsa tahi taiteeseensa tarpeellinen. Semmoinen todistus pitää oleman kirjoitettu wiimeksi kuluneitten kuuden kuukauden aikana.

Liitteessä B lueteltujen myrkyllisten aineitten tuonnista olkoon ilman rajoitusta woimassa mitä muusta luwallisesta tawarantuonnista on säädetty.

4 §.

Sellaisten kemiallisten laitteitten walmistusta, jotka sisältäwät myrkkyä, saa alempana mainituilla poikkeuksilla harjoittaa ainoastaan se, joka siihen on hankkinut itselleen luwan kuwernööriltä.

Semmoista lupaa älköön annettako alaikäiselle tahi pahamaineiselle, älköönkään

myöskään elinkeinoista annetun asetuksen 4 §:ssä mainituille henkilöille.

Tämän §:n säännökset eivät tarkoita apteekkiliikettä tahi tuotteita, joita muuten apteekkarit valmistavat, eikä myöskään kemiallisia tutkimuksia tahi koetteita, joita tehdään opetusta warten tahi muussa tieteellisessä tarkoituksessa.

5 §.

Luwan hakemus myrkyllisten aineitten kaupan pitämiseen tahi sellaisten laitteitten valmistamiseen, joissa on myrkkyä, on tehtävä kirjallisesti ilmoituksen kanssa siitä paikasta, jossa liike on harjoitettava, ja niistä aineista, joita se tulee käsittämään. Jos on kysymys myrkyllisten laitteitten valmistuksesta, pitää hakijan myöskin asianomaisen Aleksanderin-yliopistossa tahi teknillisessä opetuslaitoksessa maassa olewan opettajan todistuksella näyttämän, että sillä, joka tulee valmistusta johtamaan, on siihen tarpeellinen taitawuus.

Kuvernööri kuulustakoon hakemukselta asianomaista kunnallishallitusta ja, jos niin tarpeelliseksi katsotaan, poliisiwiranomaista sekä tutkikoon sitten, onko pyydetty lupa annettava waiko ei.

Sen, joka on semmoisen luwan saanut, tulee ennen kuin liikettä aloitetaan, siitä ilmoittaa, kaupungissa maistraatille tahi järjestys-oikeudelle ja maalla kihlakunnan kruununwoudille.

6 §.

Jos se, joka 5 §:n mukaan on saanut oikeuden pitää myrkyllisten aineitten kauppaa tahi valmistaa myrkyllisiä laitteita, tuomitaan rikoksesta, joka tuottaa pahan maineen, älköön hän enää semmoista elinkeinoa harjoittako.

Jos otettu johtaja luopuu toimestaan tehtaassa, jossa myrkyllisiä aineita valmistetaan, pitää toinen, kuvernöörin hywäksymä johtaja wiipymättä tehtaaseen otettaman.

7 §.

Kauppa= ja tehdasliikkeen suhteen, johon lupaa 5 §:n mukaan on annettu muuten soveltuwissa kohdin woimassa mitä elinkeinoista annetun asetuksen 2, 3 ja 4 luvussa sekä 41-46 §§:ssä määrätään

II Luku

Mitä myrkyllisten aineitten säilyttämisessä, ulos=antamisessa ja kuljettamisessa on noudatettava.

8 §.

Liitteessä A lueteltuja myrkyllisiä aineita pitää alempana mainituilla poikkeuksilla jokaisen, joka niitä myytäväksi tahi muuta tarkoitusta warten hallussaan pitää, säilyttämän wahwoissa lasi= tahi posliini= astioissa, joissa on tarkasti sulkeutuvat ja hywin kinnitetyt tulpat, taikka tukewissa, täysin tiwiissä ja hywin suljetuissa astioissa uusta tahi metallista, joihin myrkyn nimi sekä sanat "Myrkkyä" ja "Gift" owat selvästi ja pysyväisesti merkityt, jonka ohessa ne owat pidettävät erityisessä luotettawassa säilytyshuoneessa lukon takana, jonka awain on apteekissa ja rohdoskaupassa sen hoitajalla tahi jollakin hänen walantehneellä apumiehellään sekä tehtaassa, werstaassa tahi muussa laitoksessa sillä, joka siinä johtaa työtä.

Apteekista annettu lääke, joka sisältää semmoista myrkkyä, on säilytettävä siinä astiassa tahi päällyksessä, jossa se apteekissa on annettu, sekä muutoin niin, ettei kukaan asiaan kuulumaton sitä käsiinsä saa.

9 §.

Liikkeessä A mainittua myrkkyä saadaan myydä tahi antaa ainoastaan sille, joka pitää apteekkiliikettä tahi rohdoskauppaa, opetuslaitokselle tahi tieteelliselle laitokselle sekä tiedemiehelle, taiteilijalle ja elinkeinonharjoittajalle, joka sitä tieteelliseen tahi taiteelliseen tarkoitukseen tarwitsee, mikä, ellei se ole tunnettu, on luotettawasti toteen näytettävä.

Apteekista annettakoon kuitenkin fosforia semmoisessa muodossa, ettei sekaan toisen aineen kanssa ole pelkäämistä, hyvin tunnetulle ja luotettawalle henkilölle rottain ja muitten sellaisten wahinko=eläinten häwittämiseksi, niin myöskin strykniniä tahi walmistetta, josta semmoista ainetta on, petoeläinten tappamiseksi, sille, joka asianomaisen maistraatin, järjestys=oikeuden, kruununwoudin, kruunun=nimismiehen tahi papin antamalla todistuksella näyttää tehneensä itsensä tunnetuksi semmoisesta warowaisuudesta ja luotettawaisuudesta, että sellaista myrkyä käypi hänelle uskominen.

10 §.

Kärpästen tahi muitten itikkain häwittämiseen, ruumisten balsamoimiseen tahi säilyttämiseen sekä leikkitulitus=panoksiin ei arsenikinkeasta ainetta missään muodossa saa käyttää eikä siis myöskään apteekista, rohdoskaupasta tahi tehtaasta antaa.

11 §.

Luettelossa A mainittua myrkyä älköön annettako ulos muulla tawoin kuin kirjallisesta tilauksesta, johon pannaan, paitsi tilaajan nimeä, ammattia ja kotipaikkaa, myrkyin nimi ja paljous, mihin tarkoitukseen sitä on pyydetty sekä, jos tilaaja on muu kuin apteekkari tahi rohdoskauppias, hänen sitoumuksensa warowasti pidellä myrkyä sekä olla siitä muille antamatta.

Jos myrkyä noudetaan asiamiehellä, on tilaajan waltakirja myöskin myyntipaikkaan jätettävä.

Ennenkuin myrkyä annetaan, tulee vastaan=ottajan kirjoittaa kuitti siitä tilaukseen.

Ulos=annettaissa pitää myrkyin oleman suljettuna senlaatuiseen ja semmoisella päällekirjoituksella warustettun astiaan, kuin 8 §:ssä sanotaan, jota paitsi myyjän nimi ja kolme mustaa ristiä on olewa selwästi astiaan pantuna.

Tehtaasta myrkyllisten laitteitten walmistamista warten antakoon ainoastaan tehtaasta omistaja tahi se, joka siinä walmis-

tusta johtaa, liitteessä A mainittua myrkyä.

12 §.

Kaikki apteekkiin, rohdoskauppaan tahi tehtaaseen, luettelossa A mainitun myrkyin saamista warten, annetut tilaukset, todistukset, kuitit ja waltakirjat pitää numerojärjestyksessä erityiseen kirjaa rekisteröitämän sekä ynnä kirjan kanssa kymmenen wuotta siellä tallettaman taikka, jos laitos sitä ennen lakkautetaan, paikkakunnan maistraatille, järjestysoikeudelle tahi kruununwoudille säilytettäväksi jätettämän.

13 §.

Liitteessä B lueteltuja myrkyllisiä aineita tulee sen, joka semmoisia walmistaa tahi kaupittelee, pitää erityisessä, lukitussa säilytysruoneessa, wahwoissa, tiwiissä ja hywin suljetuissa astioissa tahi laatikoissa selwällä ja pysyväisellä päällekirjoituksella, joka ilmoittaa sisällyksen. Semmoisia aineita ulos=annettaissa, pitää niitten olla pantuina wastamainittua laatua olewiin astioihin tahi laatikkoihin taikka wahwoihin tiwiisiin ja hywin sidottuihin pusseihin tahi päällyksiin, joihin sisällys sekä myyjän nimi owat selwästi merkityt.

Jokaisen, jolla muuten on sellaista myrkyä hallussaan, tulee tarpeellisella warowaisuudella tallettaa ja pidellä sitä.

14 §.

Astioita, waakoja, punnuksia, lapioita ja muita kaluja, joita myrkyä pidettäessä käytetään, ei sillä wälin saa käyttää myrkyttömiä aineita warten ja owat ne, kunnes niitä on täydellisesti puhdistettu, pidettävät samassa lukitussa säilytys=ruoneessa kuin myrkyä. Älköönkä myöskään astioita ja kaluja, joita on käytetty wäkewään myrkyyn, ilman täydellistä puhdistusta heikompaan myrkyyn käytettävä.

15 §.

Paikasta toiseen kuljetettaissa pitää myrkyllisten aineitten oleman pantuina tarpeeksi wahwoihin, täydellisesti tiwiisiin ja

hywin suljettuihin metalli= tahi puuastioihin, joita ulkopuolella selvästi ja pysyväisellä tawalla owat merkityt sanoilla "Myrkyä" ja "Gift".

Arsenikin tahi siitä tehdyn laitteen läheystystä, joka painaa yli wiiden kilogramman, pitää sen lisäksi seurata rahti= tahi kuormaseteli, jossa on lähettäjän ja vastaanottajan nimi, määräpaikka, tawaran paino ja astiain luku.

16 §.

Mitä tässä luvussa myrkyt ulos=antamisesta määrätään, ei tarkoita niitä tapauksia, jolloin myrkyä annetaan lääkkeenä, josta on erittäin säädetty.

III Luku

Myrkytetyistä tawaroista.

17 §.

Leikkikaluja, niin myös saippuata, hiuswoidetta, ihomaalia ja muita semmoisia tuotteita, sekä konfektia, draganttiteoksia, jäätelöitä, leiwoksia, liköörejä ja siirappeja ynnä muita nautittawaksi aiottuja tawaroita ei saa wärjätä eikä maalata myrkyllisellä aineella tahi muutta tawoin myrkyllä sekoittaa. Älköönkä sellaisia myrkyllisiä tawaroita myytäkö tahi kaupaksi pidettäkö.

18 §.

Kielletty olkoon myöskin tapettien, rullakartiinien, ikkunanwarjostimien, keino-tekoisten kukkien ja muitten sellaisten tawarain valmistaminen, myyminen tahi kaupaksi pitäminen, joissa on niin paljon arsenikkia, että kahdestasadasta neliösentimetristä tahi vähemmästä tawarasta voidaan, kemiallisessa tutkimuksessa, siinä saadusta rikkiarsenikista, cyankaliumilla ja hiilihappoisella natronilla pelkistämällä, esittää metallista arsenikkia, joka on mustana tahi mustanruskeana ainakin osaksi läpinäkymättömänä peilinä (arsenikkipeilinä) jäänyt lasiputkeen, jonka sisäpuolinen poikkimitta on puolitoista jopa kaksi millimetriä.

Sama kielto koskeeseen myöskin kankaista, waatteita, lampunwarjostimia, lanko-ja, sinettilakkaa, öylättejä ja kynttilöitä, jot-ka sisältävät arsenikinsekaisia wärejä tahi muita arsenikinsekaisia aineita, jos metal-lista arsenikkia sillä tawoin ja siihen paljou-teen, kuin ylempänä on sanottu, voidaan saada sadasta neliösentimetristä tahi vähemmästä kankaisten, waatteitten ja lampunwarjostimien osasta taikka kahdestakymmenestä grammasta tahi vähemmästä muitten tässä lueteltujen tawarain osasta.

19 §.

Rawintoaineitten keittämiseen, lämmittämiseen tahi säilyttämiseen aiottuita astioita ei saa warustaa emalilla eli lasituksella, joka sisältää lyijyä; älköönkä sellaisia astioita myytäkö tahi kaupaksi pidettäkö.

20 §.

Elohopeansekaisia walmisteita, metalliteosten puhdistamiseksi, ei saa tarjota kaupaksi eikä myydä.

21 §.

Konditoriatuotteita ja muita syötäväksi aiottuita tawaroita älköön walettako lyijylehteen tahi paperiin, joka on wärjätty, maalattu, painettu tahi silitetty myrkyllisellä aineilla; älköönkä semmoisia tawaroita, ellei likinnä niitten ympärillä ole wahingoitumaton paperia, sellaisiin myrkyllisiin päällystyksiin pantako. Tawaroita, joita siten on käytetty, ei saa myydä eikä kaupaksi pitää.

22 §.

Wärilaatikoita älköön pidettäkö myytäväksi olematta warustettuna selwällä ilmoituksella, Ruotsin ja Suomen kielellä sisältävätkö ne myrkyllisiä wai myrkyttömiä wärejä.

IV Luku.

Edeswastauksesta tämän asetuksen säännösten rikkomisesta.

23 §.

Se, joka ilman laillista oikeutta pitää myrkkä kaupaksi tahi sitä myy, taikka myöskin muulla tawoin toiselle antaa semmoista myrkkä kuin liitteessä A mainitaan, wetäköön sakkoa wähintään kymmenen ja enintään wiisisataa markkaa. Myrkkä olkoon myöskin menetetty.

24 §.

Se, joka, siihen oikeutettu olematta, maahan tuo tahi yrittää tuomaan myrkkä wetäköön sakkoa wähintään kolmekymmentä ja enintään wiisisataa markkaa sekä menettäköön tawaran.

25 §.

Jos joku luwattomasti harjoittaa myrkkä sisältäwien kemiallisten laitteitten valmistusta, wetäköön sakkoa wähintään kolmekymmentä ja enintään wiisisataa markkaa ja menettäköön sen, mitä on valmistettu sekä semmoista valmistusta warten hankittun myrkyn.

26 §.

Jos joku laiminlyö semmoisen ilmoituksen tekemisen maistraatille, järjestysoikeudelle tahi kruununwoudille, kuin 5 §:ssä määrätään, wetäköön sakkoa wähintään kymmenen ja enintään wiisikymmentä markkaa.

27 §.

Jos joku harjoittaa myrkkä sisältäwien kemiallisten laitteitten valmistusta, ilman että valmistusta johtaa semmoinen asianymmärtäwä henkilö kuin 5 §:ssä sanotaan, wetäköön sakkoa wähintään wiisikymmentä ja enintään wiisisataa markkaa, ellei niin ole että otettu johtaja on eronnut ja toista hänen sijaansa ei ole ehditty hankkia.

28 §.

2 luwussa olewien säännösten rikkomisesta olkoon sakko, sille, joka on oikeutettu myymään tahi valmistamaan myrkyllisiä aineita, jos ei hän rikkomuksesta ole tehnyt itseään wikapääksi edeswastaukseen Rik. Kaa-

ren 17 luwun 4 §:n mukaan, wähintään kymmenen ja enintään wiisisataa markkaa, sekä muuulle wähintään wiisi ja enintään wiisikymmentä markkaa.

29 §.

Jos joku rikkoo 3 luwun määräyksiä, wetäköön sakkoa wähintään wiisikymmentä ja enintään wiisisataa markkaa sekä menettäköön tawaran.

30 §.

Jos apteekkari, rohdoskauppias tahi se, joka muuten harjoittaa myrkyllisten aineitten kauppaa tahi valmistusta, on rangaistu tämän asetuksen rikkomisesta ja wieläkin tawataan yhtäläisestä tahi samanlaatuises-ta rikkomuksesta, tuomittakoon hän, jos rikkollisuus siihen aihetta antaa, myöskin menettämään, apteekkari apteekki-oikeutensa ja muu ammattilainen hänelle myönnetyn kauppa- tahi valmistusoikeuden. Jos semmoisen uudistetun rikkomuksen tekee se, joka muuten hoitaa apteekkia tahi rohdoskauppaa taikka joka toisen tehtaassa johtaa myrkyllisten aineitten valmistusta, julistettakoon hän, jos syytä siihen on, myöskin sopimattomaksi semmoisessa toimituksessa enää käytetyksi tulemaan.

V Luku

Erityisiä säännöksiä.

31 §.

Siinä tarkastuksessa, joka piirilääkärin wuosittain tulee apteekissa toimittaa, on hän welwollinen tarkastamaan 12 §:ssä mainituita asiakirjoja ja siit; mitä siinä on ilmi tullut, tekemään muistiinpanon pöytäkirjaan. Jos tässä tarkastuksessa huomataan syytä muistutukseen, ilmoittakoon piirilääkäri siitä wiipymättä Lääkintöhallitukselle. Yhtäläinen tarkastus on kaupungissa maistraatin tahi järjestys-oikeuden jonkun jäsenenä kautta ja maalla kruununwoudin wähintään kerran wuodessa toimitettava rohdoskaupassa sekä tehtaassa, jossa myrkyllisiä aineita valmistetaan; ja pitää jokai-

sesta semmoisesta toimituksesta sekä siitä mitä siinä on ilmi tullut, kiireimmiten kuvernöörille annettaman.

32 §.

Wirallisen syyttäjän sekä asianomaisten poliisi=wirkamiesten ja palvelijain pitää tämän asetuksen noudattamista walwoa ja rikkomuksia sitä vastaan syytteeseen saattaa sekä, myrkyllisten aineitten ja tawarain ollessa takawarikon alaisia, tämä toimeen panna Yhtäläinen welwollisuus on tullilaitoksen wirka= ja palvelusmiehillä luwattomasti maahan tuodun myrkyin suhteen. Terweyshoito ja kunnallislauta-kuntain pitää myöskin myrkyllisten aineitten ja tawarain suhteen noudattaa mitä heillä, terweydenhoidosta annetun asetuksen mukaan, on welwollisuutena.

33 §.

Jos kuvernööri, tuomioistuimien tahi wirallinen syyttäjä katsoo kemiallisen tutkimuksen tarpeelliseksi sen selwille saamiseksi, onko joku aine myrkyllistä, on asianomainen piiri=, kaupungin= tahi kunnanlääkäri welwollinen toimittamaan semmoisen tutkimuksen palkkiota vastaan, joka yhtäläiseen määrään ja samalla tawalla kuin korwauksella lääkitöiläisistä ruumiintarkastuksista on maksettawa yleisistä waroista ja kruunulle sittemmin korwattawa.

Apteekkari olkoon welwollinen sekä antamaan lääkäriille tilaisuutta wastamainittua laatua olewan tutkimuksen toimittamiseen apteekissa, että myöskin siinä awullisena olemaan kohtuullista korwausta vastaan, joka suoritetaan ja korwataan kruunulle sillä tawoin kuin lääkäripalkkiosta ylempänä sanottu on.

Todistuksen 18 §:ssä mainitusta tutkimuksesta tulee sisältää tieto käytetyn tawaranäytteen painosta tahi pintamittasta, jossa on näytettä kaikista tawarassa olewista wäreistä, ja pitää sitä seurata ei ainoastaan tutkimuksesta saatu arsenikkimetalli, kummastakin päästä ummistettuun lasiputkeen suljettuna, waan myöskin niin suuri näyte, wähintään wiisisataa neliösentimet-

riä, tutkitusta tawarasta kuin waaditaan sen tuntemiseen sekä mahdollisesti kysymykseen tulewaan uuteen tutkimukseen; ja pitää sekä lasiputken että tawaranäytteen oleman sinetillä lujasti kiinnitettynä joko todistukseen taikka paperiin, joka sisältää tutkijan nimikirjoituksen sekä numeron, johon todistuksessa wiitataan.

34 §.

Myrkyä ja muuta, jota tämän asetuksen perustuksella on takawarikkoon otettu, on takawarikkoon=panijan sinetin alla säilytettävä lukon takana luotettawassa paikassa. Takawarikkoon=panosta ja niistä toimenpiteistä, joihin tawaran säilyttämistä warten on ryhdytty, tehköön takawarikkoon=panija wiipymättä ilmoituksen maistraatille, poliisikamarille, järjestys=oikeudelle tahi kruununwoudille, jonka asiana on antaa niitä tarkempia määräyksiä siitä, joita saatetaan tarpeelliseksi katsoa.

Jos tawara tuomitaan menetetyksi, on se, päätöksen päästyä lailliseen woimaan asianomaisen toimeenpanewan wiranomaisen toimesta niin pian kuin tapahtua saattaa joko myytävä semmoiselle henkilölle, jolle puheenalaista laatua olewaa myrkyä saadaan myydä, taikka, jos ei se woi tapahtua, maasta ulos wietävä taikka, tarpeellista warowaisuutta noudattaen, häwitettävä tahi wahingoittamaksi tehtävä.

35 §.

Jos jollakin on myrkyllistä ainetta, jonka säilyttämisestä hän ei enää tahdo wastata, luowutettakoon se sille, joka harjoittaa apteekkiliikettä tahi rohdoskauppaa taikka, ellei sopimusta siitä woida tehdä, poliisikamarille, kaupunginwiskaalille tahi kruununpalvelijalle, jonka tulee pitää huolta siitä, että myrky tarkoituksenmukaisella tawalla häwitetään tahi muuten wahingoittamattomaksi tehdään.

36 §.

Wähintään kymmenen ja enintään wiidenkymmenen markan sakon uhalla on yksi

kappale tätä asetusta Ruotsin ja Suomen kielellä ynnä siihen kuuluwain liitteitten kanssa yleisölle saatawilla pidettävä apteekissa sekä jokaisessa muussa paikassa josta ammattilainen myrkyllisiä aineita valmistaa tahi semmoisia aineita kaupitellaan.

37 §.

Tämän asetuksen määräysten rikkomisia panee wirallinen syyttäjä syytteeseen rikospaikan alioikeudessa. Jos semmoinen rikkomus on tehty apteekkiliikkeessä, tulee tuomioistuimen lähettää oikeaksi todistettu jäljennös päätöksestään asiassa Lääkintöhallitukselle.

38 §.

Sakot, joihin tämän asetuksen mukaan tuomitaan, sekä 34 §:n mukaan myydyn tawaran arwo menewät kruunulle ja syyttäjälle puoleksi kummallekin.

Jos waroja puuttuu sakkojen maksamiseen, owat ne muunnettawat wankeudeksi sillätawoin kuin uhkasakoista on tahi wastedes saattaa säädetyksi tulla

39 §.

Lääkintöhallituksen asiana on aika ajoin tarkastaa tähän asetukseen kuuluwia myr-

kyllisten aineitten luetteloja sekä, kun asi-anhaarat waatiwat niitten muuttamista, esitys siitä Senaatille tehdä.

40 §.

Tämä asetus on noudatettawa Toukokuun 1 päivästä 1888, jolloin Kunink. kirje 3 p:ltä Elokuuta 1756, Kunink. kielto 14 p:ltä Elokuuta 1786 sekä Kunink. asetus 15 p:ltä Kesäkuuta 1787 kuin myöskin ne muissa asetuksissa owat määräykset, jotka tämän kautta owat muuttuneet, lakkaawat woi-massa olemasta.

Tämä kaikki asianomaiset alamaisuudessa noudattakoot. Helsingissä, 14 p:nä Helmi-kuuta 1888.

Keisarillisen Majesteetin Oman Päätöksen mukaan ja Hänen Korkeassa Nimessään, Suomeen asetettu Senaattinsa:

S. W. von TROIL.	CHR. OKER-BLOM.
H. MOLANDER.	OSCAR NORRMÈN.
W. von DÆHN.	FR. LERCHE.
L. MECHELIN.	Z. YRJÖ-KOSKINEN.
K. F. IGNATIUS.	J. G. SOHLMAN.

KNUT ANTHONI.

Liite 5. Kansainvälinen Haagin 1912 opiumsopimus 19/1922

Kansainvälinen opiumsopimus, allekirjoitettu

Haagissa 23 päivänä tammikuuta 1912.

Suomi ratifioinut sopimuksen 12 päivänä huhtikuuta 1922.

Suomen ratifioimisasiakirja talletettiin Alankomaiden ulkoasiainministeriöön 1 päivänä joulukuuta 1922

Kansainvälinen opiumsopimus.

Hänen Majesteettinsa Saksan Keisari, Preussin Kuningas, Saksan Keisarikunnan nimessä; Amerikan Yhdysvaltojen Presidentti; Hänen Majesteettinsa Kiinan Keisari; Ranskan Tasavallan Presidentti; Hänen Majesteettinsa Suurbritannian ja Irlannin Yhdistyneitten Kuningaskuntain ynnä merentakaisen brittiläisten alusmaitten Kuningas, Intian Keisari; Hänen Majesteettinsa Italian Kuningas; Hänen Majesteettinsa Japanin Keisari; Hänen Majesteettinsa Alankomaitten Kuningatar; Hänen Keisarillinen Majesteettinsa Persian Shahi, Portugalin Tasavallan Presidentti; Hänen Majesteettinsa Venäjän Keisari; Hänen Majesteettinsa Siamin Kuningas,

jotka haluavat jatkaa vuoden 1909 Shanghai kansainvälisen komissionin alkamaa tietä;

jotka ovat päättäneet pyrkiä jatkuvasti ehkäisemään niitä väärinkäytöksiä, mitkä aiheutuvat opiumin, morfiinin ja kokainin käyttämisestä, samoinkuin sellaisten näistä aineista valmistettujen tahi niistä johdettujen rohdoksien käyttämisestä, jotka antavat tai voivat antaa aihetta samankaltaisiin väärinkäytöksiin;

jotka ottavat huomioon tätä kysymystä koskevan kansainvälisen sopimuksen tarpeellisuuden ja keskinäisen hyödyllisyyden;

jotka ovat vakuutettuja siitä, että ne tässä ihmisystävällisessä pyrkimyksessä tulevat saamaan kaikkien asiata harrastavien valtioiden yksimielisen kannatuksen;

ovat päättäneet tehdä tätä tarkoittavan sopimuksen ja nimittäneet valtuutetuikseen:

jotka esitettyään oikeaan ja asianmukaiseen muotoon laadituiksi havaitut valtakirjansa, ovat sopineet seuraavasta:

I LUKU.

Raaka opium.

1 artikla.

Määritys: Raa'alla opiumilla tarkoitetaan:

unikon (*papaver somniferum*) siemenkodasta saatua itsestään pursuavaa nestettä, jota ei ole muutoin käsitelty, kuin mikä on ollut tarpeellista sen paketoimiseksi ja kuljettamiseen.

1 artikla.

Sopimusvallat säätävät tehokkaita lakeja tai asetuksia raa'an opiumin tuotannon ja levittämisen valvomiseksi, mikäli jo voimassa olevat lait tai asetukset eivät ole järjestäneet tätä kysymystä.

2 artikla.

Huomioonottamalla kauppalojensa erilaisuudet sopimusvallat rajoittavat niiden kaupunkien, satamien tai muiden paikkojen lukua, joiden kautta raa'an opiumin vienti tai tuonti sallitaan.

3 artikla.

Sopimusvallat ryhtyvät toimenpiteisiin:

- a) estääkseen raa'an opiumin viennin niihin maihin, joihin sen tuonti on kielletty, ja
- b) valvoakseen raa'an opiumin vientä maihin, jotka sallivat sen maahantuonnin,

mikäli ei jo aikaisemmillä toimenpiteillä ole järjestetty tätä kysymystä.

4 artikla.

Sopimusvallat säätävät asetuksia, jotka määräävät, että jokainen maastavietäväksi tarkoitettu raakaa opiumia sisältävä lähetys on merkittävä tavalla, joka osoittaa sen sisällön, jos lähetyksen paino on suurempi kuin 5 kiloa.

5 artikla.

Sopimusvallat sallivat ainoastaan siihen asianmukaisesti oikeutettujen henkilöiden harjoittaa raa'an opiumin tuontia ja vientiä.

II LUKU.

Valmistettu opium.

6 artikla.

Määritys: Valmistetulla opiumilla tarkoitetaan:

raa'an opiumin valmistetta, joka saadaan erikoisen käsittelyn avulla, erittäinkin liuottamalla, kiehattamalla, paahtamalla ja saattamalla käymistilaan, minkä käsittelyn tarkoituksena on muuntaa se nautittavaksi ekstraktiksi.

Valmistetuksi opiumiksi lasketaan poltetun opiumin sakka ja sen kaikki jätteet.

6 artikla.

Sopimusvallat ryhdyvät toimenpiteisiin valmistetun opiumin valmistuksen, kotimaisen kaupan ja käytön asteittaiseksi ja tehokkaaksi ehkäisemiseksi huomioonottaen kunkin maan erilaiset olosuhteet, mikäli jo voimassa olevat säädökset eivät ole järjestäneet tätä kysymystä.

7. artikla.

Sopimusvallat kieltävät valmistetun opiumin tuonnin ja viennin; vallat, jotka eivät vielä ole valmiita heti kieltämään valmistetun opiumin vientiä, kieltävät sen niin pian kuin mahdollista.

8 artikla.

Sopimusvallat, jotka eivät vielä ole valmiita heti kieltämään valmistetun opiumin vientiä,

- a) supistavat niiden kaupunkien, satamien ja muiden paikkain lukua, joiden kautta valmistettua opiumia saadaan viedä maasta;
- b) kieltävät valmistetun opiumin viennin maihin, jotka nyt tai vastedes kieltävät sen maahantuonnin;
- c) kieltävät sillä välin valmistetun opiumin viennin maahan, joka tahtoo supistaa sen tuontia, ellei maastaviejä noudata tuontimaan säädöksiä;
- d) ryhdyvät toimenpiteisiin, jotta jokainen maastaviety valmistettua opiumia sisältävä lähetys varustetaan erikoisella merkillä, joka osoittaa sen sisällön luonteen;
- e) sallivat ainoastaan erikoisesti oikeutettujen henkilöiden harjoittaa valmistetun opiumin vientiä.

III LUKU.

Lääkkeellinen opium, morfiini, kokaini j.n.

9 artikla.

Määrittelyt: Lääkkeellisellä opiumilla tarkoitetaan:

raakaa opiumia, joka on kuumennettu 60°:een Celciusta ja joka sisältää vähintään 10 prosenttia morfiinia joko jauhomaisena tai raemaisena tai sekoitettuna neutraalisiin aineisiin.

Morfiinilla tarkoitetaan:

opiumin pääaalkaloidia, jonka kemiallinen kaava on C17 H19 N O3.

Kokainilla tarkoitetaan:

erythroxyton coca kasvin lehtien pääaalkaloidia, jonka kaava on C17 H21 N O4.

Heroinilla tarkoitetaan:

diacetylmorfiinia, jonka kaava on C21 H23 N O5.

9 artikla.

Sopimusvallat säätävät lakeja tai asetuksia lääkeaineista rajoittaakseen morfiinin, kokainin ja näiden aineiden suolain valmistuksen, myynnin ja käytön lääketieteellisiin ja laillisiin tarkoituksiin, ellei jo voimassa olevat lait tai asetukset ole järjestäneet tätä kysymystä. Sopimusvallat toimivat keskenään yhteistyössä estääkseen näiden lääkkeiden käyttöä muihin tarkoituksiin.

10 artikla.

Sopimusvallat tekevät voitavansa valvoakseen tai valvotuttaakseen kaikkia morfiinin, kokainin tai näiden aineiden suolain valmistajia, maahantuojia, myyjiä, jakajia ja maastaviejiä sekä niitä rakennuksia, joissa mainitut henkilöt harjoittavat tällaista teollisuutta tai kauppaa.

Tätä varten sopimusvallat tekevät voitavansa ottaakseen käytäntöön tai saattaakseen käytäntöön otetuiksi seuraavat toimenpiteet, mikäli jo voimassa olevat toimenpiteet eivät järjestä tätä kysymystä:

a) morfiinin, kokainin ja näiden aineiden suolain valmistus rajoitettava yksinomaan niihin laitoksiin ja huoneustoihin, joilla on siihen viranomaisten lupa, tai hankittava tieto kaikista niistä laitoksista ja huoneustoista, joissa näitä rohdoksia valmistetaan, ja pitää niistä luettelo;

b) on vaadittava, että kaikilla henkilöillä, jotka valmistavat, maahantuovat, myyvät, jakelevat tai maastavievät morfiinia, kokainia ja näiden aineiden suoloja, on virallinen

oikeus tai lupa tähän toimintaan tai että he tekevät tästä toiminnastaan virallisen ilmoituksen asianomaiselle virastolle:

c) on vaadittava, että nämä henkilöt pitävät kirjaa valmistetun, maahantuodun, myydyn, muuten luovutetun tai maastaviedyn morfiinin, kokainin tai näiden aineiden suolain määrästä. Tätä sääntöä ei välttämättömästi sovelleta lääkäreiden määräyksiin ja asianomaista myyntilupaa nauttiviin apteekkareihin.

11 artikla.

Sopimusvallat ryhtyvät toimenpiteisiin estääkseen kotimaisessa kaupassaan morfiinin, kokainin ja näiden aineiden suolain luovuttamista henkilöille, joilla ei ole siihen lupaa, mikäli jo voimassa olevat toimenpiteet eivät järjestä tätä kysymystä

12 artikla.

Sopimusvallat tekevät, huomioonottamalla olojensa erilaisuudet, voitavansa rajoittaakseen morfiinin, kokainin ja näiden aineiden suolain maahantuonnin virallisesti oikeutettujen henkilöiden hoidettavaksi.

13 artikla.

Sopimusvallat tekevät voitavansa ottaakseen käytäntöön tai saattaakseen käytäntöön otetuiksi tarpeellisia toimenpiteitä, jotta morfiinia, kokainia ja näiden aineiden suoloja ei viedä heidän maistaan, alusmaistaan, siirtomaistaan ja vuokra-alueistaan toisten sopimusvaltain maihin, alusmaihin, siirtomaihin ja vuokra-alueihin muille kuin sellaisille henkilöille, jotka ovat saaneet siihen tuontimaan lakien tai asetusten mukaisen oikeuden tai luvan.

Tätä varten kukin hallitus voi aika ajoin saattaa vientimaan hallituksen tietoon luettelon henkilöistä, joille on myönnetty oikeus tai lupa tuoda maahan, morfiinia, kokainia ja näiden aineiden suoloja.

14 artikla.

Sopimusvallat soveltavat morfiinin, kokainin ja näiden aineiden suolain valmistusta, tuontia, myyntiä ja vientiä koskevia lakeja ja asetuksia:

a) lääkkeelliseen opiumiin;

b) kaikkiin valmisteihin (lääkkeiksi aiottuihin tai ei, myöskin niinkutsuttuun antiopiumiin), jotka sisältävät enemmän kuin 0,2% morfiinia tai 0,1% kokainia;

c) heroiinin, sen suoloihin ja valmisteihin, jotka sisältävät enemmän kuin 0,1% heroinia;

d) kaikkiin uusiin morfiinin, kokainin tai näiden aineiden suolain johdannaisiin tai kaikkiin muihin opiumin alkaloideihin, joita yleisesti tunnustettujen tieteellisten tutkimusten mukaan voidaan samalla tavalla käyttää väärin, tai joiden vaikutus on samalla tavalla vahingollinen.

IV LUKU.

15 artikla.

Sopimusvallat, joilla on välipuhe Kiinan kanssa (Treaty Powers), ryhtyvät, yksissä neuvoin Kiinan hallituksen kanssa, tarpeellisiin toimenpiteisiin estääkseen raa'an ja valmistetun opiumin, morfiinin, kokainin ja näiden aineiden suolain sekä tämän sopimuksen 14 artiklassa mainittujen aineiden salakuljetuksen Kiinan alueelle ja siirtomaihinsa Kaukaisessa Idässä sekä Kiinalta vuokraamilleen alueille. Kiinan hallitus puolestaan ryhtyy samanlaisiin toimenpiteisiin ehkäistäkseen opiumin ja muiden ylempänä mainittujen aineiden salakuljetuksen Kiinasta vieraihin siirtomaihin ja vuokra-alueihin.

16 artikla.

Kiinan hallitus julkaisee alamaaisilleen lääkaineita koskevan lain, joka säännöstelee morfiinin, kokainin ja näiden aineiden suolain sekä tämän sopimuksen 14 artiklassa mainittujen aineiden myynnin ja jakelun, ja antaa tiedon näistä laeista niille hallituksille, joilla on sopimuksia Kiinan kanssa, näiden Pekingissä olevain diplomaattisten edustajain välityksellä. Ne sopimusvallat, joilla on sopimuksia Kiinan kanssa, tutkivat näitä lakeja ja, jos ne pitävät niitä hyväksyttävänä, ryhtyvät tarpeellisiin toimenpiteisiin niiden soveltamiseksi heidän Kiinassa asuviin kansalaisiinsa.

17 artikla.

Ne sopimusvallat, joilla on sopimuksia Kiinan kanssa, ottavat ryhtyäkseen tarpeellisiin toimenpiteisiin opiumin polttamisen rajoittamiseksi ja valvomiseksi vuokraamillaan alueilla, siirtoloissaan ja toimilupa-alueillaan Kiinassa, sekä ryhtyvät pari passu Kiinan viranomaisten kanssa hävittämään opiumluolia ja muita samanlaisia laitoksia, joita vielä voi siellä löytyä, ja kieltämään opiumin käyttöä huvittelulaitoksissa ja porttoloissa.

18 artikla.

Ne sopimusvallat, joilla on sopimuksia Kiinan kanssa, ryhtyvät tehokkaiisiin toimenpiteisiin pari passu Kiinan hallituksen samaatarkoittavien tehokasten toimenpiteiden kanssa asteittain vähentääkseen raa'an tai valmistetun opiumin myymäläin lukua, joita vielä voi löytyä niiden vuokraamilla alueilla, siirtoloissa tai toimilupa-alueilla Kiinassa. Ne säättävät tehokkaita toimenpiteitä rajoittaakseen ja valvoakseen opiumin vähittäimyyntiä vuokraamillaan alueilla, siirtoloissaan ja toimilupa-alueillaan, mikäli jo voimassa olevat toimenpiteet eivät järjestä tätä kysymystä.

19 artikla.

Ne sopimusvallat, joilla on postitoimistoja Kiinassa, säätävät tehokkaita toimenpiteitä kieltääkseen raa'an tai valmistetun opiumin, morfiinin, kokainin tai näiden aineiden suolain ja muiden tämän sopimuksen 14 artiklassa mainittujen aineiden laittoman tuonnin Kiinaan postipaketteina tai niiden kuljetuksen Kiinassa paikasta toiseen näiden postitoimistojen välityksellä.

V LUKU.

20 artikla.

Sopimusvallat tutkivat mahdollisuutta säätää lakeja tai asetuksia, jotka tekevät rangaistuksen alaiseksi raa'an opiumin valmistetun opiumin, morfiinin, kokainin tai näiden aineiden suolain laittoman omistamisen, mikäli jo voimassa olevat lait tai asetukset eivät järjestä tätä kysymystä.

21 artikla.

Sopimusvallat saattavat Alankomaiden ulkoasiainministeriön välityksellä toistensa tietoon:

a) tässä sopimuksessa mainittuja asioita koskevat, voimassa olevat tai näiden määräysten nojalla julkaistut lait ja hallinnolliset säädökset;

b) tilastolliset tiedot raa'an opiumin, valmistetun opiumin, morfiinin, kokainin ja näiden aineiden suolain sekä muiden tässä sopimuksessa mainittujen rohdoksien ja niiden suolain tai valmisteiden kaupasta.

Nämä tilastolliset tiedot annetaan niin yksityiskohtaisesti ja nopeasti kuin katsotaan mahdolliseksi.

VI LUKU.

Loppumääräyksiä.

22 artikla.

Vallat, jotka eivät ole olleet edustettuina neuvotteluissa, saavat allekirjoittaa tämän sopimuksen.

Tätä varten Alankomaiden hallitus kutsuu, heti sen jälkeen kuin neuvotteluihin osaaottaneiden valtain täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet sopimuksen, kaikki Euroopan ja Amerikan neuvotteluihin osaaottamattomat vallat, jommoisia ovat

Argentinan tasavalta, Itävalta-Unkari, Belgia, Bolivia, Brasilia, Bulgaria, Chile, Kolumbia, Costa-Rica, Kuban tasavalta, Tanska, Domingon tasavalta, Ecuadorin tasavalta, Espanja, Kreikka, Guatemala, Haitin tasavalta, Honduras, Luxemburg, Meksiko, Montenegro, Nicaragua, Norja, Panama, Paraguay, Peru, Romania, Salvador, Serbia, Ruotsi, Sveitsi, Turkki, Uruguay, Venezuelan yhdysvallat,

määräämään tarpeellisilla valtuuksilla varustetun edustajan allekirjoittamaan sopimuksen Haagissa.

Sopimus on varustettava näillä allekirjoituksilla käyttämällä "Neuvotteluihin osaaottamattomien valtain allekirjoituspöytäkirjaa", joka liitetään siihen edustettuina olleiden valtain allekirjoitusten jälkeen ja jossa kunkin allekirjoituksen päivä mainitaan.

Alankomaitten hallitus ilmoittaa kuukausittain allekirjoittajavalloille kaikki jälestäpäin tulleet allekirjoitukset.

23 artikla.

Sittenkuin kaikki vallat omasta ja alusmaidensa, siirtomaidensa, suojelusmaidensa ja vuokraamainsa alueiden puolesta ovat allekirjoittaneet joko sopimuksen tai yllä mainitun lisäpöytäkirjan, kutsuu Alankomaitten hallitus kaikki vallat ratifioimaan sopimuksen lisäpöytäkirjoineen.

Ellei kaikkien kutsuttujen valtain allekirjoituksia ole saatu joulukuun 31 päivään 1912 mennessä, kutsuu Alankomaiden hallitus viipymättä senpäiväiset allekirjoittajavallat määräämään edustajansa Haagissa tutkimaan, voivatko ne siitä huolimatta tallettaa ratifioimisasiakirjansa.

Ratifioiminen suoritetaan mahdollisimman pian, ja ratifioimisasiakirjat talletetaan Haagissa ulkoasiainministeriön haltuun.

Alankomaiden hallitus ilmoittaa allekirjoittajavalloille kuukausittain väliaikana vastaanottamistaan ratifioinneista.

Niin pian kuin kaikkien allekirjoittajavaltain ratifioinnit, omasta sekä siirtomaidensa, alusmaidensa, suojelusmaidensa ja vuokraamainsa alueiden puolesta, ovat saapuneet Alankomaiden hallitukselle, ilmoittaa tämä kaikille valloille, jotka ovat ratifioineet sopimuksen, minä päivänä se on vastaanottanut viimeiset ratifioimisasiakirjat.

24 artikla.

Tämä sopimus tulee voimaan kolmen kuukauden kuluttua päivästä, joka mainitaan siinä Alankomaiden hallituksen ilmoituksessa, mistä puhutaan edellisen artiklan viimeisessä kohdassa.

Laeista, asetuksista ja toimenpiteistä, joista puhutaan tässä sopimuksessa, on sovittu, että niitä varten tarpeelliset ehdotukset laaditaan enintään kuuden kuukauden kuluessa sopimuksen voimaantulumisesta. Lait esitetään hallitusten puolesta myöskin

parlamenteille tai lakiasäätävälle laitoksille saman kuuden kuukauden määräajan kuluessa ja joka tapauksessa ensimmäisenä tätä määräaikaa seuraavana istuntokautena.

Ajasta, jolloin nämä lait, asetukset ja toimenpiteet tulevat voimaan, sopivat sopimusvallat keskenään Alankomaiden hallituksen esityksetä.

Siinä tapauksessa, että syntyisi epäselvyyksiä tämän sopimuksen ratifiomisesta tai joko sopimuksen tai siitä aiheutuvien lakien, asetusten tai toimenpiteiden voimaantulumisesta, Alankomaiden hallitus kutsuu, ellei näitä epäselvyyksiä voida muuten ratkaista, kaikkia sopimusvaltoja määräämään edustajansa, jotka kokoontuvat Haagiin viipymättä sopimaan näistä kysymyksistä.

25 artikla.

Jos joku sopimusvalloista tahtoi sanoutua irti tästä sopimuksesta, on irtisanominen kirjallisesti ilmoitettava Alankomaiden hallitukselle, joka viipymättä lähettää ilmoituksen kera siitä yhtäpidäväksi todistetun jäljennöksen kaikille toisille valloille, samalla ilmoittaen, minä päivänä se sen vastaanotti.

Irtisanominen koskee ainoastaan sitä valtaa, joka sen on tehnyt, ja tulee voimaan yhden vuoden kuluttua siitä kuin se on saapunut Alankomaiden hallitukselle.

Tämän vakuudeksi ovat valtuutetut tämän sopimuksen allekirjoittaneet.

Tämä tehtiin Haagissa tammikuun 23 päivänä 1912 yhtenä ainoana kappaleena, jota säilytetään Alankomaitten hallituksen arkistossa ja josta oikeaksitodistetut jäljennökset on diplomaattista tietä lähetettävä kaikille konferenssissa edustettuna olleille valloille.

Loppupöytäkirja allekirjoitettu Haagissa tammikuun 23 päivänä 1912.

Joulukuun 1 päivän 1911 ja tammikuun 23 päivän 1912 välisenä aikana pidetyissä kokouksissa on konferenssi päättänyt hyväksyä oheenliitetyn sopimuksen tekstin.

Konferenssi on sitäpaitsi lausunut seuraavat toivomukset:

I. Konferenssin mielestä olisi kiinnitettävä maailmanpostiliiton huomio seuraaviin seikkoihin:

- 1) raa'an opiumin postitselähettämistä koskevan järjestelyn tarpeellisuuteen,
- 2) morfiinin, kokainin ja näiden aineiden suolain sekä muiden sopimuksen 14 artiklassa mainittujen aineiden postitselähettämistä koskevan kiireellisen järjestelyn tarpeellisuuteen,
- 3) valmistetun opiumin postitselähettämistä koskevan kiellon välttämättömyyteen.

II. Konferenssin mielestä olisi tutkittava Intian hamppua koskevaa kysymystä tilastolliselta ja tieteelliseltä näkökannalta, tarkoituksella rajoittaa sen väärinkäyttöä sisäistä lainsäädäntötietä tai kansainvälisellä sopimuksella, jos sitä pidetään tarpeellisena.

Liite 1.

Versaillesissa 28 päivänä kesäkuuta 1919 tehdyn rauhansopimuksen 295 artikla, joka koskee opiumsopimusta:

295 artikla.

Ne korkeat sopimuspuolet, jotka eivät vielä ole allekirjoittaneet tahi jotka, allekirjoitettuaan, eivät vielä ole ratifioineet Haagissa 23 päivänä tammikuuta 1912 allekirjoitettua opiumsopimusta, ovat yksimieliset saattamaan tuon sopimuksen voimaan ja siinä tarkoituksessa julkaisemaan tarpeelliset lait mahdollisimman pian ja viimeistään kahdentoista kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulemisesta.

Korkeat sopimuspuolet sopivat sitäpaitsi siitä, että mitä tulee niihin heistä, jotka eivät vielä ole ratifioineet puheena olevaa sopimusta, tämän sopimuksen ratifiointi ja vuonna 1914 pidetyn kolmannen opiumsopimuksen määräysten mukaan Haagissa allekirjoitettavana olevan, sopimuksen voimaantuloa koskevan erikoisen pöytäkirjan allekirjoittaminen ovat katsottavat joka suhteessa vastaavan mainittua sopimusta.

Ranskan tasavallan hallitus on lähettävä Alankomaiden hallitukselle asianmukaisesti todistetun jäljennöksen tämän sopimuksen ratifiointien tallettamisesta laaditusta pöytäkirjasta ja on pyytävä, että Alankomaiden hallitus ottaisi vastaan ja hyväksyisi tämän asiakirjan 23 päivänä tammikuuta 1912 tehdyn sopimuksen ratifiointin tallettamisena ja vuonna 1914 laaditun lisäpöytäkirjan allekirjoittamisena.

Liite 2.

Kansainliiton peruskirjan 23 art. C kohdan mukaan on Liitolle annettu toimeksi, huomioonttamalla määräykset jo voimassa olevissa tai ehken vastaisuudessa tehtävissä kansainvälisissä sopimuksissa sekä noudattamalla tuollaisia määräyksiä, valvoa m. m. opiumin ja muiden vahingollisten rohdoksien kauppaa koskevien sopimusten noudattamista.

Kansainliiton ensimmäinen yleiskokous marras-joulukuulla 1920 teki opiumin kauppaa koskevasta kysymyksestä seuravaan päätöksen, minkä kautta opiumsopimukseen on tehty muutos, siinä kun Kansainliitolle siirretään eräitä tehtäviä, jotka sopimuksen mukaan on uskottu Alankomaiden hallitukselle:

Päätös.

Peruskirjan 23 artiklan nojalla, joka antaa Kansainliitolle tehtäväksi valvoa opiumin ja eräiden muiden voimakkaasti vaikuttavien aineiden kauppaa tarkoittavien toimenpiteiden täytäntöönpanoa, selittää Yleiskokous olevansa yhtä mieltä Alankomaiden hallituksen kanssa siitä, että asialle on eduksi, että Kansainliitto ottaa itselleen ne tietojen hankkimista ja riitojen sovittamista koskevat velvollisuudet, jotka opiumsopimuksen mukaan kuuluvat Alankomaiden hallitukselle. Tästä syystä ja jotta Liito saisi mahdollisuuden pitää yleisvalvontaa siitä että puheenaolevia, tuota kauppaa säännösteleviä toimenpiteitä noudatetaan, annetaan Liiton sihteeristölle toimeksi hankkia, paitsi muita tarpeellisia tietoja, tietoja niistä toimenpiteistä, joihin eri maissa on ryhdytty opiumsopimuksen säännösten noudattamisen varmentamiseksi, samoin kuin tietoja puheenaolevien rohdoksien y. m. valmistamisesta, kauppaamisesta ja nauttimisesta.

Neuvosto on asettava erikoisen neuvoaantavan komissionin, jonka tehtävänä on oleva mainituksessa tarkoituksessa aikaansaada mahdollisimman kiinteä yhteistyö eri valtojen kesken ja olla Neuvoston käytettävissä. Tämän komissionin muodostavat niiden maiden edustajat, joille kysymys on erikoisen mielenkiintoineen, erittäinkin Alankomaiden, Suurbritannian, Ranskan, Intian, Kiinan, Japanin, Siamin ja Portugalin valitsemat. Saaden yleiset ohjeensa Neuvostolta tulee sen kokoontua niin usein kuin tarve vaatii.

Ottaen huomioon yhteistyön tärkeyden niiden valtioiden kesken, jotka ovat ratifioineet tai vastaisuudessa ehkä tulevat ratifioimaan opiumsopimuksen, mutta jotka eivät vielä ole Liiton jäseniä, on Alankomaiden hallitusta pyydetävä kehoittamaan puheenaolevia valtioita yhtymään sopimukseen ja ryhtymään yhteistyöhön yllämainittujen toimenpiteiden aikaansaamiseksi. Jos tuollainen yhtyminen tapahtuu, valtuutetaan Neuvosto täydentämään, joko jäsenenä tai varajäsenenä, neuvoa-antavaa komissionia sellaisten maiden edustajilla, joille kysymys on erikoisen mielenkiintoinen; ja joka tapuksessa ovat Amerikan Yhdysvallat erittäin kutsuttavat.

Neuvosto oikeutetaan komissioniin asettamaan, mikäli se katsoo tarpeelliseksi, korkeintaan kolme neuvoa-antavan äänen omaavaa jäsentä, jotka eivät edusta hallituksia mutta joilla kysymykseen nähden on erikoinen asiantuntemus. Puheena olevien jäsenten matkakustannukset ja päivärahat maksetaan Liiton varoista.

Kolme kuukautta ennen jokaista Yleiskokouksen istuntoa tulee neuvoa-antavan komissionin jättää Neuvostolle kertomus kaikista niistä kysymyksistä, jotka koskevat opiumin ja eräiden muiden voimakkaasti vaikuttavien aineiden kauppaa tarkoittavien sopimusten noudattamista, jotta Neuvosto esittäisi ne Yleiskokoukselle.

Yleiskokous näkee mielihyvällä, että Alankomaiden hallitus toimii siihen suuntaan että ne maat, jotka eivät vielä ole yhtyneet opiumsopimukseen, sen allekirjoittavat ja ratifioivat, ja pyytää se Alankomaiden hallitusta ilmoittamaan Liiton sihteeristölle toimenpiteittensä tulokset.

Liite 6. Genevessä 19 päivänä helmikuuta tehty kansainvälinen opiumsopimus
27/1928.

Genevessä 19 päivänä helmikuuta 1925 tehty kansainvälinen opiumsopimus.

Suomen liittyminen on voimassa 25 päivästä syyskuuta 1928.

Toinen Opium-konferenssi.

Sopimus.

Albania, Saksa, Itävalta, Belgia, Brasilia, Brittein Valtakunta, Kanada, Australian Liittovaltio, Etelä-Afrikan Liittovaltio, Uusi-Seelanti, Irlannin Vapaavaltio ja Intia, Bulgaria, Chile, Kuba, Tanska, Espanja, Ranska, Kreikka, Unkari, Japani, Latvia, Luxemburg, Nicaragua, Alankomaat, Persia, Puola, Portugal, Serbialaisten, Kroaattien ja Sloveenien kuningaskunta, Siam, Sudan, Sveitsi, Tshekkoslovakia ja Uruguay,

katsoen siihen että sopimuspuolten toimesta tapahtunut Haagissa 23 päivänä tammikuuta 1912 tehdyn sopimuksen määräysten soveltaminen on johtanut erittäin huomattaviin tuloksiin, mutta että mainitun sopimuksen tarkoittamien aineiden salakuljetus ja väärinkäyttö jatkuvat edelleen suuressa mittakaavassa,

vakuutettuina siitä, ettei näiden aineiden salakuljetusta ja väärinkäyttöä voida lopullisesti ehkäistä muulla tavoin kuin rajoittamalla tehokkaammin näiden aineiden tuotantoa ja valmistusta sekä ylläpitämällä ankarampaa kansainvälisen kaupan tarkastusta ja valvontaa, kuin mainitussa sopimuksessa on edellytetty,

haluten ryhtyä uusiin toimenpiteisiin mainitun sopimuksen päämäärän saavuttamiseksi sekä täydentää ja tehostaa sen määräyksiä,

tietoisina siitä, että tämä rajoittaminen ja tarkastus vaativat kaikkien sopimuspuolten myötävaikutusta, ja

luottaen siihen, että kaikki asianomaiset maat yhtyvät yksimielisesti tähän ihmisystävälliseen pyrkimykseen,

ovat päättäneet tehdä tätä tarkoittavan sopimuksen sekä määränneet täysivaltaisiksi edustajikseen: (luettelo)

jotka, esitettyään toisilleen oikeiksi ja asianmukaisiksi havaitut valtakirjansa, ovat sopineet seuraavista määräyksistä:

I Luku.

Määritelmiä.

1 artikla.

Tätä sopimusta varten hyväksyvät sopimuspuolet seuraavat määritelmät:

Raaka opium. - "Raa'alla opiumilla" tarkoitetaan unikon (*Papaver somniferum* L.) siemenkodasta saatua itsestään jähmettynyttä nestettä, jota on käsitelty ainostaan sikäli, kuin on ollut välttämätöntä sen pakkausta ja kuljetusta varten, huolimatta siitä, mikä sen morfiinipitoisuus on.

Lääkinnöllinen opium. - "Lääkinnöllisellä opiumilla" tarkoitetaan opiumia, joka on läpikäynyt välttämättömät valmistusmenettelyt soveltuakseen farmakopean vaatimusten mukaisesti lääkintätarkoituksiin ja joka on joko jauhona tai murenettuna tai sekotettuna tehottomiin aineisiin.

Morfiini. - "Morfiinilla" tarkoitetaan opiumin pääalkaloidia, jonka kemiallinen kaava on C17 H19 NO3.

Diacetylmorfiini. - "Diacetylmorfiinilla" tarkoitetaan diacetylmorfiinia (diamorfiini, heroiini), jonka kaava on C21 H23 NO5.

Koka-lehti. - "Koka lehdellä" tarkoitetaan *Erythroxylon Coca Lamarck*'in, *Erythroxylon novo-granatense* (Morris) *Hieronymys*'in ja niiden *Erythroxylaceae*-heimoon kuuluvien muunnosten sekä tämän suvun toistenkin lajien lehtiä, joista kokainia voidaan saada joko välittömästi tai kemiallisen käsittelyn avulla.

Raaka kokaiini. - "Raa'alla kokaiinilla" tarkoitetaan kaikkia koka-lehdestä saatuja aineita, joita välittömästi tai välillisesti voidaan käyttää kokaiinin valmistamiseen.

Kokaiini. - "Kokaiinilla" tarkoitetaan methyl-benzoyl laevo-eegoninia ([α] D 20°=-16° 4 20 prosenttiin kloroformiliuvoksessa), jonka kaava on C17 H21 NO4.

Ecgoniini. - "Ecgoniinilla" tarkoitetaan laevo-ecgoniinia ([α] D 20°=-45° 6, 5% vesiliuvoksessa), jonka kaava on C9 H15 NO3.H2O ja kaikkia tästä ecgoniinista saatuja aineita, joista tehdasmaisesti voidaan sitä uudelleen valmistaa.

Intialainen hamppu. - "Intialaisella hampulla" tarkoitetaan *Cannabis sativa* L'n emiökukintojen kuivattuja, kukkivia tai hedelmää kantavia varren päitä, joista eritettä ei ole poistettu, millä nimellä ne sitten esiintyvätkin kaupassa.

II Luku.

Raa'an opiumin ja koka-lehtien valvonta kussakin maassa.

2 artikla.

Sopimuspuolet sitoutuvat säätämään lakeja ja asetuksia, mikäli niitä vielä ei ole olemassa, raa'an opiumin valmistuksen, jakelun ja viennin tehokkaan valvonnan aikaansaamiseksi. Ne sitoutuvat samoin määrääjättain tarkistaman ja tarpeen mukaan tehostamaan niitä tätä kysymystä koskevia lakeja ja asetuksia, jotka ne ovat säätäneet vuonna 1912 tehdyn Haagin sopimuksen ensimmäisen artiklan tahi tämän sopimuksen perusteella.

3 artikla.

Ottaen huomioon kauppaolajensa erilaisuudet, rajoittavat sopimuspuolet niiden kaupunkien, satamien tai muiden paikkojen lukua, joiden kautta raa'an opiumin tai koka-lehtien vienti tai tuonti on sallittu.

III Luku.

Valmistettujen rohdosten valvonta kussakin maassa.

4 artikla.

Tämän luvun määräykset sovelletaan seuraaviin aineisiin:

- a) lääkinntölliseen opiumiin;
- b) raakaan kokaiiniin ja ecgoniiniin;
- c) morfiiniin, diacetylmorfiiniin, kokaiiniin, ja niiden suoloihin;
- d) kaikkiin valmiisiin tahi määräyksestä valmistettaviin lääkkeisiin (niihin luettuina n. s. antiopiumpuläkkeet) jotka sisältävät enemmän kuin 0.2% morfiinia tai 0.1% kokaiinia;
- e) kaikkiin diacetylmorfiinia sisältäviin valmisteihin;
- f) galenisiin intialaisen hampun valmisteihin (ekstraktiin ja tinktuuriin); ja
- g) kaikkiin muihin huumausaineisiin, joihin tätä sopimusta voidaan 10 artiklan mukaisesti soveltaa.

5 artikla.

Sopimuspuolet säätävät tehokkaita lakeja tahi asetuksia rajoittaakseen niiden aineiden valmistuksen, tuonnin, myynnin, jakelun, viennin ja käytön, joita tämä luku tarkoittaa,

yksinomaan lääkinnöllisiin ja tieteellisiin tarpeisiin. Ne asettuvat yhteistoimintaan keskenään estääkseen näiden aineiden käyttöä kaikkiin muihin tarkoituksiin.

6 artikla.

Sopimuspuolet valvovat kaikkia henkilöitä, jotka valmistavat, tuovat maahan, myyvät, jakelevat tai vievät maasta tässä luvussa mainittuja aineita, samoin kuin myös rakennuksia, joissa nämä henkilöt harjoittavat tällaista teollisuutta tai kauppaa.

Tätä varten sopimusvaltojen tulee:

a) rajoittaa 4 artiklan b), c) ja g) kohdissa mainittujen aineiden valmistaminen yksinomaan niihin laitoksiin ja huoneustoihin, joiden suhteen asianomainen lupa on annettu;

b) vaatia, että kaikilla henkilöillä, jotka valmistavat, tuovat maahan, myyvät, jakelevat tai vievät maasta mainittuja aineita, on asianomainen oikeutus tahi lupa harjoittaa tätä toimintaa;

c) vaatia, että nämä henkilöt pitävät kirjaa siitä kuinka suuret määrät näitä aineita on valmistettu, tuotu maahan, viety maasta, myyty tai muulla lailla luovutettu. Tätä määräystä ei ehdottomasti sovelleta lääkärin antamiin määrisiin eikä asianomaista myyntilupaa nauttivien apteekkarien lääkärin määräyksestä myymiin määrisiin, jos lääkäri tai apteekkari kussakin tapauksessa säilyttää reseptit

7 artikla.

Sopimuspuolet ryhtyvät kotimaankaupassaan sellaisiin toimenpiteisiin, että tässä luvussa mainittujen aineiden luovuttaminen henkilöille, joilla ei ole siihen lupaa, estetään sekä että tällaiset henkilöt eivät saa pitää hallussaan näitä aineita.

8 artikla.

Kun Kansainliiton terveydenhoitokomitea on todennut, hankittuaan ensin Pariisin Kansainvälisen yleisen terveydenhoitotoimiston pysyvältä komitealta lausunnon asiasta, että määrätyt tässä luvussa mainittuja huumausaineita sisältävät valmisteet eivät voi aikaansaada myrkkyyhimoa, syystä että niiden lääkeaineiden laatu, joihin nämät huumausaineet ovat sekoitetut, on omiaan käytännössä estämään niiden jälleensaantia, niin terveydenhoitokomitea ilmoittaa tästä havainnosta Kansainliiton neuvostolle. Neuvosto antaa asiasta tiedon sopimuspuolille, minkä jälkeen puheenaoleviin valmisteisiin ei sovelleta tämän sopimuksen määräyksiä.

9 artikla.

Sopimuspuolet voivat oikeuttaa apteekkareja omalla vastuullaan hätätilassa antamaan yleisölle lääkkeitä viipymättä käytettäväksi seuraavia opiumia sisältäviä lääkevalmisteita: opiumtinktuuria, Sydenham laudanumia ja Dover pulveria. Suurin annos, joka tällaisissa

tapauksissa voidaan antaa, ei saa sisältää enempää kuin 0.25 grammaa opiumia, ja apteekkarin tulee merkitä kirjoihinsa luovuttamansa määrät, kuten 6 artiklan c) kohdassa on määrittäty

10 artikla.

Kun Kansainliiton terveydenhoitokomitea on todennut, hankittuaan ensin Pariisin Kansainvälisen yleisen terveydenhoidotoimiston pysyvältä komitealta lausunnon asiasta, että jokin huumausaine, johon tätä sopimusta ei sovelleta, on omiaan aikaansaamaan samallaisia väärinkäytöksiä ja aiheuttamaan yhtä turmiollisia tuloksia, kuin ne aineet, jotka tässä luvussa mainitaan, niin terveydenhoitokomitea ilmoittaa siitä Kansainliiton neuvostolle ja ehdottaa tämän sopimuksen määräysten soveltamista sanottuun huumausaineeseen.

Kansainliiton neuvosto antaa tiedon tästä ehdotuksesta sopimuspuolille. Sopimuspuoli, joka hyväksyy ehdotuksen, ilmoittaa siitä Kansainliiton pääsihteerille, joka antaa tiedon asiasta toisille sopimuspuolille.

Tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan sitten viipymättä puheenaolevaan aineeseen niiden sopimuspuolten kesken, jotka ovat hyväksyneet edellisissä kohdissa mainitun ehdotuksen.

IV Luku.

Intialainen hamppu.

11 artikla.

1. Tämän sopimuksen V luvun määräysten lisäksi, joita sovelletaan intialaiseen hamppuun ja siitä saatuun eritteeseen, sopimuspuolet sitoutuvat:

a) kieltämään intialaisesta hampusta saadun eritteen ja niiden valmisteiden, joiden perusaineena tämä erite on (kuten hashishin, esrarin, chiran, djamban) viennin maihin, joissa näiden käyttö on kielletty, ja vaatimaan, siinä tapauksessa että niiden vienti on sallittu, tuontimaan hallituksen antaman todistuksen, josta käy selville, että maahantuonti on sallittu todistuksessa määritellyjä tarkoituksia varten sekä että eritettä tai mainittuja valmisteita ei tulla jälleenviemään:ja

b) vaatimaan, ennenkuin ne antavat intialaiselle hampulle tämän sopimuksen 13 artiklassa mainitun vientiluvan, tuontimaan hallitukselta tuontitodistuksen, josta käy esille, että tuonti on sallittu ja että se tapahtuu yksinomaan lääkinnöllisiä tai tieteellisiä tarkoituksia varten.

2. Sopimuspuolet ylläpitävät kyllin tehokasta valvontaa ehkäistäkseen intialaisen hampun ja erikoisesti sen eritteen kansainvälisen laittoman kaupan.

V Luku

Kansainvälisen kaupan valvonta.

12 artikla.

Sopimuspuolten on vaadittava, että eri tuontilupa hankitaan joka kerta kun tämän sopimuksen tarkoittamia aineita maahan tuodaan. Tässä lupatodistuksessa tulee olla ilmoitus maahantuotavan määrän suuruudesta, maahantuojan nimi ja osoite sekä maastaviejän nimi ja osoite.

Tuontiluvassa tulee olla määräys ajasta, jonka kuluessa tuonnin tulee tapahtua, ja voidaan siinä sallia, että tuonti tapahtuu useammassa erässä.

13 artikla.

1. Sopimuspuolten on vaadittava, että eri vientilupa hankitaan joka kerta, kun tämän sopimuksen tarkoittamia aineita maasta viedään. Vientiluvassa tulee olla ilmoitus vientimäärästä, maastaviejän nimi ja osoite sekä maahantuojan nimi ja osoite.

2. Ennenkuin vientilupa annetaan, on sopimuspuolten vaadittava, että henkilö tai liike, joka pyytää vientilupaa, esittää tuontimaan hallituksen antaman tuontilupatodistuksen, josta käy esille, että tuonti on sallittu.

Sopimuspuolet sitoutuvat, mikäli mahdollista, ottamaan käytäntöön tähän sopimukseen liitetyn mallin mukaisen tuontilupatodistuksen.

3. Vientiluvassa on oleva aikamääräys, jonka kuluessa viennin tulee tapahtua, sekä ilmoitus tuontilupatodistuksen numerosta ja päivämäärästä ynnä viranomaisesta, joka sen on antanut.

4. Lähetystä tulee seurata jäljennös vientiluvasta ja on sen hallituksen, joka vientiluvan myöntää, lähetettävä jäljennös siitä tuontimaan hallitukselle.

5. Kun tuonti on tapahtunut tahi kun tuonnille määrätty aika on kulunut umpeen, niin tuontimaan hallitus palauttaa vientiluvan asianmukaisella merkinnällä varustettuna vientimaan hallitukselle. Merkinnässä on ilmoitettava maahan todella tuotu määrä.

6. Jos maasta todella viety määrä on pienempi, kuin vientiluvassa on ilmoitettu, niin on asianomaisten viranomaisten tehtävä tästä määrästä merkintä vientilupaan ja kaikkiin sen virallisiin jäljennöksiin.

7. Jos vientilupaa pyydetään tuontimaan tullivarastoon talletettavaksi aijotulle lähetykselle, niin vientimaan asianomaiset viranomaiset voivat yllämainitun tuontilupatodistuksen sijasta hyväksyä erikoistodistuksen, jossa tuontimaan asianomainen viranomainen todistaa, että se suostuu lähetyksen maahantuontiin

puheenaolevalla ehdolla. Tällöin on vientiluvassa mainittava, että lähetys viedään maasta tullivarastossa tallettavaksi.

14 artikla.

Täysin turvatakseen tämän sopimuksen määräysten noudattamisen ja toimeenpanon vapaasatamissa ja tullittomissa piireissä, sopimuspuolet sitoutuvat tässä sopimuksessa mainittuihin aineisiin nähden sovelluttamaan voimassa olevia lakejaan ja asetuksiaan alueillaan olevissa vapaasatamissa ja tullittomissa piireissä sekä niissä ylläpitämään samallaista valvontaa ja tarkastusta kuin muissa osissa aluettaan.

Tämä artikla ei kuitenkaan estä sopimuspuolia sovelluttamasta mainittuihin aineisiin nähden vapaasatamissaan ja tullittomissa piireissään tehokkaampia määräyksiä kuin muissa osissa aluettaan.

15 artikla.

1. Tämän sopimuksen tarkoittamia aineita ei saa kuljettaa maasta toiseen kolmannen maan kautta - katsomatta siihen tapahtuuko tällöin lähetysten siirtoa laivasta tai vaunusta toiseen vai ei - ellei lähetystä seuraavaa vientiluvan jäljennöstä, (tai määräpaikanmuuttotodistusta, jos sellainen on annettu seuraavan kohdan mukaisesti) esitetä viimeksimainitun maan asianomaisille viranomaisille.

2. Sen maan asianomaisten viranomaisten, jonka kautta jonkun tämän sopimuksen tarkoittaman aineen lähetys saa tapahtua, on ryhdyttävä kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin estääkseen tämän lähetysten suuntaamisen muuhun määräpaikkaan kuin siihen, joka on ilmoitettu lähetysten mukana seuraavassa vientiluvan jäljennöksessä (tai määräpaikanmuuttotodistuksessa), ellei maan hallitus ole oikeuttanut puheenaolevaan määräpaikanmuutokseen erikoisella määräpaikanmuuttotodistuksella. Määräpaikanmuuttotodistus annetaan vasta kun tuontilupatodistus on saatu 13 artiklan määräysten mukaisesti sen maan hallitukselta, johon lähetys aijotaan määräpaikkaa muuttamalla lähettää. Todistuksen tulee sisältää samat tiedot, mitkä 13 artiklan mukaisesti ovat mainittavat vientiluvassa, sekä sen maan nimen, josta tämän lähetys alkujaan on viety. Kaikki 13 artiklan määräykset, jotka koskevat vientilupaa, kohdistuvat myös määräpaikanmuuttotodistuksiin,

Sen maan hallituksen, joka oikeuttaa lähetysten määräpaikan muuttamisen, on säilytettävä jäljennös alkuperäisestä vientiluvasta (tai määräpaikanmuuttotodistuksesta), joka seurasi puheenaolevaa lähetystä sen saapuessa yllämainitun maan alueelle, ja palautettava se sille hallitukselle, joka sen on antanut, ilmoittaen samalla sen maan nimen, johon lähetys on muutettu menemään.

3. Kuljetuksen tapahtuessa ilmatietä ei tämän artiklan edelläolevia määräyksiä ole sovellettava, jos ilmalaiva lentää kolmannen maan yli laskeutumatta maahan. Jos ilmalaiva laskee maihin puheenaolevan maan alueella, on mainittuja määräyksiä noudatettava, mikäli olosuhteet sen sallivat.

4. Tämän artiklan 1 - 3 kohdat eivät vaikuta ehkäisevästi mihinkään kansainväliseen välipuheeseen, joka rajoittaa sitä tarkastusta, jota joku sopimuspuolista harjoittaa tämän

sopimuksen tarkoittamiin aineisiin nähden, kun niitä lähetetään suoraan kauttakulikutavarana.

5. Tämän artiklan määräyksiä ei sovelleta näiden aineiden kuljetukseen postitse.

16 artikla.

Jos jotakin tämän sopimuksen tarkoittamaa ainetta sisältävä lähetys on saapunut jonkun sopimuspuolen alueelle ja pantu tullivarastoon, ei sitä saa ottaa mainitusta varastosta, ellei tuontimaan hallituksen antamaa tuontitodistusta, josta käy selville, että maahantuonti on sallittu, esitetä viranomaiselle, jonka alainen tullivarasto on. Tämä viranomaisella antaa jokaiselle täten varastosta otetulle lähetykselle eri luvan, jolla korvataan 13, 14 ja 15 artikloissa mainittu vientilupa.

17 artikla.

Kun tämän sopimuksen tarkoittamia aineita kuljetetaan kauttakulikutavarana jonkun sopimuspuolen alueen kautta tai pannaan tullivarastoon, ei niitä saa käsitellä niin, että ne laadultaan muuttuvat tai että niiden pakkausta ilman viranomaisten lupaa uusitaan.

18 artikla.

Jos joku sopimuspuolista katsoo mahdottomaksi tämän luvun määräyksien soveltamisen jonkun toisen maan kanssa käymäänsä kauppaan siitä syystä, että viimeksimainittu maa ei ole ottanut osaa tähän sopimukseen, niin on se velvollinen soveltamaan tämän luvun määräyksiä ainostaan sikäli, kuin olosuhteet sen sallivat

VI Luku.

Pysyvä keskuskomitea.

19 artikla.

On asetettava pysyvä keskuskomitea kolmen kuukauden kuluessa siitä lukien, kun tämä sopimus on tullut voimaan.

Keskuskomiteaan kuuluu kahdeksan henkilöä, joiden teknillinen pätevyys, puolueettomuus ja taloudellinen riippumattomuus on yleistä luottamusta herättävä.

Keskuskomitean jäsenet nimittää Kansainliiton neuvosto.

Amerikan Yhdysvaltoja ja Saksaa pyydetään kumpaakin valitsemaan henkilön ottamaan osaa näihin nimityksiin.

Nimityksissä on tärkeänä seikkana otettava huomioon, että keskuskomiteaan määrätään oikeassa suhteessa henkilöitä, jotka tuntevat huumausainekysymyksen niin hyvin tuotanto- ja valmistusmaissa kuin myös kulutusmaissa sekä ovat kotoisin sellaisista maista.

Keskuskomitean jäsenillä ei saa olla toimia, joiden kautta he joutuvat hallituksistaan suoranaisesti riippuvaiseen asemaan.

Komitean jäsenet määrätään viideksi vuodeksi ja he voivat tulla uudelleen valituiksi.

Komitea valitsee puheenjohtajansa ja määrää sisäisen työjärjestyksensä.

Komitea on päätösvaltainen vähintään neljän jäsenen saapuvilla ollessa.

Komitean päätökset 24 ja 26 artiklaa koskevissa asioissa ovat tehtävät kaikkien komitean jäsenten ehdottomalla enemmistöllä.

20 artikla.

Kansainliiton neuvoston on yksissä neuvoin komitean kanssa ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin komitean organisoimiseksi ja sen toiminnan järjestämiseksi niin, että tälle elimelle taataan täydellinen riippumattomuus teknillisten tehtäviensä suorittamisessa tämän sopimuksen mukaisesti ja että sen hallintoviranomaiset alistetaan pääsihteerin valvonnan alaisiksi.

Pääsihteerin nimittää keskuskomitean sihteerin ja virkailijat mainitun komitean esityksestä sekä ehdolla, että neuvosto hyväksyy nimitykset.

21 artikla.

Sopimuspuolet suostuvat vuosittain ennen joulukuun 31 päivää lähettämään 19 artiklassa mainitulle pysyvälle keskuskomitealle ennakkolaskelmat siitä, kuinka paljon kutakin sopimuksen tarkoittamaa ainetta on seuraavana vuonna tarpeen tuoda niiden alueille maan sisäistä kulutusta varten lääkinnöllisiin, tieteellisiin y. m. tarkoituksiin.

Näitä numeroja ei ole katsottava asianomaista hallitusta sitoviksi, vaan annetaan ne keskuskomitealle ohjeeksi sen tehtävien suorittamisessa.

Siinä tapauksessa, että olosuhteet pakottaisivat jotain maata vuoden kuluessa muuttamaan ennakkolaskelmiaan, tämän maan tulee keskuskomitealle ilmoittaa tarkistetut numerot.

22 artikla.

Sopimuspuolet suostuvat lähettämään keskuskomitealle vuosittain, kolmen kuukauden (c-kohdassa mainitussa tapauksessa viiden kuukauden) kuluessa vuoden loputtua sekä

komitean vasta määrättävällä tavalla, mahdollisimman täydellisiä ja tarkkoja tilastotietoja edelliseltä vuodelta:

a) raa'an opiumin ja koka-lehden tuotannosta;

b) tämän sopimuksen III luvun 4 artiklan b, c, g-kohdissa mainittujen aineiden valmistuksesta sekä tähän valmistukseen tarvittavista raaka-aineista. Ilmoitus siitä, kuinka paljon näitä aineita on käytetty muihin johdannaisaineisiin, joita ei tässä sopimuksessa mainita, on annettava erikseen;

c) tämän sopimuksen II ja III luvun tarkoittamien aineiden varastoista, joita on tukkukauppioiden tai hallituksen hallussa kotimaista kulutusta varten muihin kuin valtion tarpeisiin;

d) tämän sopimuksen II ja III luvussa mainittujen aineiden käytöstä muihin kuin valtion tarpeisiin; ja

e) niistä tämän sopimuksen tarkoittamien aineiden määristä, jotka ovat otetut takavarikkoon laittoman tuonnin tai viennin johdosta. Näissä tilastoissa on ilmoitettava millä lailla takavarikoituja aineita on käytetty sekä kaikki muut takavarikkoja ja takavarikoitujen aineiden käyttöä koskevat tarpeelliset tiedot.

Kohdissa a, b, c, d, e mainitut tilastot saattaa keskuskomitea sopimuspuolten tietoon.

2. Sopimuspuolet suostuvat lähettämään keskuskomitealle tämän vasta määrättävällä tavalla kutakin kolmen kuukauden ajanjaksoa seuraavien neljän viikon kuluessa tilastoja jokaisen tämän sopimuksen tarkoittaman aineen tuonnista eri maista ja viennistä eri maihin kolmen edellisen kuukauden kuluessa. Nämä tilastot lähetetään komitean mahdollisesti määräämissä tapauksissa sähköitse, paitsi jos määrät alittavat keskuskomitean vastedes kullekin aineelle vahvistaman minimimäärän.

3. Antaessaan tilastoja tämän artiklan mukaisesti hallitukset ilmoittavat erikseen valtion tarpeeksi maahan tuodut tai ostetut määrät, jotta kävisi mahdolliseksi todeta kuinka suuria määriä maassa tarvitaan yleisiin lääkinnöllisiin ja tieteellisiin tarkoituksiin. Keskuskomitealla ei ole minkäänlaista oikeutta tehdä kysymyksiä tai lausua mielipidettään valtion tarpeeksi maahantuotujen tai ostettujen määrien tahi niiden käytön suhteen.

4. Valtion mahdollista myyntiä varten hallussaan pitämiä, maahantuomia tai ostamia aineita ei tässä artiklassa katsota todella valtion tarpeita varten pidetyiksi, maahantuoduiksi tai ostetuiksi.

23 artikla.

Niiden tietojen täydennykseksi, jotka on annettu keskuskomitealle koko maailmassa löytyvän opiummäärän käytöstä, antavat niiden maiden hallitukset, joissa valmistetun opiumin käyttö on ajoittain sallittu, komitealle tämän vastedes määrättävällä tavalla, paitsi

22 artiklassa mainittuja tilastotietoja, enintään kolmen kuukauten kuluessa vuoden loputtua mahdollisimman täydellisiä ja tarkkoja tilastoja edelliseltä vuodelta:

- 1) valmistetun opiumin tuotannosta ja sen valmistukseen käytetyistä aineksista; ja
- 2) valmistetun opiumin kulutuksesta.

On sovittu, ettei komitealla ole oikeutta tehdä kysymyksiä tai lausua minkäänlaista mielipidettä näistä tilastoista sekä ettei 24 artiklan määräyksiä voida soveltaa tämän artiklan tarkoittamiin seikkoihin, paitsi jos komitea on todennut, että käydään luvattonta, huomattaviin määriin nousevaa kansainvälistä kauppaa.

24 artikla.

1. Keskuskomitea valvoo pysyvästi kansainvälistä kauppaa. Jos se saamistaan tiedoista tekee johtopäätöksen, että johonkin määrättyyn maahan kokoontuu liian suuria määriä jotain tämän sopimuksen tarkoittamaa ainetta ja että tämä maa niinmuodoin on vaarassa joutua luvattoman kaupan keskukseksi, niin on sillä oikeus pyytää selityksiä puheenaolevalta maalta Kansainliiton pääsihteerin välityksellä.

2. Ellei kohtuullisen ajan kuluessa anneta selitystä tahi elleivät annetut selitykset ole tyydyttäviä, on keskuskomitealla oikeus kiinnittää kaikkien sopimuspuolten hallitusten ja Kansainliiton neuvoston huomiota tähän asianhaaraan sekä ehdottaa, ettei mitään uutta tämän sopimuksen tarkoittamien aineiden tai jonkun niistä vientiä tapahtuisi puheenaolevaan maahan, ennenkuin komitea on ilmoittanut, että se on saanut tyydyttäviä tietoja tilanteesta tässä maassa, mikäli näistä aineista on kysymys. Keskuskomitea ilmoittaa samalla asianomaisen maan hallitukselle tekemästään ehdotuksesta.

3. Puheenaoleva maa voi vedota asiassa Kansainliiton neuvostoon.

4. Jokaisen vientiä harjoittavan maan hallitus, joka ei halua toimia keskuskomitean ehdotuksen mukaisesti, voi samaten vadota asiassa Kansainliiton neuvostoon.

Jollei se tahdo sitä tehdä, ilmoittakoon viipymättä keskuskomitealle, ettei ehdotus sitä tyydytä, sekä, jos mahdollista, mikä siihen on syynä.

5. Keskuskomitealla on oikeus julkaista selostus asiasta ja antaa se neuvostolle, joka toimittaa sen sopimuspuolten hallituksille.

6. Jos keskuskomitean päätös ei ole yksimielinen, on vähemmistön mielipide myöskin esitettävä.

7. Jokainen maa saa kutsun olla edustettuna keskuskomitean istunnoissa, joissa jotain sitä suoranaisesti koskevaa kysymystä käsitellään.

25 artikla.

Kaikilla sopimuspuolilla on oikeus ystävällisessä tarkoituksessa kiinnittää komitean huomiota kysymyksiin, joiden ne katsovat vaativan käsittelyä. Tätä artiklaa ei kuitenkaan ole tulkittava siten, että se laajentaisi komitean valtaa.

26 artikla.

Niitten maitten suhteen, jotka eivät ole osallistuneet tähän sopimukseen, voi keskuskomitea ryhtyä 24 artiklassa mainittuihin toimenpiteisiin, jos se saamistaan tiedoista tekee sen johtopäätöksen, että jokin maa on vaarassa tulla luvattoman kaupan keskuksiksi. Tällöin komitea ryhtyy puheenaolevan artiklan mainitseisiin toimenpiteisiin, mikäli ne asianomaiselle maalle annettavaa ilmoitusta koskevat.

Näissä tapauksissa sovelletaan 24 artiklan 3, 4 ja 7 kohtia.

27 artikla.

Keskuskomitean on joka vuosi annettava Kansainliiton neuvostolle selostus toiminnastaan. Tämä selostus julkaistaan ja saatetaan kaikkien sopimuspuolten tiedoksi.

Keskuskomitean on huolehdittava siitä, etteivät ennakkolaskelmat, tilastot, tiedot ja selitykset, jotka sille tämä sopimuksen 21, 22, 23, 24, 25 ja 26 artiklain mukaisesti toimitetaan, joudu julkisuuteen tavalla, joka olisi omiaan helpottamaan keinottelijain toimintaa tai vahingoittamaan jonkun sopimuspuolen laillista kauppaa.

VII Luku.

Yleisiä määräyksiä.

28 artikla.

Kukin sopimuspuoli sitoutuu asianmukaisella tavalla rankaisemaan tämän sopimuksen määräysten toimeenpanoa koskevien lakien ja asetusten rikkomisia, sisällyttäen rangaistukseen, tarpeen vaatiessa, myös puheenaolevien aineiden takavarikoinnin.

29 artikla.

Sopimuspuolet ottavat mahdollisimman myötämielisesti harkittavakseen kysymyksen siitä, voidaanko ryhtyä lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin sellaisten niiden tuomiovallan piirissä tehtyjen tekojen rankaisemiseksi, joiden tarkoituksena on auttaa tai avustaa sopimuspuolten tuomiovallan ulkopuolella olevilla paikkakunnilla suoritettavia tekoja, mitkä ovat rikkomuksia näillä paikkakunnilla voimassa olevia, tätä sopimusta koskevia lakeja vastaan.

30 artikla.

Sopimuspuolet saattavat, mikäli sitä vielä eivät ole tehneet, Kansainliiton pääsihteerin välityksellä, toistensa tietoon tässä sopimuksessa mainittuja asioita koskevat lakinsa ja asetuksensa samoin kuin sen voimaansaattamiseksi vastaisuudessa ehkä julkaistavat lait ja asetukset.

31 artikla.

Tämä sopimus tulee sopimuspuolten kesken voimaan Haagisa 23 päivänä tammikuuta 1912 allekirjoitetun sopimuksen I, III ja V luvun määräysten sijaan. Mainitut määräykset jäävät voimaan sopimuspuolten ja kaikkien niiden Haagin sopimukseen osallistuneitten valtioiden välille, jotka eivät ole ottaneet osaa tähän sopimukseen.

32 artikla.

1. Ratkaistakseen mahdollisimman sovinnollisesti tämän sopimuksen tulkinnasta ja toimeenpanosta sopimuspuolten välillä mahdollisesti syntyvät erimielisyydet, joita ei ole voitu diplomaattista tietä selvittää, riitapuolet voivat, ennenkuin ryhtyvät oikeudenkäyntiin tai välitysoikeudelliseen menettelyyn, alistaa erimielisyytensä neuvovan lausunnon saamista varten sen teknillisen elimen harkittavaksi, jonka Kansainliiton neuvosto tätä tarkoitusta varten tulee asettamaan.

2. Neuvova lausunto on annettava kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, jolloin kyseessäolevaan elimeen erimielisyyttä koskevassa asiassa on vedottu, elleivät riitapuolet yhteisestä sopimuksesta päättää pidentää tätä määräaika. Tämä elin määrää ajan, jonka kuluessa sopimuspuolten tulee lausua mielipiteensä sen antaman lausunnon johdosta.

3. Neuvova lausunto ei sido riitapuolia, elleivät ne kumpikin sitä hyväksy.

4. Erimielisyydet, joita ei ole voitu selvittää välittömästi eikä myöskään edellämaitun teknillisen elimen antamaan lausunnon perusteella, jätetään jommankumman riitapuolen pyynnöstä pysyvän kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi, ellei erimielisyyden ratkaisemiseen ryhdytä välitysoikeudellisen tai jonkun muun menettelyn kautta mahdollisesti voimassaolevan sopimuksen tai tätä erikoistapausta varten tehtävän välipuheen perusteella.

5. Kansainväliseen tuomioistuimeen vetoaminen tapahtuu siinä järjestyksessä, kuin tuomioistuimen johtosäännön 40 artiklassa on määrätty.

6. Riitapuolten päätös alistaa erimielisyys neuvovaa lausuntoa varten Kansainliiton neuvoston asettaman teknillisen elimen harkittavaksi tai vedota välitysoikeudelliseen menettelyyn annetaan tiedoksi Kansainliiton pääsihteerille ja hänen toimestaan muille sopimuspuolille, joilla on oikeus ottaa osaa asian käsittelyyn.

7. Riitapuolten tulee jättää pysyvän kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistaviksi kaikki kansainvälistä oikeutta tai tämän sopimuksen tulkintaa koskevat kysymykset, jotka

saattavat esiintyä asian käsittelyn aikana teknillisessä elimessä tai välitysoikeudessa ja joiden ratkaisun pysyvässä tuomioistuimessa puheenaoleva elin tai välitysoikeus jommankumman riitapuolen pyynnöstä katsoo välttämättömäksi erimielisyyden selvittämiseksi.

33 artikla.

Tämä sopimus, jonka ranskan- ja englanninkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, päivätään tälle päivälle ja jää syyskuun 30 päivään 1925 asti avoimeksi kaikkien siinä konferenssissa, jossa tämä sopimus laadittiin, edustettuina olleiden valtioiden, kaikkien Kansainliiton jäsenten sekä kaikkien muiden valtioiden allekirjoitettavaksi, joille Kansainliiton neuvosto mainittua tarkoitusta varten on antanut kappaleen tätä sopimusta.

34 artikla.

Tämä sopimus on ratifioitava. Ratifioimiskirjat talletetaan Kansainliiton pääsihteerin huostaan, joka ilmoittaa niiden vastaanottamisesta sopimuksen allekirjoittaneille Kansainliiton jäsenille ynnä muille allekirjoittajavaltioille.

35 artikla.

Syyskuun 30 päivästä 1925 lähtien saattaa jokainen valtio, joka oli edustettuna konferenssissa, jossa tämä sopimus laadittiin, mutta ei ole allekirjoittanut sitä, jokainen Kansainliiton jäsen ja jokainen valtio, jolle Kansainliiton neuvosto tätä tarkoitusta varten on lähettänyt kappaleen sopimusta, liittyä tähän sopimukseen.

Liittyminen tapahtuu siten, että asiakirja lähetetään Kansainliiton pääsihteerille sihteeristön arkistoon talletettavaksi. Pääsihteerin ilmoittaa viipymättä tallettamisesta sopimuksen allekirjoittaneille Kansainliiton jäsenille sekä muille sen allekirjoittaneille ja siihen liittyneille valtioille.

36 artikla.

Tämä sopimus ei tule voimaan, ennenkuin sen on ratifioinut kymmenen valtiota, niihin luettuina seitsemän niistä valtioista, jotka 19 artiklan mukaisesti ottavat osaa keskuskomitean asettamiseen ja joista vähintään kaksi valtiota on Kansainliiton neuvoston vakinaisia jäseniä. Se tulee voimaan 90 päivänä siitä lukien, kun Kansainliiton pääsihteerin on vastaanottanut viimeisen välttämättömistä ratifioimiskirjoista. Sen jälkeen tämä sopimus tulee kuhunkin sopimuspuoleen nähden voimaan 90 päivänä siitä lukien, kun sen ratifioimiskirja tai ilmoitus liittymisestä on vastaanotettu.

Kansainliiton liittokirjan 18 artiklan määräysten mukaisesti pääsihteerin kirjaa tämän sopimuksen sen voimaantulemispäivänä.

37 artikla.

Kansainliiton pääsihteerin on pidettävä erityistä luetteloa niistä sopimuspuolista, jotka ovat allekirjoittaneet tai ratifioineet tämän sopimuksen, ovat siihen liittyneet tai sen sanoneet irti. Tämä luettelo on aina oleva sopimuspuolten ja Kansainliiton jäsenten nähtävänä ja se julaistaan niin usein kuin mahdollista, neuvoston määräysten mukaan.

38 artikla.

Tämä sopimus voidaan sanoa irti kirjallisella ilmoituksella, joka osoitetaan Kansainliiton pääsihteerille. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua sen jälkeen, kun pääsihteeri on sen vastaanottanut, ja kohdistuu ainostaan irtisanoneeseen valtioon.

Kansainliiton pääsihteeri tiedottaa kaikille sopimuksen allekirjoittaneille tai siihen liittyneille Kansainliiton jäsenille ynnä muille valtioille, jotka ovat sen allekirjoittaneet tai siihen liittyneet, kaikki vastaanottamansa irtisanomiset.

39 artikla.

Jokainen tähän sopimukseen osallistunut valtio saattaa selittää joko allekirjoittaessaan sen tahi tallettaessaan ratifioimis- tai liittymiskirjansa, ettei sen sopimukselle antama hyväksyminen sido sen kaikkia tai määrättyjä suojelusmaita, siirtomaita, alusmaita tai merentakaisia alueita, jotka ovat sen täysivaltiuden tai vallan alaisia tai joiden suhteen se on vastaanottanut Kansainliiton mandaatin, ja voi se myöhemmin 35 artiklan mukaisesti liittyä sopimukseen jonkun sen suojelukseen, siirtomaan, alusmaan tai merentakaisen alueen nimessä, joka edellämainitun selityksen kautta on jäänyt ulkopuolelle.

Irtisanominen voi niinkään tapahtua erikseen kunkin suojelusalueen siirtomaan, alusmaan tai merentakaisen alueen puolesta; näihin irtisanomisiin sovelletaan 38 artiklan määräyksiä.

Vakuudeksi edellämainitut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Genevessä, yhdeksäntenätoista päivänä helmikuuta 1925 yhtenä kappaleena, joka talletetaan Kansainliiton sihteeristön arkistoon; oikeiksi todistetut jäljennökset siitä lähetetään kaikille konferenssiin osaottaneille valtioille ja kaikille Kansainliiton jäsenille.

(1) Ne maat, jotka eivät ole lopettaneet opiumin polttoa ja jotka haluavat maahantuoda raakaa opiumia jalostetun opiumin valmistamista varten, ovat velvolliset antamaan todistuksen siitä, että tuotava raaka opium on tarkoitettu jalostetun opiumin valmistamista varten, että opiumin polttoon sovelletaan hallituksen rajoitusmääräyksiä, kunnes opium kokonaan kielletään, ja että tuotua opiumia ei jälleenviedä.)

Liite 7. Laki huumausaineiden tuontia ja vientiä koskevien määräysten antamisesta (233/1942) ja sitä täydentänyt asetus kansainvälisten huumausainesopimusten määräysten soveltamisesta (234/1942):

N:o 233.

L a k i

huumausaineiden tuontia ja vientiä koskevien määräysten antamisesta.

Annettu Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 1942.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Sen lisäksi, mitä 5 päivänä joulukuuta 1935 annetun apteekkitavaralain 16 §:n 2 momentissa on apteekkitavarain maahan-tuonnista säädetty, voidaan Haagissa 23 päivänä tammikuuta 1912 ja Genèvessä 19 päivänä helmikuuta 1925 allekirjoitettujen kansainvälisten opiumsopimusten sekä Genèvessä 13 päivänä heinäkuuta 1931 tehdyn, huumausaineiden valmistuksen rajoittamista ja kaupan säännöstimistä tarkoittavan yleissopimuksen alaisten aineiden ja valmisteiden maahan tuontia ja maasta vientiä koskevia määräyksiä antaa asetuksella. Niin ikään voidaan asetuksella kokonaan kieltää näiden aineiden ja valmisteiden tuonti ja vienti.

Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 1942.

Tasavallan Presidentti

RISTO RYTI.

Sisäasiainministeri *Toivo Horelli.*

590

N:o 233.

L a k i**huumausaineiden tuontia ja vientiä koskevien määräysten antamisesta.**

Annettu Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 1942.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Sen lisäksi, mitä 5 päivänä joulukuuta 1935 annetun apteekkitavaralain 16 §:n 2 momentissa on apteekkitavarain maahan tuonnista säädetty, voidaan Haagissa 23 päivänä tammikuuta 1912 ja Genèvessä 19 päivänä helmikuuta 1925 allekirjoitettujen kansainvälisten opiumsopimusten sekä Genèvessä 13 päivänä heinäkuuta 1931 tehdyn, huumausaineiden valmistuksen rajoittamista ja kaupan säännöstyä tarkoittavan yleissopimuksen alaisten aineiden ja valmisteiden maahan tuontia ja maasta vientiä koskevia määräyksiä antaa asetuksella. Niin ikään voidaan asetuksella kokonaan kieltää näiden aineiden ja valmisteiden tuonti ja vienti.

Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 1942.

Tasavallan Presidentti

RISTO RYTI.Sisäasiainministeri *Toivo Horelli.*

N:o 234.

Asetus**kansainvälisten huumausainesopimusten määräysten soveltamisesta.**

Annettu Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 1942.

Sisäasiainministerin esittelystä säädetään huumausaineiden tuontia ja vientiä koskevien määräysten antamisesta tänä päivänä annetun lain nojalla:

1 §.

Tässä asetuksessa tarkoitetaan: raa'alla opiumilla unikon (*Papaver somniferum* L.) siemenkodasta saatua, itseltään jähmettynyttä nestettä, jota on käsitelty ainoastaan sikäli, kuin on ollut välttämätöntä sen pakkausta ja kuljetusta varten, riippumatta siitä mikä aineen morfiinipitoisuus on;

valmistetulla opiumilla raa'an opiumin valmistetta, joka saadaan erityisen käsittelyn avulla, erittäinkin liottamalla, kiehumalla, paahtamalla tai saattamalla käymistilaan, minkä käsittelyn tarkoituksena on opiumin muuttaminen nautittavaksi ekstraktiksi, niin myös poltetun opiumin sakkaa ja kaikkia muita jätteitä;

lääkeopiumilla opiumia, joka määrättyjä menetelmiä käyttäen on saatettu soveltuvaksi farmakopean mukaiseen käyttöön lääkintötarkoituksiin joko jauhona tai murennettuna tahi sekoitettuna tehottomiin aineisiin;

morfiinilla opiumin pääalkaloidia, jonka kemiallinen kaava on $C_{17}H_{19}O_3N$;

diasetylmorfiinilla sellaista diasetylmorfiinia (diamorfiini, heroiini), jonka kaava on $C_{21}H_{23}O_5N$ ($C_{17}H_{17}(C_2H_3O)_2O_3N$);

kookanlehdellä *Erythroxylon Coca* Lamarck ja *Erythroxylon novogranatense* (Morris) Hieronymus nimisten kasvien ja niiden Erythroxylaceae heimoon kuuluvien muunnosten sekä tämän suvun muittenkin lajien lehtiä, joista kokaiinia voidaan saada joko välittömästi tai kemiallisen käsittelyn avulla;

raa'alla kokaiinilla kaikkia kookanlehdessä saatuja aineita, joita välittömästi tai välillisesti voidaan käyttää kokaiinin valmistamiseen;

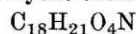
kokaiinilla metylbensoyylaevoekgoniinia ($[a]_D^{20} = -16.4$, 20 prosentin kloroformiliuoksessa), jonka kaava on $C_{17}H_{21}O_4N$;

ekgoniinilla laevoekgoniinia ($[a]_D^{20} = -45.6$, 5 % vesiliuoksessa), jonka kaava on $C_9H_{15}O_3N \cdot H_2O$, ja kaikkia tämän ekgoniinin johdoksia, joista tehdasmaisesti voidaan sitä uudelleen valmistaa; sekä

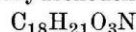
intialaisella hampulla kaupassa eri nimillä esiintyviä *Cannabis sativan* L. emikukintojen kuivattuja kukkivia tahi hedelmää kantavia verson päitä, joista eritettä ei ole poistettu.

Allaluetellut lääkeaineet määritellään kemiallisilla kaavoillaan seuraavasti:

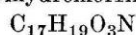
Dihydro-oksikodeinoni

Dihydrokodeinoni

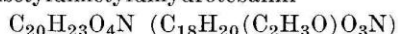

Dihydromorfinoni

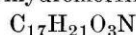

Asetyldihydrokodeinoni tai

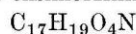
Asetyldimetyldihydrotebaiini

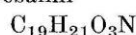
Dihydromorfiini

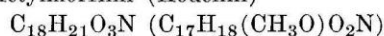
N-oksomorfiini

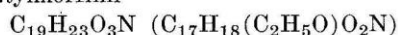
Tebaiini

Metylmorfiini (Kodeiini)

Etylmorfiini

Bensylmorfiini

Valmistamiseksi katsotaan myös puhdistaminen.

Muuntamisella tarkoitetaan jonkin aineen muuttamista kemiallisin keinoin, lukuun ottamatta alkaloidien muuttamista niiden suoloiksi.

Jotakin ainetta muunnettaessa toiseksi aineeksi pidetään tätä menettelyä ensiksi mainitun aineen muuntamisena ja viimeksi mainitun valmistamisena.

2 §.

Opiumin valmistaminen nautintotarkoituksiin sekä näin valmistetun opiumin maahantuonti, maastavienti, hallussapito ja kauppa on kielletty.

Tämän kiellon alaisia ovat niinkään opiumin sakka ja kaikenlaatuiset opiumin jätteet, niihin luettuna myöskin se, mikä jää jäljelle opiumia poltettaessa.

3 §.

Raa'an opiumin, kookanlehtien ja intialaisen hampun sekä intialaisesta hampusta

saadun eritteen maahantuonti ja maastavienti on sallittu ainoastaan sisäasiainministeriön antamalla luvalla.

Edellä 1 momentissa olevan määräyksen alaisia ovat myöskin seuraavat valmistetut lääkeaineet, riippumatta siitä ovatko ne puolivalmisteita vaiko lopullisesti valmistettuja:

A) lääkeopiumi;

B) raaka kokaiini;

C) I ryhmä:

alaryhmä a):

1) morfiini ja sen suolat sekä ne välittömästi raa'asta tai lääkeopiumista saadut valmisteet, jotka sisältävät yli 20 % morfiinia;

2) diasetylmorfiini ja muut morfiiniesterit sekä niiden suolat;

3) kokaiini ja sen suolat sekä ne välittömästi kookanlehdestä saadut valmisteet, jotka sisältävät yli 0.1 % kokaiinia, sekä kaikki ekgoniinin esterit ja niiden suolat;

4) dihydro-oksikodeinoni (jonka eräs suola on rekisteröity nimellä eukodal), dihydrokodeinoni (jonka eräs rekisteröity nimi on diecodid), dihydromorfinoni (jonka eräs suola on rekisteröity nimellä dilaudid), asetyleidihydrokodeinoni tai asetyleidimetyldihydrotebaiini (jonka eräs suola on rekisteröity nimellä acedicon), dihydromorfiini (jonka eräs suola on rekisteröity nimellä paramorfan) ja desomorfiini tai dihydrodesoksimorfiini, sekä niiden esterit, suolat ja esterien suolat, N-oksomorfiini (jonka rekisteröity nimitys on genomorfiini), N-oksomorfiinin johdokset ja muut viidenarvoisen tyyppien morfiinijohdokset, sekä kaikki näitä aineita sisältävät valmisteet;

alaryhmä b):

ekgoniini ja tebaiini sekä niiden suolat, morfiinieetterit, kuten bensylmorfiini, ja niiden suolat, lukuunottamatta metylmorfiinia (kodeiini), etylmorfiinia ja niiden

suoloja, sekä kaikki tämän alaryhmän aineita sisältävät valmisteet;

II ryhmä:

metylmorfiini (kodeiini), etylmorfiini ja niiden suolat.

D) kaikki valmisteet ja lääkärin määräyksestä valmistetut lääkkeet (niihin luettuina n. s. antiopiumlääkkeet), jotka sisältävät enemmän kuin 0.2 % morfiinia tai 0.1 % kokaiinia, sekä sitäpaitsi kaikki sellaiset joko kiinteään tai nestemäiseen tehotomaan aineeseen sekoitetut morfiinin tai kokaiinin tai niiden suolojen liuokset tai miedonnukset, jotka sisältävät morfiinia tai kokaiinia;

E) kaikki diasetylmorfiinia tai muita morfiinistereitä sisältävät valmisteet;

F) galeeniset intialaisen hampun valmisteet (ekstrakti ja tinktuura); sekä

G) kaikki muut huumausaineet ja valmisteet, joihin Genèvessä 19 päivänä helmikuuta 1925 tehtyä opiumsopimusta sen 10 artiklan mukaisesti tai Genèvessä 13 päivänä heinäkuuta 1931 tehtyä, huumausaineiden valmistuksen rajoittamista ja kaupan säännöstämistä tarkoittavaa yleissopimusta sen 11 artiklan nojalla määrätään sovellettavaksi taikka joihin nähden sisäasiainministeriö muuten antaa tarkempia määräyksiä sopimusten soveltamisesta.

4 §.

Lupa 3 §:ssä mainittujen lääkeaineiden maahantuontiin voidaan antaa ainoastaan milloin nämä aineet ovat tarkoitettut käytettäväksi lääkinnöllisiin tai tieteellisiin tarpeisiin.

5 §.

Päätöksessä, jolla annetaan lupa 3 §:ssä mainittujen aineiden tai valmisteiden maahantuontiin, on mainittava maahantuottajan nimi, osoite ja ammatti, tavaran laatu ja määrä, sen lähettäjän nimi ja osoite, ne ehdot, jotka katsotaan tarpeellisiksi määrätä, sekä merkintä siitä, että tavara tullaan käyttämään lääkinnöllisiin tai tieteel-

lisiin tarkoituksiin. Päätöksessä tulee myös olla määräys ajasta, jonka kuluessa tuonnin tulee tapahtua, ja voidaan siinä sallia, että tavara tuodaan useammassa erässä. Samalla voidaan myöskin määrätä, mitä tietä tavara on tuotava.

Tuontiluvan sisältävän päätöksen ohella on hakijalle annettava myös tuontitodistus vientiluvan hankkimista varten lähettäjään hallitukselta.

6 §.

Mikäli sisäasiainministeriö katsoo diasetylmorfiinin, sen suolojen tai näitä aineita sisältävien valmisteiden maahantuonnin tarpeelliseksi, antakoon hakijalle tuontiluvan ja lähettäkään tuontitodistuksen ulkoasiainministeriölle, joka toimittaa sen vientimaan asianomaiselle viranomaiselle sekä esittää sille pyynnön todistuksessa mainitun lääkeaineen lähettämisestä maahan. Tällainen lääkeaine on lähetettävä maahan osoitettuna lääkintöhallitukselle, jonka vastuulla aineen jakelu tapahtuu ja jolta asianomaisen on hankittava valtuutus sen vastaanottamista varten.

7 §.

Kun tavara on tuotu maahan tai tuonnille määrätty aika päättynyt, on vientimaan asianomaisen viranomaisen sisäasiainministeriölle lähettämä jäljennös vientiluvasta palautettava varustettuna merkinällä siitä paljonko luvassa mainitusta tavaran määrästä on maahan tuotu.

8 §.

Diasetylmorfiinin ja sen suolojen sekä kaikkien näitä aineita sisältävien valmisteiden maastavienti on kielletty. Kuitenkin saadaan lähettäjälle palauttaa asianmukaisella luvalla maahan tuotu tavara, jos havaitaan, että se ei täytä farmakopean vaatimuksia.

9 §.

Haettaessa lupaa 3 §:ssä mainittujen lääkeaineiden maastavientiin on hakemukseen

liitettävä asianomaisen maan hallituksen antama todistus siitä, että vietäväksi aiotun erän tuonti siihen maahan on sallittu.

10 §.

Päätöksessä, jolla annetaan vientilupa, tulee olla ilmoitus vientitavaran laadusta ja määrästä, maastaviejän nimi ja osoite sekä vastaanottajan nimi ja osoite. Päätöksessä tulee myöskin olla määräys ajasta, jonka kuluessa vienti saa tapahtua, sekä ilmoitus 9 §:ssä mainitun todistuksen numerosta ja päivämäärästä ynnä viranomaisesta, joka todistuksen on antanut. Lupapäätöksessä voidaan myöskin määrätä, mitä tiettä tavara on maasta vietävä.

Vientiluvan sisältävän päätöksen ohella annetaan hakijalle myös vientitodistus, jonka tulee seurata lähetystä ja josta lähetetään jäljennös sen maan asianomaiselle viranomaiselle, mihin tavara viedään.

11 §.

Jokaista vuotta varten annetaan Genèvessä 19 päivänä helmikuuta 1925 tehdyn opiumsopimuksen 19 artiklassa edellytetyille keskuskomitealle sanotun sopimuksen 21 artiklan ja 13 päivänä heinäkuuta 1931 tehdyn, huumausaineiden valmistuksen rajoittamista ja kaupan säännöstmistä tarkoitettavan yleissopimuksen 2, 3 ja 5 artiklain mukaiset arviot niistä määristä 3 §:ssä mainittuja lääkeaineita, mitkä tarvitaan:

- a) lääkinnöllisiin ja tieteellisiin tarkoituksiin;
- b) muuntamista varten;
- c) a ja b kohdassa mainittuihin tarkoituksiin tarvittavia varavarastoja varten.

12 §.

Tässä asetuksessa tarkoitettuja aineita ja valmisteita ei saa minään vuonna valmistaa enempää kuin 11 §:ssä mainituissa, vuotta varten annetuissa arvioissa on ilmoitettu sinä vuonna tarvittavan arvioissa määrät-

tyihin tarkoituksiin sekä mitä sen lisäksi tarvitaan vientiä varten.

Mikäli vuoden lopussa havaitaan, että sen kuluessa on valmistettu enemmän kuin 1 momentissa on sanottu, on liikaa valmistettu määrä vähennettävä seuraavana vuonna valmistettavaksi sallitusta määrästä.

Muuntamista varten tarpeelliseksi ilmoitettu määrä on, mikäli mahdollista, kokonaan käytettävä tähän tarkoitukseen sinä vuonna, jota arvio koskee. Muussa tapauksessa vähennetään käyttämättä jäänyt osa seuraavan vuoden arviosta.

13 §.

Tässä asetuksessa tarkoitettuja aineita valmistavassa tehtaassa ei saa kerrallaan olla varastossa raaka-aineita enempää, kuin mitä tarvitaan lääkeaineiden valmistukseen kuuden seuraavan kuukauden aikana, ellei sisäasiainministeriö ole antanut lupaa suuremman, enintään yhden vuoden tarvetta vastaavan varaston pitämiseen.

14 §.

Jokaisen kaupan laskettavan, tässä sopimuksessa tarkoitettua ainetta sisältävän valmisteen päällyksestä tulee ilmetä valmisteeseen sisältyvä sellaisen aineen prosenttimäärä.

Niinikään tulee jokaisen pakkauksen, joka on maassa valmistettu, maahan tuotu tai täällä uudelleen pakattu, olla varustettu myyntikirjaan merkittävällä sarjanumerolla siten kuin sisäasiainministeriö on määrännyt tai vastedes määrää.

15 §.

Apteekit, apteekkitavarahtaat ja -kaupat sekä sellaisten tieteellisten laitosten ja laboratorioiden johtajat, joilla on oikeus varastossa pitää tässä asetuksessa tarkoitettuja aineita, ovat velvolliset pitämään kirjaa ja tarvittaessa antamaan tietoja niistä näiden aineiden määristä, jotka ovat varastoon hankitut, siellä säilytetyt tai siitä luo-

vutetut taikka käytetyt joko tämän asetuksen alaisten tai muiden lääkkeiden valmistukseen taikka tieteellisiin tarkoituksiin. Tukkukauppiat ovat lisäksi velvolliset tarvittaessa antamaan tietoja siitä, paljonko tässä asetuksessa tarkoitettuja aineita sisältyy sellaisiin maahan tuotuihin tai maasta vietyihin valmisteisiin, joiden tuontiin tai vientiin ei lupaa tarvita, sekä tehtailijat siitä, montako prosenttia morfiinia, kokaiinia tai ekgoniinia tehtaaseen hankitut raaka-ainot sisältävät tai niistä voidaan erottaa.

16 §.

Jos tässä asetuksessa tarkoitettuja aineita tai valmisteita tuomitaan valtiolle menetettyiksi, on ne päätöksen saatua lainvoiman hävitettävä tai muunnettava sellaisiksi aineiksi, joita tämä asetus ei koske, tahi myytävä sellaiselle henkilölle tai liikkeelle, jolla on oikeus pitää niitä hallussaan. Diasetyli-

Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 1942.

Tasavallan Presidentti

RISTO RYTI.

morfiini on kuitenkin aina hävitettävä tai muunnettava.

17 §.

Tämän asetuksen määräyksiä ei sovelleta niihin 3 §:ssä mainittuja huumausaineita sisältäviin valmisteihin, jotka 1925 vuoden opiumsopimuksen 8 artiklan mukaisessa järjestyksessä on todettu sellaisiksi, etteivät ne voi aikaansaada myrkyntymistä.

18 §.

Tällä asetuksella kumotaan 30 päivänä joulukuuta 1936 annettu asetus kansainvälisten opiumsopimusten sekä huumausainesten valmistuksen rajoittamista ja kaupan sääntöämistä tarkoittavan yleissopimuksen täytäntöönpanosta, niin myös myrkyntymisestä ja tavaroiden noudattamista, 14 päivänä helmikuuta 1888 annetun asetuksen säännökset mikäli ne ovat ristiriidassa tämän asetuksen kanssa.

Sisäasiainministeri *Toivo Horelli.*

